

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09994

FUN KAZARME BIZ MILHOME

Y. Krepliyak



THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION



NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG



MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center



The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פון סאזארמע און מלחמה

228 איסט בראדוויי
1927

ארויסגעגעבן פון פארלאג "צענטער"
ניו יארק

פון קאזארמא
און מזחמה
דער צייטונג פון
פון יעהב הרעפליצה

Copyright by Jacob Kreplak, 1928

די מערסטע דערציילונגען, וואס גייען אריין אין דעם בוך
זיינען געדרוקט געווארן אין „צוקונפט“ 1915 — 1927

אנען און זינען
מיט ליבשאפט

פון קאזארמע

צונענומען פאר א זעלנער

צוגענומען פאר א זעלנער

קאזאקן צו פוס מיט די נאנאיקעס אין די הענט האבן זיי גע-
פירט פון פריסטסטווע אין רעשאטקע אריין.

אין נאם האט געטומלט :

„מען פירט שוין די צוגענומענע אידישע פריזיוניקעס אין
„קאזע“ אריין...“

אין העלן, רואיקן יעשענדיקן טאג הערן זיך יללות. קינד
און קייט לויפן נאך. מאמעס, טאטעס און משפחה רייסן זיך צו
די אפגעגעבענע קינדער. די נאם איז פול מיט רופעניש, קולות
און געוויין.

די פראווינציעלע נאם אין גרינס און יעשענדיקע פארבן.
פון איבער פארקאנעס שטעקן ארויס קאלינעס זייערע רויטע קעפ
און אט דוכט זיך, גייען זיך צעבליען אין שפע פון זון די קארשן
איז די סעדר, די ליפעס אויפ'ן טראטואר.

און א מאמע'ס פארבראכענע, פארצווייפלטע הענט הויבן
זיך אין דער הויך :

—וויי איז מיר, וויי איז מיר! מען לאזט זיך נארניט
זענענען!

— ערשט היינט איז ער דא גענאנען א פרייער. ערשט
היינט... —רעדט און קלאגט א צווייטע.
פון די פריזיוניקעס שרייט מען :

—וויין ניט, מאמע!

—הער אויף, טאטע!

ווי אויל אויפ'ן פייער. מיט מער אימפעט רייסט מען זיך
צו די קינדער און היכיקער ווערן די געשרייען:

—זון מיינער!

—יצחק'ל!

—קינד מיינס!

די זייטיקע גייען נאך. וויין און אויף איינעם, אויף א
צווייטן און ס'פאלן אפגעריסענע פראגעס, ענטפערס. מיינונגען:
—אוי ווי, לייזער טויבעס אויף צוגענומען. דאך און אמת'ע

ערשטע לגאטע.

—א גוי, נישקשה, וואלט מען ניט גענומען.

—אז מען אנטלויפט...

—ווער איז געלאפן, ווער?

—ניט היינטיקע צייטן!..

—ווער איז דער אין קורצע מלבושים, און פאות ווי א

„פאניטש“?

—עפעס א ליטוואק צוגעשריבן צו דער סקאזקע. . .

—אזוינע-א בערארפט נעמען. מסתמא ניט שטארק מקפיד

אויף ברכה און וואשן. . .

—ווארען אזא ווי לייזערן?

—א רחמנות דער מאמען, וועט דארפן גיין איבער די היי-

זער. . . און אימיצער זיפצט אפ: אוי רבנו דעלמן כולא!

דער וועג קירצער און דער עולם גרעסער. נאך און נאך לויפן

אן: אידן, מעשטשאנעס. די מעשטשאנעס מיט שמייכלען אונטער

די וואנצעס, מיט פינקעלאך אין די אויגן, גייען ניט נאך. זיי

שטייען אויפ'ן טראטואר, קוקן צו, פארדירן מיט רואינקייט, מיט

די הענט אין די קעשענעס, מיט די אפגעגעבענע זין, דערווייל

פראנק-און-פרייע כאם אייגענעם זייט. אויף די צעוואקסענע
קאשטאנען-ביומער זיינען ארויפגעקראכן שקצים/לאך און ליארעמען
און מאכן חוזק דורך די צווייגן:

—זשודזשי, האפ, האפ!

דער וועג קירצער און דער ווייטיק גרעסער. אט נאך א נאם
באלד... די רעשאטקע, — די „קאזע“. דער טומל, דער געוויין
—שטארקער. קומען צו קאזאקן אויף פערד. פול איז מיט זיי
די פוילישע גרענעץ-שטאדט. רייסט מען זיך נאך שטארקער
צו די קינדער, קוקן ניט אויף דער מחיצה פון די קליינגעוויקסיקע,
קערנדיקע קאזאקישע פערדלאך, פלאנטערן זיך אונטער די פערדישע
פיס, נאך צום צעטראטן ווערן, אונטער'ן געשריי פון קאזאק, נאך
צום כאפן א בלוטיקן פאס פון דער נאנאיקע.

פון די נאָוואַבראַנצעס שטארקט זיך אלץ מער דער רוף:

—וויין ניט, מאמע!

—הער אויף, טאמע!

און ווישן שטילע טרערן, און ווייזן לאכעדיקע פנימ'ער:

—ס'איז נאָר ניט, מען וועט אונז ניט אויפעסן!

די „קאזע“ פאר'ן אויג, הייסער ווערט אין דער לופט. טאָ

טעס סטארען זיך שוין אייננעמען די מאמעס:

—מען וועט זיך נאָך זעגענען, זעגענען... מען וועט לאָזן...

און אין מיטן א פלי פון א קאזאק — מיט דער נאנאיקע

א צי....

א געשריי האָט זיך דורכגעריסן דורכ'ן נאנצן טומל פון

מענטשן, פאדקאוועס און טריט.

אן עלטערע אידענע, וואס האָט זיך קוים נאכגעשלעפט, עפעס

ווי נאָכגעהונקען נאָך אלעמין און געשלוכצט, געשלוכצט פון פאָ

טשיילע ארויס, האָט פלוצלונג איצט מיט אימפעט זיך א ריס גע

טאן דורך די קאזאקן.

א נאנאיקע האָט איר באַגעגנט.
 —אוי, אוי, לייזער! — האָט זיך דער יאָמערלאַכער געשריי
 געוויקלט צוזאַמען מיט דער פאַטשיילע אויף דער ערד.
 —נוואָלד, טויבע! — האָט מען געשריען פון עולם.
 אַנטקעגן האָט זיך געריסן דער פּריזיווניק לייזער. אַ דאַרער.
 אַ בלייכער, מיט שוואַרצע לאַנגע פּאות איבער ביידע באַקן, האָט
 ער זיך געצויגן מיט ביידע הענט ווי צו צופּליען צו דער אידענע.
 די אַנדערע האָבן אים געוואָלט איינהאַלטן. קאַזאַקן האָבן אים אַ
 כאַפּ געמאַן. עפעס מיט אַ מאָרנעס מאַנסכילשן יאָמער האָט ער
 זיך געריסן:
 —מאַמע! מאַמע!
 דאָרטן האָט זיך נאַכאַמאַל געהויבן די נאָנאיקע פון צעהיצטן
 קאַזאַק.

—ניט קריד!

און דער זון מיט גרויליקע אויגן האָט זיך געריסן פון די
 קאַזאַקישע הענט און ניט געקענט זיך אַרויסרייסן פון די צוואַנגען,
 האָט ער זיך איינגעשפּאַרט מיט די פּיס, זיך געוואָלט אויסציען
 אויף דער ערד.

האָט מען אים אונטערגעהויבן אין דער לופטן, געפאַטשט און
 רויט געמאַכט דעם בלייכן אויסגעצויגענעם פנים, צעבלאָטיקט די
 נאָז. אַנדערע פּריזיווניקעס האָבן זיך אָנגענומען. זיך פאַרוויקלט
 אין געשלעג, האָבן נאָנאיקעס אָנגעהויבן מיט אַ סוויטש ציען,
 פאַסעווען און מען האָט אַלעמען אַריינגעשטויסן און אַריינגעקאַפּעט
 אין רעשאַטקע אַרין מיט אים צוזאַמען.

אינאיינעם מיט'ן פּוילן ריח פון דער „קאַזע“ האָט די פּריז
 זיוניקעס באַגעגנט אַ קוויטשיקער לאַכן פון אַ פּרוי דורף אַ
 יאָנט און קלעפּ פון „סטרוזש“.

כאם אַנקומען פון עולם איז דער „סטרוש“ שוין געשטאַנען
אין דער ברייט־צעפנטער טיר און געוואַרט אויף די פּריזיווניקעס.
ער איז געשטאַנען אַ זומערדיקער אָן מונדיר מיט פאַר־
קאַשערטע אַרבל, אַ שיכור־לאַכער, מיט די שליסלען אין האַנט,
מיט אַ צעשמייכלטן, נאַסטפּריינדלאַכן פנים.

האַט זיך אָנגעהויבן די מישעניש, האַט ער זיך פּלוצלונג
צעקאַכט. דער געגאַלטער, פעטער פנים מיט די וואַנצעס איז גע־
וואָרן פול מיט רציהת. די אויגן האָבן געפינקלט. ער האַט זיך
געגעבן אַ שמעל אַוועק אָן אַ זייט, האַט אַ כאַפּ געטאַן ליזערן פון
די קאָזאַקישע הענט און געגעבן אַ שלידער און אַ קאַפע מיט'ן
פּוס — אין איין טיר, אין דער צווייטער — אין טוכלער פינג
סטערניש אריין. פּריזיווניק נאָך פּריזיווניק האַט ער אונטערנע־
כאַפט און געשליידערט.

—אַריין כאַלערע!

פון עולם שרייט מען:

—סטאַף, פּאַניע סטאַף! שלאָג ניט! אוי ער שלאָגט! מיר

וועלן לויפן צו נאַטשאַלסטווע!

סטאַף קוקט ניט, סטאַף זעצט מיט די שטייול, מיט די פּויסטן

און זידלט זיך פּאַסקודנע:

—זשידושי, הינטישע בלוט! בלוועל אייך ווייזן נאַטשאַל־

סטווע! איך בין. . .

די קאַזאַקן נייען שוין אַוועק — אַ דאנה זיי, אַבי אין דער

שאַטקע — און סטאַף ווילדעוועט נאָך, וואַרפט אויף דער נאַרע.

האַט זיך צוגעכאַפט צום הילפלאַזן ליזערן און קיילט און בייילט

אים און לאָזט אים נאַרניט אַפּ.

און פּלוצלונג:

—נאָ!

סטאך כאפט א פלעם אונטער'ן אויער. זיין שווארצער
קאפ פארפליט אן א זייט.

— צייל קלינגערס! — און א זעץ אין די ציין.

בא סטאכן קריכן די האלב שיכור'ע אויגן פון שטערן ארויס.
ער וויל כאפן דעם אטעם און כאפט א רוק אונטער'ן הארצן.
ער בויגט אפ דעם קאפ און קריגט אין מאַרדע. די קני בא אים
ציטערן און בויגן זיך.

עפעס וויל ער זאגן, זיך פארשטעלן מיט די הענט און דאָ
פליט ער פון די פיס און פאלט דורך דער אפענער טיר צו זיך
אין פארשטוב אויפ'ן דיל ארויף.

ווי פון הינער־פלעט כאפן זיך אויף די פרויווניקעס.
טאָפטשען זיך אין דער ענגער האלב־פינסטערניש. פארהאקן
אויף געשווינט די טיר פון קאמער, שפארן זיך איין מיט די רוקנס.
האלטן איין מיט די הענט און קוקן נאך אלץ אויפ'ן פרויווניקס
אין דער קורצער קורטקע מיט'ן צעפלאמטן פנים און אויגן ווי
ער שטייט נאך גרייט זיך צום שלאָגן.

— מען וועט אונז דער'הרג'ענען צוליב'ן ליטוואַק! שרייט
איינער אויס פון שרעק.

דער ליטווישער בחור דרייט זיך אויס האסטיג צו יענעם.
:אָר אימיצער שפרינגט פלוצלונג אַראָפּ פון נאַרע.
אין טומל און האלב־פינסטערניש האָט מען נאָר יענעם ניט
באַמערקט.

— איגנאַץ! שרייען אויס די פרויווניקעס.

— דער גרעסטער ננב בא אונז . . . רוימט מען איין א סוד
דעם ליטווישן.

און איגנאַץ א דרייעוודיקער, א רירעוודיקער, קלאפט אים
אין פלייצע און רעדט גיך האלב פויליש, האלב אידישן לשון קידיש:
דו, גוט ברודער, געגעבן די כאַלערע. . . דאַכזשע! אַליון

געוואָלט געבן מתנת יד. פאַר חצי פּויגל, יא זראָביעם שלום . . .
און פון גאָס דערפּליען אַלץ געשרייען :
וואָס איז ? ! מען שלאַגט ? ! חיים ! זעליג ! מיר'ן לויפן
צו נאַטשאַלסטווע !

דער ליטווישער שפּרינגט אונטער, כאַפט זיך אָן פאַר די
גראַטעס, ציט זיך אַרויף אויף די הענט און קוקט אַרויס פון דעם
איינציקן שמואָלן פענסטערל.

ס'איז גאָר ניט, מענטשן, ס'איז גאָר ניט !
פון הינטער'ן מיר טראַגט זיך סטאַד'ם פּאַסקונדע זידלעריי :
— כאַלערע ! כ'ועל דערשימו ! און אַ קלאַפּעריי פון שטי-
וואַלעס אין מיר.

— לאָזט אים ! — שרייט אין רוסיש דער ליטווישער און
שפּרינגט אַרונטער פון פענסטערל, — לאָזט אים !
— וואָס האָבן מיר כּוּרא ? — העלפּן אים אַ פאַר דרייסטערע,
מיר זיינען שוין זעלנער !
אַבער די מיושב'דיגע האַלטן אים אָפּ און האַלטן צו די מיר
און איגנאַץ לאַכט אויף זיין צעדרייטן פּויליש און אידישן לשון
קודש :

— זעלנער ? ! מיר דאָ גלייך חתנים !
פּלוצלונג האַט איינער אַ געשריי געטאָן :
— לייזער חלש'ט !
— וואַסער !

— וואו איז וואַסער ?
— ניטאָ קיין וואַסער אין קאַמער — רעדט גיך איגנאַץ —
כּטאַד האַט נאָך פּריער אוועקגענומען דעם עמער, די באַלערענ.
איר וועט געבן געלט, וועט ער געבן וואַסער. פאַר אַ האַלבן
דובל קען מען מאַכן מיט אים שלום.
— מאַד !

לייזערן טרייסלמט מען אויף דער נארע. מען דריקט אים
די נאָז. ער עפנט די פארגלייזמע אויגן און פארמאכט זיי ווידער.
ווילד קלאפן איצט אנדערע און רייסן די טיר.
פונקט ווי פריער איז דאָרט הינטער'ן טיר געווען אַ קלאַפּעריי
פון שטיוואַלעס, איז איצט אַ שטוממעניש.

— ניע פאַמאָזשי — ס'וועט ניט העלפן, — זאָגט איגנאַץ.
— סטאַף, סטאַשע! — רעדט אין דער פאַרמאכטער טיר
אַריין איגנאַץ, — עפן מיר אויף!

— גיב חצי פויגל, — ווינקט ער דערווייל צום ליטווישן
און שטרעקט אויס אַ האַנט.

— סטאַשע, עפן! — רעדט ווייטער איגנאַץ, עס וועט זיין
גוט, מען וועט נעמען אין מויל, צו וואָס זיך קריגן? ... ווייסט
דאָך, אז איך זאָג. . .

די טיר הויבט זיך אַז פאַמעלאַך צו עפענען.
— וואָס ווילן זיי?

— עפן, לאָז מיר, אַריין צו דיר!
— ניין.

איגנאַץ שטעקט דורך די האַנט. די טיר עפנט זיך ברייטער,
ברייטער.

אין קאמער ווערט ליכטיקער.

סטאַף שטייט נאָך אַנגעכמורעט.

— נעמט וואַסער! — קוקט ער אויף קיינעם ניט.

לייזערן האָט מען פאַנאָדערגעשפּיליעט, געעפנט די מויל.
נעשפּריצט וואַסער, האָט ער געעפנט פאַרווירטע אויגן, געבליבן
זיצן מיט די פיס צו זיך אויף דער נארע, איינגענורעט דעם קאַפּ
אין די קני און זיך צעוויינט.

פון דעם שטילן פיינלאַכן געוויין איז אַז אומעט אַלעמען באַר-
פאַלן. די פּרויוווינקעס האָבן ווי ערשט נאָר איצט דערפילט די

גאַנצע באַליד־קונג און דעם גאַנצן ווייטיק פון זייער געפינען זיך
אין רעשאַמקע, זיי האָבן עפעס ווי נאָר איצט דערשפּירט די האַלבע
פּינסטערניש, די ענגשאַפט און דעם פּוילן ריח און זיינען גער-
בליבן אָפהענטיק ווי צוגעשמידטע צו די ערטער און אָנגעשמרענגט
זיך צוגעהערט צו לייזער'ס געוויין, ווי מען מוז זיך צוהערן צום
געוויין פון אַ קינד אין מיטן דער נאַכט. קיינער האָט לייזערן
ניט גערירט, ניט געהאַט דעם מוט עפעס צו זאָגן. נאָר איין
אינגאַץ האָט געקלאַפט לייזערן איבער'ן פלייצע און גערעדט: —
פּאַצאַ פּלאַקאַטש?

דורכ'ן וואַנט האָט זיך געריסן דער קוויטשיק הייזער־ינגער
געלעכטער:

—אינגאַץ! טאָ טי פּלאַציעס? כצעש דאָ מניע?!!

האָט זיך אינגאַץ צעשריען אַנטקעגן דער וואַנט:

—זאַמילטש באַלערא! און אַלץ געקלאַפט לייזערן אין פלייצע

און גערעדט אויף זיין שטייגער:

—פּאַצאַ פּלאַקאַטש? דאָ גלייך חתנים!

—מהותנים. . . — פאַרריכט אים איינער.

—גייעך בענדזע מהותנים, טאָ ווסיסקאָ יעדנאָ!

ביסלאַכוויין האָבן זיך די אידישע פּריזיווניקעס אָנגעהויבן
צוגעוואוינען צום פּוילן ריח און צו דער האַלב פּינסטערניש. מען
האַט זיך אָנגעהויבן טאַפן וואו עס טוט וויי פון די נאַנאָיקעס און
פון די שטורבעס. מען האָט זיך צעזעצט אויף דער נאַרע און
גענומען אויסטאָן קאַפּאַטעס, לייבלאַך, פאַרקאַשערן אַרבל און
ווייזן סיניאַקעס. פּרישע, רויטע, בלוילאַכע פּלעקן. פון זיך אַליין,
ווי באַ קינדער איז געבאָרן געוואָרן געלעכטער. מען האָט געלאַכט
און פאַרגליבן און געמאַסטן די סיניאַקעס. אינגאַץ איז געווען
דער מומחה. ער האָט באַשטימט וועמעס וואָס. האָט ניד גערעדט,

געמאכט מיט די הענט, ווי ער וואלט אימיצן געשלאגן און אָנגע-
וויזן וואו מען קען געבן אַז אמת'ן קלאַפּ, וואו צו דערלאַנגען אין
א געפערלאַכן אָרט — יענעם אַוועקצולייגן.

— לייזער האָט מסתמא געקראָגן... — הויבט אָן איינער,
נאָר מען לאָזט יענעם ניט רעדן. לייזער האָט שוין לאַנג אויפגע-
הערט צו וויינען, אָבער ער זיצט נאָך אַלץ אַזוי אויף דער נאַרע, דעם
קאַפּ איינגענורעט אין די קני.

— מאַך פליטה דאָ אַמעריצע. — עצה'ט אינגאָצ, — אונ-
זערע פּאָלסקע ויברח אַ סך, דאָס נאָר ניט, וואָס זיצט אין „קאָזע“
מאָזשאַן מאַכן פליטה.

— צו פרום און צו אָרעם, — ענטפערט מען אים.
— פּשעפּאָדלי טשלאָוועק! — טרייסלט אינגאָצ מיט'ן קאַפּ
און דער געלעכטער און די פריילאָכקייט ווערט עפעס שטילער,
איינגעהאַלטענער, אומנאַטירלאַכער.

הינטער'ן טיר באַ סטאָד'ן אין פאַרשטוב האָט מיט אַמאָל
אָנגעהויבן זיך רודערן. טאַטעס און מאַמעס און משפּחה האָבן שוין
צורעכט געמאַכט. מען האָט סטאָד'ן געגעבן אין יד — ער זאָל
צולאָזן. סטאָד איז ווי אינגאָצן אויסגעניכטערט, נאָר נאָך אָנ-
געכמורעט. ער עפנט פאַמעלאַך די טיר און רופט ארויס אייציג-
ווייז, פאַרווייז צו זיך אין פאַרשטוב. אָבער מיט יעדן מאָל אַרויס-
רופן ווערט זיין פנים צופרידענער, שמייכלדיקער. ער נעמט
צו די תפילין־זעקלאַך. עסנוואַרג. קריגט באַצאָלט פאַר יעדער
פאַר תפילין, פאַר יעדן ביסן. פאַרקוקט אין דעם עסנוואַרג,
איז עפעס רעכטס — נעמט ער אַראָפּ פאַר זיך אַליון. . . און האַלט
א שאַרפע אויג, אַז קיינער זאָל זיך ניט דורכרוקן אָן אַ מטבע.
דערווייַל איז אָנגעקומען דער פאַרנאַכט. לייזער האָט זיך
מיט אַמאָל אויפגעכאַפט פון זיין זיצן ווי פון אַ שלאַפּ. ער האָט

א טאפ געטאן דעם אפגעדעקטן קאפ, האסטיג ארונטערגעשפרונגען
פון נארע און אין איילעניש גענומען זוכן ארום זיך. ניט געד
פינענדיק וואס ער זוכט, האט ער איין האנט פארלייגט אויפ'ן
קאפ און מיט דער צווייטער געשארט און גענישמערט און אלץ
גערעדט:

—וואו איז מיין הימל? וואו איז מיין הימל?

—אראפגעפאלן איז גאס.

צעווייטיקט און פארלאָרן האָט ער געקוקט אַרום זיך.

—נאָ דיר מיינע! — האָט דער ליטווישער דערלאָנגט. —

איך קען גיין אָן אַ הימל... ער האָט אָבער עפעס דערזען אין
לייזער'ס ערלאַכן, אַביסל קאָסאָקו קוק און זיך פאַרשאַפט:

—איך וועל זיך באַגיין ביז וואַנען מען וועט דיר בריינגען.

לייזער האָט אויף אים געקוקט, געקוקט. גאַרניט געזאָגט.

געשווינד זיך אָנגעטאָן, מיט די אויגן ווי אַלעמען איבערגעציילט
און שטיל אַ זאָג געטאָן:

—מעריב מיט אַ מנין.

—שוין צייט? שוין דאָ שטערן אין הימל? — האָט מען

געפרעגט — דערלאָנגט נאָר אַ קוק דורכ'ן פענסטערל.

לייזער האָט אַ שווייגן געטאָן די הענט, זיך אַ קער געטאָן

אין אַ ווינקל און אָנגעהויבן דאוונען. נאָך איינער אַ בחור האָט
אַ זאָג געטאָן:

— דעם מח צעמישט, מנחה דורכגעלאָזן, פאַרגעסט ניט צוויי

שמונהעשרה'ס!

די ענגע, וויסע פינסטערע קאמער איז פול געוואָרן מיט'ן

דאוונען, מיט אַ האַרציקער ברומעריי. מענטשן זיינען געשטאַנען

זיך באַוועגט און אין ווערטער פון די תפילות אויסגעגאָסן זייער

האַרץ, געבעטן באַ גאָט, ער זאָל זיי געבן כח איבערצומראַגן און

זיי אויסהיטן פון די צרות וואָס דערוואַרט זיי ערגעץ אין דער

פרעמד. העכער פון אלעמען מיט פארקוועטשטע אויגן אין עקסטאז
האָט לייזער אויסגערופן :

—ה' אהרד! —

דורכ'ן וואַנט האָט הייזעריג געקוויטשעט אַ וואַלגאַריש פּויליש
נאַסן-לידל און אינגאַץ האָט אַנטקעגן גערופן :

—זאַמילטש, כאַלעראַ !

אין אַוונט כאַ סטאַכן אין פּאַרשטוב, אין ריח פון געפרענעלטן
חזיר און באַ אַ כּוּסה האָט אינגאַץ נאָך אַלץ געהאַלטן אין מאַכן
שלום צווישן ליטווישן און סטאַכן און אַליין האַלב שכור געצויגן
זיי פאַר די הענט, שוין צום וויפילטן מאָל, זיי זאָלן צוקלאַפּן און
פאַרגעסן.

סטאַף, אַ צעוואָרפענער אויף אַ שטול, האָט גענלאַצט די
פאַר'שכור'טע אויגן, געפּוצט די וואַנצעס, גערעדט צום פאַר-
רויטיקטן ליטווישן און זיך געקלאַפּט אין האַרצן :

—איך בין דאָ דער איינציקער באַלעכאַס. קיינער מער
ניטאָ. אזא רעשאַטקע ניטאָ אין דער נאַנצער נובערניע. . . וואָס
איך וויל קען איך טאָן. . . דו מיינ ניט. . .

—קלאַפּט הענט ! — פאַלט אַרײַן מיט זיינס אינגאַץ, — איך
בין דיר אַ גוטער ברודער, סטאַף, סטאַשע. . .

—אַ ננב ביזטו, — פאַרגייט זיך אין שכור'ן געלעכטער
סטאַף — איך טרינק, אָבער קאַפּ האָב איך. דו ביזט אַ ווייסל
פון אויג ! מען האָט מיר אַנגעזאַגט, כ'זאַל פון דיר קיין אויג
ניט אַראַפּנעמען. . .

אינגאַץ לאַכט אויף גנביש :

—לאָמיר טרינקען ! דו בעסער לאָז מיר אַרײַן צו איר. . .

ווייזט ער אָן אויף דער צווייטער טיר.

—צו איר ? זי איז מיר שוין מיאום, אָבער דיר אַ כאַלעראַע.

כ'וואָלט איר אַרויסגעוואָרפן, נאָר אַ קאָמאָנדר האָט געהייסן
האַלטן — זי וועט אים קראַנק מאַכן די סאַלדאַטן.
— מען וועט דאָ אונז לאַנג האַלטן? לאָזט פאַלן דער ליט-
ווישער.

— הע, הע, — לאַכט און ווינקט סטאַף — לאַנג, טייערער,
לאַנג, וואָס מער טעג, מער „כאַרטשעוויע“ פאַלט אַרײַן פאַר
אײך דעם נאַטשאַליק. אײך ברענגט מען עסן פון שטוב . . . דו
אײנער. . .

— פאַרשטייט . . . — ווינקט אינגאַץ צום ליטווישן.

— און וואו בין איך? — רעדט ווייטער סטאַף — וואָס מען
זאָל אײך גלייך שיקן אין גובערניע? אַ לײדיקע רעשאַטקע. וועמען
פון גרענעץ — טפּו, נאָר ניט! אָט פון דער כאַלערע האָט מען
עפעס? — ווייזט ער אויף אינגאַץ — צי פון יענער כאַלערע
דאָרטן? קראַנק ווערן פון איר . . . נאָר אײערע זשידקעס אײנמאַל
אין יאָר! פּרײזווינקעס ניט פּרײזווינקעס, אָפּהײטן איז אָפּהײטן —
זאַלסט ניט אַנטלויפן קײן אַמעריקע, און ווילסטו זען, דאַרף מען
פאַניע באַצאָלן. . . — וויקלט סטאַף מיט'ן צונג.

— מיט די זשידקעס איז ענג . . . — שטייט צו אים צו אינגאַץ
— אַזויפיל אין איין קאַמער! לאָז מיר אַרײַן צו איר!
— אַ כאַלערע, ניט פאַר דיר, דײך וועל אײך אַפּשר אַרײַנלאָזן
צו איר אין קאַמער, אָבער זי וועל אײך אַרײַננעמען צו זיך, וועט
די צויג זײַן גאַנץ און דער כלב זאַט — לאַכט ער שכור — און דו
ווילסט גײן צו דײַנע זשידקעס? גײ, גײ! נאָר די הענט לאָז ניט
פּרײ! מײן ניט ביזט שטאַרק, וועסטו באַ מיר שלעכט אָפּשניידן. . .
— לאָזט ער אַרײַן דעם ליטווישן אין קאַמער.

אין ניכט דערהערט זיך פון פאַרשטוב דער קוויטשיק-הײזער
דינער לאַכן, אַ שפּײַלן אויף אַ גאַרמאַניקע און אינגאַץ'ס שנידינער
ניכער קול:

—פאנאווע, לאמיר טאנצן: „האפאי, טופאי, שטשופאי“
און סטאד'ס שכור'ע צושטימונג:
—טאק, טאק, פאנאווע, טאק, טאק. . .

פאר צוויי מעת'לעך האט די ברודע פון די ווענט אראפגע-
נידערט און זיך אויסגעלייגט אויף די פנימ'ער פון די פרויווניקעס.
זייערע פנימ'ער האבן זיך געביטן, זיך איבערגעצויגן מיט דער
ברודנער געלקייט, ווי זיי וואָלטן שוין דאָ יארן געזעסן. זיי גייען
ארום און געפינען זיך קיין אָרט ניט פון נודאטע און אומעט.
מען רייבט זיך עלנבויגן און עלנבויגן. מען ווייסט שוין אלץ
איינער וועגן צווייטן. דער ליטווישער ווייס שוין, און לייווער איז
א מלמד'ס און וואָס איז נאָר יונג געשטאַרבן פון סוכאטע. די
מאמע האָט ניט התונה געהאַט און אין גרויס אָרימקייט אים
אויסגעהאַדעוועט. — ער האָט געהאַט גרויס התמדה צו לערנען,
נאָר געמוזט אים יונג אָפּנעמען פון חדר און אוועקגעבן פאַר אַ
לערן-אינגל צו אַ רימער און יעצט דערנערט ער דער מאמען. אלע
אנדערע ווייסן שוין, און דער ליטוואַק איז אַ „צאַצעליסט“, און ער
איז שוין פריער געזעסן אין טורמעס, און און ער איז אַ שטאַרקער
יונג און האָט פאַר קיין זאָך קיין מורא ניט.

און דורכ'ן פענסטערל גייט און אלע טאָג דערזעלבער שמועס:

—מיר'ן דאָ לאַנג ויצן?

—ווען שיקט מען אונז שוין אָפּ צום וואָאינסקן נאַטשאַלניק

אין גובערניע!

—צונגעגרייט די קעסטל?

—לייווער'ס מאמע נאָד אלץ קראַנק?

נאָכ'ן טומלדיקן טאָג קומט ווידער אַ וויסעטע נאַכט און
שטיקעניש און מיאוסער ריח פון דער פאַראַשע. דער וועטער

האָט זיך אויך געביטן, ריכטיק ווי אויפ'ן האַרצן, און מען וואָלגערט זיך אין פאַרפּוילטן שטרוי מיט דעם אומפּלייט.

אַבער באַ טאַכן אין פאַרשטיב אין ווידער פּרוּילאַך. ער שטאַפט זיך אָן דורכ'ן טאַג מיט נעלט און אַלע נאַכט שכוּר'ט ער. אינגאַנצ זיצט שוין די גאַנצע צייט באַ אים אין פאַרשטוב. ער העלפט אין אויפראַמען און אַכטונג געבן אויף די זשידקעס, ווען זיי קומען זיך זען. באַנאַכט שכוּר'ט מען זיך אָן און ס'הערט זיך די הייזעריקע קוויטשעריי פון יענער. . . און אינגאַנצ'ס שאַרפּער, גיכער קול :

—פּאַנאַוויע, טאַנצן : „האַפּאי, טופּאי, שטשופּאי“.

און סטאַר'ס צושטימונג :

—טאַק, טאַק פּאַנאַוויע !

מען האָט די נאַוואַבראַנצעס ניט צוגענומען ניט היינט, ניט מאַרנן און ניט איבערמאָרנן און אַלע טאַג קומט מען צום פענסטערל אַנזאָגן : מען האָט שוין גערעדט מיט'ן נאַטשאַלניק, היינט אַדער מאַרנן געוויס !

יעדן מאָל גלויבט מען און מען הויבט אָן ריידן צווישן זיך, אָן היינט גייט מען זיך שוין זעגענען מיט דער היים און ס'ווערט באַנג. אַבער די שעה'ן קריכן פּוסטע, שרעקלאַכע, וויסטע און ס'וויילט זיך אפילו פאַרפאַלן ווערן אין דער פּרעמד אבי אַרויס פון דאַנען. און מען האַלט זיך אין איין זעגענען דורכ'ן פענסטערל. אָן מען וועט זיצן אויפ'ן פּור, ווער ווייס צי עס וועט זיין אַ גע'לעגנהייט ?

אַבער דער גרעסטער צער און אומעט אין אויסגעגאַסן אויף לייזערן. ער האָט די גאַנצע צייט זיין מאַמען ניט געזען. ער עסט כמעט גאַר ניט. גייט אַרום אַ צעווייטיקטער. און איינמאָל אַ פּרייד :

—לייזער! לייזער! מען רופט לייזערן צום פענסטערל. לייזער, די מאמע איז דא!

מיט די דארע אויסגעצערטע הענט דראפעט זיך לייזער צום פענסטערל, מען כאפט אים אונטער, מען האלט אים אונטער געהויבן.

און דער ליטווישער בײַהור איז נייגעריק, קוקט ארויס פון דער זייט און וואונדערט זיך אויפ'ן קול:

פארוואס רעדט איר ניט? וואס קוקט איר זיך אן און איר וויינט? איר ווילט אריינגיין? איר האט אים געבראכט געקעכטס? — שרייט ער צו דער אלטער. — ער וועט אייך אריינלאזן. — אין אללין שפרינגט ער צום טיר:

—סטאף עפן מיר!

סטאף האט געעפנט. דערווייל האט זיך געעפנט די טיר פון דרויסן און די אלטע איז אריין מיטן טעפל איינגעטוליעט אין דער פאמשיילע.

—וואו? וועמען? איז סטאף צו איר צוגעטראטן. לייזער, אט איז די מאמע! — האט דער ליטווישער גערופן אין דער אָפּענער טיר פון קאמער, וואו דער בלייכער לייזער האט זיך באוויזן.

סטאף האט אָבער פארשטעלט מיט ביידע הענט דער אלטער דעם וועג.

—א צוואנציקער? ניין. קנאפער פון צוויי גילדן נעם איר גיט, נאך צום ערשטן מאל. . .

—פאניע, פאניע! . . — האט זיך די אלטע געבעטן.

—איד'ל דיר געבן די איבעריקע. — האט א זאג געמאן דער ליטווישער.

עפעס האט זיך באַ סטאד'ן אָנגעצונדן אין די אויגן. ער האט

-ערזען: דער ליטווישער וויל שטארק, אז די אלטע זאל זיך זען מיט'ן זון.

דיינע וויל איד ניט. . . — האָט סטאָד אַ זאָג געטאָן מיט אַ באַרכיסענעם שמייכל, — באַ דיר וועל איד ניט נעמען, זי וועט אליין געבן. . .

לייזער איז געשטאַנען ווי אַ געלוימטער.

און פֿלוצלונג, ווי צום ערשטן מאל באַ די קאַזאַקן, האָט זיך די אלטע געגעבן אַ ריס מיט'ן טעפל צו לייזערן. סטאָד האָט איד געגעבן אַ כאַפּ פֿאַר'ן האַנט, אויסגעדרייט מיט'ן טעפל און גע-
נומען אַרויסוואַרפֿן.

אין דער זעלבער רגע האָבן זיך אויף סטאָד'ן ווידער אַ שאַט געטאָן קלעפּ ווי האַמערס. נאָך פֿריווויניקעס זיינען אַריינגעלאָפֿן פֿון קאַמער און געהאַלפֿן שלאָגן. סטאָד איז מיט אַ געוואַלד אַרויסגעלאָפֿן אויפֿ'ן גאַס.

אַן אַפּיצער איז אַריינגעלאָפֿן מיט אַ פֿאַר קאַזאַקן.

פֿון אַפּיצער האָט דער בראַנפֿן געשלאָגן אַ מויל פֿון דער ווייטן.

—וואָס? ווער? ! בינדן ! !

סטאָד גיט איבער שטריק צו די קאַזאַקן און דער ליטווישער

ליגט שוין אַ געבונדענער הענט און פּיס אויפֿ'ן נאַרע.

—וועט ווער אָפּבינדן, וועל איד פֿאַרשמייסן ! גייט אַוועק

דער אַפּיצער.

מיט אַפּגענומענע אַברים זיצן די פֿריווויניקעס. די ערשטע מינוטן ציען זיך אויס אין יאָרן. מען האָט זיך מורא אַ ריר צו טאָן. נאָר איין לייזער קריכט צום ליטווישן: ער וועט אים אָפּ-
בינדן, זאל מען אים פֿאַרשמייסן — ער האָט קיין מורא ניט.
נאָר דער ליטווישער שטופּט אים אַוועק מיט די פּיס, ער זאל זיך צו אים ניט פֿרוּבירן צורירן.

זאל קיינער אים ניט אפבינדן, נאר אז סטאף וועט אים
קומען שלאגן, זאלן זיי זיך איינשמעלן. . . און ער לאכט דער
ליטווישער און זאגט חכמות און וויל זיי מאכן פריילאך. . .

סטאף איז ניט געקומען שלאגן, ער האט אבער מער ניט
געוואלט צולאזן צו די פריזיוויניקעס און פאר יעדע צוגעטראגענע
זאך האט ער געריסן טאפלט ווי פריער און נאך געסטראשעט:
ער וועט ניט לאזן ריידן דורכ'ן פענסטערל.

און דורכ'ן פענסטערל איז געגאנגען א שמועס און מען האט
זיך געטרייסט הערנדיק, אז סטאף וועט שוין כאפן דעם בראך.
מען האט אים שוין פארמאלדן פאר'ן נאטשאלניק, אז מארגן וועט
מען זיי שוין געוויס ארויספירן אין גובערניע. . .

אין אונט האט זיך הינטער'ן טיר בא סטאף'ן ווידער דער-
הערט די פריילאכע קולות און די האלב'שכור'ע אויסרופן פון איג-
נאצ'ן, סטאף'ן און דער „זי“.

איגנאצ'ס „פאנאווע“ האט באזונדערס שארף און אייליך
געשניטן. האפאי, טופאי, שטשופאי! . .

א געדריי, א טופעריי, ניט ווי פון דריי, נאר ווי פון צען און
אין מיטן א צעשראקענער הייזעריקער קוויטש, און באלד עפעס א
פאל, א טומלעניש.

די טיר פון די פריזיוויניקעס עפנט זיך האסטיק. איגנאצ
שפרינגט אריין מיט צענליטן אויגן. ער כאפט זיך פאנאנדערבינדן
דעם ליטווישן און רעדט אין געאיל:

—איך האב אים, דער כאלערע, אנידערגעלייגט מיט א זעץ
איבער'ן קאפ. ער וועט זיך אזוי גיך ניט אויפהויבן. ער וועט מיך
היטן די כאלערע! ווילסט, קום מיט מיר איבער'ן גרענעץ! די
קנכה האב איך אויך געהייסן לויפן. קום! און דו, לויזער, קענסט

אויף. איך וועל דיר אריבערנעמען. כ'האב אן ארט, וועסט פארן
אין אמעריקע... ווער עס וויל, קומט... ניטאָ קיין צייט...
—איגנאָץ, — זאָגט דער ליטווישער, — כ'ווייס, אז קיינער
וויל פון אונז ניט לויפן. . .

—ווי דו ווילסט, כלאַפעץ, דאָ ווידזעניע! זיי מיר אויף
קאַטאַרגע, האָט ער אַ זאָג געמאָן אין זיין צעדרייטן אידיש, —
איך פייף זיי, הער!
און אין אויפגענונג האָט ער אַריינגעכאַפט צוויי פינגער אין
מויל, שניידיק אַ פייף געמאָן און אַרויס פון קאַמער.

אויף מאָרגן איז סטאַד צוערשט געזעסן פאַרשפאַרט וואו די
„זי“ איז געזעסן. שפעטער זיינען געקומען צוויי קאַזאַקן און האָבן
אים מיט אַ פאַרבאַנדאַזשירטן קאַפּ אַוועקגענומען.
די מיר פון די פּריזיוניקעס איז געווען אָפּן. אַ קאַזאַק האָט
זיך געקראַצט אין דער אונטערגעשאַרענער פּאה און געאַיילט זיי
צו די פּורן. — אַ גוטן שליטוועגס, סטאַד! — האָבן די פּריזיוור-
ניקעס אים נאַכגעשריען.
—אַלץ צוליב אייך, זשידושי! — האָט ער אין צאָרן אַ
הילף געמאָן און די פּריזיוניקעס האָבן געלאַכט.

די אידישע פּריזיוניקעס אין דער גובערנסקער קאַזאַרמע
פילן זיך ניט היימלאַך.

שקצים, שקצים, שקצים צוזאַמען מיט'ן ריה פון בראַנפן דרייען
זיך אַרום, טאַפּטשען זיך אַרום זיי, און קוקן אויף זיי מיט מאַדנע
אויגן.

די קאַזאַרמע איז פול מיט פּריזיוניקעס, אַבער זיי קוקט זיי
אויס ליידיק און פוסט. אַן מעבל, מיט הוילע נאַרעס אַרום די
ווענט, און דער ליאַרעס וואָס הילכט אַפּ מיט אַ ווידער-קול, מאַכט
אויף זיי דעם איינדרוק פון אַ וויסטער פּוסטער געביידע.

אלע זיינען דאָ הינטער מויער און שלאָס. אַ דניעוואַלנער מיט'ן שטיק אויפ'ן פּאַסיק, היט באַם טיר. און ניטאָ וואָס צו טאָן — גייט אַ געריידעריי, אַ געזאַנג. דער פּויליש צוזאַמען מיט די שפיצן פון די קאַנפּעדעראַטקעס טראָגט זיך פון אלע ווינקעלאַך און איין געדאַנק איז פּאַרגליווערט אין די שקאַצישע אויגן: גיין דינען דעם קאַצאַפּ — אַ כאַלערע!

און ס'האַט זיך אָנגעהויבן. אזאַ געלעגנהייט כּוואַטסקע אויס-צולאָזן צום אידן דעם אייגענעם שכור'ן אומעט און פּאַרדרום. דער אידישער אינזל אין גוי'אישן ים האָט גענומען פּאַר-פּלייצט ווערן פון שפּאַט און געלעכטער און רייצעניש: וואָס זיינען זיי צוזאַמען? זשידקעס, זיך צוזאַמענגעטוליעט! האַלטן זיך באַ-זונדער! . . .

און קומט איינעם אויס דורכגיין אַליין, כאַפּט ער שטורכעס און סטוסאַקעס, אזוי זיך, כלומר'שט שפּילנדיק, אין געלעכטער, אבער מיט גענוג רציחה ס'זאָל וואָס שטאַרקער וויי טאָן. . .

און שקצים, שקצים קומען צו, דרייען זיך צוזאַמען מיט'ן ריח פון בראַנזן און לאַכן און ווייזן אַן אויפ'ן קול — דאָס געפעלט ניט אין דעם, דאָס געפעלט ניט אין יענעם און מען קומט צו נענטער אין מען גיט אַ טשעפּ, אַ צופּ. . .

לייזער איז נאָר צעמישט. אים דוכט, אַז אלע שקצי'שע אויגן זיינען אַריינגעשטאַכן אין אים און ער פּילט, אַז ער באַדאַרף זיך אויסבאַהאַלטן מען זאָל אים ניט זען, גיט באַמערקן, און ער קוקט ווי מיט געבעט אויפ'ן ליטווישן, ווי יענער זיצט אַנגעכמורעט און רירט זיך פון אַרט ניט און דאָס צעמישט אים נאָך מער.

באַזונדערס שרעקט ער זיך פאַר איינעם — עס איז אַ שנג מיט אַ שאַרפּער נאָז און נאָך מיט אַ שפיציקל באַם עק און איינ-געזונקענע אויגלאַך. ער איז אינגאַנצן אַ ווייסער. אפילו די דינע

ליפן זיינען ווייס. נאָר טרעפט ער זיינע אויגלאַד, ווערט לייווערן
עפעס קאַלט און עפעס מוז ער טרעפן זיין קוק ווי יענער וואָלט
אים די גאַנצע צייט נאַכגעקוקט.

לייווערן איז נאָר צעשראַקן. דעם ליטווישן האָט מען אויס-
גערופן און ער האָט אים געזאָגט, אז ער ווייס ניט צי ער וועט
צוריקקומען און דער ווייסער שגז האָט אים שוין פרוכירט אַ טשעפּ
טאָן. גאָר באַזונדער רואיק, געלאָסן איז ער צוגעקומען און טשעפּ
געטאָן זיינס אַ פּאה, כאַטש ער האָט זיי אזוי גוט באַהאַלטן אונ-
טער'ן היטל. קיינער פון די אידן נעמט זיך פאַר אים ניט אָן.
אַלע האָבן געקוקט צעשראַקן, ווי ער האָט אים אַ קראַץ געטאָן
זיך אזוי פאַרבייגייענדיק אונטער'ן היטל, אַרויסגעשלאָפּט אַ פּאה
און זי אַ צופּ געטאָן.

וואָס האָט ער זיך צוגעטשעפעט צו אים? ווען דער ליטוואַק
וואָלט געווען. ער האָט צוגעזאָגט ריידן פאַר אים, נאָר ער איז
ניטאָ און קיין אַנדערער נעמט זיך פאַר אים ניט אָן. עפעס איז
צוגעקומען אַ אידישער בחור אין אַ העמדל מיט קוטאַסן, אויך
געוויס אַ ליטוואַק, קוועלט ער גאָר אָן, וואָס דער שגז טוט מיט
אים. ער לאַכט אויך פון זיינע פּאות. וואָס זאָל ער טאָן? ער
מוז שווייגן, כאַטש דער שגז איז שוין אַ פּאָר מאָל אזוי דורכ-
געגאַנגען גאָרניט ריידנדיק און אַ צופּ פאַר אַ פּאה! און ער,
שווייגנדיק, לייגט צוריק אַרונטער אונטער'ן היטל.

און נאָך שקצים האָבן שוין אַנגעהויבן נאַכטאָן און זיי טוען
עס שוין ניט שווייגנדיק, נאָר זיי קומען מיט געלעכטער, מיט
העויות און צופּן און ס'טוט וויי . . . און דער בחור אין העמדל
מיט די קוטאַסן איז נאָך ערגער פון אַ גוי — ער קאַטשעט זיך נאָר
פון געלעכטער באַ יעדן אויסגעשריי.

אַ גליק, אַלע האָבן זיך אַ קער געטאָן צום טיר. סאַלדאַטן
ברענגען אַריין אַ טיש און לייגן אויף זעלנערשע בגדים. מען וועט

באַלד אויסרופן. נאָך סאַלדאַטן טראַגן אַרײַן אַ קלאַץ ווי אויף
 צו האַקן פֿלײש און מען שטעלט זי אַוועק אין מיטן קאַזאַרמע,
 נענטער צו אַ פענסטער. אַ סאַלדאַט מיט איין שער־מאַשינקע
 און אַ סאַלדאַט מיט נאָך אַ שער־מאַשינקע שטעלן זיך דערביי.
 אָן לײזערן האָט מען פאַרגעסן. מען טשעפעט אים ניט
 איצט. אלע סאַלדאַטן טאַפּטשען זיך אַרום דעם טיש און אַרום
 דער קלאַץ. אַבער לײזער האָט זיך נאָך קײנמאָל ניט געפילט אַזוי
 אומרואַיק ווי איצט. ער איז פֿלוצלונג אַרויס פֿון זײַן פאַרגלױערט־
 קײט. ער איז געוואָרן רירעוודיק, צעשמאַיעט. ער האָט גערוועזן
 געקנאַקט די בײנערדיקע פּינגער, אַרומגעלאָפֿן הין און צוריק,
 אפשר וועט ער געפּינען דעם ליטוואַק — ער זאָל רײדן פֿאַר אים.
 וויי איז אים, ניטאָ יענער און ווער וועט פֿאַר אים רײדן? ער זעט
 ווי געדיכט־באַוואַקסענע קעפּ קומען אַרויס הױל ווי אַפּגעגאַלטע.
 זאָל מען זײ זאָגן, אָז אַ אידן טאָר מען דאָס ניט טאָן. עס איז
 דײַליג, ווי באַ שמשונ'ען הײליק. און וואָס וועט זײ אַרן? אַט
 ווייס ער קאַזאַקן באַ זײ אין שטאַט טראַגן אויף איין פּאה. זאָל
 מען זײ זאָגן, די סאַלדאַטן, וועט מען אים ניט טשעפען. אפשר
 וועט דער בחור אין העמדל רײדן. נאָר יענער לאַכט אים אויס.
 ער זידלט אים גאָר. עפעס ערגער פֿון אַ גוי איז ער. וויי, וואָס
 זאָל ער טאָן?

ער האָט אינסטינקטיוו אַ ריר געטאָן די פּאות אונטער'ן היטל.
 די האַרץ קלאַפט באַ אים אַזוי. זינט ער געדענקט זיך, האָבן זײ
 נאָך קײנמאָל ניט געפילט דעם שאַרף פֿון אײזן. נאָר גאָט וועט
 אים ניט פאַרלאָזן. ער וועט אַפּבעטן. זײ טאָרן ניט טשעפען. . .
 וואָס טוט זיך דאָ מיט אים? לײזער האָט זיך אונטער גע-
 לעכטער אַ רײס געטאָן פֿון קלאַץ. ער האָט דערפילט ווי מען האָט
 אים אַ שער נעטאָן אַ פּאה. ער וועט זיך ניט לאָזן! ס'טוט וויי!
 די מאַמע האָט אים אַמאָל, אינגלױוויי, אײנגעשאָרן אין אויער,

איצט טוט נאך מער וויי. ער וועט זיך ניט לאזן. . ער וועט
זיך פארשטעלן מיט די הענט. זאל מען אים בעסער די פינגער
אוינשערן! . .

אוי וויי, מען האקט אים איבער די פינגער, מען דרייט אים
אויס די הענט, מען וועט זיי אים צעברעכן! . .

„פערציק מענטשן — אכט פערד“ שטייט אָנגעצייכנט אויף
יעדערן פון די ברודיקברוינע וואַגאַנעס. פערד זיינען אין די
וואַגאַנעס ניטאָ. אָבער נאָוואַבראַנצעס איז אין יעדן וואַגאַן פאַראַן
מער פון פערציק, מער פון פופציק, מער פון זעכציק, און מען
שטיקט זיך, און מען שטופט זיך פון פינסטערן וואַגאַן צו דער
וואַנט, וואָס רוקט זיך פאַנאַנדער און עפנט אַ קוק אויף גאָט'ס
ליכטיקער וועלט.

נאָר אַ בענדלדיקער סאַלדאַט שטייט מיט'ן שטיק באַ דער
פאַררוקטער טיר. ער וועט האַלטן אָפן אַ שפּאַרע — בלוז אַ
שפּאַרע. . . אָבער בראַנפן, פאַפיראַסן, מטבעות. . . און די ליכטי-
קע וואַנט פון פינסטערן וואַגאַן ווערט ברייטער, ברייטער, בריי-
טער. . .

און דער צוג שלענגלט זיך, ציט איבער רוסישער ערד. ס'לויפן
פאַרביי טעלעגראַפן-סלופעס, און ס'קומען אַנטקעגן פּעלדער, וועל-
דער, דערפער, לאַנקעס דורכגעשניטן פון טייכלאך, באַשאַטענע
מיט פי, פויערים און פויערטעס באַ דער אַרבעט, וואָס גלייכן זיך
אויס און קוקן נאָך, שיקסעס אין קאַלירטע טיכלאך, וואָס פאַכען
אַנטקעגן דעם ליאַרם פון די וואַגאַנעס.

און אין די וואַגאַנעס איז אַ ליאַרעם, בראַנפן. בראַנפן גיסט
זיך פון פלאַשן אין די מיילער און אין די מוחות אַרײַן. מען פירט
אין דער פרעמד, פון דער פוילישער ערד ערגעץ אין דער ווייטקייט
אַרײַן. און מיט שכור'ן הפקר שרייט מען, טומלט מען, זינגט מען.

אויף אנדערע סטאנציעס נעמט מען צו און מען לאזט ארוי-
טער נאָוואַבראַנצעס.

און מען שטופט זיך צו דער אָפענער וואַנט, אָבער דארטן
שטייען שוין די שטאַרקערע, די געוויקסיקערע אַליין ווי אַ וואַנט
און לאָזן קיין אנדערע ניט צו.

זיילט מען זיך, קריגט מען זיך, מען האַלט זיך באַם שלאַנג
ביז דער בענדלדיקער „מאַכט שלום“: זאָל זיין שטייל! אַ ניט
וועט ער גאָר פאַרהאַקן די טיר!

לייזער ליגט אין דער פינסטער, פאַרשלאָנג אין אַ ווינקל און
ווי אין הַלום הערט ער דעם געשריי, דעם ליאַרעם, אַדער פילט דעם
אָפּשטעל אויף אַ סטאַנציע.

זאָל מען אים נאָר לאָזן צו רו! אָבער די האַרץ שרעקט אַזוי.
אַזוי וועניג אידן געבליבן אין וואַנגאַן צווישן הוילע שקצים. דעם
בחור מיט דער העמל קען ער ניט רעכענען און דאָס ערגסטע —
דער ווייסער שגץ. פאַר אים האָט ער אַזוי מורא! ער פילט נאָך
דעם ווייטיק אין די פּאות און עפעס האָט ער מורא פאַר נאָך
ערגערס: עפעס איז דער ווייסער שגץ אַ גאַנצער פּאַניע בראַט
מיט'ן בענדלדיקן. סוד'עט זיך מיט יענעם, און זיי ביידע באַ-
טראַכטן אים אַמאָל און לאַכן. ווער ווייס, וואָס ער קען אים טאָן?
אָבער פאַרוואָס שטראַפּט אים אַזוי גאָט? מיט וואָס האָט ער
אַזוי געזינדיקט? און אַ פאַרדרום, אַן אומבאַוואוסטער, טיפּער
ווייטיק, וואַקסט אין אים און ער כאַפט זיך באַלד, אַז מען טאָר
אַזוי ניט קלערן, אַז גאָט ווייס וואָס ער טוט, מסתמא האָט ער
באַרוינדיקט און ער בעט גאָט אין האַרצן פון דעם פינסטערן ווינקל
אַרויס, ער זאָס אים מוחל זיין און מצייל זיין. . . ער וועט טאָן אַ
כּדָר, אַז ער וועט זיין נאָך פרומער און וועט תּשובה טאָן אויף
אַלע זיינע זינד.

דערווייל טשעפעט מען אים ניט. מען שטופט זיך נאָך אלץ

בא די טירן און מען זעט כאפן א קוק אויף די אנדערע וואגאנעס
בא אן אויסכוניג פון וועג און ליארעמען פון איין וואגאן צום
אנדערן. אפשר וועט זיין וועג אריבער בשלום. . .

א גרויסע סטאנציע.

אן אפיצער גייט דורך די וואגאנעס. די בענדלדיקע סאל-
דאטן שפרינגן ארונטער פון די הויכע טירן און ראפארטירן. ער
רעדט צו און זיי לויפן איבער די וואגאנעס און זאגן אן:
—נאוואבראנצעס, ס'וועט זיין פאר אייך „אביעד“!

איבער לייזערן שטייט דער בענדלדיקער סאלדאט מיט'ן ווייסן
שניץ באם זייט, קוקט שטרענג און פרעגט שטרענג:
—פארוואס עסטו ניט?

מיט צעשראקענע אויגן ענטפערט לייזער ווי ער קען. אז
ער איז זאט, ער וויל ניט עסן. ער טאר ניט, ער וויל ניט. . .
—איך דארף דיר צושמעלן — האלט זיך בא זיינט דער
בענדלדיקער — בין פאראנטווארטלאך צושמעלן דיר אין גוטן
אָרדנונג צו נאטשאַלסטווע. דער אפיצער האָט אָנגעזאָגט: ניט
קאָזן עסן קיין הערינג און עפל. ווייטער אויפ'ן וועג וועט אומעטום
זיין צוגעגרייט „אביעד“. . . און דער בענדלדיקער טראַשעט
לייזערן מיט'ן פינגער, וואָרים ער איז פאראנטווארטלאך.
און לייזער האָט דערזען דעם מאַרנעם קרוזמן שמייכל באַם
ווייסן שניץ אויפ'ן פנים, א שמייכל, וואָס האָט געמאַכט, אז דאָס
האַרץ זאָל באַ אים פאַרגיין פון שרעק.

דער ווייסער מיט'ן בענדלדיקן האָבן צו אים גענומען צוגיין. . .
לייזער האָט מיט'ן האַרצן דערשפּירט, אז איצט קומט דאָס

ערנסטע. ער וועט דאָס ניט איבערלעבן. ער וועט בעסער אַרויס-
שפּרינגען פון באָן, זאָל ער בעסער גע'הרג'עט ווערן.

און ער איז מיט אַמאָל ווידער געוואָרן לעבעדיק און רירעווד-
דיק. ער האָט זיך געטאָן אַ הויב, אַ גוי, אויסגעמיטן דעם בענדל-
דיקן מיט'ן ווייסן און ער איז שוין באַם טיר. נאָר צענדליקע הענט
שטרעקן זיך צו אים אַנטקעגן. . . ניין, ער טאָר אין די הענט ניט
אַרײַנפאַלן און ער דרייט זיך פון זיי אַרויס ווי אַ שלאַנג. דוכט
זיך, דער וואַגאָן איז אזוי ענג! אָבער לייזער לויפט אַרום מיט
אַ יאָמערדיקן שלוכצן הין און צוריק, דרייט זיך אויס, וויקלט זיך
אויס פון אַ נעץ מיט הענט. . . אידו, לאַזט ניט! נאָר וועניג זיינען
זיי. די עטלאַכע בלייבן צעשראָקן און האָט זיך איינער אַ ריר
געטאָן, זעט ער, ווי מען האָט אים געגעבן אַ שאַר אַוועק. און
אוי. . . ער פאַרבייסט די ליפּן, ער פערטשימעט די ציין. ער וועט
זיך ניט לאָזן! . . . גוואַלד! דער ווייסער שטיקט אים פאַר'ן האַלז!
ער וועט אים דערווערנן. . .

לייזער עפנט די מויל ווי אַ פיש אַרויסגעשלעפט פון וואַסער
און אַ שרעקלאַכער ריח גיט אים אַ שפאַר אין מויל — אַ ריח גענו
וועלכן עס בונטעוועט זיין גאַנצע בלוט. און דער ריח קריכט
טיפער, טיפער אין האַלז. . . ער וויל ברעכן, זאָל מען אים לאָזן
ברעכן. . . אוי, אוי! . . .

און ער טוט אַ בראַך ווי ער וואַלט זיין גאַנצע אינגעווייד
אויסגעבראָכן און אַ געלעכטער, אַ געלעכטער:

— וואָס, חזיר איז געשמאַק?

און פון וואַנען האָבן זיך גענומען כחות צו לייזערן? ער האָט
זיך פּלוצלונג אַ וואַרף געטאָן בלינדפאַרצווייפלט אויף אַלעמען.
מיט אַ צעעפנטער מויל האָט ער זיך געכאַפט בייסן וועמען ער
יאָט געקענט — דעם בענדלדיקן, דעם ווייסן. צום אַנהויב האָט
מען געלאַכט, זיך אויסגעדרייט פון אים. נאָר באַלד האָט אים

דער וויסער געגעבן א זעץ און ס'האָבן זיך א שאַט געמאַן אויף
אים א באַרג מיט שקצים מיט די קערפער, מיט די שטיוול און
ער איז געבליבן ליגן איינגעפאַקט אונטער דער שווערער משא.
איבער'ן האַלב-טויטן לייזערן איז נאָך געשטאַנען דער בענ-
דלדיקער און צעקאַכט גערעדט: ער וועט ראַפּאַרטירן אויפ'ן אָרט.
אז לייזער האָט זיך געכאַפט שלאָגן צו אים, דעם נאַטשאַלניק. ער
וועט זען! ..

וואָס גייט אָן לייזערן וואָס זיין כאַן טראַגט זיך עפעס אויף
פרעמדער ערד, וואו עס איז שוין ווינטער, וואו דער שניי ליגט
פּוּכיק אויף די וועגן און קרייזלדיק אויף די בוימער? וואו די ערד
איז ווייס און דער הימל פּראַסטיקגריין? פאַר אים קומט פרעמד-
קייט און פייניגונג, פייניגונג און פרעמדקייט. עפעס ווי א שפענדל
איז ער אריינגעפאַלן אין א שטראַם און דער שטראַם טראַגט אים
אן זיין ווילן און ווער ווייס וואו ער וועט אים פאַרטראַגן.

נאָכ'ן חזיר געבן, האָט ער זיך אין דער פינסטערקייט פון
וואַגאַן ווי אויפגעלייזט אין געוויין. אפילו די זעלבע שקצים,
וואָס האָבן אים מיט גוואַלד אַריינגעשטופּט דעם חזיר, האָבן אים
אויצטער אונטערגעטראַגן זיין ברויט און עפל, וואָס זיי האָבן
פריער אָפּן צוגעלאַטכנט, און אים געזאָגט, ער זאָל קיין מורא
ניט האָבן. מען וועט אים ניט טשעפען.

אַבער לאַנג האָט די גרויסמוטיקע שטימונג ניט אָנגעהאַלטן.
דער וויסער האָט גערייצט, דער בענדלדיקער האָט זיך שכּוּר
צוגעהערט און געקוואַלן. נייע שקצים קומען אן און ס'וויילט
זיך א שפּיל טאָן. . .

נאָר אויף דער לעצטער סטאַנציע זיינען אריין א כאַפּטע
נאוואַבראַנצעס סטאַראַווערן און איינער אין אן אויסגעהעפטער

בלווע איבער די הויזן האָט געקוקט, געקוקט און קורץ הייליכיק
אַ זאָג געטאָן צום ווייסן:

—ניט פֿרוּביר צו טשעפּען!

דער ווייסער איז געוואָרן נאָך ווייסער און זיך ווי איינגע-
קאַרטשעט אונטער'ן געזונטן קול און געזונטן אויסזען פון דעם
פֿרישן נאָוואַבראַנעץ. אָבער דער רויט־פאַר'שכור'טער בענדל-
דיקער איז געוואָרן נאָך רויטער:

—וואָס אין דיין עסק?

—מיינער! — האָט יענער אַ זאָג געטאָן מיט מאַדנער
עקשנות און זיך געגעבן אַ שטעל אין זיין נאַנצער הויף און
פעסטקייט.

—כ'וועל דיר באַלד ווייזן. . .

—וואָס מיינסטו, כ'האָב מורא פאַר דיר? — האָט דער
נאָוואַבראַנעץ אַ גיי געטאָן דעם בענדלדיקן אַנטקעגן.

מען האָט גאָר אָן לייווערן פאַרנעסן און אַלע האַבן געקוקט
וואָס דאָ וועט זיין.

—דו, סטאַראַווערסקע פעל, וועסט באַ מיר אַוועק. . .

ער האָט ניט פאַרענדיגט. כאַטש שכור, האָט ער דאָך דער-
פֿילט צעקאַכטע אויגן אויף זיך און איינער פון דער כאַפטע האַט
זיך קאַלטבלוטיק אַ זאָג געטאָן:

—אַרטעמעווע, ווילסט? דערלאַנג! מיר וועלן ניט אָפּשטיין.

—„פאַר סוד“ וועט איר גיין. . . און דעם זשיר וועל אײַף
אַנקאַרמענען. . . — האָט דער בענדלדיקער שוין גערעדט אַ סך
שטילער און געבליבן ווי צוגעשמידט אויף זיין אַרט באַם טיר.

—אַט פֿרוּביר!

און מען האָט לייווערן טאַקע מער ניט פֿרוּבירט רוקן קיין חזיר
אין מויל. די פאַר אידן האַבן זיך אויף דערפֿילט פֿרייער. האַבן

צו לייווערן פרובירט ריידן, אפילו דער בחור אין בלווע האָט עפעס
ווי האַלב אין טרייסט, האַלב מיט רחמנות גערעדט :
— דו ביזט אַ פּאַטראָן, אַ פּאַרשמאַלצעוועטער בחור. נו,
וואָס איז? ס'איז גאַרניט, עסן חזר. מיינסט מען שטאַרבט? ..
אַבער לייווער הערט ניט, ניט די טרויסט־רייד און ניט דעם
בחור אין דער בלווע. עפעס איז ער ווי טויב און בלינד. ער איז
אין גאַנצן ווי אַריין אין זיך און דאַרטן. — אַט־אַט וועט די האַרץ
פּלאַצן. . . .

מיד, איינגעקארטשעט, קראַנק פון קלעפּ, שטייט ער אויס־
געשטעלט צוזאַמען מיט אַנדערע אויף אַ פּאַרשניטן פּלאַץ און
הערט יע און הערט ניט ווי אַן אַפיצער אין בריִלן רופט אויס נעמען.
ער איז ערגעץ אַנגעקומען נאָך אזוי פיל פּלאַנענישן און
גלייכנליטיק איז ער און גאַרניט אַנגעשטרענגט און גאַרניט אויף
דער וואַך, ניט דורכצולאָזן זיין נאָמען און זיך אַרויסרוקן פּאַראַוויס
ווי די אַנדערע.

עפעס אַ פּאַרקאָן מיט שפיציקע אייווערנע שטאַכעטן הויבט
זיך פון אַלע זייטן. ער קוקט אויף אים, אַ רויטע וואַנט פון אַ
מויער אַנטקעגן מיט טירן, מיט אַלערליי פענסטער — לאַנגע און
רונדע, דורך וואַנען מען זעט אַרומשמייענדיק סאַלדאַטן און ער
קוקט אויף דעם. עפעס שפיצן פון גרויסע מויערן קוקן אַריבער
דעם פּאַרקאָן.

— לייווער קאָלנענסקי.

— וואַשע וויסאָקאָ בלאַגאַראַדיע! — כאַפט די האַנט צום
קאָזירעק דער בענדלדיקער — דער־אַ האַט זיך געכאַפט צו מיר
אויפ'ן וועג שלאָגן! — ראַפּאַרטירט ער אַן רחמנות.
— אונטער אַרעסט! — האַט אַ זאָג נעמאָן דער אַפיצער.
איידער ער האַט נאָך אַ קוק געמאָן אויף לייווערן.

לייזער האָט אונקלאָר, מיט'ן האַרצן דערפילט אַ שטייג און ס'האָט אים אַרומגעכאַפט אַ ווילן צו נעמען לויפן. . . ער וואָלט דעם פאַרקאַן אַריבערגעפלויגן, ער וואָלט לויפן וואו די אויגן וואָלטן אים געטראָגן. אוי, פאַרוואָס איז ער אין דערהיים ניט אַנטלאָפן? . . . וואָס וויל מען פון אים? נאָר די פיס און דער גאַנצער קערפער זיינען מיר, צעבראַכן און קראַנק פון קלעפּ. בלייבט ער שטיין איינגעקאַרטשעט אין קעלט און שניי און קעז אפילו ניט אויספאלגן די קאַמאַנדע זיך צו פאַרנעמען פון פלאַז.

מען האָט אים דורכגעפירט די קאַראָאָלנע פאַמעשטשעניע און הינטער אים האָט זיך פאַרמאַכט אַ טיר פון אַ קאַמער. באַלד פון ערשטן טריט האָט זיך לייזער אַ צי געטאָן אוריק. גלייך אַנטקעגן, אין ווינקל צוקאַפנס, האָט ער דערווען הענגט די „מאַמע מיט'ן זון“ און אַ לאַמפּאַדקע ברענט פאַר זיי מיט אַ געליטויט פלעמל.

וואָס וויל מען דאָ פון אים? ער טאָר דאָ ניט זיין! באַ אים האָט זיך אַ הויב געטאָן אַ בלינדער פייערדיקער געפיל. ער קען ניט פאַרזינדיקן זיין נשמה — ער וועט ניט זיין מיט דעם צו־זאַמען! און זיינע פויסטן קלאָפן אין טיר.

דער „וואָלטשאַק“ האָט זיך געעפנט: . . .
— וואָס ווילסטו?

לייזער רעדט, טענה'ט, ווייזט אין ווינקל. דער וואָס באַם „וואָלטשאַק“ רעדט צו די סאַלדאַטן פון „קאַראָאָלנע פאַמע־שטשעניע“ און דאַרטן הויבט זיך אויף אַ געלעכטער, וואָס וואַקסט. שטאַרקט און שניידט לייזערן ווי מיט אַ מעסער, אַבער ער וועט ניט לאָזן ער זאָל זיין אינאיינעם מיט דעם. . . און ער קלאָפט אין טיר מיט די שטיוול.

עס עפנט זיך די טיר:

— מי טשעוואָ?

לייזער וויל ווייטער עפעס ריידן, זאָגן, נאָר ער כאַפט אַ
שליידער אויפ'ן קאָיקע.

— וועסט זיך בריקען, וועלן מיר ממית'ן.

וואו איז ער דאָ אין דער וועלט וואָס נאָנט אים אזוי באַם
האַרצן און צעוואַקסט זיך מיט יעדער רגע ווי אַ נאָגנדרער צאָר-
ווייטיק — ניין, ערגער — אימיצער האָט אַריינגעכאַפט זיין
האַרץ אין אַ פּויסט און דריקט, דריקט, דריקט. . . מיט'ן בלוט
פון האַרצן פליסט דער ווייטיק, דער אומעט, און פילט אָן מיט
בענקעניש אַלע גלידער. ער שפּאַנט אַרום אין קאַמער און געפינט
זיך קיין אָרט ניט. ער ווייס, ער טאָר ניט קוקן אין „יענעם“
ווינקל און קוקט דאָך און אַלע מאָל גיט אים אַ ברי דער קוק פון
צוויי פאַר אויגן — ביזע, פיינדלאַכע, באַלויבטן פון אַ געל-טויט
פלעמל.

וואו איז ער דאָ אין דער וועלט? וואָס האָט מען צו אים?

פאַרוואָס שטראָפט אים גאָט אזוי?

און ער וויינט אין זיך, וויינט מיט טרוקענע אויגן, וויינט
מיט בלוטיקע אונגעזעענע, פייערדיקע טרערן, וואָס שטיקן אים
אין האַלז און לייגן זיך אויפן האַרצן ווי צעשמאַלצענע בליי.

רנע'ס פאַרגייען און פאַרשווינדן אין שעה'ן, טריט לייגן זיך
אויס אין טיילן. אַ שווייס ליגט אויפ'ן אויסגעמוטשעטן פנים—
די פים שטייף ווי קלעצער און ער שפּאַנט, שפּאַנט און באַ יעדן
אויסקער באַגעגנט ער די צוויי פאַר אויגן אין ווינקל: ביזע,
פיינדלאַכע, באַלויבטן פון געל-טויטן פלעמל.

אין בענקעניש פאַלט ער צו צום פענסטער. אָט ערשט איז
ער געזעסן אויפ'ן פור. די מאַמע איז נאָכגעלאָפן און געשלוכצט.
נאָר עפעס אַ פרעמדע נאָכט קומט אַריין דורכ'ן רונדן פאַרגראַטע-
וועטן פענסטער. אַ פיינסטערניש איינגעהילט אין ווייסן קוקט

אריין צו אים. ער וויל דערזען דעם פארקאן אנטקעגן און קען
ניט. עפעס טוט זיך אין דרויסן. שטיקער וויסקייט גייען ארום,
דרייען זיך ארום פאר'ן פענסטער אין דער נאכט. ער זעט ניט
קיין הימל, זעט ניט קיין ערד — איין פינסטערע וויסקייט גייט
אין געדריי און שפארט צו אים אין קאמער אריין. און ער אנט-
לויפט פון פענסטער און קומט ווידער צו און ווידער קוקט ער מיט
צוגעשמידטע אויגן אויף דער פלאטערדיקער וויסקייט, וואָס גייט
אין דער פרעמדער נאכט און פאָכעט פאר'ן פענסטער ווי מיט
תכריכים. . .

ווי אַ שאַרפער וויטיק וואָלט אים אַ שניט געמאַן, האָט ער
זיך מיט אַמאָל אויפגעכאַפּט, אויפגעשפרונגען, זיך אויפגעזעצט
און גענומען ברעכן די הענט:

וואָס איז מיט דער מאַמען? מיט דער מאַמען?

דורכן רונדן פענסטער קוקט אַלץ אַריין די פינסטערניש
איינגעהילט אין פלאטערדיקן ווייסן, קוקט אַריין ווי אַ טויט־שטאַרע
פאַרגלאַצטע אויג. ער ברעכט זיך די הענט און קוקט מיט פחד
אויפ'ן פענסטער. און פלוצלונג רייסט ער זיך אָפּ פון אַרט און
הויבט אָן ווייטער שפאַנען. ער ווייס, ער ווייס: ניטאָ מער די
מאַמע. און ער אַליין וועט דאָ אויף אומקומען, ער וועט אויסגיין
אין דער פרעמד — אפילו ניט קומען צו קבר ישראל. ניטאָ מער
די מאַמע — מען דאַרף קדיש זאָגן. . .

און אין קאָפּ באַ אים לייגט זיך אויס און די ליפּן מורמלען:

— יתגדל ויתקדש. . . נאָך דער מאַמען, נאָך זיך. . .

און ער ברעכט די הענט, און שפאַנט, שפאַנט, און באַ יעדן
אויסדריי טרעפט ער די צוויי פאַר אויגן ביזע, פיינדלאַכע, באַ-
לויכטן פון אַ טויט־געלן פלעמל.

און מיט אמאָל האָט עס פאָסירט. ס'איז אים געוואָרן היים
אין האַרצן. ער האָט מיט אויפגעריסענע אויגן זיך אינגעגעסן
אין יענעם ווינקל. — דאָס זיינען זיי שולדיק אין אלץ! צוליב
זיי האָט ער געהאַט טענות צו נאָט, פאַרזינדיגט דער מאַמען און
זיך! און ווילד שפּרינגט ער אונטער און דראַפּעט אויגן און רייסט
און פליקט. . .

פון „קאָראָאָלנע פאַמעשמשעניע“ לויפן סאָלדאַטן, צלמ'ען
זיך און קרעכצען: נאָט, נאָט, די הייליקע איקאָנע!
זיי וואָלטן אים דער'הרג'עט, נאָר עפעס שרעקט זיי אַפּ
לייזער'ס ווילדע אויגן. ווער ווייס וואָס אין אים שמעקט?
און זיי פאַרדרייען אים די צעבלוטקמע הענט אויף הינטן
און פאַרזייען זיי שטויפער און שטויפער.
— ער וועט אוועק „פאָד סוד“! גיט אַ זאָג איינער, ווי ער
וואָלט זיך מיט דעם געשטילט.
— פאַר אזא איז קאַטאַרגע ווייניג. . . — קאַכן זיך אלץ
די סאָלדאַטן.

און אזוי איז דער פרומער לייזער אוועק אויף קאַטאַרגע פאַר
פאַרשוועכן הייליגקייטן.

אין פאזארמע

דער שלאָף

אונזערע אַרטילעריע־קאָזאַרמעס שטייען אויף אַ פעלז, ביי די סאַמע שכערן.

עס טאָגט. איבער די איינגעשלאָפֿענע וואַסערן שווימען נאָך אַרום, ווי פּאַנטאַסטישע זעגל־שיפּן, שטיקער פּרילינגס־נעבל. די שפיצן פון די פעלזן שטיינן אַרויס אַלץ דייטלאַכער אין גרויען פּאַרטאַג. דער בלייבער באַגינען שפּאַרט זיך דורך די פענצטער אין קאָזאַרמע אַרײַן.

אין דער טונקלקייט זעען זיך שוין די רייען קויקעס. עס ליגן אויף זיי גרויע צונויפגעקאַרטשעטע סילוועטן, ווי אַנגעשאַ־טענע בערגלאַך זאַמר. די גלייכע רייען מיט די ברעטלאַך צוקאַפּנס קוקן אויס ווי מצבות אויף אַ נײַעם אַן־בױמערדיקן בית־עלמין.

דער האַרטסטער שלאָף הערשט איצט אין קאָזאַרמע. די לופט איז אַ פּאַרשפּאַרטע און שטיקנדיקע. שווערע חלומות, ווי פּלעדער־מײַז, דוכט זיך, דרייען זיך אין דער לופט און באַ־האַלטן זיך אויס אין די טונקעלע ווינקלען.

— דערלאַנג... שלאַנג... — רײַסן זיך בײַ איינעם פּלוצלונג פון שלאָף ביזע, אָפּגעריסענע ווערטער.
— ליבינקע, טײַבעלע... — שעפּטשעט ערגעץ אַנ'אַנדערער אין חלום.

— אוי, אוי, דערשטאָכו... — באַרכלט אימיצער אַרויס
מיט ווייטאַק און שליידערט זיך, ווי אַ געקוילעטער.
אָדער פּלוצלונג צעטראַגט זיך נאָר אַן אומעטיקער מאַנס-
בילשער געוויין איבער דער פאַר'חושכ'טער געביידע.

דער וועקן

דער זייגער האָט געשלאָגן פינף.
דער דניעוואַלנער, וועלכער האָט איינגעדרימלט שטייענדיק
ביים וואַנט, האָט זיך פּלוצלונג אַ ריס געטאָן ווי פּאַרווירט:
ער האָט זיך אויסגעריבן מיט ביידע פּויסטן די אויגן און מיט
אַ געשריי זיך אַ לאָז געטאָן איבערן קאַזאַרמע.
— העי, אויף! ... שטייט אויף! ... —
פון דעם פּלוצלונגן געשריי האָט אַלץ ווי אַ ציטער געטאָן,
און זיך פּאַרטייעט. ס'ווערט נאָך שטילער. קיין איין קלאַנג,
קיין איין באַוועגונג.
— ס'איז צייט אויפצושטיין, שטייט אויף! — שרייט ווי-
דער דער דניעוואַלנער.
פונקט ווי אַ קאַלטער ווינט וואַלט דורכגעלאָפּן די קאָ-
זאַרמע און אַרונטערגעבלאָזן אונטער די קאַלדרעס, הויבט מען
אַן אומרואַיק זיך רירן. באַלד אָבער איז מען ווידער שטיל
— שטיל, ווי מען וואַלט דעם אַטעם פּאַרהאַלטן.
— העי, טיוואַאָלים, מען דאַרף די פּערד פּוצן, — שרייט
שוין כּעס'דיק דער דניעוואַלנער — וואָס פּאַרשטעלט איר זיך,
פאַר די פּיס וועל איר אַרונטערשלעפּן...

דער אויפשטיין

מיט אמאל ווערט לעבעדיק. פון אונטער שינעלן און גרויע
געוואנטענע קאלדרעס באווייזן זיך פנימ'ער מיט פארשלאפענע
אויגן, מיט צעעפנטע מיילער פון גענעצן. ס'שווינדלען לייב-
העמדר: רויטע, גרינע, געשפרינקלטע. מען בלייבט אויף די
קוקעס זיצנדיקערהייט. מען רייבט זיך די אויגן, מען קראצט
זיך, מען שפייט; ווער עס קוקט אריין און זוכט ביי זיך אין
העמד, און ווער עס לייגט זיך נאך אמאל צו און ציט זיך
געשמאק אויס.

אין קאזארמע ווערט יעדער אויגנבליק ליכטיקער. פון
די פאר'חושכ'טע ווענט קוקן ארונטער די אויסגעהאנגענע ביל-
דער: קסרים מיט אָננעמאליעוועטע תמ'עוואטע פנימ'ער;
טערקן, וואָס טרינקען זיך ביי אַרדאַנאַן; „העלדן“, וואָס שטעכן
אַריין זייערע שטיקעס דעם שונא אין די געדערים, אָדער —
אָדער זיינען אליין אַרויפגעשטאַכן ווי אויף אַ גאַפל. די פנימ'ער
מיט פאַרביקע פלעקן אַרום — דאַס „פאַרגאַסענע בלוט“...
דער דעזשורנער קומט צולויפן אַ פאַרשמייטער.
— וועק ניכער, די יעדאָוויע אויף אובאַרקע, — ווענדט
ער זיך צום דניעוואַלנעם.

—ניכער, ניין די פערר פוצן!

— העי, יעדראווע אויף אובאָרקע! — הויבט אָן שרייען
דער דניעוואָלנער.

— וואָס, זשיד, שלאָפסט נאָך? — וואַרפט ער זיך צו אַ
בעטל, — העי זשיד — באַראַן — שטיי אויף ניכער, אויף
אובאָרקע... — און ער רוקט אַרונטער אַ האַנט אונטערן קאָלדער.
— וואָס רייסט איר מיך? — שפּרינגט אויף דער סאָלדאַט.
און גלעט זיך די ווייט.

— דאָס טויג ניט... — רופט זיך אָפּ אַ צווייטער אידישער
סאָלדאַט, שוין אַ „סטאַריק“. — וועק, אָבער מיט די הענט
טשעפע ניט.

— אַ נאַשע בראַטיאַ... — לאַכט דער דניעוואָלנער, —
טלזשיט בורו, סטרעליאַט נייע בורו! איצקאָ, בערקאָ, שמער-
קאָ... (1) — שיט ער אַרויס זיין גאַנצן אַרמענאַל ווערטער און
מאַכט דערביי מאַדנע האַוואַיעס.

— זאַבאַץ, יאַק זידי מענזו סאַבאַץ... (2) — רופט זיך אָפּ
איראַניש איין מאַזורער שניץ צו אַ צווייטן.

— נאַסאַ בראַציאַ, — רופט זיך אָפּ דער צווייטער אויפן
רוסישן שטיינער.

— נו, און איר פאַנעם פּשאַקרעוו, — שרייט דער דניער
וואָלנער פּלוצלונג אויס, — וואָס מיינט איר, כ'וועל זיך בעסן
ביי אַיך? איין מאל געזאַגט — אויפּשטיין — איז אויב-
שטיין!

— צאָ טע טאַם פּשאַקרעוו! (3) — באַליידיקן זיך עטר
לאַכע פּאַליאַקן.

(1) אַ אונזעריקע... דינען וועל איר — שיסן ניט.
(2) קוק נאָר, ווי די אידלאַר זיינען עס איינס פאַרן אַנדערן...
(3) העי, וואָס זידלסט זיך?..

— בונטעוועט ניט, מיאטעזשניקעס, — שרייען מיט גע-
לעכטער אנדערע רוסישע. — דניעוואלנער! — רופן זיי אומישנע
— טרייב די פאנעס אויף אובאָרצע...

— יע, מיר וועלן אייך גיין — קאצאפסקע מאָרדעס —
בייזערן זיך די פאָליאָקן מיט אַ גאוה'דיקער מינע...

— נו, און דו „טאטאר-שייטאן“... — גייט ווייטער דער
דניעוואלנער זיין מאַרש, וואָס, וואַרטסט אויף אַן איינלאָדונג?
דער „טאטער“ איז אַן עכטער רוס. זיין גאַנצע שולד
איז, ער האָט גרויסע סקולעס און שמאַלע אויגן, און שטאַמט
פון אַ טאַטערשן דאָרף.

— כאַפט דיר דער רוח, — שרייט ער, — ווי דו ווערסט
נאָר אַ דניעוואלנער, לאָזטו שוין קיינעם ניט צורו; מאַרגן
בין איר דניעוואלנער, וועל איר דיר דעם ערשטן פאַר די
קאַפּעטעס אַרונטערשלעפּן...

— דערווייל שטיי אויף, שייטאן.

די יעדאָווייע

— אַך, ס'וואָלט זיך נאָך געוואָלט שלאָפן אביסל, —
רעדט ווי צו זיך אליין איינער א יעדאָוויאי, אויסקערנדיק דעם
„מיסט“ פון אונטערן קויקע.
— כ'קען שוין דעם קאַפּ ניט האַלטן, אזוי שווער איז ער
פיר, — רעדט שוין זיין שכּן אין דער הויז.
— א נאַכט שלאָף, א נאַכט ניט: דאָ קאַראָל, דאָ טרעד-
וואַנעס. די פּערד אונזערע איז דאָך בעסער ווי אונז!
— מיינסט, — ענטפּערט דער ערשטער, — ס'איז שוין צייט
געווען אויפצושטיין? אַט, ס'הויבט זיך ניט אָן! מ'קען שוין
די דעזשורנעס, ניט אַנדערש מיט א שעה פריער וועלן זיי אייך
אויפוועקן; זיי „ציען זיך“ פאַר נאַטשאַלסטוואָ, די טייוואָליס...
— גיכער אויפן קאַניושניע, העררן יעדאָווייע!... — דו-
נערט ווידער דער דעזשורנער...
— אַך, זאָל זי איינגעזונקען ווערן, — שרייט אויס מיט
האַרץ, דער שכּן, — דאָס גאַנצע לעבן האַקט פון דיר קאַניושנע
און מיסט, דוכט זיך נעכטן געוועזן אין באָד און ס'העלפּט ניט.
— זיי זיך מודה, — לאַכט שוין דער ערשטער, — דורך
האַט מסתמא צוליב דעם „דייגע“ פאַריאַגט, זיי זיך מודה, ס'וועט
גאָר ניט זיין...
— טייוול, — ווערט אויפגערעגט דער שכּן, — דו האַסט

דען אמאָל אָננעזען אַ געליכמע — דו טויגסט דאָך צו קיין
זאך ניט, אפילו די אובאָרקע קענסטו דאָך ניט מאַכן ווי עס
דאַרף צו זיין! ביי דיין „פּלאַטאַנען“ זיינען דאָך די קאַפיטעס
פאַרפּוילט!

— וואָס מיינסטו, כ'וועל גיין צו דיר זיך לערנען? —
באַליידיקט זיך דער ערשטער — מיינסט, איך ווייס ניט, אַז
ביי דיין „פּעדאַגאָג“ זיינען די גריווע מיטן ווידל ניט צעקאַמט.
ס'וועט קומען דער קאַמאַנדיר וועל איך אים אַליין ווייזן,
דאָגה ניט, מען וועט דיר שוין אָנטשעפען אַ ראַנעץ מיט אַ
פּודיקן שטיין און וועסט מוחל זיין אַפּשטיין אַ פאַר שעה'לאַך,
וועסטו מיר אויסלערנען.

— וואָס קריגט איר זיך? בעסער שלאָגט זיך... — רייצט
מען זיי פון אַלע זייטן.

די סטראיעווייע

ארויסגע'פטר'ט די יעדאָווייע איז דער דניעוואָלנער שוין צופרידן. די סטראיעווייע האָבן זיך ניט וואָס אזוי צו איילן און זיי זיצן און ליגן נאָך אויף די קויקעס און דערציילן חלומות איינע די אנדערע.

דער דניעוואָלנער גייט אַרום די קויקעס און זינגט איבער דער זאנצער קאָזארמע דעם צוזונג פון מאַרסעליעזע:

„שטיי אויף, הויב זיך אויף, — דו אַרבעטער פּאַלק!“

— העדע, פאַס אויף, קענסט נאָך אין קוטזקע אַרייַן פּאַלן... — שרייט מען צו אים מיט געלעכטער.

— געוויס, געווען אַ זאַכאַסטאַווישטיק. — רופט זיך אַפּ איינער.

— נאָט צו דאַנקען, — ענטפערט ברייטלאַך דער דניעוואָלנער, — געוויס, געווען, ווען כ'האָב אויפן זאוואָד געאַרבעט.

— אַד, געווען אַ צייט ברודערקע, — רופט זיך שוין אַפּ אַ צווייטער ווי מיט אַ זיפּץ — היינט פאַרגעס בעסער...

— ניט שמועסן דאַרטן! ... — שרייען פּלוצלונג די ווואָדנער נע — לעבעדיקער טוט זיך אָן, אַז קיין איינעם זאָל מען אויף

די קויקעס ניט געפינען — ס'איז אייך נאָך אַ סך צו דינען איבערגעבליבן, איר דאַרפט נאָך עפעס טאָן — און ניט פּוילן זיך...

— נו, דרשנ'ט ניט דאַרטן, הערן ווואָדנע! — רופט זיך

אפ איינער „א סטאריק“ — וועמען, וועמען, אייד איז דאך טאקי
אביסל איבערגעבליבן נאך „קאזיאנע קאשע“ צו עסן... ווידער
זיינען מיר ניט קיין „גרויע באראנעס“ אז פון אייער ערשטן
געשריי זאלן מיר אויפשפרינגען ווי אפגעברייטע. איר ווייסט
דאך אליין, אז אונז איז געבליבן צו דינען אויפן נאפל...
— וויפל חדשים, שרייט ער אויס מיט אמאל צו די איבעריקע
סאלדאטן — האבן מיר נאך צו דינען! סאלדאטן, ציילט!...
— אפרייל, מאי, יוני... — הויבן אלע „אלטע“ אז אויפן
קול פארבייגנדיק ביי יעדן חודש א פינגער.
— נו, נו, גיכער זיך אנטאן!... — שלאגן איבער די
וואוואדנע.

— און איר אליין וואלגערט זיך נאך, דאס ווייזט איר
אונז א ביישפיל!... — שרייט און לאכט דער זעלביקער. —
פלוצלונג שפרינגט ער ארויף ווי ער איז אין די איינע גאטקעס
אויף א טישל און מיט אלע כוחות שרייט ער:
— אהיים פאר איד!
— אהיים פאר איד... — שרייען אויס אלע „אלטע“ אין איין
קול.

— הערט אויף! — שפרינגען אראפ די וואוואדנע פון די
בעטלאך, — אנאפיצער קען נאך אַנקומען, טיוואַליים...
— ניין, דריי מאָל וועלן מיר שרייען. ריכטיק ווי הורא
פארן קיסר... — רופן זיך אָפּ די „אלטע“.
— אהיים פאר איד! — פארבאפט זיי איראניש איינער
א „גרויער“.

— אהיים פאר איד! — שרייען אויף געלעכטער די איבע-
ריקע „יונגע“.
— שטומט, באראנעס! — שרייען די באַלידיקטע „אל-“

טע" — ווי וואגט איר? מיר וועלן איך "לעפל" אריינציילן,
מיר וועלן איך שטעלן „געזאלצענע באנקעס.“
— עט, איר זיינט שוין צו שוואך דערצו... — שרייען
סקעפטיש די „יונגע“.

— „יאָרעלאַך, יאָרעלאַך“, קומט אהער, — רופן צונויף די
„יונגע“ זייערע, זעענדיק ווי די „אלטע“ שפּרינגען פון די בעט-
לאַך און נעמען די לעפלען מיט די רימענס — זאָלן מיר זיי
ניט דערלאָזן געוועלטיקן איבער אונז, מיר זיינען מערער אין
קאָזארמע.

— נו, לאָמיר זען, — הערט זיך פון אלע זייטן.
— הויב אָן באַמבאַרדירן, — רופט איינער אויס.
— פאַרטיידיקט זיך — שרייט אויס אַ צווייטער.
ס'פליט אַ קישן, אַ צווייטע, אַ דריטע. באַלד פליען די
קאָלדעס מיט די שטרויענע מאַטראַצן. אין געשריי און טומל
הערט מען נאָר אָפּגעריסענע ווערטער: „שלידער אַנידער, ווערן,
דערלאַנג...“ אַלץ קנוילט זיך צוזאַמען און קוליעט זיך איבערן
קאָזארמע איבערקערנדיק די קויקעס מיט די טישלאַך.
דער גאָלדענער פּרילינגס-מאַרגן קוקט אַריין שמיכלענדיק
און באַגילדט דעם שטויב, וועלכער שווימט פאַסן-ווייז צו די
פענצטער.

טוי

א פארע זעצט פון די גרויסע געשייערטע קופערנע טשייני-
קעס פולע מיט בריאכץ.

די סאלראטן, שוין אויפגעראמטע, פארוויקלען די הוילע גלע-
זער אין האנטיכער און נאזטיכלאך — מען זאל זיך די פינגער ניט
אָפבריען, אָנגיסנדיק דעם קאָכעדיקן טיי.

יעדער גרופע ביי איר טישל לייגט ארויס דאָס גאַנצע פאר-
מענן פון עסנווארג: דעם שוואַרצן ברויט, „שקאַטולקעס“ מיט
צוקער, און ווער ס'האַט ניט, באַנוגנט זיך מיט זאַלץ. וואו ניט
וואו ליגט נאָך אויף אַ טישל „סיטנער“ אויך.

דעם פרימאָרגנדיקן טיי „עסט“ מען לאַנגזאַם און מיט
כונה. פאָרזיכטיק מישט מען דעם טיי מיט די הילצערנע לעפל
און נאָך פאָרזיכטיקער בייסט מען דעם שוואַרצן ברויט און מען
קלייבט צונויף די אַרונטערגעפאַלענע ברעקלאַך.

די קאַזאַרמע איז שוין באַלד אין אַרדענונג, אַלע זיינען פאר-
טאָן אין טיי־טרינקען. וואו ניט וואו קערט נאָך דער דניע-
וואַלנער אויס און הייסט די טרינקער אויפהויבן די פיס.

א וווּוואַדנער גיט נאָך צו אימיצן אַ געשריי :

— פון אויס מיינע קנעפלאַך, אז זיי זאַלן ברענען ווי ביי
א זשיר די אויגן...

אַדער „אַנ'אַלטער“ כעס'ט זיך נאָך אויף אַ „יונגן“ פאר

וואָס ער פרובירט זיך אָפּבעטן ביי אים — ניט צו פּאַלגן אים
א נאַנג.

— ס'וועט מיר אויטקומען בלייבן אָן טיי... — בעט זיך
דער „יונגער“.

— ניין, דאָס וועסטו ביי מיר ניט אויספירן, — האַלט
זיך ביי זיינס דער „אַלטער“, — מיר האָט מען אויך א „יונגן“
געיאָגט... גיכער, ווי א הינטל אויף האַלב צונויפגעבויגענע!
די באַרגערס לויפן אַרום פון איין טישל צום צווייטן
לייען א גלאַז אַדער א שטיקל צוקער.

— זיך שוין צוגעטשעפעט, — ביזערט זיך איינער —
כ'האַב ניט קיין איבעריקן צוקער פאַר דיר, וועסט זיך באַגיין
מיט זאַלץ אויך...

— או, דו קאַרגער „סקאַפּסקער“, דו סטאַראַווער, — באַ-
לידיקט זיך דער באַרגער, — כאַפט דיר דער רוח מיט דיינע
צוקער און אַלעמען... — גיט ער ענערגיש א מאַך מיטן האַנט
און גייט צו א צווייטן טישל.

— וואַסילי וואַסיליעוויטש וואַסיליעוו, — מאַכט ער א
זיסן פנים, — כ'האַב די עהרע זיך צו מעלדן, כ'בין צו אייך
אין געסט געקומען, ערלויבט מיר צו האָבן דעם כבוד צוזאַמען
מיט אייך טיי מיט סיטנעם צו פרובירן...

— נו, נו, פון אַזעלכע געסט קען דיר געזאַלצן ווערן אין
מויל, — רוקט יעגער צו דעם סיטנעם געהענטער צו זיך — טיי
נעם זיך וויפל דו ווילסט, דער טיי איז קאַזיאַנער, אַבער
צום סיטנעם ריר זיך ניט צו...

ביים באַרגער צעברענגען זיך די אויגן, ער ווערט ערנסט.
— א דונער זאַל מיר איינשלאַנגן... — הויבט ער אָן —
אויב ס'איז מיר פאַרבליבן א גראַשן ביי דער נשמה, נעכטן
האַב איך מיין גאַנצע גענעראַלסקע זשאַלאַוואַניע פאַר'שיכור'ט.

— נו, — לאכן אלע אנדערע, — וואָס מען קען זיך שוין
אנ'שיכור'ן אויף אונזער זשאַלאָוואַניע!
— מילא, זעץ זיך שוין צו, — ווערט וואַסילי ווייכער. —
דערצייל פון וואַנען האָסטו דאָס נעכטן אזוי אַרײַנגעכאַפּט...
— אָט אזוי, זיי אַ פּרײַנט — קלאַפּט דער באַרנער וואַסיר-
ליעוון איבערן פּלייצע — מיט אַ גוטן מענטשן איז גאָר אנדערע
דבורים. כ'האָב נעכטן מײַנע זונטיקדיקע שטיוול פאַרקויפּט,
פאַרשטייסטו? ...
— נעם סיטנעם... — ניסט אים אָן וואַסיליעוו טיי.
— מיר דאַנקען העפּליכסט... נו, האָב איר אַ הוליע
געטאָן...

— ריכטיק אַ הוליע געטאָן, — איז אים איינער מקנא, —
און וויפּל דו האָסט דאָס אויסגעמייקעט, אַ שרעק...
— ווי גאָט לעבט, ס'איז אַן אומגליק, — דערמאַנט זיך
דער באַרנער — דער קאַפּ איז ביי מיר געוואָרען שוואַד, איז
נאַנצן האָב איר אַ האַלבע טויז ביר, צוויי פּלעשלאַך פּונש און
נאָך עפּעס, איר געדענק שוין ניט, און ווי ס'גיט מיר נאָר אַ
מיש אין מח, אזוי איז אַלץ צוריק... כ'קלער אינגאַנצן אויפּצו-
הערן...

— כ'ווייס ווי מען קען זיך אויסהיילן, — רופּט זיך אייר-
נער אָפּ מיט מיטגעפיל — אין באַד גייסטו דאָך, שלינג אַראָפּ
אַ פּאַר בלעטלאַך פון אַ צופאַרעמטן בעזים, ווי מיטן האַנט
וועסטו געהאַלפּן ווערן...

— אזוי? — וואונדערן זיך אלע.
— וואָס הייסט... — ענטפּערט יענער מיט איבערצייגונג.
— ביי מיר איז דאָס איינס, איינס... — רופּט זיך אָפּ דער
באַרנער. — מיר וועלן זייער דאַנקבאַר זײַן...
— זע נאָר, דער טיי איז דאָך שוין קאַלט! — רופּט זיך

אַפּ וואַסיליעוו — פאַרוואָס עסטו דעם סיטנעם ניט ? כ'האַב
פאַר דיר אַפּגעשניטן...

ביים באַרגער הויבן אָן די אויגן צו לויפן :

— זיי אַ ברודערלי, — הויבט ער זיך אָן בעטן, — פאַר־
שטייסט דאָך אַליוו, ווי קען איד נאָך נעכטן טרינקען טיי ? ...
ליבינקער, ליי אויס נאָר אויף איין איינציקער פאַר ביר, כ'וועל
זיך אַריבערכאַפּן אין בופעט „אויסניכטערן“ זיך אַביסל. זאַל
איד נע'הרג'עט ווערן, אויב „צום ערשטן“ ברענגען מיר אייד ניט
מיט דאַנקבאַרקייט צוריק...

אן אינצידענט

ס'ווערט פלוצלונג א טומל...
דער דעזשורנער סטארעט זיך אַרונטערשלעפן פון קויקע
איינעם א שלאפנדיקן, וועלכער ליגט האַלב אויסגעטאן אינגאנצען
איינגעדרייט אין קאלדרע.
— לאַז אָפּ, — שרייט יענער פאַרשלאָפּענערהייד.
— נאָך וואָס וועקסטו אים? ער איז אַ גאַנצע נאַכט גע-
שטאַנען. ער האָט נאָך אַ רעכט צו שלאָפּן. — רופט זיך
אַפּ איינער.
— ביי דיר פרעגט מען ניט, — ענטפערט דער דעזשורנער
ביין. — מען האָט אים געזאָגט גיין האַלץ האַקן, דאַרף ער
גיין.
— ס'איז דאָך דיין נאָענטסטער לאַנדסמאַן. — רעדט יע-
נער ווידער, — מענסט זיך שעמען..
— שווייג! — ווערט דער דעזשורנער צורייצט, — דאָ אויף
סלזשבע איז ניטאָ קיין לאַנדסלייט, קיין טאַטע און קיין מאַמע.
מיין אייגענעם טאַטן וואַלט איד אויך געצוואונגען.
— ריכטיק ווי נאָכן אוסטאַווטישק — לאַכט מען אַרום.
דער דעזשורנער ווערט נאָך מער צורייצט, מיטן שווערד
הויבט ער אָן יענעם צו שטורכען: — שטיי אויף, הונט! ...
— סעמיאַנאָוו, וואָס שווייגסטו? — שרייען אייניקע.
יענער האָט ריכטיק ווי געווארט אויף דעם. ער שפּרינגט

אויף א צוקאכטער, כאפט פון אונטערן קויקע א שטיוול און זיך
 פארמעסטנדיק אויפן דעזשורנעם שרייט ער :
 — גייסט ניט אוועק, טייוול, די הענט לאז ניט פרוי,
 מיינע זיינען אויך ניט אין קימפעט.
 דער דעזשורנער ווערט בלייד :
 — וואָס?... אויפן דעזשורנעם פארמעסטו זיך ? כ'האָב
 א רעכט דיך שיסן ווי א הונט...
 — א, כ'האָב גאָר פאָרגעסן, הער דעזשורנער, — ענט-
 פערט סעמיאָנאָוו גיפטיק — מיינסט, אז דו ביזט היינט דעזשור-
 נער, ביזטו ביי מיר א וויכטיקע שישקע. אין דאָרף האָסטו פאָר
 מיר די היטל געקנייטשט, און דאָ ביזטו א גאנצער נאָטשאַלניק
 געוואָרן...
 — אַט דאָס איז געזונט אַרײַנגעזאָגט !... — פרייען זיך די
 אַרומיקע.
 — מיר וועלן באלד זען, כ'וועל מײן מויל ניט פאַטשקען
 מיט אייך, כ'ניי גלייך צום פאָדפראָפּאַרשטיק, — גייט אוועק
 דער דעזשורנער.
 — ניי און קום ניט צוריק, — בענטשט אים סעמיאָנאָוו.
 צווישן עולם ווערט עפעס שמיל און אנגעשמרענגט.
 — וואָס פאַר אַ קאַשע האָסטו פאַרקאַכט ? — ווענדן זיך
 צו סעמיאָנאָוו מיושב'דיקע סאָלדאַטן.
 — ניט אייער דאָגה, — ענטפערט ער ביזן און דרייט זיך
 ווידער איין אין קאָלדרע.
 — ער איז טאַקע גערעכט, — רופן זיך אַפּ אַנדערע —
 ס'קומט אים היינט ניט גיין האַלץ האַקן.
 — ווער קוקט דאָ אויף גערעכט, — ענטפערן די ערשטע.
 — מען האָט געהייסן, איז קיין אַנדער ברירה ניטאָ...

— קארקעט ניט, — שרייט סעמיאָנאָוו פון אונטערן קאָלד-

רע.

— ער גייט, — האָט אימיצער אויסגעשריען, אַנאָגנדיק.
אַלע מיט אַמאָל כאַפן זיך עפעס טאָן און מאַכן זיך ווי
מען איז שטאַרק פאַרנומען. אין טיר באַווייזט זיך דער פאַר-
פּראָפּאַרשטיק און נאָך אים דער דעזשורנער.

אַ וויילע בלייבט ער שטיין אין טיר און באַטראַכט אַלע
מען מיט אַ בייזן בליק. אַ הויכער, אַ דאַרער, מיט אַ לאַנגער
האַלדז, אויסגעצויגענע באַקן, געלע ציינער, מאַכט ער דעם
איינדרוק פון אַ פּערד.

פאַמעלאַך, וואַזשנע לאַזט ער זיך גיין איבער'ן קאַזאַרמע,
בויגט די לאַנגע פיס טיף אין די קני, ווי אַ טרענירטער פּערד
ביי אַ צערעמאָניאַלן מאַרש. גייענדיק הויבט ער זיך אַן זידלען
גלאַט אין דער וועלט אַרײַן:

— פאַסקודעס! ס'איז אייך אַ געלעכטערל אויף סלױזשבע,
כ'וועל אייך די קישקעס אַרויסציען, כ'וועל אייך אַרײַנטרייבן
אין קבר...

— הער פאַדפּראָפּאַרשטיק — דערהערט זיך פון אַ ווינקל
אַן איבערגעאַנדערשטע שטימע — זידלט זיך, אַבער זידלט זיך
ווי אַ מענטש...

— ווער? — בלייבט ער שטיין און גלאַצט די אויגן.
אַבער אַלע זיינען זייער באַשעפטיקט מיט זייער אַרבייט,
ווער עס טרינקט טיי, און ווער עס פּוצט די קנעפּלאַד...

— טייוואָלים! — גיט ער אַ טופּע מיטן פּוס, — איר
וועט ביי מיר די סוכאַטע באַקומען, כ'וועל אייך פאַרמוטשען...
אין קאַזאַרמע ווערט מאַדנע שטיל.

— נו, דעזשורנער, רייד! — ברומט ער צום דעזשורנעם.

— ער וויל ניט אויפשטיין, — ענטפערט דער דעזשורנער
 צולייגנדיק די האנט צום היטל.
 — ווער? — פרעגט דער פאָדפראַפּאַרשטשיק, און גלאַצט
 די אויגן.
 — כ'האַב אייך שוין געזאָגט, הער פאָדפראַפּאַרשטשיק, אַז
 סעמיאָנאָוו וויל זיך ניט אויפהויבן.
 — וועלכער סעמיאָנאָוו? — פרעגט הויך און ציענדיק די
 ווערטער דער פאָדפראַפּאַרשטשיק.
 — סעמיאָנאָוו, ביי אונז איז מער ניטאָ ווי איינער.
 — מער איז ניטאָ? — פרעגט ער איבער מיט דער זעלבער
 הילצערנער שטימע.
 — מער איז ניטאָ, הער פאָדפראַפּאַרשטשיק.
 — טו וואָס האָט פאַסירט?
 — כ'האַב אייך שוין דערציילט, הער פאָדפראַפּאַרשטשיק.
 — וואָס דערציילסטו מיר עפעס: געזאָגט און געזאָגט! מען
 פרעגט דיר, ענטפער. וואָס האָט פאַסירט? — פרעגט ער ווידער.
 אין קאָזארמע איז טויט שטיל, אַלע פּאַלגן נאָך אומרויאיק
 די גאַנצע סצענע.
 — כ'האַב געוועקט און געוועקט... — שטאַמלט דער דער-
 זשורנער, וואָס פילט אויף זיך די אַנגעשטרענגטע בליקן פון
 אַלע סאָלדאַטן.
 — ווער האָט געוועקט און וועמען האָט מען געוועקט? —
 פרעגט ווידער דער פאָדפראַפּאַרשטשיק.
 — כ'האַב אייך שוין געזאָגט, — פאַרלירט זיך אינגאַנצן
 דער דעזשורנער.
 — וואָס? ביזט אַליין ניט צופרידן מיט דיין אויפטואַכץ?
 — האַלט ניט אויס סעמיאָנאָוו, וואַרפט אַרונטער די קאָלדרע און
 זעצט זיך אויפן קויקע.

— ווער וויל ניט אויפשטיין? — פרענט דער פאָדפראַ-
פאָרשטיק ווייטער מיט אַ ציטער אין קול, גאָר ווי ער וואַלט
ניט באַמערקט סעמיאַנאָוו.

— דאָס בין איך, הער פאָדפראַפאָרשטיק, — שרייט
סעמיאַנאָוו.

אין לופט האָט זיך ריכטיק ווי אַ פרוזשינע אָנגעצויגן. אַט-
אַט וועט זי פלאַצן.

— דניעוואַלנעס! — שרייט פלוצלונג ווילד אויס דער
פאָדפראַפאָרשטיק, — שלעפט אים אין קארצער, — ווייזט ער
אָן אויף סעמיאַנאָוו.

— הער פאָדפראַפאָרשטיק, — שרייט מיט אַ וויינענדיקער
שמים סעמיאַנאָוו, — איר וועט מוזן צוליב מיר ענטפערן
פאַר נאַטשאַלסטוואַ, איך בין גאָר קראַנק, כ'מוז גאָר גיין אין
אקאָלאָדאָק.

— שווייג, — שרייט דער פאָדפראַפאָרשטיק, — נעכטן
ביזטו געווען געזונט און היינט שוין ניט, איך וועל דיד לערנען...
— הערר פאָדפראַפאָרשטיק, — רוקן זיך צו שטילער
הייד אַנדערע, — ער איז גערעכט, ס'קומט אים ניט היינט גיין
האַלץ-האַקן, פאַרוואָס אין קארצער?

— אויף די ערטער! — אייד פרענט מען ניט! קעגן דער
דיסציפלין גייט איר! קעגן דער שבועה!

— ער איז גערעכט, — ווערן די סאָלדאַטן עקשנות/דיקער.
— שלעפּ אים, — שרייט דער פאָדפראַפאָרשטיק.

— לאָז זיך ניט, — שרייען די סאָלדאַטן.

— הער פאָדפראַפאָרשטיק, די ווייב דאַרף איך האַבן,
קומט צוליפן אַ סאָלדאַט אין מיטן דערינען.

— וואָס, די ווייב? — פרענט ער אַ צוטומלעטער.

די סאלדאטן ווייסן זיין מורא פאר דער ווייב און דער
 געלעכטער גלאנצט שוין אין זייערע אויגן.
 — זי האָט געזאָגט, זי מוז אייך שוין האָבן, — חזר'ט
 איבער ווידער דער סאלדאט.
 — איך בין קראַנקי — פיעסטשעט זיך ווידער סעמיאָנאָוו.
 — לויף, זאָג איך, קום, — ווענדט זיך דער פּאָדפּראָפּאָר-
 שטשיק צום סאלדאט. — ברידערלאַך, — הויבט ער אָן פּלוצ-
 לונג ווייבער ווערן, — אַז אָפיציר קען דאָך אַנקומען, טיוואַ-
 לים! ס'איז אייך אַ געלעכטערל דינען!
 נאָך זיין אַוועקגיין הויבט זיך אויף אַ געשריי.
 דער ערשטער בעסטער כאַפט זיך אַרויף צו סעמיאָנאָוו
 אויף די אַקסלען און דער לויפט מיט אים פון איין וואַנט צו
 דער אנדערער.
 — וואָס, סעמיאָנאָוו, זיך גליקלאַך אַרויסגעדרייט, — קלאַפט
 מען אים איבער'ן פלייצע.
 — און איר מיינט מאַקע, אַ גרויסע זאך זיצן, — מאַכט
 זיך גרויס סעמיאָנאָוו, — וואָס פאַר אַ סאלדאט איז מען, אַז
 מען איז אין טורמע ניט געזעסן! ...

די פרימאָרגנדיקע תפילה

— אלע צו דער פרימאָרגנדיקער תפילה! — דערהערט זיך אַ קאָמאָנרע.

— נענטער, טייוואָלים, צו דער איקאָנע! — ביזערט זיך דער פּאָדפּראָפּאַרשטשיק.
אָפּגעצוימט און באַפּוצט מיט קאָלירטע פּאַפּיר און פּאַר-טריקנטע פּעלד-בלומען שטייט דאָס בילד אַריינגעשטעלט אין וואַנט.

דאָס הייליקע בילד איז אינגאַנצן איינגעפּאַנצערט אין בלאַנד-קעדיקן מעש, מער ניט די צוויי שוואַרצע קעפּ פון די „הייליקע באַרים און גליעב“ קוקן אַרויס.

אַ רויטע לאַמפּאַדקע טשאַרעט פאַר זיי.
גאָך אַ סך קלייניקע איקאָנעלאַך פון „מוטער און קינד“ הענגען און ליגן ביי די זייטן פון דער גרויסער. דאָס לאַזט איבער כמעט יעדער רוסישער סאַלדאַט פון דאַנקבאַרקייט, וואָס ער איז איבערגעקומען די סלּוזשבע און פאַרט אַוועק אַהיים.
— די היטלען אַרונטער! זינגט די מאָליטווע! — קאָ-מאָנדעוועט מען ווידער.

אלע אָן אונטערשייד מוזן זיך שטעלן אַרום דער איקאָנע. ביי די „גרויע“ אידן, מאַכמעדאַנער און פּאַליאַקס ווערן בלייבן די פּנימ'ער: ס'ווילט זיך ניט תפילה טאן פאַר אַ פּרעמדער

הייליקייט. די "אלטע" זיינען שוין צוגעוואוינט און ווערן
ניט נתפעל.

— הויב אָן... —

אלע קוקן זיך אום אויף אַ אַידישן סאַלדאַט, וועלכער
האַט אַ שיינע שטימע, און ער זאָל אָנהויבן ווי שטענדיק. ער
טוט אַ קלייניקן הוסט און הויבט אָן שוין און שטאַרק:
— אַטשע נאַש...

צום אָנהויב גיט ער נאָך איראַנשי אַ וואונק צו די איבעריקע
אידן, וואָס זאָגן אויך אַוואַטאַטיש נאָר, אַבער באַלד זינגט
ער העכער פון אלעמען און צלמ'ט זיך אין צייט.
דער פּאַדראַפּאַרשטיק קוקט יעדערן אויף די ליפּן, צי
זאָגט מען נאָך וואָרט ביי וואָרט.
די "גרויע" פרעמדע: האַלטן זיך נאָר שטייף, שווייגן און
קוקן אין די פענצטער אַרויס...

דער דרויסן ציט. ערגעץ־ווייט איבער די פעלזן ווייזט
זיך די זון, דער נעפל צעשווימט, די שכערן דערוואַכן, דוכט
זיך, פון אנטציקונג ציטערן די וואַסערן.
ווי שניי־ווייסער שוים בלאנקען אין זונען־שיין די ים־
פויגלען, ריכטיק ווי די כוואַליעס וואַלטן זיי אַרויפגעשפּריצט
אין דער לופט — אזוי פליען זיי אַרויף און פאַלן אַרונטער.
פון ערגעץ־וואו ווייזט זיך אַ ווייסער זעגל פון אַ פישער־
שיפּל און פאַרשווינדט באַלד הינטער די צעדרייטע שטיינערנע
ברעגעס. דאָס צעהאַנגענע געווער אויף די ווענט אין קאַזאַרמע
בלאַנקט שוין איצט אָפּ פּורפּור־רויט, ווי באַגאַסן מיט בלוט.
וואו גיט וואו דערהערט זיך אַ שטילער זיפּען...

גימנאסטיקע

די סאָלדאַטן, אָנגעטאָן אין ברויטע, ניט צוגעפאַסטע גימנאסטיאָרקעס פון כאָסי קאָליר, קוקן אויס ווי אָנגעפעלצטע אין זעק.

די קאָזאַרמע אין פול מיט גימנאסטישע באַוועגונגען ווי אַנ'איבערפולטער טויבן-שלאַק מיט פליגל פאַטשעריי, פון יעדער באַוועגונג בלאָזן זיך אָן די שטייפּע גימנאסטיאָרקעס ווי פענ-כערס, קריכן אַרויס פון די רימנס, שלאָגן זיך אָן ווי בייגל אונטער די אַרעמס און אַלע באַוועגונגען קומען אויס בעריש-אומגעלומפערט.

דער פּאַדפּראָפּאַרשטיק שטייט מיט אַ וואַזשנער מינע און קוקט זיך צו. די ווּוּוואָדנע אין פּראַנטישע צוגעמאַסטענע העמער-לאַד, מיט פּאַרדרייטע, אויף אַרויף פּאַרשפיצטע וואַנצעלאַד, פלייסן זיך: זיי מאַכן מיט די הענט, טופּען-צו מיט די שטיוול, אַז די שפּאַרן זאָלן קלינגען און קאַמאַנדעווען: —

— איינס, צוויי... רעכטס, לינקס... איינס, צוויי...

— דו! דעם קאַפּ דאַרטן... — צוקאַכט זיך פּלוצלונג אַ ווּוּוואָדנער אויף אַ סאָלדאַט, — אַט אַזוי דאַרף מען האַלטן! — פּאַרריכט ער אים מיט ביידע הענט... דער סאָלדאַט גיט אַזש אַ מרוק פון ווייטאַק.

— וואָס פּיעסטשעסט זיך דאַרטן „אין סטראַי“? — צע-

ביזערט זיך אויף אים דער פאָדפראַפאָרשטשיק — ווילסט מען זאָל זיך נעמען צו דיר?..

— מיט כח שלידערט ארויס די לאַפעס, אז שוין זאָל זיין!
נאַטשאַלסטוואָג וועט באַלד קומען, — שרייט ער צו אַלעמען.

— איינס, צוויי... אַרויף, אַראָפּ... איינס, צוויי... —
צײַלן די ווױזאָרנע און קלינגען צו מיט די שפּאַרן.

— האַלט! — גיט פּלוצלונג אַ געשריי דער פּאָדפראַפּאַר-
שטשיק.

ווי אונטערגעשאַסענע מיט גערויש, פאַלן אַרונטער די הענט
צו די זייטן. אַ פּאָר האָבן זיך פאַרשפּעטיקט און זיי פּאַכן נאָר
אין דער לופט: איינס, צוויי... און דערשאַקענע פּאַרכאַפּן זיי
זיך באַלד צוריק.

ביי אַלע סאָלדאַטן פּאַלט איין די האַרץ — שוין צו שפּעט.
דער פּאָדפראַפּאַרשטשיק האָט שוין געוויס באַמערקט; איצט וועט
ער זיך שוין אייגעסן — נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל דאָס אייגענע.
אין האַרצן זידלען זיי מיט די ערגסטע ווערטער די פאַרשפּע-
טיקטע, וואָס צוליב זיי דאַרפן אַלע לײַדן. מיט שנאה שפּאַרן
זיך איין אַלע אויגן אין פּאָדפראַפּאַרשטשיקס פנים — וואָס
וועט ער טאָן?

דער פּאָדפראַפּאַרשטשיק איילט זיך ניט. ער גלאַצט נאָר
די אויגן און דער פנים ווערט ביי אים ביסלאַכווייז אָנגעגאַסן
און רויט. די פּערדישע אויסגעצויגענע סקולעס הויבן זיך אָן
באוועגן, ער שאַקעט און קרימט די מויל ווי ער וואַלט מעלה-
גרה געווען.

די סאָלדאַטן שטייען ווי געליימטע. אַ ווינטל טרייבט
אריין פּרילינגס־קלאַנגען דורך די פּאַנאָדערגעפּענטע פענצער
און קילט די צעהיצטע פנים'ער.

אימיצער אין די הינטערשטע רייען האַט פון העלער הויט

א שפריץ געטאָן געלעכטער. אומרואיק גיבן זיך די סאַלדאַטן
א ריר און ווידער דריקנדיקשטיל, נאָר די אויגן לויפן צעשראַקן
אין אַלע זייטן ווי זיי וואַלטן געזוכט און באַשולדיקט דעם
פאַרזינדיקטן.

דער פּאָדפּראָפּאַרשטיק הויכט אָן צו שיפען ווי אַ גראַמאַד
פאַן פאַר'ן שפּילן.

— צו אַלדי רוחות... הירוּשעט ער מיט זיין איינגעריסענעם
קופּ, — ס'איז אייך אַ געלעכטערל! וואָס איז דאָס, פּרעג איך
אייך: איז דאָס גימנאַסטיקע? איז דאָס „אַנ'אַנטוויקלונג פאַר די
ביינער“? איז דאָס סאַלדאַטן? איז דאָס אַ קאַזאַרמע? דאָס
איז דאָך אַ „הייזל“ — איינער, אַהער, דער אַנדערער אַהין...
ער האַקט אָפּ, גלאַצט די אויגן און שאַמקעט ווידער ווי ער
וואַלט געקייט ניט קיין געשמאַקע זאַד.

די סאַלדאַטן קריגן זיך דערווייל דורך אין דער שטיל:
— באַראַנעס, צום טייוול טויגט איר... — רעדט איין
סאַלדאַט אַרויס קוים וואָס די אַרומיקע דערהערן.
— וואָס פאַר אַ „באַראַז“? דאָס איז דאָך אַז „אַלטער“ —
ענטפּערט אַ צווייטער.

— און מיט אייך טרעפט זיך ניט, צדיקים מיינע, — פאַר-
ענטפּערט זיך ביזו איינער פון די פאַרשפּעטיקטע.
— שטאַרב אָפּ! צעשרייען זיך די וווּוואַדנע — איינס,
צוויי...

— האַלט! — שרייט ווידער אויס, אומגעריכט, דער פאַר-
פּראָפּאַרשטיק, נאַכרעם ווי ער האַט די סאַלדאַטן שוין גוט אויס-
געמאַטערט מיט איין און דער זעלבער באַוועגונג.
אַנמעכטיק און אין אומאַרדענונג לאַזן זיך אַרונטער די
אויסגעמאַטערטע הענט, ווער פריער און ווער שפּעטער.
— דאָס איז אַ ווינט-מיל, דאָס איז אַ „הייזל“... צע-

יושעט זיך דער פאָדראַפּאַרשטשיק, — באַבעס, כ'וועל איך
שוין אויסלערנען, כ'וועל אייך שוין „אונטעררעפּעטירן“...
— וווּוואָדנע! — ווייזט ער אָן מיטן פינגער אויף די סאַל-
דאַסן, — לויפן אויף אַנ'אַרט...

אַ צעשראַקענער שמייכל באַווייזט זיך ביי די סאַלדאַטן
אויף די פּנימ'ער, ביי וועמען ס'ניבן אַ ציטער די סקולעס אָדער
אַ פינטל די אויגן.

— שטעל זיך! — טרעטן צו נענטער די וווּוואָדנע.

— גלייך זיך אויס!

— לויפן אויפן אָרט! — באַפעלן די וווּוואָדנע.

— הויב-אָן!...

ס'רעדערהערט זיך אַ טופּעריי פּון אַ סך פּיס אויף איין
אָרט, הילביק קלינגען אָפּ, אָן שטיינערנעם דיל, די פּאָדקאָוועס
פּון די שטיוול, ריכטיק ווי רייטער וואַלטן דורכגיין, אין טיפּער
נאַכט, אַ פּוסטע איינגעשלאָפּענע גאַס.

— לעבעדיקער, שנעלער! — קומען די וווּוואָדנע אַריין

אין אַזאַרט און שפּרינגען אַליין אונטער.

— ליעוואָי, ליעוואָי... — טראַגט זיך אין דער לופט ווי

שמיץ פּון אַ בייטש.

די טופּעריי ווערט האַסטיקער און שווערער. אין דער
לופט הויבט זיך אָן צו פּילן דער שווייסיקער ריח פּון צעהיצטע
יונגע קערפּער, די סאַלדאַטן הויבן אָן עפענען די מיילער ווי
פּיש. מען קען שוין הערן דעם שווערן קורצן אַטעם. טראַפּנס
שווייס הויבן אָן אַרויסצוטרעטן אויף די שטערנס און די נעזער.

— העי, אויפהויבן די עלנבויגנס, די עלנבויגנס... —

שרייען די וווּוואָדנע, — זעסט, שוואַכיקע, זיי לאָזן זיי גאָר

אַרונטער, דערפאַר וועט לענגער געדויערן...

דער פּאָדראַפּאַרשטשיק גלאַצט די אויגן. — איך גיי

אריין אין קאנצעלאריע, — רעדט ער אין דער הויך, אז אלע זאלן
הערן, — ניט אויפהערן ביז וואָנען כ'וועל הייסן — גייט
ער וואַזשנע אַוועק.

דאָס טופען ווערט אנמעכטיקער, שווערער, דער קאנטראָל
פאַרלירט זיך; די פיס דינען שוין ניט: פאַר די אויגן טראָגן
זיך פייערדיקע קויקן.

וואָס שפאַרט איר פון דער רייע? ... — קענען זיך קיין
עצה ניט געבן די ווואָדנע — אויף אַנ'אַרט, מיט דער "לינג-
קער" ... — פרובירן זיי נאָך איינהאַלטן די צעפאַרענע רייען...

— לויף נאָכן פאַדפראַפאַרשטיק — ווענדט זיך אַ ווואָד-
נער צום דניעוואַלנעם — זיי ווילן ניט, די טייוואַלים...

— דאָס איז אַנ'אַנטוויקלונג פאַר די ביינער... — וואַרטשען
בייז די סאַלדאַטן אין די הינטערשטע רייען.

— די נשמה קען אַרויס...

דער ערשטער אפיצער

דער פאָדראַפּאָרשטשיק שטייט און אַנטוויקלט נאָך אַלין
די ביינער.

דער דניעוואַלנער, וועמענס וויכטיקסטע אַרבעט איז אַרויס-
צוקוקן אין פענצטער, זען צי אַנ'אָפיצער קומט ניט... גיט זיך
אַ לאַז צום טיר און פּראַלט זי פּאַנאַנדער.

דער פאָדראַפּאָרשטשיק לויפט אין גאַלאַפּ אַנטקעגן.
— סמירנאָ! — גיט ער אַ הילף, שטעקט צו די האַנט צום
קאַזירעק און בלייבט שטיין ביים אַרייננאַנג אַנ'אָויסגעצויגע-
נער.

אין דער רגע ווערט די קאַזאַרמע אָפּגעשטאַרבן און אַנ-
געשטרענגט. ס'פילט זיך דער אַיינגעהאַלטענער אָטעם פון
אַ סך געזונטע ברוסטן. עפעס דריקט און פרעסט, נאָר די
פּרילינגס-זון שפילט פּריי מיט אירע „העזעלאַך“ אויף די שויבן,
געווער און בילדער.

ס'לאָזט זיך אַרײַן אַ יונגער אָפיצערל, ער לויפט פאַרביי
דעם פאַרשטיינערטן אַלטן פאָדראַפּאָרשטשיק, מיט אַ קווי-
טשיקן מיידלשן קול'כל באַגריסט ער די סאַלדאַטן.

— זדאַרָוואָו בראַטצי! (1)

(1) גוט מאַרנע, ברידערלאַך!

— זדראו זשעלאיעם וואש ראָד... (2) — ענטפערט די קאָ-
זארמע. נאָר העכער פון אלע הילכט אָפּ דעם פּאָדפּראָפּאַר-
שטיקס קול.

— זדאַראָוו, פּאַכוטשין! — ווענדט זיך דער אָפיצער צום
פּאָדפּראָפּאַרשטיק.

— זדראו זשעלאיעם וואש ראָד!... — שרייט מיט אלע
כוהות דער פּאָדפּראָפּאַרשטיק, פּונקט ווי פּריער, ווען ער האָט
געענטפערט מיט דער גאַנצער קאָזארמע צוזאמען.

דער אָפיצערל, א פּאָדפּאַרוטשיק, א וויסינקער און אַנ'אויס-
געפּוצטער אין א נייעם שינעל, שמייכלט. ס'זעט זיך ער האָט
הנאה און איז אויפגעלייגט פון פּאָדפּראָפּאַרשטיקס הילכיקן
ענטפער, פון שיינעם וועטער, פון דעם וואָס ער איז אליין אזוי
פּראַנטיש ניי אָנגעטאָן... ער קוקט זיך אַרום, באַטראַכט זיך
אַליין.

— שטיין פּריי! — באַפעלט ער לאַנגזאַם, דערביי קענען
אלע סאַלדאַטן זען זיינע שפיציקע פּערלדיקע ציינדלאַך. ס'הויבט
זיך אָן א רודעריי, די סאַלדאַטן כאַפּן אָפּ דעם אָטעם. מען
שפּייט און מען שנייצט די נעזער.

— ווען ניט די „קעצעלע“ אונזערע, ריידן די סאַלדאַטן,
וואָלט אונז דער פּאָדפּראָפּאַרשטיק אינגאַנצן פּאַרמוטשעט.
— וואָרט אויס, ס'איז נאָך ניט געענדיקט, — ווארענען
אַנדערע, — זיי זיינען ניט בעסער איינער פאַרן אַנדערן.
דער פּאָדפּאַרוטשיק מענה'עט דערווייל איין מיטן פּאָד-
פּראָפּאַרשטיק:

— דער קאַמאַנדיר איז נאָך ניט געווען? — פּרענט דער
אָפיצערל.

(2) א ניט מאַרגן ווינטשן סיר אייער איידלעכבורט.

--- געוויס ניט, וואשראָדיע! --- גיט אַ הילך דער פּאַר-
 פּראָפּאַרשטשיק און כאַפּט זיך מיטן האַנט צו קאָזירעק.
 --- כ'לויב ער דאַרף באַלד קומען, מיינסטו ניט?
 --- ריכטיק אזוי, וואשראָדיע! --- שרייט דער פּאַדפּראָ-
 פּאַרשטשיק און קוקט הינמיש דעם פּאַדפּאַרוטשיק אין די אויגן,
 ער זאָל אים הייסן אַרונטערלאָזן די האַנט פון קאָזירעק.
 --- זע נאָר, ווינקען זיך דורך די סאָלדאַטן, --- ווי די קער-
 צעלע רעפּעטירט אים. דער אַלמער פּערד וועט שוין מסתמא
 די האַנט ניט פילן...
 --- אַ, אַ, --- זאָגן אַנדערע --- די קעצעלע פּאַדערט טשעסט
 נאָכן אוסטאווטשיק...

דער אָפיצערל באַטראַכט זיך עפעס.
 --- ווייסט פּאַכוטשין, מיר ריכט אז זיי ענטפערן עפעס
 ניט ווי עס באַדאַרף צו זיין אויף דער באַגריסונג, --- גיט ער אַ
 וויין אויף די סאָלדאַטן. --- מען דאַרף זען, אז זיי זאָלן
 ענטפערן מיט איינמאָל, אָפּגעהאַקט.
 --- באַפעלט איר אַנצוהויבן, וואשראָדיע? --- פּרעגט דער
 פּאַדפּראָפּאַרשטשיק קוים דערלעבנדיק, ער זאָל שוין קענען
 אַרונטערלאָזן די האַנט.
 --- הויב אָן...

--- סמירנא! --- שרייט אויס דער פּאַדפּראָפּאַרשטשיק.
 --- זדאַראָוואַ בראַטצי! --- באַגריסט זיך דער אָפיצערל.
 אַנ'איינהייטלאַכער ענטפער קלינגט אָפּ.
 ער קרימט דעם נעזל.
 --- ס'איז נישקשה, --- טענה'ט ער. --- אָבער פּאַרן קאָ-
 מאַנדיר וועט דאָס ניט טויגן... --- ענטפערט שטאַרקער, ניכער,
 איין וואַרט, ס'זאָל מען פּאַסן פּאַרן קאָמאַנדיר...
 --- זדאַראָוואַ בראַטצי! --- שטעלט ער זיך אין פּאַזע.

ווידער קלינגט דער קאזארמעס אָפּגעהאַקטער בילן.
 דער פּאָדפּאַרוטשיק מאַכט אַ פּיסקל: — פאַרן קאַמאַנדיר
 טויג דאָס ניט... זיי ענטפּערן ניט ווי דעם קאַמאַנדיר...
 — ענטפּערט מיטן טיטול פּון קאַמאַנדיר! — כאַפט זיך
 קוים דער פּאָדפּאַרוטשיק, וואָס דער פּאָדפּאַרוטשיק מיינט.
 דעם פּאָדפּאַרוטשיקס ווייסער פּנימל באַניסט זיך מיט רויט-
 קייט, ער בלאָזט זיך וואַזשנע אָן, שטעלט אויס די וואַטאווע
 ברוסט, און ווייזנדיק די שפּיציקע ציינדלאַך, באַגריסט ער זיך
 מיטן נוסח פּון קאַמאַנדיר:

— זדאַרָוואָ רעביאַטאַ! (1)

ס'ווערט אַ טומלעניש, אייניקע ענטפּערן מיטן טיטול פּון
 קאַמאַנדיר, אַנדערע מיט זיין אייגענעם.
 דער פּאָדפּאַרוטשיק שפּרינגט צו אַנ'אויפּגערגעטער צו אַ
 פּאַליאַק:

דאָס האַסטו, באַלוואַן, אויסגעשריען מיין טיטול... ווי דעם
 קאַמאַנדיר אַליין דאַרפסטו ענטפּערן, ס'איז דאָך געווען אַ קאַמאַנ-
 דע... איינער אַליין ענטפּער נאָר, — באַפעלט ער.

דער פּאַליאַק, אַ הויכער געזונטער דאַרפישער שגז מיט
 רייטע באַקן און פאַרשמאַלענע אויגעלאַך, איז קיינמאָל ניט
 געווען קיין „ווייסער“ אין רוסיש און די טיטולן. — איצט איז
 ער איבערגעשראַקן אויף טויט: די אויגן קריכן אים אַרונטער
 אונטערן שטערן און ער קען קיין וואָרט ניט ענטפּערן.

— וואָס פּלאַפּלסטו עפעס? וואָס פאַרמאַכסטו די אויגע-
 לאַך ווי אַ האַן פאַרן קרייען? — צעשרייט זיך דער פּאָדפּאַ-
 רוטשיק.

דער דעזשורנערי לויפט צום אָפיצירל מיט אַ ראַפּאַרט:
 — אייער איידלגעבורט! זייער הויך איידלגעבורט, דער

(1) נוט טאַרגו, קינדער.

קאמאנדיר, זיינען אוועק אין קאנצעלאריע מיט נאך הערן אפי-
צערען. ווייטער זיינען קיינע פאסירונגען ניט פארגעקומען...
דאס ארויסגעזאגט אין איין אטעם, דרייט ער זיך אום
און שטעלט זיך אן א זייט.

— כ'ניי — לאזט זיך לויפן דער אפיצערל — דעם פא-
ליאקל באשטראפן פאר טשעסט — שרייט ער, זיך איילנדיק,
דער פאדפראפארשטיק גייט אים נאך.

ווי די טיר פארמאכט זיך נאך, שפרינגט ארויס אין מיטן
טומל א ליך, שטעלט זיך אין א פאזע, בלאזט זיך אן און שרייט
אויס מיט א קוויטש:

— זדאראווא רעביאטא! ענטפערט ווי דעם קאמאנדיר
אליין!...

ארום הילכט א געלעכטער.

די קאבילע

ס'שפרייזט ארום דער פאָדפראַפּאַרשטיק.
— שנעלער, צו מאַשינער גימנאַסטיקע, — מאַכט ער מיט
די הענט, — נאַטשאַלסטוואָ קומט.
צווישן די סאָלדאַטן הויבט זיך אויף אַ סומאַמאַכע :
— די ברוסעס אַהערצו, — שרייט מען.
— די מאַטעס !
— דעם אָטבאָי !
דער עיקר, וואו איז די קאָבילע ? די קאָבילע... שלעפט !
יע, די קאָבילע ווילט איר פאַרגעסן ? — טומלען זיך די ווּוּוואַר-
נע.

צו צוואַנציק סאָלדאַטן כאַפּן זיך אָן פאַר יעדער קלייניקייט.
מיט סקריפעניש און גערויש ווערט עס צוגעשלעפט אויף אַנ'אַרט.
דעם וויכטיקסטן פּלאַץ צווישן די גימנאַסטישע מאַשינעס :
שטריקלאַד, אייזערנע שטיינגלאַד און רינגען, פאַרנעמט די קאָ-
בילע, — אַן הילצערנער פּערד אין נאַטירלאַכן גרויס.
די סאָלדאַטן קוקן שמענדיק אויף דער קאָבילע אַביסל קרום
און מיט דרד'יארן. דאָס איז דער גרעסטער קונץ־שטיק אין דער
מאַשינער גימנאַסטיקע, מען מוז אַריבערשפּרינגען איבער דער לענג
פון איר רוקן. דאָס איז שווערלאַד, ווייל דאָס מינדסטע — און
מען בלייבט אין מיטן שפּרונג זיצן דייטנדיק.

די ווואָדנע אײלן זיך, איידער נאָכדעם קומט, צו
פאַנאַנדערטײלן די ווואָדן און אָנהויבן די גימנאַסטיקע. ווער
ס'גייט צו די ברוסעס און ווער צו די רינגען.

דער פּסקאַווער שניץ אַרטעמיעוו און דער איד זאָוועליעוו
ווערן אומרויאיק און סור'ען זיך.

הערר ווואָדנער, דערלויבט מיר אַרויסצוגיין „פאַרריכטן
זיך“ — טרעט אַרויס דער געזונטער אַרטעמיעוו, אַ דיקער ווי
אַ טון.

— דו אָנגעגאַסענע פאַס, — ווערט דער ווואָדנער ברוגז,
שעמען מענסטו זיך — וואָס, ס'שוואַכט דיך? קענסט איבער דער
קאַבילע ניט אַריבערשפּרינגען, ווילסט זיך שוין אַרויסדרייען...
נו, טראָג זיך אָפּ צום טייוול, זאַלסט פאַר'ן קאַמאַנדיר דעם
ווואָדן ניט פאַרפאַטשקען.

— הערר ווואָדנער, — קומט אַרויס זאָוועליעוו, אַנ'איינגע-
דאַרטער בלוטלאָזער בהור. — דערלויבט מיר גיין „פאַרריכטן זיך“
— רערט ער און זיין שוואַכער קול קלינגט ווי אַ געבעט.

— און דו, אזא זשיראַווסקער פּלאַקן קענסט אויך ניט
אַריבערשפּרינגען, ווילסט זיך אויך אַרויסדרייען — פרעג ביים
פּאַדפּראָפּאַרשטשיק, — גיט ער צו מיט אַ ביזן שמייכעלע.

זאָוועליעוו ווערט נאָך בלייכער ווי געוויינטלאַך, אָבער פרעגן
מוז ער שוין.

— אויף אַנ'אַרט דו פוילער, דו זשיראַווסקע מאַרדע! —
הויבט אָן ווילדעווען דער פּאַדפּראָפּאַרשטשיק. — איך וועל
איך אויסלערנען! — שרייט ער שוין צו אַלעמען.

ביי די אידישע סאַלדאַטן יוערט ענג אין האַרצן, די קריסט-
לאַכע לאַכן.

זאָוועליעוו שמייט גלייך מיט אַלעמען און שווייגט, ס'רוכט
זיך, ער זעט און הערט קיינעם ניט.

— וואָס, זאוועליעו, אַרײַנגעפאַלן? ... וואַרט דער קאַמאַנ-
דיר קומט נאָך.
— זע, דו מוזט אַריבערשפּרינגען, — שושקעט אים אין
אױער אַרײַן אַ אײדישער סאַלדאַט, — מען קלאַפּט זיך אָפּ שטאַר-
קער מיט די הענט, פאַרשטייסטו?

ס'לאָזט זיך אַרײַן די גאַנצע נאַטשאַלסטווע מיטן קאַמאַנ-
דיר אויבנאָן.
— סמירנאַ!

— פאַרטזעצן, — גיט אַ מאַך מיטן האַנט דער קאַמאַנדיר.
מיט אַן אײַנגעהאַלטענעם אַטעם מאַכן איצט אַלע גימנאַסטיקע,
ווער ס'שפּרינגט איבערן שטריק און ווער ס'דרייט זיך איבער
אויף אַן אײַזערנעם שטאַנג.

די נאַטשאַלסטווע קריכט זיך מיט אַ שפּאַרן-קלינגעריי
איבערן קאַזאַרמע, שטעלט זיך אָפּ פֿון צײַט צו צײַט און באַקומט
די באַוועגונגען.

— מיט גוואַלד אים איבערקערן, — זאָגט זיך געלאַסן
דער קאַמאַנדיר, זעענדיק ווי אײַן סאַלדאַט קען זיך אין קײן
פאַל ניט איבערדרייען מיטן קאַפּ אַראָפּ.

אַ פאַר סאַלדאַטן כאַפּן אים באַלד אָן פאַר די פיס און
איבער אַן אײַזערנעם שטאַנג וואַרפט מען אים איבער.

דער סאַלדאַט גיט אַ פּישטש פֿון שרעק, און ווי אַ זאַק בול-
בעס שיט ער זיך אַרונטער; אויפשטױענדיק קוקט ער נאָך אַלץ
מיט צומישטע, פּרעמדע אויגן, ריכטיק ווי אַלץ וואַלט זיך אײ-
בערגעדרייט מיט אים צוזאַמען.

— אַלע צו דער קאַבילע!
אַלע ווזוואַרן גיסן זיך צוזאַמען, מען שטעלט זיך אויס

אין איין רייע, איינער דעם אנדערן „קוקט אין קארק“.
 ס'הויבט זיך אן א שפרינגעריי. צום ערשטן גייען די
 ווווואָדנע, לייכט און צוגעוואָהנט לויפן זיי צו אַ שטיקל, קלאַר
 פון זיך אַפּ מיט די פיס און בויגיק, ווי קעץ, שפרינגען זיי אַרױַ
 בער. אנדערע פראַנטעווען נאָך, זיי ווייזן קונצן, אין מיטן שפרונג
 דרייען זיי זיך אום און שפרינגען אַריבער הינטער זיך. איינס,
 איינס, לויפן די סאַלדאַטן, דערביי מאַכט יעדערער אַ כאַראַקטער-
 נע מינע.

דער פאַדראַפּאָרשטשיק פאַררייכט און מאַכט באַמערקונגען :

— דו, דעם צונג וואָס האָסטו אַרויסגעשטעקט ?

— דעם קאַפּ האַלט ניט אָן אַ זייט !

— מיט דער לינקער, מיט דער לינקער הויב אָן !

— איינס, איינס, — ציילן די ווווואָדנע.

די סאַלדאַטן שפרינגען איינער נאָכן אנדערן, דאַרטן כאַפּט

מען זיי אונטער און זיי שטעלן זיך ווידער אויס.

דער קאָמאַנדיר ווערט מיטגעריסן :

— נאָכאָנאָנד, נאָכאָנאָנד, — איילט ער צו.

ס'ווערט פּלוצלונג אַ מישעניש, זאוועליעוו האָט זיך פאַר-

האַלטן, אַ צווייטער איז שוין אויף אים אַרויפגעשפרונגען, באַלד

איז אַרויפגעפּלויגן אַ דריטער, אין איין רגע האָט זיך גע-

קנוילט אַ באַרג סאַלדאַטן.

— ווער ? — פּרעגט דער קאָמאַנדיר אָן אויפגערעגטער.

— זאוועליעוו, וואַשע וויסאַקאָ בלאַגאַרדיע !

אינסטינקטיוו גיבן זיך די אידישע סאַלדאַטן אַ ריר, ווי

מען וואַלט זיי אַלעמען געמיינט.

— נעם אים נאָך אַמאַל, — באַפעלט דער קאָמאַנדיר

מיט אַן איינגעהאַלטענעם קול.

— איין פארשווע שאף וועט מיר די גאנצע סטאדע קאליע
מאכן, — דעמט ער אין דער הויך צו די איבעדיקע אפיצערן.
די אידישע סאלדאטן פילן : זיי וואלטן בעסער געוואלט
אין א גרוב איינזינקען.

זאוועליעווי איז גרויער פון געוואנט, ס'דוכט זיך, אלץ האט
זיך אין אים צונויפגעקארטשעט, ער באוועגט זיך מעכאניש, ער
זעט נאך ניט, ער פילט נאך, ווי אלע קוקן אויף אים, די קריסטן
מיט א גלוקליכן שמיכל, די אידן — מיט פארדרוס און
פארווארף.

— נאך אמאל ! —

מיט פארצווייפלונג לויפט ער זיך פאנאנדער, שפרינגט
ארויף אויף דער קאבילע, אבער אריבערשפרינגען קען ער ניט.
— נאך אמאל !

פון זאוועליעווי רינט שוין דער שווייס און אלע מאל קערט
מען אום, און ווען ער גייט פארביי די ריען, פילט ער דעם
איראנישן שמיכל פון די קריסטן און דעם פארצאגטן בליק
פון די אידן : דו מוזט !

ער קלייבט צוזאמען אלע כחות, ער פארבייסט די ליפן און
מיט א הפקר געפיל גיט ער א שפרונג.

ווי א שטיין טוט ער א פאל אויף דער אנדער זייט קאבילע.
ס'איז אזוי אומגעריכט, אז קיינער כאפט אים ניט אונטער.
מיט א צובלוטיקטן פנים הויבט ער זיך אויף פון שטיינערנעם
היל.

— נעמט אים צו דעם טויגעניכץ, אין אקאלאדאקס, —
באפעלט דער קאמאנדיר.

די אידן האבן פרייער אפגעצויגן דעם אטעם : דאך ארי-
בערגעשפרונגען.

אויף אביעד

די הילצערנע לעפל אריינגעשטעקט אין די כאַליעוועס.
דעם גראָבן ראַזעוון ברויט אונטער די אַרעמס, זיינען די סאַל-
דאַטן גרייט גיין אויף אַביעד.

אויסגעמאַטערטע און אויסגעהונגענע פון אַ האַלבען טאַג
שווערער מושטירונג, זיינען די סאַלדאַטן אומגעדולדיק. מעכאַ-
נישט קנייפן זיי פון ברויט און די שטיקלאַך ווערן מיט אַ מערק-
ווירדיקן אַפעטיט פאַרשלאַנגען.

— כע! — כאַפּט זיך איינער, — זע נאָר וואָס איז דאָס
פאַר אַ טיוול? — קוקט ער פאַרוואַנדערט אויפן ליידיקן
אַרט ביי זיך אונטערן אַרעם, — כ'האַב דאָך שוין קיין ברויט
ניט אויף מיטאַק...

— וואָס זאָל איך דיר טאָן, אז דו ביזט אַ פּרעסער... —
רעזאָנירט דער צווייטער.

— חכם מיינער! — טענה'ט זיך אויס דער ערשטער, — דו
ביזט היינט אויף וואַלטיזשיראַווקע ניט געווען. אויפן טרייבן
לער האָב איך געמוזט רייסן. נו, האָט ער מיר איינגעטרייסלט
די קישקעס.

— וואָס איז היינט אויף אַביעד? — פּרעגן אייניקע.
— וואָס זאָל זיין? — ווי שמענדיק אין זעלביקן טאַג —
ענטפּערן אַנדערע — באַרשטש מיט טאַראַקאַנעס...

— וואָס, מען קען גאָר ניט פּטור ווערן? — הויבט זיך אָן
א שמועס.

איינער רעדט וואַזשנע:

— ווי ווילסטו פטור ווערן, אז זיי זיינען דאָ אַרום קעסל

אפשר מער ווי אַ קאַרפּוס!

— ביזט זייער קאָמאָדיר? האָסט זיי געציילט? —

לאַכן אַנדערע.

— לאַכט! — זאָגט דער זעלבער אויף זיכער, — איך בין

היינטיקע וואָך געשטאַנען דניעוואַלנער ביינאַכט אויפן קוכניע,

האָב איך געזען וואָס דאָרטן טוט זיך. זיי האָבן שוין פאַר

קיין זאָך קיין מורא ניט, אפילו פאַר קיין ליכט אויך ניט, אַזש

אין סטאָלאָווע האָבן זיי מיר אויפגעווקט מיט זייער רודעריי,

וואָס זיי מאַכן אָן מיט די וואַנצעלאַד איבער די קופּערנע צודעקס

פון די קעסלען...

— גיט אָן האַרמאַטן מיט דייע לינגס — מאַכט מען

פון אים חוזק.

— וואַרט אַ וויילע! — ווערט יענער ניט נתפעל, — הערט

בעסער ווייטער, איר ווייסט, אז מען קען קיין דרימל אויך

ניט אַריינ'נב'ענען צוליב זיי? אָט, פאַנפיל'אָוו, האָט זיך

צוגעשפאַרט אויפן וואַרעמען קעסל. שלעפט ער זיך שוין מער

ווי אַ חדש אין אַקאָלאַדאַק און ביי אים שלעפט מען נאָך אַלץ

טאַראַקאַנעס פון די אויערן... מער טאָר מען ניט שלאָפן אויפן

קוכניע, ברידערלאַך. — גיט ער צו זיגערש, זעענדיק אז אַלע

שווייגן.

— אפשר האָט דאָס נאַטשאַלסטוואַ אומישנע געטאָן, אז

מען זאָל ניט שלאָפן אויף דניעוואַלסטוואַ? — שיסט אַרויס

נאַדישעוואַטע אַ סאָלאַט.

— אַך דו נאָר, וואָס דו ביזט! — לאַכן די אַנדערע.

דער פריערדיקער לייענט אים א נאָטאָציע :
— וואָס מיינסטו, טאַראָקאַנעס זיינען סאָלדאַטן. זיי פאַלגן
וואָס מען הייסט זיי ?

— טרובאַטש ! פאַר וואָס טרובעסט ניט אויף אָביעד ? —
דערהערט זיך אַנ'אומגעוילדיקער אויסרוף איבערן קאַזאַרמע.
— נאָך ניט צייט. דער קאַמאַנדיר איז אין קאַנצעלאַריע. ער
וועט דערהערן, וועל איך כאַפּן אַ שוואַרצן סוף. — פאַרענטפערט
זיך דער טרובאַטש.

— פאַר וואָס איז נאָך ניט די צייט ? שטייט מען צו
פון אַלע זייטן — ס'איז דאָך שוין באַלד אוינס, ווילסט מיר
זאָלן די גאַנצע ברויט אויפּעסן ? אַלע סאָלדאַטן זיינען דאָר
אין קאַזאַרמע ? !

דער טרובאַטש נעמט די טרובע און גייט אַרויס אין דרויסן
אַנזאָגן דער וועלט, אַז ביי די סאָלדאַטן איז אָביעד. אין
קאַזאַרמע ווערט אַ שטופּעניש און אַ לויפּעניש. אַלע שפּאַרן
זיך צום טיר.

— באַטשקעס זאָלט איר פאַרכאַפּן ! — שרײַען די הינד
טערשטע צו די פּעדערשטע — מיר וועלן עסן צוזאַמען.
דעם וועג פאַרצוימט זיי אָבער דער דעזשורנער.

— וואו שפּאַרט איר טייוואַלים ? — שרײַט ער מיט אַלע
כחות — וואָס לויפּט איר איינציקווייז ? אַלע מיט אַמאַל
אונטער מיין קאַמאַנדע מוזט איר גיין ! —

— ווי ? אין צווייטן צימער אַרײַן דאַרפסטו אונז פירן ?
מיר וועלן אָן דיר אויך טרעפּן דעם וועג — שפּאַרן זיך די
סאָלדאַטן.

— ווי נאָט לעבט, איר וועט קיין עסן ניט קריגן. —

שווערט זיך דער דעזשורנער און שפרייט אויס ביידע הענט
קיינעם ניט ארויסצולאָזן.

דער פּאָדפּראָפּאַרשטיק קומט צולויפן צו הילף, די סאַל-
דאַטן ווערן געלאָסענער.

— שוין, ווייטער... — הויבט ער אָן סקריפען. — אַלע
טאַג דאַס אייגענע, מען דאַרף אייך צעבראַקן, סטערוועס!...
— דעזשורנער! — באַפעלט ער — קיין איינציקן ניט
לאָזן אויפן קיך. אַלע מיט אַמאַל זאַלן גיין, און אויב אימיר-
צער וועט ניט פּאַלגן, מאַכן מיט זיי נאָך אַ האַלבע שטונדע
זאַניאַטיעס...

— מענסט מיר קיין עסן ניט געבן, מענסט מיט מיר
מאַכן אפילו צוואַנציק שעה זאַניאַטיעס — כאַפט זיך איינער
ארויס אַנ'אויפגערעגטער — פאַרוואָס זעסטו ניט, אַז ס'זאַל
זיין גענוג געפעס אויפן קוכניע, אַז אַלע מיט אַמאַל זאַלן קענען
עסן, ניט יערער איינער זאַל וועלן אַרויסכאַפן ביים אַנדערן?!

— ווער? — גיט דער פּאָדפּראָפּאַרשטיק אַ גלאַץ מיט די
אויגן. — איך וועל דיר באַלד ווייזן ווי נאַטשאַלסטוואָ צו
לערנען. דו וועסט ביי מיר פאַרפּוילט ווערן...

— נו סהויבט זיך שוין אָן אַז עסקי, — קרימען זיך די
סאַלדאַטן און קראַצן זיך די פאַטילניצע — אַ סוף זאַל דאַס
געמען! — שרייען זיי אין דער הויך, — נו פיר שוין אויף
אַביעד!

ענדלאַך דערהערט זיך די קאַמאַנדע:

— שאַנאַם מאַרש! —

דער פּאָדפּראָפּאַרשטיק שרייט זיי נאָך: — דעזשורנער

קיין איינצעלנע ניט לאָזן! הערסט?

ווי ער טרעט נאך אפ, לויפן די דרייטערע ארויס פון
סמראי און לאזן זיך מיט א געלאך צום קינד.
— וואסיליעוו, אינוואנאוו! — שרייט נאך ווילד דער דע-
זשורנער, — איר וועט קיין עסן ניט קיינן, כ'וועל דעם קא-
מאנדיר פאר'מסר'ן!...

אויפן קוכניע

פארן טיר פון קוכניע ווערט נאָר אַ געדרעננ. איטלאַ
כער סטאַרעט זיך אַרײַנשפּאַרן דער ערשטער און פאַרכאַפּן
אַ באַטשאַק. דער דעזשורנער קען שוין גאַרניט העלפּן, ווי אַ
שפּענדל ווערט ער אַרײַנגעשלידערט אין קיך; אידער ער
באַווייזט נאָך אַ מויל עפענען, זינגען שוין די סאַלדאַטן אַליין
די קורצע תפילה פאַרן עסן.

— ווער האָט אייך געהייסן זינגען די מאַליטווע? —
כעס'ט זיך דער דעזשורנער — איר וועט ביי מיר עסן ניט באַר
קומען. — קלוישקין! — שרייט ער צום קוכער — ניט עפּן
דעם קעסל! — דערביי לייגט ער אַרויף די האַנט אויף דעם שלאַס
פון צודעק און שטעלט זיך אַנטקעגן די סאַלדאַטן.
— וועסט בעסער ווערן... — טרעטן ביי צו די סאַל-
דאַטן — עפּן! — שרייען זיי צום קוכער.

— איך הייס ניט — שרייט דער דעזשורנער.
די סאַלדאַטן מיטן דעזשורנעם שטייען אַנטקעגן און קוקן
זיך אָן אויג אין אויג. איבער זייערע קעפּ אין דער הויך ביים
לעסל, זיצט אַ שמאַלציקער קוכער מיט פאַרקאַשערטע אַרבּל
מיטן „טשערפאַק“ (שעפּער) אין האַנט, און שמייכלט תּמ'עוואַטע.
אויפּן פאַרשיכור'טן, צונטעררויטן נעזל ליגט דער שווייס ווי

באב. — ביִיכי! — לאַכט ער פון הנאה. די פיש־אויגעלאַך —
 גרין און דער גיידער פאלדעוועט זיך און גלאַנצט.
 — וואָס זאָל איך טאָן?... — קאלופּעט ער דעם נעזל.
 — עפּן! — שרייען די סאַלדאַטן ווידער.
 — אז ער הייסט ניט — ווייזט ער אָן אויפן דעזשורנעם.
 די סאַלדאַטן שפּאַרן נענטער.
 — וואָס וועסטו האָבן צו טאָן מיט די טייִוואָלים? —
 דערשרעקט זיך דער קוכער — כ'האָב קיין צייט ניט צו באַלע־
 מוטשען און דער קאָמאַנדיר קען נאָך קומען....
 דער דעזשורנער גיט נאָך, ער דערמאָנט זיך, אז ער מוז
 נאָך זיין אַ גאַנצן מעת־לעת אַ דעזשורנער. איבער דער צייט
 דאַרף מען אָנקומען צום קוכערס לאַסקע: בגנבה צו פּרענגלען
 סאַלע — חזיר־שמאַלי, אָפּקאַכן קאַרטאָפּל אין דעם טיי בשעת
 ער קאָכט אים פאַר די סאַלדאַטן: עט, ס'לוינט ניט, וויבאַלד
 דער קוכער הייסט...
 דער דעזשורנער טרעט אָפּ, — זאָגט אים אַ דאַנק —
 חנפּח'ט ער זיך דערווייל צום קוכער, — ווען ניט ער, וואָלט
 איר נאָך ביי מיר אויפגעווארט אַביסל...
 — מיר דאַנקען אונטערטעניק... — טרעט אַרויס דעמאָנ־
 סטראַטיוו איינער אַ סאַלדאַט. שטעלט זיך פאַרן קוכער און
 בוקט זיך איראָניש טיף אין גארטל צום אייגענעם קופּערנעם
 קעסעלע, וואָס ער האַלט פאַר ביידע אויערן אין די הענט.
 אַ געלעכטער שיסט אויס, דער קוכער זידלט זיך.

זיצנדיק ביי די לאַנגע ברודנע טישן, עסט מען זאַלבעזעקסט
 פון אַ באַטשאַק. די סטאַלאָווע און די קיך זיינען פול מיט דער
 פאַרע און גערוד פון זויערע איבערגעשטאַנענע קרויט און צע־

שמאלצענעם חלב. אין דעם געמיש פון געשרייען און קולות פון
מיטאגדיקן שמועס, הערט זיך דער טשאמקען און איילנדיקע
זופעריי פון צענדליקער מיילער.

— ס'איז דאך עפעס היינט נישקשח... — ברומט איינער
מיט אן אָנגעשטאָפטע מויל.

— דער קאָמאָנדיר דאַרף מסתמא היינט קומען... — זאָגט
ארויס זיין השערה אַ צווייטער.

די וועלכע האָבן קיין אָרט ניט געקראָגן, דרייען זיך אַרום
אומגערוֹלדיק און פאַרגרעסערן דעם טומל. זיי קוקן אויס
אפשר וועט אימיצער זיך אויפהויבן אַז מען זאָל קענען גלייך
פאַרכאַפן. די „שיסער“ (וואָס שיסן מיט די אויגן) זיינען
מערסטנטייל „יונגע“.

כאבאר

די גרופע וווואָדנע זיצט אויבנאָן, גרויס, אַפגעזונדערט,
ביי איין קעסעלע, און פראַווען אַ סעורה.

ס'ליגט פאַר זיי: סיטנער, הערינג, פוטער און ס'שטייען
פלעשער ביר.

זיי עסן מיט בלעכענע לעפל. דער צעהיצטער מעטאַל
פון דעם קאָכיקן עסן, ברייט זיי די ליפן, אָבער זיי בלאָזן
מיט כונה, בריען זיך, מאַכן העוויזט קילנדיק דעם עסן אין מויל.
אָבער פאַרט ניט קיין פראַסטע סאַלדאַטן, וואָס זאָלן עסן מיט
הילצערנע...

איינער ווייזט עפעס אויף אַ „יונגן“ און אין דער גרופע
ווערט אַ געלעכטער.

— הע, „גרויער“! — גיט אַ רוח מיטן פינגער דעם
„יונגן“ זיין וווואָדנער.

יענער שטופט זיך שנעל צו:

— וואָס פאַרלאַנגט איר, הער וווואָדנער? — פרינגט אַביסל
צושדראַקן דער יונגער פון דעם פלוצלונגן צורופן.

— איר זעט — ווענדט זיך זיין וווואָדנער צו די איבער-
ריקע, און ווייזט אויפן „יונגן“, — ביי מיר אין וווואָד מוז
אַלץ זיין אין אָרדנונג, ער האָט מיינע קנעפלאַך מיר ניט גוט
אויסגעפּוצט, מוז ער גיין אַ וואָך צייט ניט אין סדר די באַטייט-
קעם שויערן... ביזט היינט באַגינען געווען?

— ריכטיק אזוי, הער וווואַדנער! — ענטפערט דער
"יונגער".

דער וווואַדנער מאַכט פּלוצלונג אַ ברוגז' פנים:
— פאַר וואָס האָסטו דעם באַטשאַק ניט אויסגעשייערט
ריין? — ווייזט ער אָן אויפן באַטשאַק פון וועלכן זיי עסן.
רוקט אַריין אַ פינגער אונטערן פאַרבויגענעם ראַנד, נעמט אַרויס
אַ שטיק בלאַטע און ווייזט.
דער סאָלדאַט, אַ יונגינקער, אַ בלאַנדער, מיט אַ קינדערשן
פנים, וועלכן מען האָט „געשאַצט" צום פּריזיוו, פאַרלירט זיך
אינגאַנצן.

— כ'קען ניט וויסן... — שטאַמלט ער.
נאָך די איבעריקע פּנימער דערפילט ער אַבער, אַז דאָס
איז ניט אין ערנסט און ער טענה'ט זיך אויס:
— ווי גאָט לעבט! מיינע זיינען געווען ריין, דאָס מוז זיין
ניט מיינער אַ געשייערטער.
— ניט דיינער? — זאָגט מיט געלעכטער דער וווואַד-
נער — פון וואַנען ווייס איך דאָס? אפשר איז דאָס פאַרט דיינער,
אַט האָסטו מיינע קנעפּלאַך ניט גוט אויסגעפּוצט... מען דאַרף
דיר געבן נאָך אַ וואָד...

דער סאָלדאַט ווייס אַליין ניט, צי איז דאָס אַ שפּאַס אָדער
ערנסט, דערווייַל ציטערט ער.
— נו, כ'על דיר שוין מוחל זיין פאַרן באַטשאַק... הויבט
אָן דער וווואַדנער פּריינטלאַכער. — וועסט מיר פאַלגן אַ גאַנג?
— גיט ער אַ פּרעג תּמ'עוואַטע.
— טאָק טאָטשאַנאַ, הער וווואַדנער! — כאַפט זיך אָן מיטן
גאַנצן האַרצן דער סאָלדאַט.

— מו נאָ דיר אַ זילבערנעם צוואַנציקער, גיי צום סאָלדאַט-
סקן בופּעט און ברענג מיר: דריי פאַר ביר, צוויי פּונט סיט-

נעם, פאפיראָסן און אַ רובל רעשמ... — אז וועסט קומען, וועסטו
עסן מיט אונז צוזאַמען, גיי!...

דער יונגער סאַלדאַט ווערט אזוי צעטומלט פון דעם כבוד
וואָס שטייט אים פאַר, אז ער גיט זיך קיין השבון גיט אָפּ
און לויפט צום בופעט. ערשט דאָרטן כאַפט ער זיך, אז
ס'קען גיט זיין פאַר אַ צוואַנציקער אזוי פיל זאַכן! און אַ
רובל רעשמע, דערמאָנט ער זיך און ווערט דערשטוינט — מסתמא
באַרנט אים דער בופעטשיק.

— דער וווּוואָדנער האָט געהייסן געבן די אַלע זאַכן, —
רעכנט ער אויס דעם בופעטשיק, — און נאָך אַ רובל אים
לייען ...

— גיי באַראַן... טרייבט אים יענער אוועק.

— מען וויל גיט געבן... — קומט ער אַ בלאַסער צוריק.
— וואָס? — ווערט ערנסט דער וווּוואָדנער, — כ'האַב
דיר קיין געלט גיט געגעבן?

— דער בופעטשיק וויל גיט געבן... — פארענטפערט זיך
ווי אַ שולדיקער דער סאַלדאַט.

— גיט מיין דאגה, — קנייטשט מיט די אַקסלען דער
ווּוואָדנער, — דיר האָט מען אָפּגעגעבן אַ פּריקאָזאָניע דאַרפסטו
דערפילן, כאַטש גראַב אויס און זאָג אז דו האַסט געפונען...
גיי!

— דו נאָר! — מען קויפט פאַר אייגענע זאָגט אַרויס אָפּ
אַ צווייטער וווּוואָדנער, — עסן צוזאַמען מיט די הערן וווּוואָדנער
נע, דאַרף עפעס קאָסטן ברודערל.

דער סאַלדאַט שמייכלט שולדיק, נאַרישעוואַטע: — כ'האַב
קיין געלט גיט, נאָר כ'וועל לויפן לייען ביי אַ לאַנדסמאַן.
— אָט אזוי רייד! — זאָגט ערנסט זיין וווּוואָדנער.

פארציעס

דער ארטעלשטיק מיטן דניעוואלנעם טראגן ארום די האַלדאטסקע פאַרציעס פלויש.

ארויפגעשטאַכן אויף העלצלעך און באשאַטן מיט גראָבן ברודיקן זאַלץ, טיילן זיי דאָס איין יעדער סאַלדאַט.

— זע וואָס פאַר אַ פאַרציע דו האָסט מיר געגעבן, קיין ערגערע האָסטו שוין ניט געפונען? — פאַרשווייגט ניט איינער. — אַלע זיינען אזעלכע, — ענטפערט דער אַרטעלשטיק.

— נשקשה, פאַר די וווּוואָדנע האָסטו אויסגעמליבן די בעסטע, — פאַלט אַרײַן דער זעלבער אין אַ קריגעריי. אַ צווייטער לייגט אַרויף אַ פאַרציע אויף דער לאַדאַניע, ריכטיק ווי ער וואָלט זי אָפגעוואויגן. און מיט אַ מינע פון אַ מבין ווענדט ער זיך צו אַלעמען:

— מילא, בעסטע צי ערגסטע, אָבער פרעג אים נאָר וויפל וועגן זיי, די מאַנציקלאך? פאַלאַגאיעט זיך דאָס אַזוי אפילו נאָכן אוסטאָוושטיק?

דער אַרטעלשטיק מאַכט זיך ניט הערנדיק און טיילט ווייטער.

— ס'וילט זיך אים נאָכן אוסטאָוושטיק! — לאַכט כלומר'שט פון ערשטן אַן אנדערער, — וואָס וועט פאַר נאָר טשאַלסטוואָ בלייבן „פון קלענסטן ביזן גרעסטן“, אויב מען וועט דיר אַלץ אָפגעבן וואָס דיר קומט? ...

— ער איז שוין אויך א נאטשאַלניק! — כאַפּט זיך איר מיצער אָן, אַנווייזנדיק אויפן אַרטעלשטשיק, — מיר האָבן דאָך אים אַליין אויסגעקליבן.

— באַ, אויסגעקליבן! — ענטפערן אַנדערע, — דער קאַז-מאַנדיר האָט געהייסן, האָט מען אויסגעקליבן. איר זעט דאָך. איינאַנאַוון האָט מען פריער ניט באַשטעטיקט, אַ? ...

— און ס'איז דאָך געווען אַ צייט, אין פינפטן און זעקסטן יאָר, ווען מען האָט געגעבן נאָך מער ווי אין אַוסטאַוושטשיק, — רופט זיך אָפּ איינער אַ געלאַסענער.

ער ציט די אויפמערקזאַמקייט פון די אַרומיקע: דער עסן ווערט לאַנגזאַמער:

— וואָס צום ביישפּיל? — פּרעגן זיך נאָך נייגעריקע יונגע. — וואָס צום ביישפּיל! ... — ניט ער אַ גלאַנץ אויף אַלע מען מיט די אויגן — אַלץ! אַט פּרעג אים, — ווייזט ער אַן אויפן אַנטקעגנדיקן, — וועט ער דיר דערציילן, אַז אַלץ, פון פּאַרציעס אָן! דענסטמאַל האָבן מיר געקראָגן צוויי מאָל אַזאַ גרויסע פּאַרציע ווי די היינטיקע און נאָך אַ פּאַרציע חזיר אויך. פון קיין פּאַסטנעם עסן האָבן מיר גאָר ניט געוואוסט. אויף אַלע פיר איז נאטשאַלסטוואַ געקראָכן פאַרן סאַלדאַט... ניט אמת? — פּרעגט ער ביים אַנטקעגנדיקן.

— ריכטיק, — באַמקעט צו יענער מיט אַ פולער מויל. — און אַמוניטשנע און שטיוול און בעטצייג, — רעדט ווייטער דער זעלבער נאָך לעבעדיקער. — איינמאַל האָט מען אונז קאַניאַק מיט בראַנפן גאַנצע פּלעשער געגעבן, אַבי מיר זאָלן איינשטימען אַרויסצופאַרן אין לאַגער פאַרן פינישן ערשטן מאַי...

— איר האָט דאָס געמוזט האָבן אַ גוט לעבן. — איז סקנאַ אַ „יונגער“.

די סאָלדאַטן ווײַנקען זיך ננב'יש דורך איבערן נאאיוון
„יונגן“.

— ניין, ברודערל, מען האָט עפעס מער פאַרלאַנגט ווי אַ
פאַרציע — לאַכט זיך איינער באַנאַטו ער.
— אין זיין טאַטן... — שפּרינגט פּלוצלונג איינער אויף
אין שכנות און ניט אַ פּלייך אַ לעפּל באַרשטש אויפן טיש.
— וואָס, אַ טאַראַקאַן? — שטעלן זיך אויף עזלאַכע.
— אָבער נאָך אַ וואַסערער! — גרויסט זיך דער, וואָס האָט
אויסגעגאַסן.

— אַ סאָלדאַט איז קיין חזיר ניט. ער וועט אַלץ אויפֿ-
פרעסן — שטעלט אַריין איינער דעם סאָלדאַטסקן ווערטל.
— מ'איז אַנשטאַט גרוווענעם, — חכמה'ט זיך אַ צווייטער.
— כאַפט דאָס דער רוח! — זעצט מען זיך צוריק עסן —
אַז זאָלסט אַזוי קוקן דאַרף מען דאָ פון הונגער אַוועק'פּנר'ן.
— איינבראַקן די פאַרציעס! — קאַמאַנדעוועט מען זיך
אַליין.

יעדער איינער נעמט זיין פאַרציע, צערייסט דאָס מיט די
פינגער אויף שטיקלאַך און וואַרפט דאָס אַריין אין קעכעלע.
— גיי, ער זאל דערגיסן, — טראַנספּאַרטירן זיי איינעם
אַ יונגן.

ביים קעסל איז קולות — דער קוכער וויל ניט דערגיסן.
— אויף צו פאַרקויפּן פאַר די חזירים דאַרפסטו האַבן —
שרייען די סאָלדאַטן — און אונז ווילסטו ניט געבן. זעסטו,
ער האָט זיך אָפּגעפרעסן אויף אונזער קאַרק...
מיט מאַטערניש קריגן זיי אַרויס נאָך צו ביסלאַד.
— נו, איצטער „קלאַפּן“ — דערהערן זיך שטימעס ביי די
טישן.

איינער קלאַפט אַן מיט דער הילצערנער לעפּל אַן ראַנד פון

קעסעלע — א סימן אז מען מעג שוין נעמען עסן די איינגע-
בראָקטע שטיקלאך פלייש. דערביי זעט יעדערער ניט עסן מער
פון צווייטן.

דער פארשפּעטיקטער

די סאַלדאַטן האָבן שוין אָפּגעגעסן די קאַשע און פּאַרטרינ־
קען מיט זויערן קוואַס געמאַכט פון ברויט. פינישע בעטלער רוקן
זיך אַרײַן שטיף און מיט הכנעה און נעמען צוזאַמענקלייבן, וואָס
עס איז געבליבן פון דער סאַלדאַטסקער סעודה. איינער, און
אַלטיטשקער, בלינדלאַך און טויבלאַך שאַרט זיך אויף פריער
מיטן גערויש פון זיינע שמאַטעס. דאָס איז זייער אַוואַנגאַרד.
פאַרן קוכער אַליין האָבן זיי מורא, אָבער ווען די סאַלדאַטן
זיינען נאָך דאָ, מאַכט ניט אויס — עפעס וועלן זיי שוין קריגן
איבערצוכאַפּן.

ס'שפּרייזט אויך אַרײַן אַ סאַלדאַט מיטן ברויט אונטערן
אַרעם.

— אָ, סטעפּאַנאַוו, דו האָסט שוין פאַרשפּעטיגט, מענסט
גיין צוריק — זאָגן אים די אַוועקגייענדיקע סאַלדאַטן.
סטעפּאַנאַוו, אַ הויכער, אַ געזונטער, גיט וואוילעריש אַ
מאָך מיטן האַנט: „איך וועל קריגן“...

ער נעמט זיך רואיק אַ קעסעלע פון טיש, קערט איבער
דאָס איבערגעלאָזענע אויפן טיש און גייט צו צום קוכער.
דער קוכער אויפן קעסל דרייט אָפּ דעם קאַפּ.
— גיב, — זאָגט סטעפּאַנאַוו, — איך בין הונגעריק ווי אַ
וואַלף.

דער קוכער מאַכט זיך ניט הערנדיק.

סטעפאנאָוו גיט אים אַ שלעפּ פּאַרן פּוס: — גיב!
— טשעפּע זיך אָפּ, — שרייט דער קוכער, — ס'איז שוין
מער ניטאָ. האָסט באַדאַרפּט זיין אין צייט, ביזט דאָך ניט אין
קאַראַואַל און אין ערגעץ ניט.
— דאָס איז ניט דיין עסק. לאָז כ'וועל אַליין אַ קוק
טאָן...

— וואָס פאַר אַ נאַטשאַלניק ביזטו מיר, וואָס דו וועסט
מיר גיין פאַרקוקן אין קעסל? — ווערט אויפגערגנט דער קוכער.
— אָט איך בין אַ נאַטשאַלניק... — רעדט סטעפּאָנאָוו
מיט אַ שמייכל, דערביי פּרובירט ער עפענען דעם צודעק.
דער קוכער לאָזט ניט. די איבערגעבליבענע סאַלדאַטן
שטעלן זיך אַרום: וואָס וועט דאָ זיין?
סטעפּאָנאָוו מיטן קוכער קוקן זיך אָן אַ וויילע דער
פון קעסל און דער פון אונטן.

— דו וועסט געבן? — פּרעגט איינגעהאַלטן סטעפּאָנאָוו
און לייגט ווידער אַרויף די האַנט אויפן קוכערס קני.
דער קוכער סטאַרעט זיך אַראָפּשליידערן סטעפּאָנאָווס האַנט,
— ניין, — שרייט ער און ס'ציטערט אים די אונטערשטע דיקע
ליפּ.

— געדענק, גיב בעסער מיט גוטן, — רעדט שטיל און
מיט גוטן סטעפּאָנאָוו, — אויב ניט...
— וואָס, וועסט זיך שלאָגן מיט מיר? — כאַפט זיך דער
קוכער פאַרן שעפּער.

אין דער זעלבער רגע צאַפּלט ער זיך ווי אַ לעבעדיקער
ביי סטעפּאָנאָוו'ן אין די הענט.
— רופּט דעם דעזשורנעם, דעם פּאַדפּראַפּאַרשטשיק! ... —
שרייט ער צו די סאַלדאַטן.
יענע שמייכלען נאָר.

סטעפאנאָוו, שוין מיטן שעפער ביי זיך אין האַנט, כאַפּט
זיך אַרויף אויפן קעסל און שעפט זיך אָן אַ קעסעלע קרויט.

— אַ, אַ, נאָך אַ האַלבער קעסל... — רייצט ער זיך, —
און די פעטסטע, ווער וויל נאָך?

די בעטלער הויבן זיך אָן צורוקן פאמעלאַך...

— אַהער, אַהער... — מונטערט זיי אויף סטעפאנאָוו.

מיט אַ שטיק האַלץ וואַרפט זיך אויף זיי דער קוכער:
— טשוכנעס פאַרשאַלטענע! — זידלט ער זיך — וואָן! איד
פלעט באַלד אַלעמען די קעפּ!

צושראָקן ציען זיך די בעטלער צוריק, נענטער צום טיר.
די סאָלדאַטן האָבן הנאה פון דער גאַנצער מעשה. זיי שטייען
און שמייכלען. סטעפאנאָוו כאַפּט זיך אַראָפּ פון קעסל, כאַפּט
אָן דעם אַלטיטשקן פאַר אַ האַנט: קום כ'וועל דיר געבן.
אַבער אין דער זעלבער צייט פאַרהאַקט דער קוכער דעם
קעסל אויפן שלאָס.

— ברעך דעם שלאָס, — זאָגט ער מיט נצחון צו סטע-
פאנאָוו, וועסט אוועקגיין „פאַד סוד“...
סטעפאנאָוו קוקט זיך אַרום מילד.

— נאַ, — גיט ער אַ כאַפּ זיין קעסעלע באַרשטש און
גיט דאָס אוועק דעם אַלטיטשקן, — עס געזונטערהייד, —
ווערט ער ווייכער — ביי דעם טייגעניכטס וועט איר קיינמאָל
נאָר ניט קריגן — ווייזט ער אויפן קוכער. — ער דאַרף דאָס
האַבן צו פאַרקויפן פאַר חזרים.

די בעטלער כאַפּן זיך צום קעסעלע און מיט הונגעריקע
אויגן זוכן זיי אַ באַקוועמען אַרט. דער אַלטער שאַמקעט צו
סטעפאנאָוו אַ דאַנק, לויבט אים אין אַ געבראַכענעם רוסיש.
— ספּאַסיבאָ, האַראַשאַ נאַטשאַלסטוואָ...

במעפאנאוו כאפט א קרוג מיט קוואס, זופט זיך אן פון
אים, פארקרימט זיך פון זויערקייט.
— יע, — ענטפערט ער דעם אלטן, — אין זייער טאטן...
דער קוואס אין כאטש גוט.

דער לערער פון רייטן

ווי שטענדיק איינגעצויגן אין בלויע רייטהויזן מיט לעי-
דערנע פאכוועס, שטייט דער יונגער פאָרוטשיק פאָן-פרומינג
אין מיטן זאמדיקן פלאץ, און קלאַפט זיך אומגעדולדיג מיטן
כליסט איבער די עלעגאַנטע לאַקירטע כאַליוועס.
אַ שיינער, אַ געוויקסיקער, מיט אַ פּרעכער אויסגעצויגענער
מאַרדע, פונם שטענדיקן רייטן אַביסל צוגעהויקערט פון פאַרנט,
דער גלאַנציקער דאַשעק אַרונטערגערוקט איבער די אויגן —
מאַכט ער דעם איינדרוק, ווי ער איז גרייט זיך אַ וואַרף צו
טאָן מיטן כליסט אויפן ערשטן בעסטן.
אַן אַ זייט זיינען שוין אויסגעסטראַיעט די סאַלדאַטן
אויף די פּערד.

זיי לאָזן אַרונטער די שוועדימענדלאַך איבער די פּנימ'ער,
אַן די הימלען זאָלן ניט אַרונטערפליען, זיי זעצן זיך איין טיפּער
אין די זאַטלען; פּרובירן און מעסטן צו די סטרעמענעס, אַז אַ
פּוס זאָל זיך ניט פאַרטשעפען בשעת'ן פאַלן; זיי קלאַפּן פּריינד-
לאַך די פּערד איבערן האַלז, מעשה גוט-ברודער, און אין האַרצן
קלערט יעטווידער: דער טייוול ווייסט דיר, צי דו וועסט מיר
היינט ניט שעדיקן...

דער פאַדראַפּאַרשטשיק מיט אַ לאַנגן קנאַקנדיקן בייטש
אין האַנט טומלט זיך אַרום זיי. מיט דער פּרייער האַנט פּרו-
בירט ער די רימענס אויף די בייכער ביי די פּערד. מיט די

לאנגע פארשפיצטע פינגער קריכט ער אריין, ווי מיט א סקרעכ-
ניצע, אין די גריוועס — צעשויבערט די גלאנציקע פעל און
זידלט די סאָלדאטן :

— אזוי האלט מען א פערד, איר „פארשוועס“ ? די
נאנצע שופן איז נאך פאראן...

— זע, די פעל גלאנצט דאך ניט...

— דער ווידל, „סטערווע“ דו איינער, איז ניט גוט פאר-
נאנדערגעקאמט...

— פאכטשין ! — גיט א געשריי דער פארוטשיק.

דער פאָדפראַפּאַרשטשיק מיטן בייטש גיט זיך א וואַרה
אויפן רוף.

— גלייך פון אָרט אין קאָרע... — קאָמאָנדעוועט אים
איינער נאך מיט א געלעכטער.

— ווארט, פאָן־פרוטינג וועט אונז היינט פארמוזשען, —
גייט איינעם ניט איין די המצאה און זיפצט אָפּ.

— פאר וואָס דערלאנגט מען מיר מיין פערד ניט ? —
ווענדט זיך פון אונטער די ציין דער פאָרוטשיק צום פאָדפראַ-
פאַרשטשיק.

— כ'קען ניט וויסן, וואָשע בלאַגאָראָדיע !... — כאַפט זיך
דער פאָדפראַפּאַרשטשיק צום קאָזירעק, — כ'האָב פארזאָגט
באלד צו בריינגען.

— ווער דען זאָל וויסן ? — ביי דיר איז שטענדיג עפעס
ניט אין אַרדענונג. — רערט אומצופרידן דער פאָרוטשיק.

— איד קען ניט וויסן... — שטאַמלט דער פאָדפראַפּאַר-
שטשיק און קוקט, אין פאַרלענגנהייט, אין דער זייט, פון וואַנען
מען דאַרף בריינגען דעם פאָרוטשיקס פערד.

דער פאָרוטשיק דרייט זיך אָפּ, קלאַפט נערוועז מיטן כליסט
איבערן כאַליווע און פייפט־צו.

— מען פירט „זיי“ שוין!... — גיט פריידיק ארום דער פאָר-
פראַפּאַרשטיק, דערזענדיק דעם פּאַרוטשיקס פּערד, פונקט מיטן
זעלבן דרך־ארץ ווי ער וואָלט אַ געשריי געמאַן: „זיי“, דער קאָ-
מאַנדיר, נייען...

— וועמען? — קערט זיך אום דער פּאַרוטשיק גיט
פאַרשטייענדיק וועמען ער מיינט.
— זייער פּערד...
— גוט!

פון דער זייט פון קאַניושנע פירט דער דניעוואָלנער דעם
פּאַרוטשיקס יונגן „ענגלענדער“. די אויסגעפּוצטע העל־בריווע
פעל גלאַנצט ווי אַ שפיגל אויף דער זון. מיט זיינע פאַרשפּיצ-
טע אויערן, פינקלדיקע אויגן, דינע איינגעבינטעוועטע פיס,
און נאַקעטן אָפּגעהאַקטן וויידל, וואָס סטאַרטשעט אויף אַרויף,
מאַכט ער דעם אַינדרוק פון אַ הירש.

מען זעט, אז דעם סאַלדאַט קומט אָן מיט מאַטערניש
אים צו פירן; אַ פאַרקענזשליוועטער טאַנצט ער פאַרשייט ביי
אים אין די הענט — דאָ, דוכט זיך, וועט ער זיך אַרויסרייסן,
אַט וועט ער אויפן סאַלדאַט אַרויפּשפּרינגען און אים צעבריקען;
אָדער ער חנ'דל'ט זיך גאָר, פאַררייסט דעם קאַפּ, טאַנצט־אונטער
גראַציעז, שטעלט לייכטע פּאַרויכטיגע „פּאַ“, טאַקי ווי אַן אמת'ער
הירש.

דער פּאַרוטשיק קוקט און קוועלט אָן פון זיין פּערד. —
זעסט, ווי שווער עס איז אים אַיינצוהאַלטן, — קלערט ער ביי
זיך — ווי גאָט לעבט, ער וואָלט דעם סאַלדאַט מיטגעשלעפּט
ווי אַ ווינט אַ פּאַפּירל...

וועלנדיק פאַרגיטיקן דעם פּאַרוטשיק פאַר פּריער און זיך
אויספּיינען, גיט דער פּאַדפּראַפּאַרשטיק גראָב אַ געשריי:
— ניכער דאָרטן! וואָס קריכסטו ווי אַ לויז?

— לָאָז אָפּ! — האַקט אים ביז איבער דער פּאַרוטשיק.
— וואָס שרייטסטו? כ'זע דאָך...

די אַלמע, שווער־אַנגעוואַטלטע סאַלדאַטסקע פּערד שטייען
ווי איינגעגראָבן אין דעם זאַמל. מיט פּאַרוואַקסענע קאַלטענע־
וואַטע פּיס און אַרונטערנעלאַזטע קעפּ קוקן זיי אויס אומגע־
לומפּערט ווי בערן.

— וואָ! אַט דאָס איז אַ פּערדל!... — טשמאַקעט אַנט־
ציקט מיט די ליפּן, און קוקט אויפן פּאַרוטשיקס פּערד, אַ סאַלדאַט
מיט אַ ציגיינערשן פּנים. — וואָס דען, אונזערע אַרטילערייסקע?
— שטורכעט ער בנגבה און פּאַרכיסן מיטן קולאַק דעם פּערד
אין האַלז אַרײַן. — יע, דערלאַנגען מיטן פּאַדקאווע אויפן קאָד־
ניישנע און דער'הרנ'ענען קען דאָס, אָבער ניט שפּרינגען...
דער פּערד, דערפּילנדיק דעם קלאַפּ, שטויסט זיך אַרויס
פון דער רײע.

— גלייך זיך אויס! — שרייען די וווּוואַדנע, — וואָס קריכ־
סטו דאָרטן פּאַרויס?

דער געשריי איז מער געווענרט צום פּערד ווי צום סאַל־
דאַט. דער פּערד שטעלט אָן די אויערן, גיט אַ שאַקל מיטן
קאַפּ, ווי איינער זאָגט: כ'פּאַרשטיי... און קריכט הינטער זיך
צוריק אַרײַן אין רײע.

— עט, דו ווייסט עפעס! — הויכט זיך אָן שפּאַרן מיטן
ערשטן אַ דאָרפישער, — מיינסט דעם פּאַרוטשיקס פּערד, אַז
ער שפּרינגט שוין, איז שוין די גאַנצע מציאה? וואָס פאַר אַ
נוצן קענסטו האָבן פון אים? קענסט דאָך מיט אים פון
וואַלד אפּילו קיין פּור האַלץ ניט ברענגען!
— גרייט זיך צו... — גיבן איבער די סאַלדאַטן איינער דעם
אַנדערן און אַ שטילע וואַרענונג פליט דורך די רײען.

די סאָלדאַטן האָקן אָפּ די שמועסן; זעצן זיך פעסטער
אין אין די זאָטלען און לייגן איבער די קורצע רימענע לייצעט
אין די הענט.

דער סאָלדאַט, וואָס האָט געבראַכט דעם פאָרוטשיקס
פערד, האָלט אים מיט איין האַנט אונטערן צוים און מיט דער
צווייטער דעם פּוסי-האַלמער, דער פאָרוטשיק שפּרינגט פלינק
אין זאָטל אַרײַן.

דער פערד גיט זיך אויגנבליקלאַך ווילד אַ ריס, דערפילנדיק
דעם רייטער אין זאָטל. דער סאָלדאַט פליט אָפּ און קוליעט
זיך איבער אין זאַמד, דער פערד שפּרינגט, שטעלט זיך דיבאַם,
אַבער באַלד ווערט ער רואיק.

— אַזוי, אַזוי, טייערער, — לאַסטשעט דעם פערד און
קלאַפט אים איבערן האַלז דער פאָרוטשיק.

— האָסט זיך דעם קאָפּ ניט צובראַכן, דו טייוול? —
פרענט דערווייל דער פאָדפראַפּאַרשטשיק דעם איבערגעקוליעטן
סאָלדאַט.

— געוויס ניט, הער פאָדפראַפּאַרשטשיק! — טרייסלט זיך
יענער אָפּ פון זאַמד.

— אַ שאַד, האָסט דאָס בעדאַרפט טאָן .. — איז ער נאָך
אין כעס אויף אים פון פריער.

— הערר פאָדפראַפּאַרשטשיק, כ'האַב נאָך איין קאָפּ אינ-
נאַנצן... — שמייכלט דער סאָלדאַט און פאַרריכט די היטל.
— סטערווע דו, — מורמלט נאָך דער פאָדפראַפּאַרשטשיק.
כאַפעלט דער פאָרוטשיק:

— דו פאַכוטשין מיטן דניעוואַלנעם, כלייבט שטיין און
פאַרריכט נאָך מיין קאַמאַנדע.

— סמירנאַ! — שרייט ער צו די סאָלדאַטן און פאַרט אַרויס
אין פראַנט.

דאס לערנען

— כ'וועל אייך פריער אליין וויין, — רופט דער פאָרוטשיק
צו די כאַלדאָטן, — און איר קוקט זיך אויפמערקזאָם צו און
דערט זיך איין, וואָס מען זאָגט אייך.

— נו, איצט וויין נאָר וואָס דו קענסט... — רעדט ער
צום פערד, — האָסט שוין פאָרגעסן? פריער וועלן מיר אליין
דערנאָך מיט זיי, ניט אמת? .

— שאַנאָם מאַרד־ש! — קאָמאָנדעוועט ער זיך אליין.
מיט גאווה הויבט אָן טרעטן דער פערד איבערן זאַמדיקן
קרייז.

— ריסיו מאַרד־ש... — לאָזט אַרונטער דעם כליסט דער
פאָרוטשיק. דער פערד גיט זיך אַ צאַפּל, אָבער באַלד טאַנצט
ער מיט האַלב־שנעלע טריט נאָכן פאַרלאַנג פון פאָרוטשיק.

— אין גאַלפּ! — קאָמאָנדעוועט דער פאָרוטשיק און
רירט אָן דעם פערד לייכט מיט די שפּאַרן.

ווי אַ האָז הויבט אָן אַרויסצואוואַרפן דער פערד די פּע-
דערשטע פיס. דער פאָרוטשיק באַרירט אים לייכט מיטן שפיץ
און ציילט אין טאַקט:

— האָפּ, האָפּ.

— אין קאַרוער! — גראַבט זיך איין מיט די שפּאַרן
דער פאָרוטשיק.

דער פערד גיט זיך ווילד אַ שלידער אָן אַ זייט, אָבער
באַלד פליט ער, פּייל פון בויגן, איבערן זאַמדיקן וועגל.

— אוף, שטיי! — שטעלט אים מיט איינמאל אפ דער פֿאַרשטיק, אז דער פֿערד זעצט זיך אַזש צו אויף די הינטער-שטע פֿיס.

— אַך, מאַלאַדיעז! — קלאַפט ער ווידער ליבלאָף דעם פֿערד איבערן האַלז, נו, איצט וועלן מיר נאָר דורכגיין מיטן צערעמאָניאַלן מאַרש ווי פֿאַרן קאַרפּוסנעם אויף אַ פֿאַראַד, מיט אַ זייט, מיט אַ זייט... ווייסט דאָך...

— אויפּמערקזאַם! — שרייט ער צו די סאָלדאַטן — קוקט. אַט אַזוי רייט מען נאָכן צערעמאָניאַלן מאַרש. ער ציט אַרויס דעם שווערד און הויבט אים וואַזשנע אויף אין דער לופּטן.

— שטעל זיך נאָר אין פֿראַנט, — הייסט ער דעם פֿאַר-בראַפֿאַרשטיק.

— נאָכן צערעמאָניאַלן מאַרש! — קאַמאַנדעוועט ער נאָך וואַזשנער איבערן גאַנצן פּלאַץ.

פֿאַרציענדיק דעם פֿערדס קאַפּ און אַ זייט, שנייט ער מיט איין שפּאַרע דעם פֿערד אין בויך. דער פֿערד דרייט זיך און גייט מיט אַ זייט איבערלייגנדיק די פֿיס און ווי ער וואַלט גע-קוקט אויפֿן פֿאַדפֿראַפֿאַרשטיק.

פֿלוצלונג, אין מיטן גאַנג, פֿאַררייסט ער נאָך העכער דעם סטאַרטשענדיקן וויידל און פֿאַטשקעט אָן...

— אַט האַסטו דיר! — רייסט זיך אַרויס ווי אַ קרעכץ ביי עטלאַכע סאָלדאַטן מיט אַמאַל, — דער דניעוואַלנער איז איצט אַ פֿאַרלאָרענער! דער פֿערד האַט אָנגעפֿאַטשקעט...

— פֿאַכוטשין! — רעוועט ווילד דער פֿאַרשטיק. דער פֿאַדפֿראַפֿאַרשטיק לויפט צו ניט טויט ניט לעבעדיק, מער ניט דער בייטש באַמבלט זיך ביי אים הילפֿלאַז אין האַנט.

דער פארוטשיק איז אזוי צעקאכט, אז ער קען א ווארט
ניט ארויסברענגען. ענדלאך ווייזט ער אן מיטן כליסט אויף
די מיסט :

— וואָס איז דאָס ? אויפן פּאַראַד פּאַרן קאַרפּוסנעם וועט
דאָס אויך אזוי געשען ? !
— כ'קען ניט וויסן ? — שטאַמלט צעשראַקן דער פּאַר-
פּראָפּאַרשטיק.

— באַלװאַן דו איינער ! — דו וויסט דאָך קיין זאַף ניט,
ווער האָט היינט געקאַרמעט דעם פּערד ?
— ווי געוויינטלאַך, דער דניעוואַלנער, וואַשע בלאַגאַראַ-
דיע, — ווייזט ער אָן מיטן בייטש אויפן סאָלדאַט.

דער פּאַרוטשיק ניט זיך אויף אים אַ לאָז מיטן פּערד ;
דער סאָלדאַט רוקט זיך קוים אָפּ.

— שטיי דו מערזאוועז, אויף אַנ'אַרט ! — לאָזט ער זיך
ווידער מיטן פּערד אויף אים.

דער סאָלדאַט שטייט ווי אַ געליימטער, אָבער ווי דער
פּערד קומט אָן, רוקט ער זיך שנעל אָפּ.
— שטיי ! ...

איבער די סאָלדאַטסקע רייען לויפט דורך אַ אומצופרידענע
מורמלעריי, וועלכע דערגרייכט דעם פּאַרוטשיקס אויערן.

— איך וועל דיר ווייזן... — שטעלט ער אָפּ דעם פּערד,
— מיט מיידלאַך וועסטו זיך מיר אַרומשלעפּן און די פּערד
וועסטו ניט געבן עסן אין צייט ? —

אַ געליימטער שטייט דער סאָלדאַט.
— פאַרוואָס ענטפּערסט ניט ?

— שולדיק, וואַשע בלאַגאַראַדיע, — שטאַמלט אַרויס דער
סאָלדאַט דעם איינציקן ענטפּער, וועלכען ער מעג ענטפּערן.
— אַ שולדיקן שלאַנגט מען, איך וועל דיר, הינטערשער

לעבער, פארשמיסן... — סטראשעט ער אים מיטן כליסט אין פנים.

— נאָט צו דאַנקען, היינט שמיסט מען שוין ניט, היינט זיינען שוין אויף דעם די הענטלאך צו קורץ, אוועק די צייטן!
— טענה'ן צווישן זיך די סאלדאטן.

אַנדערע לאַכן ביז: — ער מיינט, אז ער רייט דאָ טאַקי אויף אַ פאַראַד פאַרן קאַרפּוסנעם און דער קאַרפּוסנער וויל אים שוין רופן — „אַ הענטעלע געבן“ פאַרן רייטן: „איזוואַלטיע, הער פאַרוטשיק“, איר האָט דאָך מיט אייער רייטן דעם פאַראַד פאַרשיינט, איר רייט דאָך ווי אַן אמת'ער טייוול .. און אין מיטן דערינען אזא אומגליק! ... פאַרשפּילט „דאָס הענטעלע“ און דער קאַרפּוסנער פאַרדרייט גאַר דעם נאָז... און דערנאָך ביינאַכט אין „אַפּיצערסקע סאַבראַניע“ — וואָס האָט דאָס פאַסירט מיט אייער פּערד? ...

דאָס רייטן

— גלייך זיך אויס! — שרייט הייזעריק דער צעצאָרנטער פאָרוטשיק.
— נו, קינדערלאַך, צלם'ט זיך איבער, ס'הויבט זיך אָן, מורמלען די סאָלדאַטן
— ערשטער, צווייטער; ערשטער, צווייטער! — שרייען זיי אין דער הויך און צעטיילן זיך אין פאָרן.
— שאַנאַם מאַרש!
די רייען רירן זיך און רייטן פאַמעלאַך אין קרייז.
— די עלנבויגנס, די קני! — שרייט דער פאָרוטשיק.
— די קני, די עלנבויגנס! — חזר'ט איבער דער פאָר-פראַפאָרשטיק, פאָכנדיק מיטן בייטש.
— ריסיו מאַרש! — קאַמאַנדעוועט דער פאָרוטשיק.
די פערד הויבן אָן פון זיך אַליין צו לויפן שנעלער. די סאָלדאַטן הויבן זיך אָן שאַקלען. די אונטערשטע טיילן פנים'ער טרייסלען זיך ווי פון קעלט.
הע, הע, אין די זאָטלען זיצן! די דיסטאַנציע האַלטן!
וואָס האָט איר זיך פאַנאָדערנגעוואָרפן? כ'וועל אייך באַלד ווייזן וואָס טרייסלען זיך איז...
— זיצן אין די זאָטלען! — שרייט נאָך און קנאַקט צו מיטן בייטש דער פאָרפראַפאָרשטיק.
— אין „גאַלאַפּ“ מאַרש! ..

די האמעטנע ארמיליערייסקע פערד הויבן אן אונטערצור-
שפרינגען. די סאָלדאַטן הויבן זיך אן קרימען אין די זאָטלען
— אַהער־אַהין, אַהין־אַהער, קרעמפּעווען זיך אַיין מיט די פּיס.

— די דיסטאַנציע! — שרייט ווילד דער פּאַרוטשיק, —
איר קענט נאָר ניט די פערד באַהערשן.

— די דיסטאַנציע... די פערד! — רעוועט דער פּאַר-
פּאַדפּראָפּאַרשטיק מיטן בייטש.

— זיצן גלייך אין די זאָטלען, — שרייט אַלץ זינס דער
פּאַרוטשיק, — איר וועט זיך ביי מיר באַלד אַ טרייסל טאָן...

— אין קאַריער מאַרש!

— מיט די שפּאַרן, מיט די שפּאַרן! — שמייסט דער
פּאַדפּראָפּאַרשטיק מיט דער בייטש.

ווילד צעלאָזן זיך די פערד; שטיקער־ווייזן שפּריצט דער
פייכטער זאָכד פון הינטער זייערע פּאַדקאָוועס; די סאָלדאַטן
דוכט זיך, אַז די געדערס פליען ביי זיי אַרויס, זיי בויגן זיך
נענטער צו די פערד'ס העלזער און ס'העלפט ניט; ס'ווילט זיך
אַינגראָבן מיט די הענט אין די גריוועס און מען טאָר ניט.

— שטיי! — שטעלט אָפּ דער פּאַרוטשיק און פליט צו
מיט זיין פערד נענטער צו די סאָלדאַטן — איר קענט אין די
זאָטלען ניט זיצן! כ'האַב דאָך געוויזן — נו, כ'וועל אַיך באַלד
אויסלערנען.

— קריך אַראָפּ! — באַפעלט ער נאָך אַ מינוט שיוויגן.

די סאָלדאַטן קוקן זיך איבער און קריכן אַרונטער.

— פּאַנאַנדערזאָטלען! — באַפעלט ער.

— זעץ זיך! — קאַמאַנדעוועט ער נאָכדעם ווי זיי האָבן

פּאַנאַנדערגעזאָטלט.

— אין גאַלאַפּ! — לאָזט ער זיי גלייך פון אַרט.

ווי הילצערנע כאַנעסענס צאָפּלען און שליידערן זיך איצט

די סאלדאטן אויף די פאנאנדערנגעזאמלטע פערד; די קעפ
באמבלען זיך ווי אָנגעצויגענע אויף שטריקלאַך. ביי וועמען
עס קריכט אַרונטער די הימל און ביי וועמען די הויזן קריכן
אַרויס פון די שטיוול און פאַלדעווען זיך אָן אונטער די פאַכ-
וועם.

— איר לאַזט די פערד ניט פריי! — קאַכט זיך דער פאַרר-

טשיק.

— פריי לאַז די פערד! — טרייסלט מיטן בייטש דער פאַר-

פראַפאַרשטשיק.

— שטיי! — פאַר אַ שטראַף פאַר אייער רייטן פאַנאַנ-

דערקרענזשלעווען די פערד...

אי די פערד, אי די סאלדאטן אַטעמען שווער. ביי די
סאלדאטן איז דאָס גאַנצע בלוט אין קאַפּ און אַ שווייס ליגט
אויף די פנימ'ער, פון די פערד זעצט אַ פאַרע און זיי פאַכן
מיט די זייטן.

— אַט טייוול! — זירלען זיך די סאלדאטן איילנדיק זיך

אַרויסנעמען די קרענזשלעם ביי די פערד פון מויל.

— אין קאַריער מאַרש! — גיט זיך אַ וואָרף אָן דער שפיץ

דער פאַרוטשיק אויף זיין „ענגלענדער“

— וואָס שטייט איר אָפּ טייוואָלים? — דרייט ער זיך אום

זעענדיק, אַז די סאלדאטן קענען אים ניט גאַכפליען.

— נאָך מיר, נאָך מיר!

דער באַריער

— צום באַריער! — קאמאנדעוועט אין מיטן לויף דער
פאָרוטשיק און פאַרקירעוועט זיין פערד צום ערשטן נידעריקן
באַריער פון סכך-ביימלאַך.

דער פאָדפראַפאָרשטשיק מיטן צעלאָזענעם בייטש לאָזט
זיך „פון אַלע פיס“ אויך אַהינצו.

לייבט שפּרינגט אַריבער דער פאָרוטשיק און נאָך אים
אַלע סאָלאַטן. באַלד וואַקסט אויס אַ צווייטער באַריער אַ
העכערער, ווי אַ פאַרקאַן.

דער פאָרוטשיק טראַגט זיך אַדורך מיט דער זעלבער לייבט-
קייט וואָס פּריער. עטלאַכע סאָלאַטן נאָך אים.

פון די מיטלסטע וואַרפט זיך אָבער אַ פערד אָן דער זייט,
באַלד נאָך אים נאָך עטלאַכע, דער סטראַי צומישט זיך, די
דיסטאַנציע — אויס.

— מיטן בייטש, מיטן בייטש! — שרייט ער צום פאָד-
פראַפאָרשטשיק.

דער פאָדפראַפאָרשטשיק הויבט אָן פאַסעווען די פערד איי-
בער די פיס אָן רחמנות. נאָר ס'העלפט ניט, זיי בריקען נאָר.
אָבער שפּרינגען ניט.

— איר זייט צופּרידן? — כעס'ט זיך דער פאָרוטשיק אויף
די סאָלאַטן. — ביי מיר וועלן זיי שפּרינגען.

— דעם בייטש אַהער!

— אַט זיינען "זיי", וואָשע בלאַגאַראַדיע! — גיט איבער
מיט רעספעקט דער פּאָדפּראָפּאַרשטיק דעם בייטש.
— נו, סטעפּאַנאַוו, שפּרינג נאָר דער ערשטער!
סטעפּאַנאַוו גיט זיך אַ לאַז, נאָר דער פּערד מיידט אויס דעם
באַריער.

— צוריק!

סטעפּאַנאַוו רייט נאָך אַמאָל. דער פּאַרוטשיק גיט פּיינלאַך
אַ צי דעם פּערד מיטן בייטש אונטערן בויך. דער פּערד שפּרינגט
שוין אַריבער, אָבער סטעפּאַנאַוו וואַלגערט זיך אין זאַמד.
— דער צווייטער! — מאַכט זיך גיט וויסנדיק דער פּאַרד-
טשיק. — וואָס? האָסט מורא... — פּאַרקוט דער פּאַרוטשיק דעם
סאָלדאַט פּרעך אין פנים אַרײַן, באַמערקנדיק, אַז יענער האָט
אַ פינטל געמאַן מיט די אויגן.
— די הענט באַזונדער! — באַפעלט ער.

דער סאָלדאַט מוז אַפּלאָזן די לייצעס און פּאַנאַנדער-
שפּרייטנדיק די הענט ווי אַ פּויגל די פּליגלען, אַזוי אַריבער
שפּרינגען

— פּאַרויס!

נאָך אַ מער פּיינלאַכער שמיץ. דער פּערד שפּרינגט, ספּאַטי-
קעט זיך און פּאַלט. באַלד ליגט דער סאָלדאַט אַנ'אויסגעקנאַטע-
נער אין זאַמד און דער פּערד יאָגט ווילד, אַליין איבערן פּלאַץ.
— נאָר דער רייע! — האַלט צוגעגרייט דער פּאַרוטשיק
דעם בייטש.

— איר וועט זיך ביי מיר אויסלערנען! — שרייט פּאַר-
ביסן דער פּאַרוטשיק זעענדיק, אַז עפעס אַנ'אַרונטערגעפּאַלענער
סאָלדאַט קען זיך גיט אויפהויבן, — קאַרטשעט זיך אויף דער
ערד און קרעכצט שטיף.

פירנדיק פאמעלאך אפצוקיין די צעהיצטע פערד, שמועסן
זיך דורך די סאלדאטן :
— ווי געפעלט דיר, וואָס סעמיאַנאָוו האָט זיך צובראַכן
דעם אַקסל ?
— אַ גליקלאַכער ! — צינדן זיך אָן ביי פילע די אויגן —
איצט זיי געזונט סלוושבע ! גלייך פון האַספיטאל אַהיים...
— איך האָב זיך שוין מפקיר געווען. — טענה'ט איינער.
— „אָן הענט“ לאָז זיין אָן הענט ! „די הענט באַזונדער“
זאָל זיין אזוי, הלואי וואָלט איד שוין געווען אויף סעמיאַנאָווס
אַרט.. אָבער ס'גליקט מיר נישט !
דער פאָדראַפּאַרשטיק קומט אָן. צערטלאַך ווי אַ איקאַנע
טראַגט ער דעם לאַנגן צונויפגעלייגטן בייטש.
— איידער איר פירט אַרײַן די פערד, זאָלט איר ניט פאַר-
געסן זיי אַ לאַשצע צו טאָן ! — שרייט ער מיט זיין איינגע-
ריסענעם קול צו די סאלדאטן, — נאָכן אוסטאוושטיק זאָלט
איר זיך באַגײן, איר הערט ?
די סאלדאטן שפּויען און זידלען זיך גוט אויס.

סלאוועסנאָסט

אויסגעזעצט אויף זייערע קויקעס אין צוויי שורות, לערנען
די סאלראטן סלאוועסנאָסט.

דער וווּוואָדנער וואָראָנין זיצט אין מיטן דורכגאנג אויף
א טאבורעטקע, שטעלט און פאַרענטפערט שאלות פון אוסטאָו-
טשיק.

ביידע הענט אַרונטערנערקט אונטער זיך, קנייטשט ער דעם
נידעריקן, באַוואָקסענעם שטערן, קוקט אָנגעשמרענגט אויף די
שפיצעס פון זיינע שטיוול, ווי פון זיי וואָלט ער אַרויסבאַקומען
זיין גאַנצן ווייסן.

די פענצטער אין קאַזאַרמע זיינען פאַנאַנדערגעפנט. דער
דרויסן איז פול מיט פּרילינגס-לעבן, פול מיט קלאַנגען.

די זון איז שוין ווילד; אַ שטומע שפּיל, פול אַנטציי-
קונג, פירט זי מיט די שכערן. אויף די שפיצן און אין די
שפּאַלטן פון די פעלזן שמעלצט דער פאַרבליבענער שניי.
אָנגעקוואַלענע בערג-טייכלאַך לאָזן זיך ווי אָרען אַרונטער מיט
אַ בולבעריי פון איין אויסשפרונג אויפן אַנדערן. אין קאַ-
זאַרמע קלינגט דאָס אָפּ ווי טויזנטער פולע פלעשער וואָלט
מען איבערנעקערט אויף די פעלזן, און ס'בולקעט זיך און זינגט.
אין קאַזאַרמע איז אומעטיק. וואָראָנין רעדט צו די שפּיר-
צעס פון זיינע שטיוול און כאַפט אַלע מאָל אַ קוק אויף די
פנים/ער פון די סאלראטן. ער ווייס, אַז ביי סלאוועסנאָסט, מעג

עס זיין אין מיטן העלן טאג, קלעפן זיך ביי די סאָלדאַטן די אויגן.

— פעטוכאָוו! — גיט ער אַ געשריי.

אַ סאָלדאַט, ווי אַ קלאַץ, שפּרינגט אויף:

— האָ?

די שוואַרצע אויגעלאַך ביי וואָראַנינען ווערן ווי שפּילקע-לאַך, ער זידלט זיך גוט אויס.

— וואָס איז דאָ פאַר אַ „האַ“ אויף סלּוושבע, דו „פּיקסט מיטן נאַז“, האָסט פאַרנעסן וואו דו ביזט? דאָ פּרעגט מען: „וואָס פאַרלאַנגט איר, הערר זוואָדנער?“

— וואָס פאַרלאַנגט איר, הערר וווּוואָדנער? — חור'ט איר-בער פעטוכאָוו.

— אזוי.. — שטימט צו דער וווּוואָדנער. — וואָס איז אַבער וואָס דו שלאָפסט אין דער צייט פון „זאַניאַטיעס“?

— געוויס ניט, — פינטלט מיט די אויגן פעטוכאָוו

— וואָס? — סטראַשעט דער וווּוואָדנער מיטן פינגער, —

מיינסט מיר אַפּנאַרן?

— געוויס ניט, הערר וווּוואָדנער.

— נו, זען זיך, — זאָגט דער וווּוואָדנער אין אַ טאָג, אַז

דער סאָלדאַט זעצט זיך אַוועק אומאַנטשלאָסן, פּילגדיק, אַז באַלד וועט ער אים ווידער כאַפּן.

— קראַסנאַוו, וואָס איז אזוינס אַ סאָלדאַט? — פּרעגט ביי

אַ צווייטן דער וווּוואָדנער.

— „אַ פאַרטיידיקער פון צאַר און פּאַטערלאַנד קעגן שונאים

אויסערלאַכע און קעגן שונאים אינערלאַכע“, — ענטפּערט יענער.

— וואָס? — קנייטשט דעם שמערן דער וווּוואָדנער, — ניט

גוט געענטפּערט. האָסט דאָס צו פּאַמעלאַך אַרויסגערעדט, אין

איינ אַטעם דאַרף מען אַרויסקויסן, פאַרשטייט?

— ריכטיק אזוי, הער וווואָדנער.

— טאָ זאָג איבער.

יענער זאָגט איבער.

— ניין, ס'טויג ניט, — שאַקלט דער וווואָדנער מיטן קאָפּ. — האָסט אין איין אַטעם אַרויסגערעדט, וואו איז אָבער דער: „ביז'ן לעצטן טראָפּן בלוט“? מען זאָגט: „א סאָלדאַט איז אַ פּאַרטיידיקער פּון קיסר און פּאַטערלאַנד קעגן שונאים אויסערלאַכע און קעגן שונאים אינערלאַכע ביז'ן לעצטן טראָפּן בלוט“, פּאַרשטאַנען?

— ריכטיק אזוי, הער וווואָדנער.

— טאָ זאָג. . . פעטוכאָוו! — ניט ער אינמיטן דרינען ווידער

אַ געשריי צום פּריערדיקן.

פעטוכאָוו שפּרינגט אויף ווי אַן אָפּגעברייטער.

— פּיקסט שוין ווידער מיטן נאָז, וואָס?

— געוויס ניט, — רעט יענער צעמישט.

— און וואו איז דיר דער „הער וווואָדנער“? איך בין דיר

אַ ברודער אָדער אַ מחותן?

— געוויס ניט, הער וווואָדנער, — פּאַריכט זיך פעטוכאָוו.

— אזוי, אזוי, — ציט צונויף די ליפּן דער וווואָדנער. —

דו ביזט, הייסט דאָס, ניט געשלאָפּן?

— געוויס ניט, הער וווואָדנער, — האַלט זיך פעטוכאָוו

ביי זיינס.

— נו, טאָ זאָג מיר וועגן וואָס ריידן מיר?

— וועגן נאַטשאַלסטוואָ... — פּלאַצט אַרויס פעטוכאָוו.

— אזוי, אזוי, — זאָגט אונטער דער וווואָדנער.

דער גרויסער פעטוכאָוו איז איצט הילפּלאַז ווי אַ קינד. צע-

שראַקן וואַרפט ער קרומע בליקן אין אַלע זייטן, ווי ער וואַלט

געבעטן הילף ביי די איבעריקע, נאָכן וווּוואָדנעמס „אזוי, אזוי“
פילט ער, אז ער האָט ניט געטראָפן.

— וועגן קיסר, — פרוכירט ער זיך ווידער.

ס'פלאַצט אויס אַ געלעכטער. אין די מוחות ביי די סאַל-
דאטן איז עפעס ליכטיקער געוואָרן, די אויגן הערן זיך אויף
קלעפן, ס'געפעלט די סאַלדאטן די שפיל פון וווּוואָדנעס מיטן
סאַלדאט.

— וועגן זאַלאַטניקעס קאַשע, — זאָגט אונטער פעטער-
כאָוון אַ סאַלדאט, כלומרשט אין דער שטיף, אז ער זאָל ניט
פאַרשטיין דעם שפיצל.

— וועגן קאַשע ריידן מיר, — זאָגט נאָך דער רויטגעוואַ-
רענער פעטוכאָוו.

דער געלעכטער שטאַרקט זיך.

— אזוי, אזוי, זאָג מיר נאר, ווער זיינען זיינע נאָ-
טשאַלניקעס, פון דעם ערשטן ביון לעצטן, אָבער מיט די טיטולן
און די נעמען און מיט די פרעמדע קייזערליכע פאַמיליעס, זאָל-
סטו מיר זאָגן, — מאַכט חוּק דער וווּוואָדנער.

— לאָזט אַ טראַכט טאָן, הער וווּוואָדנער... — פאַרגלאַצן
זיך די אויגן ביי פעטוכאָוו הינטערן שטערן און ס'צעפענט
זיך די מויל.

— אויף סלזשבע איז ניטאָ קיין טראַכטן, — לאָזט אים
ניט אָפּ דער וווּוואָדנער, — דאָ קלערן טאָר מען ניט, געפרעגט,
— געענטפערט, איינס — איינס, זאָג!

פעטוכאָוו הויכט אָן שטאַמלען און קריכט ניט אַרויס.

— קאַטץ, — גיט אַ רוף דער וווּוואָדנער אַ אירישן סאַל-
דאט. — רעכן מיר נאָר אויס די נאַנצע נאַטשאַלסטוואַ.

קאַטץ זאָגט דאָס איבער ווי אַ וואַסער.

— האַסט געהערט? — פרעגט ער פעטוכאָוו.

— געהערט. — פינטלט יענער מיט די אויגן.
 — נו, טאָ זאָג זשע דעם פולן טיטול פון קיסר! —
 פעטוכאָוו, אַ צומישטער, הויבט אָן און קען ניט ענדיקן.
 — קאַטץ, זאָג נאָר דעם טיטול.
 דער זאָגט.
 — נו, טאָ וועגן וואָס זשע האָבן מיר גערעדט, פעטוכאָוו?
 — בליצן ביזן אויף די אויגעלאָך ביים וווּוואָרדנעם.
 — וועגן מאָ, מאָ... — זאָגט ווידער איינער אונטער אים
 דער שטייל פעטוכאָוו.
 — וועגן מאָליטווע, — כאַפט זיך אָן פעטוכאָוו, מיינענדיק,
 אז ער האָט שוין געטראָפן.
 ס'פלאַצט ווידער אויס אַ געלעכטער.
 — אזוי... און די מאָליטווע קענסטו? זאָג נאָר „די מאָליט-
 ווע פון גאָט“.
 פעטוכאָוו הויבט אָן. פאַרהאַקט זיך און הויבט אָן ווידער.
 — קאַטץ, זאָג אים נאָר די „מאָליטווע פון גאָט“, —
 באַפעלט וואָראָנין.
 קאַטץ זאָגט אים איבער.
 — אַך, דו הינטישער לעבער! — הויבט אָן זידלען דער
 וווּוואָרדנער פעטוכאָוו. — דייע אייגענע פאַטשערעס קענסטו
 אפילו ניט, פאַפסט די גאַנצע צייט פון לערנען, איך וועל דיר
 ווייזן... קאַטץ, קום נאָר אַהער, — רופט ער אים צו מיטן
 פינגער.
 קאַטץ קומט צו.
 דער וווּוואָרדנער שטעלט אויס אויף אים אַ פאַר שפילקענע
 אויגעלאָך:
 — ניי און פאַר אַריין פעטוכאָוו אין מאָרדע, — באַפעלט
 ער, — אָבער געזונט, אז פונקען זאָלן פליען!...

זענדיק אז קאטץ שטייט עפעס צעשראקן און אין פאר-
לעגנהייט, קאמאנדעוועט ער קאטצן אפיציעל:
— גלייך צו פעטוכאון, קרוגאם מארש!
אין קאזארמע ווערט טויט-שטיל. דער לעצטער שמייכל איז
פארשוואונדן פון די סאלדאטישע פנימ'ער. דאס גאנצע לעבן
האָט, דוכט זיך, אין די אויגן אריינגעשפארט.
קאטץ דרייט זיך אום, גייט צו מיטן מיליטערישן שריט
צו פעטוכאון און בלייבט שטיין פנים צו פנים.
דער ריזיקער פעטוכאון שטייט אינגאנצן צונויפגעקארטשעט.
מער ניט די פארשפיצטע אויגן לויפן און פינטלען ווי ביי א
צוגעקלעמטער חיה.

— דערלאנג! — קאמאנדעוועט דער וווואַדנער.
קאטץ גיט ניט א ריר אפילו מיט אן אבר.
א רגע שטיל. ביי די סאלדאטן רייסט זיך איבער דער
אטעם.

— פארוואָס דערלאנגסטו אים ניט? — קומט צו לאנגזאם
דער וווואַדנער מיט פארביסענע ליפן, די הענט טיף פאר-
שטעקט אין די קעשענעם.

— נאָכן אוסטאווטשיק טאָר מען ניט שלאָגן, הער וווואַד-
נער, — רעדט קאטץ ארויס מיט א ציטער אין קול.
— אזוי, אזוי... — קנייטשט ער דעם שטערן, דו קענסט
דאָס, הייסט דאָס, דעם אוסטאווטשיק בעסער פון מיר? אז
„דערפילן א באפעל“ מוז מען?

— ריכטיק אזוי, הער וווואַדנער, — ענטפערט קאטץ מע-
כאניש.

ווואַדאָנין טראכט א רגע.
— נו, פעטוכאון, פאָר נאָר אריין דעם זשיד אין די ציינער.
— זאָגט ער געלאָסן מיט א רוצח'ישן שמייכלע.

— דערלאנג! — גיט ער ווילד א געשריי.
 אין דער זעלבער רגע גיט א הילד איבערן קאזארמע.
 קאמזס קאפ גיט זיך מיט אן „אוי“ א בויג אן א זייט.
 — מאָלאָדיעז, פעטוכאָוו! — שרייט אויס דער וווּוואָדנער.
 — ראָד סטאַראַטסיאַ.. — ענטפערט אָפּ פעטוכאָוו און
 שמייכעלט איריאָטיש.
 די סאָלאַטן בלייבן זיצן ווי פאַרגליווערט, מיט אן אייני-
 געהאַלטענעם אַטעם, מער גיט דאָס גאַנצע לעבן, דוכט זיך
 ברענט ביי זיי אין די אויגן.

פאַרנאַכט

דער פאַרנאַכט קומט אָן.

גאַנצע מחנות קאַלירטע ווילדע טויבן הויבן זיך אויף פון די אַרומיקע פעלזן און טראָגן זיך אַוועק צו זייערע נעסטן.

סאַלדאַטן שוין פריי פון זאַניאַטיעס, פּאַלגן נאָך פון די צעפנטע פענצטער, ווי די טויבן צירקלען הויך אין הימל אין קונציקע קרייזן. מיט פאַריסענע קעפּ קוקן זיי זיך איין ווי טויזנטער פליגלען פלאַטערן און ווינקען אין דער לופט; ווי זיי באַהעפטן זיך אין פאַרביקע וואַלקענדלאַך, אָדער שיטן זיך פאַנאַנדער איינציקווייז איבערן הימל־וועג.

— קוק, קוק פון רעכטס! — רופט איינער מיט התפעלות און שטורכעט אָן אַנדערן מיטן עלנבויגן. — אָט טויבן אויף דער פריי!

אין אַן אָנגעפראָפטן פענצטער כעסט זיך אימיצער: — וואָס האָסטו זיך אָנגעלייגט אויף מיר? האָסט קיינמאַל קיין ווילדע טויבן ניט געזען? — און אַליין האָט ער זיך פאַנאַנדערנעלייגט ווי אַ קלאַץ און פאַרנעמט דעם גאַנצן פענצטער, — פאַרדריסט דאָס דעם אַנדערן.

— כּאָ, כּאָ, כּאָ! — לאַכט הילכיק פון הנאה אַ געשטופל־טער סאַלדאַט מיט אַ „בענדל“, — קוקט, מיטן „רעכטן אַקסל פּאַרויס“, מיטן רעכטן! — קאַמאַנדעוועט ער מיט אַ געשריי

די טויבן. זעענדיק, אז זיי דרייען זיך אויס אויף לינקס, און מיט אזא זיכערקייט, ווי די טויבן וואָלטן באמת געפאָלגט זיין סאָמאָנרע.

— ריכטיק, — באַמקען צו אנדערע סאָלדאַטן.

— איצט מיט דעם לינקן אַקסל, מיט דעם לינקן! — פאַר-
כאַפט ער שוין אויף פריער און וויל זיך אויספיינען, ווייזן אז ער טרעפט. — אנדערש, ניט אזוי! — הילכט ער אַנטוישט, ווען די טויבן פליען ווידער אויף לינקס און סטראַשעט פון גע-
וואוינהייט מיטן פויסט.

— וואָס? זיי פאָלגן דיך ניט? — לאַכט אָפּ איינער.

— נאַר, האָסט זיי נאָך באַדאַרפט אויסלערנען פליען, „אין פוס“ און אָנהויבן מיט דער לינקער, — מאַכט חוזק נאָר אימיצער.

דעם געשטופלטן מיטן „בענדל“ פאַרדריסט, וואָס מען האַלט אים פאַר אזא אַפגעריסענעם נאַר, עקשנ'ט ער זיך: — האָט קיין מורא ניט, כ'האַב אין פעסטונג געזען גע-
לערנטע טויבן... — און גייט וואַזשנע אַוועק פון פענצטער.

דערווייל, ווייט איבער די שכערן, הינטער די געדרייטע ברע-
געס, צעשווימט די זון איבערן גאַנצן ברייט פון האַרזיאַנט אין אַ כשופ'דיקן ים פון פאַרבן. אונטן ווערן די שכערן פאַר-
וואָלקנט מיט אַ באַוועגלעכן טומאַן, וועלכער וואָגלט סתם צווישן די ברעגעס איבערן וואַסער, ווי אַ גאַנצע מחנה פאַרלאָזענע זענל-
שיפלאַך, געטריבן פון ווינט.

די טונקלקייט הויבט אָן אַרויסצוקוקן פון יעדן טאַל, פון יעדן פעלזן-שפאלט און קריכט לאַנגזאַם איבער די געטרעפטע פעלזן אַרויף אַרויף צום הימל צו.

די רוישיקע פּרילינגס קלאַנגען פאַרשטומען ביסלאַכווייז, די ים פויגלען פאַרשווינדן, נאַר איינצלע פון זיי טראַגן זיך

נאך איבערן וואסער און שרייען עפעס אזוי מאַדנע ביינקענדר.
קינדערש-הילפלאַז.

די טויבן זיינען שוין לאנג פארפאלן געוואָרן. נאָר די
סאַלדאַטן האַלטן נאָך פאַרדיסן די קעפּ און קוקן נאָך אַליץ
אין הימל. פּלוצלונג ריכט איינער איבער די שטיקייט:
— פאַרשוואַנדן!... — זאָגט ער מיט באַדויערונג.

די שכערן אַטעמען שוין שאַרף און קאַלט. אַ פּראַסטיקער
ווינטל הויבט אָן אַריינצובלאָזן דורך די אָפענע פענצטער.
אין קאַזאַרמע ווערט גרוי, אומעטיק און קאַלט. די סאַלדאַטן
פאַרהאַקן די פענצטער און הויבן אָן אומרויאַק אַרומצובראַדיען
איבער דער גרויסער, עפעס ווי שמענדיק פּוסטער קאַזאַרמע.
אַנדערע קענען זיך נאָך אַליץ פון פענצטער ניט אָפּרייסן;
שטייען זיי ביי די שויבן און קוקן זיך צו ווי אַ פינטלדיקער
פּיערל פינקלט אויף זעלטן־ווען אויף אַ פּישער שיפל און פאַר-
שווינדט באַלד.

אין קאַזאַרמע איז שוין טונקל. ס'פאַרשווינדן די אויסגער-
גלאַצטע אויגן פון די קיסרים און העלדן. די סאַלדאַטן צו-
שטעלן זיך גרופּנווייז ביי די ניט־געהייצטע אויוונס און פּרעסן
זיך צו זיי מיט די פלייצעס און אונטערגעלייגטע לאַדאַניעס,
ווי ווינטער־צייט.

דער פאַרנאַכט, דוכט זיך, האָט אַלעמען צונויפגעטויליגט
און אָפּגעזונדערט פון דער איבעריקער וועלט — ווערן די סאַל-
דאַטן פּריינטלאַכער, אינטימער צווישן זיך, הערט מען אויף
זיך צו רופן ביי די פאַמיליעס, נאָר מיט די נעמען ווי מען האָט
זיך געקענט אין דער היים.

טענה'ט מען וועגן דער היים, וועגן דער „ביטערער סלויזש-
בע“, וועגן געליבטע, ווייב און קינדער און צוקינפטיקע האַפענונג-
געז; מען דערציילט מעשיות און מען חכמה'ט זיך.

געשפרעכן

ווילסטו, אוואָניטש, ביים אויוון? — פרענט מען אָן אַנ-
געקומענעם פון עפעס אָן אַרבייט און מען רוקט זיך פאַנאַנדער,
מאַכנדיק פּלאַץ.

— מיטן גרעסטן פאַרגעניגן, — רייבט דער דורכגעפראָ-
רענער אוואָניטש די הענט און טאַפט דעם אויוון.
— ער איז דאָך קאַלט! — שרייט ער אויס תּמ'עוואַטע און
כלומרשט מיט פאַרדרוס, ווי ער וואָלט ניט געוואוסט, אַז מען
היצט שוין דעם אויוון ניט.

די איבעריקע שיסן אויס אין אַ געלעכטער.
— וואָס ווילסטו, אוואָניטש? — רעדט איינער גוטמור-
טיק, — דער אויוון האָט אונז אַ נאַנצן ווינטער געוואַרעמט,
איצט וועלן מיר אים אָנוואַרעמען.

— אויף אַלץ קאַרגן זיי, — רעדט שוין אַ צווייטער
ערנסטער, — אפילו אַ שטיקל האַלץ און דאָס אויך ניט, און
די נעכט זיינען אַזוינע קאַלטע.

— און אַלץ אויפן חשבון פון סאַלראַט, — גיט צו נאָך איי-
נער, — אַליון ברענג נאָך פון וואַלד, צעהאַק און צעזעג,
ברענג און צופיר און פאַרזאָרג נאָך פאַר אַלע אַפיצירלעך.
פאַרטאָג שטיי אויף, האָב ניט קיין רו מיטאַנדייט, און איצט
פריד, טפּו! ...

— אַז מען זאָל פאַר אונז ניט קאַרגן, וואָס וועט פאַר נאָ-

טשאַלסטוואָ בלייבן? ... — רופט זיך אָפּ איינער מיט איבערלייגונג.
— אַט דאָס איז דאָס... — כאַפט זיך אָן איוואַניטש מיט
אַזאַ צופרידענעם קול, ווי אַלץ וואַלט שוין ביי אים רעכט
געוואָרן און ס'איז שוין אים מער ניט קאַלט.

— זע, איוואַניטש, וואָס הערט זיך עפעס מיט דיין טשור
כאַנקע? — פרעגט אים איינער פּלוצלונג.

— וואָס איז דיין עסק? — ווערט ער אין כעס. פּילנדיק
אַבער די אַלגעמיינע פּריינטלאַכע שטימונג, גיט ער צו ווידער
כער:

— ב'האָב נאָר קיין טשוכאַנקע ניט...

— וואָס דען, אַ שוועדקע? — לאַכט מען אַרום.

— וואָס איז דאָס אייער דאָנה? — ווערט ער ווידער
צאַרנדיק.

— כ'פרעג אַזוי, פאַרענטפּערט זיך דער ערשטער, —
ווייסט דאָך, כ'מיין דיין טובה. אין גיבן דאַרף מען פאַרן
אַהיים, דאַרטן איז אַ ווייב מיט קינדער, און דאָ שלעפּסט זיך
אַרום, קענסט נאָך קראַנק ווערן און כאַפּן דעם זעלבן אַפּשניט
ווי באַשאַוון, דו פאַרשטייסט?

— דאָס איז ריכטיק, — גיבן צו אַנדערע.

— צדיקים מיינע, — ברוגז'ט זיך איוואַניטש, — אַט
נאָכ'ן לאַגער, כ'וועל דאַרפן פאַרן אַהיים, וועט איר מיר באַ-
פאַלן ווי בינען האַניק. דער: איוואַניטש, לאָז מיר זי איבער,
און דער, איוואַניטש, לאָז מיר זי איבער. איר וועט נאָך
ביר שטעלן און נאָך צוצאַלן, אַבי כ'זאָל אייך זי איבערלאָזן.
— אמת, — שטימט מען צו.

— אַט אַזוי רעדט, — ווערט איוואַניטש נאָך באַרעדעוון
דיקער, — פאַרשטיי אַליון, מיינסט אין דער היים וואַלט איר

דאָס געטאָן? קיינמאָל ניט, נאָר דאָ אָפּגעריסן פון אַלעמען.
אויף ס'לזשבע...

— אָבער ווי רעדסטו זיך מיט איר צונויף? — פרעגט
איינער נייגעריק, — אָט איר האָב פּרוּבירט און ס'איז גאַרניט
אַרויסגעקומען, — איז יענער זיך מודה.

ווי קומסטו צו איוואַניטשן? — טרייבט מען פון אים שפּאַס.
איוואַניטש נעמט יענעם אונטער זיין שוין: — וואָס מאַכט
איר חוּק? דאָס איז טאַקי אַ קונץ!

— ווי פּאַרט רעדסטו זיך צוזאַמען? — פרעגט מען אים.
איוואַניטש קלערט אַ וויילע: ליבע, ברידערלאַך, האָט איר
אייגענע שפּראַך, וועלכע אפילו אַ טשוכאַנקע פאַרשטייט, יע!
— וועלכע ליבע דאָרטן?! — לאַכט מען, — ס'איז פאַרן

טייוול אַ פּאַר, אַט וועסטו קומען אַהיים, וועסט געפינען אַ
געקרייזלטן מלאַכ'ל פון אַ יאָר צוויי ביי דיין ווייבל אויף די
הענט, וועלן מיר זען, וואָס דו וועסט דענסטמאָל זינגען?
איוואַניטש הויבט זיך אָן אומרואַיק צו רירן ביים אווון:

— מיינע איז ניט אזאָ...

— ניט אזאָ, ניט אזאָ, אָבער אַ מלאַכ'ל קענסטו געפינען.
— רייצט מען זיך מיט אים.

איוואַניטש טאָפּטשעט זיך אַלץ אומרואַיקער אויפן אַרט
און בורטשעט עפעס:

— הרמס . .

— און וואָס וואָלסטו טאַקי געטאָן, ווען דו טרעפסט אין
דער היים אַזיינעם, איוואַניטש? — לאַזט מען אים ניט אָפּ.
ביי איוואַניטשן בליצן די אויגן אויף אין דער טונקל,
ער קוועטשט צונויף אַ פּויסט:

— פאַר די צעפּ וואָלט איר זי אין שיער אַריינגעשלעפט

און מיטן דרעשער איבער די ביינער, איבער די ביינער...

— נו, און מיטן מלאכ'ס? — לאָזט מען אים אלץ ניט

אָפּ.

— וואָס מיטן מלאכ'ס? — מיטן זיך אַרײַן אַנדערע, אױך

באַװײבטע.

— וואָס קען מען טאָן מיט אַ קינד? דאָס קינד איז

דאָך ניט שולדיג. . . .

— אזױ... — שטימט צו אױװאַניטש מיט אַ פאַרענדערטן

קול.

— און וואָס װעסטו טאָן, אַז זי װעט פון דיר אײנגאַנצן

טאַטלױפן? עפעס דערצײלסט דײַן לאַנדסמאַן, אַז זי איז אַ קראַך

טאַװיצע און אַז מען רעדט עפעס אײַן דאָרף...

— עך, מיט אײך, טײװאַלײם, װעסטו זיך ניט צוזאַמענ-

רײדן, — שאַרט זיך אַװעק אױװאַניטש.

— אױװאַניטש! — רופט מען אים און מען לאַכט גוט-

מוטיק. — וואָס האָסטו זיך צעבײזערט? קום אַהער, העלף װאַר-

רײמען דעם אױװון, מיר רײדן דאָך אזױ זיך, פון צײט־פאַרטרייב...

די פּאָר שוסטער־סאָלדאַטן שלעפּן אַרויס די קעסטלאַך מיט

די קלאַפּערגעצײג פון אונטער די קױקעס, שמעלצן צו ליכט,

לײגן אַרויף שטײנער אױף די קני און נעמען זיך צו דער

מלאכה. די אָפּטע האַרטע קלעפּ איבער די שטײנער און פּאַ-

דעשוועס מיט געשרײען: יעגאַריטש, זע, אַז מײנע באַלײװעס

זאָלן שטײן װי פּלעשלאַך, — הילכט אָפּ אײַן דער פּינצטער

װי אַ קאַמאַנדע מיט אַ רעװאַלװערן שײסעריי...

דער רױטער פּײערל פון דער לאַמפּאַדקע לײכט גאַרניט,

ס'זעט זיך מער ניט אָן װי אײַן רױטער פּינמעלע, װי אַ בלוט'ס

טראַפּן אײַן דער טונקלקײט.

— לאָמיר עפעס זינגען, — זאַגט אײנער ביים אױװון.

— וואָס אָנהױבן? — פרעגט אײנער פון די פאַרזינגער.

— הויב אן „יערמאק“.

לאנגזאם און שטיל הויבט איינער אָן:
„רעוועלאַ בוריאַ, דאָזשדזש שומעל...“
באלד כאַפּן אונטער אַנדערע מיטן זעלבן שטילן ביינקענדיקן

טאָן :

„וואָ מראַקע באַלנדיג סווערקאָלי...“

צעצויגן לאַנגזאָם זינגט מען דאָס ליד: אלץ האַרציקער,
שענער און אומעטיקער קלינגט די מעלאָדיע. אַ האַרמאָניק
פלעכט זיך פּלוצלונג אַרײַן מיט שטילע, פּולע אַקאָרדן. ס'דוכט
זיך, ס'ווערט אויסגעשפּרייט פאַר די אויגן: יערמאָקס לאַנגער
ביי די „ווילדע ברעגעס פון אירטיש“, ווי דער שטורם בושער
וועט און לעשט די שייטערס. אלע זיינע העלדן, וועלכע האָבן
סיביר איינגענומען, שלאַפּן אַרום מיט אַ מידן האַרטן שלאַפּן;
נאָר איין יערמאָק קען ניט איינשלאָפּן, ער זיצט פּאַרזונקען אין
מרה/שחורה/דיקע געראַנקען; עפעס זאָגט אים די האַרץ, אַז ס'איז
די לעצטע נאַכט זיינע. און דאָרטן, אין דער געדיכטער טיינע
גנב'עס זיך שוין מאַמאי מיט זיין חיל. שטיל ווי שאַטנס שווינד-
לען זיי צווישן דער צעוואַקסענער ווילדענישן בליצן באַליכטן
זיי דעם וועג און די דונערן פּאַרטויבן דעם גערויש...

אין גרויען באַגינען וועט מאַמאי אַנפאַלן, אלע וועט ער
אַזויס'הרג'ענען שלאַפּנדיקערהייד, נאָר איין יערמאָק וועט זיך
דאַטעווען אין די רוישיקע כוואַליעס פון אירטיש. אָבער מאַדנע,
די מתנה פון צאָר פאַרן איינעמען סיביר, דער שווערער פּאַנ-
ציר, וועט אים, דעם העלד, ווי אַ שטיין אַראָפּשלאַפּן צום גרונט...
די קאַזאַרמע ווערט פול מיט געזאַנגן אלץ נייע שטימען
און האַרמאָניקעס קומען צו. די שוסטערס קלאַפּן צו אין
טאַקט, פּאַרזיכטיק, שטיל מיט די האַמערס. דאָס ליד פול ביינ-
קעניש און שיינקייט צאַפּלט ווי אַ לעבעדיקע, שוועכט דוכט

זיך ארום אין דער טונקלקייט, זוכט זיך ארויסצורייסן אויף
דער פריי צו די ווילדע ברעגעס, נאָר געפינט קיין אויסגאָנג
ניט, גיסט זיך צוריק אַרײַן בײַ די סאַלדאַטן אין די הערצער
און פון דאָרטן קומט זי ווידער אַרויס נאָך שטאַרקער, שענער
און בײַנקענדער.

ס'דערהערט זיך פלוצלונג גאַנץ נאָענט דאָס שווערע טאַפֿ-
טשעריי פון פּאָדפּראָפּאַרשטשיק'ס שטיוואַליעס, זײַן שפּרײַזן
איבער דער קאַזאַרמע מיט אַ שפּאַרן קלינגעריי. ער בלייבט
שטײן ווי אַ לאַנגער אויסגעצויגענער שאָטן און צעבייזערט
זיך :

— זעסט, האָבן זיך צעזונגען און צעשפּילט מײַנע סאַלאַד
ווייען; זעסט פּוילענצער, האָבן זיך פּאַנאַנדערגעלייגט ווי חזרים
אין אַ גאָרטן! אומזיסט פרעסט דאָס דעם קאַזאַנעם ברויט...
גלייך זאָלט איר זיך מיר צוגרייטן גיין ראַמען דעם מיסט אויפן
קאַניושניע!

באַלד בײַ די ערשטע געשרייען האַקט זיך אָפּ דאָס זינגען;
אימיצער פאַרהוסט זיך, ווי ער וואָלט זיך דערוואַרען מיט אַ וואַרט.
אין דער טונקל ווערט עפעס מאַדנע שטיף און סטראַשנע...

— דניעוואַלנעס! — שרייט דער פּאָדפּראָפּאַרשטשיק, און
אַ פאַרבאָרגענער ציטער פּילט זיך אין קול, — פאַרוואָס צינדט
איר קײן לאַמפּן ניט אָן? — און עפעס אומנאַטירלאַך, ווי ער
וואָלט זיך געשראַקן אומצוקוקן, נאָר מיט געמאַכטע הילכיקע
טריט, רוקט ער זיך אַרויס פון קאַזאַרמע.

כאָטש דער פּאָדפּראָפּאַרשטשיק איז שוין אַוועק, אָבער די
סאַלדאַטן זיצן נאָך אַ וויילע שטוב, ווי אונטער בלייענע געדאַנ-
קען. ענדלאַך זאָגט איינער :

— אָט דאָס איז אַ גראַמאַכפּאַן, דער טייולל כאַפּט אים,
סקריפעט און סקריפעט; דוכט זיך ניטאָ וואָס צו טאָן אויפן

קאָניושניע, נעכטן אלץ אויפגעראמט, אבער אַ רואיקע מינוט
וועט ער ניט לאָזן איינזיצן...

— מיט אזעלכע, אין פינפטן יאָר, וואָלט מען זיך אנדערש
געשפראָוועט, — רעדט איינער אַרויס מיט אַ פאַרשטיקטן קול.
— נו, ער איז דאָך געווען אין פינפטן אויך? ... — לאַכט
אימיצער מיט פאַרדראָם, — מיר וואָלטן היינט פטור געווען פון
א צרה...

— ווער האָט געוואוסט, אז ס'וועט אַרויסוואַקסן אזא פּריז?
— פאַרענטפערט זיך יענער גאַנץ ערנסט, — דענסטמאָל זיינען
זיי אַלע געוואָרן „גומינקע“, ניט צו דערקענען; מיינט ניט,
איינמאָל האָט מען אים אַ פאַס געטאָן, אין לאַגער איז דאָס
געווען, האָט ער זיך פאַנאָנדערגעכליפעט, זיך אָפגעבעטן מיט
ווייב און קינדער...

דער דערציילער ציט שווער אָפּ דעם אַטעם, ווי אַ משה
וואָלט אים געלעגן אויפן האַרצן.

— נו, — פּרעגט איינער אומגעדולדיק.

— גאָרניט, ווייסט דאָך אונזערע סאָלדאַטן, האָבן רחמנות
געקראָגן, האָט עפעס צוגעזאָגט, צום סוף זיינען נאָך אייניקע
שוועק אויף קאַטאָרגע...

אין אונט

שטורמיקער ווערן די שכערן מיטן אַנקומען פון דער פריי-לינגס-נאַכט. ס'טראָגן זיך איבער די וואַסערן עפעס משונה-דיקע קולות, און אויסגעצויגענער קרעכצן, ווי ערגעץ-וואו אין דער פינסטערניש זאָלן האָבן ריזיקע קריעס זיך אָנגערוקט איינע אויף דער אַנדערער און שטויסן זיך צונויף און ברעקלען זיך אין בלינדן צוזאַמענשטויס.

אין קאַזאַרמע איז איצט טומלדיק. העל לייכטן די הענגענדרע בליץ-לאַמפן. פון וועטשערע, פון דער אַרבעט קומען צוריק אַלץ מער סאָלדאַטן. ס'איז די פרייסטע צייט פון מעת-לעת. טוט יעדערער וואָס ער וויל — הודושעט די קאַזאַרמע ווי אַרומגעכאַפט פון אַ שטורמישער פרייד. מען פליט אַרום ווי באַפרייטע חדר-אינגלאַד, מען ווייזט קונצן, מען שטיפט און מען ראַנגלט זיך.

ס'קלייבן זיך צוזאַמען רעדלאַך: פון לאַנדסלייט, — פון קליינרוסן, פּאָליאַקן, אידן. שפּאַסט מען, גוטמוטיק, איבער יעדערנס אַקצענט און מנהגים — איין גובערניע פון דער צוויי-טער, איין אומה פון דער אַנדערער.

אַנדערע זעצן זיך ווידער בהרחבה, שוין צום דריטן מאל אין טאָג, טרינקען טיי.

נאָר אין די טונקלסטע ווינקעלאַך זיצן שטום די פאַרנומענע און פאַריאַנטע "יונגע". זיי פּוצן שוין די שווערדן, די רימענס, די קנעפלאַך צום פאַרטאַניקן סמאָטר.

עפעס נאך פאר א בייטאניקן פאלשן טראַט, פייניקט א
דיאדקע איינעם פון די יונגע און צווינגט אים שפרינגען זיצנדיג
דיקערהייט, איבערן קאזארמע, פון איין וואַנט צום דער אנדערער
דערער:

— שפרינג, שפרינג... האַסטיקער, שנעלער, ווי אַ הינטל!
אויף די הינטערשטע, אויף די הינטערשטע! — יאָנט אונטער
דער דיאדקע.

א פאַרווייטגטער סאָלדאַט, מיטן היטל אונטערן אָרעם, קומט
צווישן פון קאַנצלאַריע. פאַר זיך טראַגט ער זאַרגמול מיט צוויי
פינגער אַ ריינעם בייגעלע פאַפיר און אַ פּעדער, מיט דער פריי-
ער האַנט צושטופט ער דעם עולם:

— לאַז דורך!

— וואָס, קרושעוויץ, אַ בריף שרייבן? — פּרענט אַ לאַגדס-

מאַן.

— ניט שוין זשע... —

— מיינסט צו באַקומען קלינגענדיקע פון דינע אַלמע?

— כ'ווייס ניט, אַפּשר יע, און אַפּשר ניט...

— אומזיסט מאַכסטו פאַפיר קאַליע; פון דינע אַלמע

קענסטו פונקט אזוי פיל צווישן באַקומען, ווי פון אַ באַס מילך...

פּג'ן דאָך אליין פון הונגער.

— וואָס מליצ'סטו? — פאַרדריסט דאָס קרושעווינען, —

די פאַפיר, איז מיר אזוי אויך ניט גרינג אָנגעקומען צו קריגן

אין קאַנצלאַריע, בעסער ביים זיך אָפּ דעם צונג.

— וואָס פאַרדריסט דיר, כ'טאָר דיר דעם אמת ניט זאָגן?

כ'קען דאָך דינע אַלמע... נאָר גיי צום נעוועזענעם קאַנצלאַרסקן

שרייבער, אַז ער לייגט אַוועק אַ בריף — העלפט...

— צום זשיד?

— יע.

— כ'ניי טאקי צו אים.

— אראָן יאָקאָוולעוויטש, — קומט צו חניפה'דיק קרושעווין,
— האָט איר שוין וועטשערע געגעסן?
— יע, וואָס איז? — מאַכט זיך תּמ'עוואַטע אַראָן.
— אפשר וואָלטן מיר אין בופעט אַ כוסה געמאַכט, אַ פּאַר
ביר געטרונקען, אַ? ...
— כ'דאַנק דיר, ווייסט דאָך, כ'טרינק ניט.
— אַ! — ניט זיך אַ כאַפּ קרושעווין און אַ ביטרער, איראַני-
שער פייערל שימערט אין די וואַסערדיקע אויגן, — ס'איז
אונז גאָר פון זינען אַרויס, אַז אייערע זיינען ניכטערע, ווי גאָט
לעבט, ס'איז גוט, מען שפּאַרט געלט...
— אַ בריוו דיר אַנשרייבן? — שלאַגט איבער דער אירי-
שער סאַלדאַט.

קרושעווין פּלאַנטערט זיך פון דער פּלוצלונגער פּראַגע:
— מיר'ן אייך זייער דאַנקבאַר זיין... עטלאַכע ווערטערלאַך
צו אונזערע אַלטימשקע... וועגן דאָס...
— זיך און גיב דאָס פּאַפּיר!
קרושעווין פּאַלגט; פּאַרויכטיק דערלאַנגט ער די פּעדער
מיטן פּאַפּיר. אָן גערויש זעצט ער זיך אוועק אַנטקעגן אויפן
ברעג קויקע, לייגט אַרויף ביידע עלנבויגנס אויפן טישל און מיט
קנאה קוקט ער נאָך, ווי דער איד האָט זיך צעפּאַרן איבערן פּאַ-
פּיר, ווי שנעל ס'קומען אַרויס ווערטער און שורות...
אַראָן סקריפעט מיטן פּעדער און פּרעגט אים פון צייט צו
צייט, ווי מען רופּט זיינע הויזגע. קרושעווין ענטפּערט מיט
גרויס דרדראַרץ און שמייכלט נאַרישעוואַטע.

אראָן לייגט אַוועק די פּעדער און לייענט אים איבער דעם
 גרעסטן טייל פון בריוו:
 „צו אונזערע ליבע און טייערע עלטערן, איוואָן וואַסיליטש
 קרושעוויץ און נאַסטאַסיאַ יעמיכאַוונאַ קרושעווינאַ, זאָל זיי ייסוס
 כריסטאָס און גאָט דער אויבערשטער אַרונטערשיקן געזונט און
 לאַנגע יאָר און אַ ברכה אין אַלע זייערע מעשים, אמן! אַ בריוו
 פון זייער געהאַרבזאַמען זון, פון דעם סאָלאַדאַטקאַנאַניר פון דער
 דריטער באַטאַרייע, פּיאָטר איוואַניטש קרושעוויץ.
 — אויפּמערקזאַם, ס'הויבט זיך אָן... — וואַרפט אים צו
 אַ בליק אַראָן.

„און מיר בוקן זיך נידעריק צו אונזער טייערן געליבטן
 פאָטער, איוואָן וואַסיליטש קרושעוויץ, זאָל ער לאַנג לעבן. און
 מיר בוקן זיך נידעריק צו אונזער ליבע און טייערע מוטער.
 נאַסטאַסיאַ יעמיכאַוונאַ, זאָל זי לאַנג לעבן, און מיר בוקן זיך
 נידעריק צו אונזער ליבן ברודער דעם עלטסטן, גריגאָרי איוואַניטש
 קרושעוויץ, זאָל ער לאַנג לעבן. און מיר בוקן זיך נידעריק צו
 אונזער ברודער פאַר דעם מיטלסטן, סטעפאַן איוואַניטש קרושע-
 וויץ, זאָל ער לאַנג לעבן. און מיר בוקען זיך נידעריק צו אונזער
 ליבען ברודער, דעם מיטעלסטען, סערדנעי איוואַניטש קרושעוויץ,
 זאָל ער לאַנג לעבן. און מיר בוקן זיך נידעריק צו אונזער בר-
 דער דעם אינגסטען, איוואָן איוואַניטש קרושעוויץ, זאָל ער לאַנג
 לעבן, און מיר דאַנקען אים פאַר זיין געלערנטן בריוו.
 „און מיר בוקען זיך נידעריק צו אונזער עלטסטן זון, טיכאַן
 פּיעטראָוויטש קרושעוויץ, זאָל ער לאַנג לעבן. און מיר בוקען זיך
 נידעריק צו אונזער צוויי-יאָריגן זון, יענאָר פּיעטראָוויטש קרושע-
 וויץ, זאָל ער לאַנג לעבן.
 „און מיר בוקען זיך נידעריק צו אונזער געטרייער געמאַלין,
 וואַסיליסאַ פּיעטראָוונאַ קרושעווינאַ, זאָל זי לאַנג לעבן.“

קרושעווין קוועלט אן פון לייענען, ביי יעדן נאָמען און
ביי יעדן „און מיר בוקן זיך“ שיינען אויף ביי אים די אויגן
און ער שלינגט די שפייעכץ פון הנאה:

— אָ, ווי קונציק, — גיט ער אַ קנאַק מיט די פינגער, —
דאָס איז געזונט! ... איצט וועגן געלט. — זאָגט ער באַגויסמערט.
— גלייך, — נעמט זיך אַראָן ווידער צום פּעדער.
— ניין, ברודערל, וואַרט, — דערשרעקט זיך קרושעווין, —
כ'ווייל דיר עפעס זאָגן...

אַראָן לייגט אַוועק די פּעדער און קוקט פאַרדעכטיקט אויף
קרושעוויןען.

— שרייב, ליבינקער, גיב זיי אַ סטראַשע... אז כ'קען פאַר-
פּוילט ווערן אין טורמע, אז כ'האָב דעם שווערר פאַרלאָרן.
פאַרשטאַנען?...

— פאַרשטאַנען האָב איך שוין פריער, נאָר שרייבן וועל
איך ניט, דאָס קען איך ניט...
קרושעווין ווערט רויט. אַ פאַר'חידוש'טער צעפירט ער
די הענט:

— און איך בין געווען זיכער, אז דו וועסט שרייבן.
— אומזיסט. אזוי בעטן אז דו דאַרפסט האָבן — מיטן
גרעסטן פאַרגעניגן, אָבער פאַלשעווען וויל איך ניט...
ביי קרושעוויןען ווערן די אויגן פול רציחה:
— דו מוזט! — טשעפעט ער זיך צו.
— קיין מוז איז ניטאָ, — פאַרלירט אַראָן אויך דעם גע-
דולד. — כ'ווייל ניט באַשטראַפּט ווערן צוליב דיר, ס'לוינט
מיר טאַקי...
— כ'וועל זיך מיט דיר אַפּרעכענען, דו פאַסקודנער זשיד...
— ווייזט ער אַ פּויסט.

— ווייסט דאך, „אז נאָט וועט ניט דערלױזן, וועט דער חזיר
ניט אויפֿפרעסן“, — ווערטלעט זיך ביטער אַראָן.
— כ'וועל דיך די ציינער אויסהאַקן...
— דאָס וועלן מיר זען, אז דו וועסט נאָך אַ סך ריידן,
דערצייל איך דעם קאַמאָנדיר...
— זשיד, יודא פֿאַררעטער... — קריצט ער מיט די ציין.
— מיין דאגה, ביל וויפיל דו ווילסט... — לאָזט אים
אַראָן איבער אים דעם ברען און גייט זיך כלומרשט געלאָסן
אָוועק.

טעניץ

אין א רעדל שרייט איינער:
— איצט, קינדערלאך, בין פאָווערקע, זיינען מיר פריי,
לאָמיר אַ הוליע טאָן...

— מיט די האַרמאָניקעס אַהערצו! — רופט מען.
דער רעדל ווערט גרעסער; די האַרמאָניקעס הויבן אָן.
— נו, איר פּסקאָווער, הויבט אָן אַ טאַנץ!
— זאָלן פריער סמאָלענסקער, וועלן מיר זען ווער קען
בעסער.

— וואָס שפּאַרט איר זיך? איך וועל טאַנצן. — רייסט
זיך אַרויס איינער אויפן מיטן קאַראַד, און שפּרייזט זיך דוהה
מיט העויות, ווי ער וואָלט כלומר'שט געטאַנצט מיט אַ מיידל.
מען לאַכט. פאַר אַ האַנט שלעפט מען אים אַרויס: — שטער
ניט, וואו קריכסטו?...

די האַרמאָניקעס הויבן פּלוצלונג אָן אַ ראַשיקן טאַנץ.
— עך, די קאַמאָרינסקע! — ניט זיך אַ פּסקאָווער אַ צאַפל
אין דער זעלבער רגע גיט ער אַ פּליעסק מיט די הענט, אַ צוק
מיט די אַקסלען, אַ דריי מיט די פיס און מיט אַ קוויטש: "אוד,
אוד!" לאָזט ער זיך אַוועק אין קאַראַד — אין קאַראַד, זיצנדיג
קערהייט.

— אוד, אוד... — האַלטן אונטער די האַרמאָניקעס.

ביי אלעמען בלישטשען די אויגן, מען טופעט צו מיט די שטיוול, מען קנאקט צו מיט די פינגער :

— אוך, אוך!...

א סמאלענסקער שטייט איינגעגעסן מיט די אויגן אין טענער צער, אינגאנצן אָנגעצויגן ווי אויף א שפרונג צו טאָן.

— סמאליענסקער, סמאליענסקער, ווארט ניט, טרעט ארויס!

— אוך!... — מיט פאָנאָנדערגעשפרייטע הענט, מיט א זייט

— מיט א זייט, גיט ער זיך אַ לאָז אַנטקעגן דעם פּסקאווער.

אויף די שפיץ פון די שטיוול, טאַנצט ער אויס קונציקע דריידלאָך.

די קאָזאַרמע ווערט ווילד פון באַגייסטערונג:

— אוך, אוך... האַסטיקער, גיכער !

א הויכער, א צופרישטשעטער סאַלדאַט, מיט א פאַנאַנדער-

געשפילעטן מונדיר, טענצלט אויף אַן אָרט; מאַכט מיט די הענט

צו די האַרמאָניקעס, גיט פון צייט צו צייט א טופ מיטן

פּאָדקאווע: האַסטיקער ! און אויף א געמאַכטן מוידלשן קול

קוויטשעט ער באַגייסטערט־אומזיניק :

„טאַפּאַר, רוקאוויצי,

רוקאוויצי אי טאַפּאַר!...“

אַן א היטל, מיטן פּעדער אונטערן אויער, קומט אַריין דער

שרייבער פון קאַנצעלאַריע. אַ רגע בלייבט ער שטיין אויפן

שוועל. אַ קלייניקער, הויבט ער זיך אונטער אויף די שפיץ

פינגער און באַטראַכט די קאָזאַרמע מיט אַן ערנסטער מינע, ווי

א נאַטשאַלניק.

זעענדיק אַז מען טאַנצט, צעגיסט זיך אַ שמויכל אויפן אויס-

געפאַשעטן, פאַרשלאָפּענעם פנים. אַ קיילעכדיקער, אַ פעטינקער,

מיט שופן אויפן קאַלנער פונם שוואַרצן מונדיר, שגרט ער זיך

מיט דראַכניקע טריטעלאַך צום רעדל, קוקט זיך צו אַ ווילע :

— אָד, גוט!

— אָ, קושקין יעפימיטש, — רינגלען אים אַרום סאַלדאַטן, —
וואָס עפעס נייעס? אפשר גיט מען שוין אַטפוסק?
— נאָך ניט... — מאַכט ער אַ שטרענגן, געהיימניספולן פנים
און קוקט ווייטער אויף די טענץ.

— צוליב וואָס איז דאָס? נאָך אַלץ עסקים מיט טשוכנעם,
אַדער נאַטשאַלסטוואָ רעכנט גאָר מלחמה האַלטן?
— טשעפעט זיך אָפּ, — ווערט ער נאָך שטרענגער, —
איר זייט מענטשן פּראָסטע, אָן אַ ברעקל פאַרשטאַנד...
— קושקין יעפימיטש, — כאַפט אים איינער אָן היציק
פאַרן האַנט, — ווי נאָט לעבט, אויב דו סטאַרעסט זיך אויס
פאַר מיר אַטפוסק, גיי איד מיט דיר באַלד אַ טענצל, פאַר די
גאַנצע געלט מיינע וואַלט איד אַ הוליע טאָן... ווייסט דאָד,
מיר פּעלט ניט, אויף אַ גאַנצע נאַכט... און פון דערהיים וואַלט
איד אויך אַ מתנה'לע געבראַכט, וואַלסט הנאה געהאַט! די ווייבל
מיינע וואַלט זיך שוין אַ סטאַרע געטאָן פאַר דיר. עך, ברודערקע,
אַטפוסק... כ'וואַלט אַלץ אוועקגעגעבן, ווי גאָט לעבט!
דער שרייבער מאַכט אַ מינע ווי אַלץ וואַלט זיך געווענדט
אָן אים:
— שטיי ניט צו, מירן זען...
— וואָס פאַר אַ נאַר דו ביזט, — ריידן שוין צום סאַלדאַט
אַנדערע, — זעסט דאָך: ביי טראַפּימאָון איז די מאַמע קראַנק,
פון דערהיים האָט מען געבעטן, און מען לאָזט אים ניט אָפּ.
— וואו איז טראַפּימאָון? — מישט זיך אַרײַן דער שרייבער,
— איד דאַרף אים טאַקי נויטיק האָבן.
— וואָס, אַטפוסק פאַר אים? — גיבן זיך אַ סך אַ כאַפּ.
— אפשר אַטפוסק, — בורטשעט דער שרייבער, — וואָס איז
איער דאַנה?

— טראַפּימאַוו! טראַפּימאַוו! — הויבט זיך אויף א גער
שריי איבערן קאזארמע.

— ער איז נאָך אין בופעט, ער איז נאָך פון וועטשערע ניט
נעקומען? ער שכורט דארטן מיט גרישקינען, — קומט איינער
צו.

— כאַפט אים דער טייוול, — וויל אַוועקגיין דער שרייבער.
— וואַרט, קושקין יעפּימיטש, — אײלן זיך די סאַלדאַטן.
— מירן שיקן נאָך אים דעם דניעוואַלנעם.
דערווייל טענהט מען אַלץ מיטן שרייבער:
— וואָס, צייטן געוואָרן, מען לאָזט גאַרניט אין אַטפּוסק...
וועט היינט זיין אַ פּרֶזקאַז? — פּאַרשט מען ביי אים.
נאָך הינטערן טיר, דערהערט זיך אַ שכור'ער זינגען פון
אַ דעקרוטן-לידל:

„פּאַבליעדני, נײַעשני דיעניאַטשעק
גוליאיו ס'וואַכי יאַ דרוזיא,
אַ זאוטראַ דאַנאַ טשוט סויעטאַטשעק,
זאַפּלאַטשעט ווסיאַ מאַיאַ סעמיאַ...“

אין טיר שפּאַרן זיך אַרײַן טראַפּימאַוו מיט גרישקינען. פּאַר
לייגט די הענט, מעשהחבר, איינער ביים אנדערן אויפן אַקסל,
פּאַלן זיי פון די פּיס.
— סטיאַפּאַ, לאַמיר זיך צוקושן... — שרייט שכור'ערהייט
גרישקין.

טראַפּימאַוו לייגט צו די האַנט צו דער איבערגעדרייטער
היטל און פּלאַפּלט אונטערן נאָז:
— ווער דאַרף מיר? ... כ'האַב די עהרע... אין קאַנצעלאַריע?
זאָל זיין אין קאַנצעלאַריע... „פּאַד סוד“, זאָל זיין „פּאַד סוד“...
— ער שרייט זיך פּלוצלונג פּאַנאַנדער : — איך דאַרף ניט
קיין אַטפּוסק, כ'וועל אַליין פּאַרן... קום ברודערל... — וויל

ער אַרומנעמען דעם שרייבער, — כ'וועל ביר שטעלן, ווי נאָט
לעבט, כ'וועל ביר שטעלן...

— לאָז, לאָמיר זיך צוקושן... — פּלאַנטערט זיך אַרײַן
גרישקין, און שאַקלט זיך ווי אַ גרעזל פון ווינט.

— שווייג ! — שרייט אויף אים טראַפּימאָוו. — דו,
ברודערל, בעסער רייך מיט מיר... — קריכט ער אין גאַנצן אַרויף
אויפן שרייבער. — אַטפּוסק גיב מיר, כ'מוז! אויב ניט, וועל
איד דיר דערשטיקן, כ'וועל דיר צעקוועטשן, „פּאָר סוד“ — זאל
זיין „פּאָר סוד“... — מאַכט ער דערביי אַ פּאָר סטראַשנע אויגן.

דער שרייבער דרייט זיך פון אים אַרויס.
— האַסט שוין ניט צו וואָס צו פּאַרן... — זאָגט ער
גלייכגילטיק — דיין מאַמע איז שוין געשטאַרבן...

טראַפּימאָוו גיט זיך אַ שאַקל און צעשמייכלט זיך אונ-
גלויביק נאַריש:

— צי אין דער אמת'ן?

— אין קאַנצלאַריע ליגט דער בריוו, קענסט אים קריגן.
פול מיט גרויל, רייסן זיך ברייט פאַנאַנדער די פאַרשכור'טע
אויגן ביים סאַלדאַט און ווערן ווי אויסגעניכטערט; ווי אַן אונ-
טערגעשאַסענער פאַלט ער אויף אַ קויקע און הויבט זיך אַן
שטיקן מיט געוויין:

— מאַמע, מאַמע מיינע...

גרישקין קריכט צו אים צו און פּלאַנטערט מיטן צונג:
— סטיאַפּא, האַ סטעפּאַז, נאָך ביר געבליבן... שטיי אויף...
לאָמיר טרינקען פאַרן געזונט פון מיין מאַמע, פון דיין מאַמע...
לאָמיר זיך צוקושן...

— גיי בעסער, שלאַף זיך אויס, — מיטן זיך אַרײַן אַנדערע,
— אים לאָז צורן.

— אַוועק! כ'וועל ניט גיין... — ווערט ער זיך — סטיאַפּא.

דו ביזט מיר א חבר... דו לאזט דאָס... זעסט, זיי שלעפן מיר...
ביזט מיר קיין חבר ניט... כ'וועל אלעמען צוברעכזן..
מיט גוואלד שלעפט מען אים אַוועק. אין א מינוט אַרום
הערט זיך ווייטער די טאָפּטשעריי און דער באַגייסטערטער :
„טאָפּאַר, דוקאוויצי“...
טראַפּימאָוו ליגט און כליפעט אַלץ:
— מאַמע, מאַמע מיינע...

פאָווערקע

„טרירטירטו, טרירטירטו“...

צעצויגענע, קלאַנגדיקע סינגאלן צעטראָגן זיך אין דער נאכט.
אין קאזארמע ווערט א געשריי, א געפילדער: — אויף פאָ-
ווערקע, אויף פאָווערקע!

די סאָלדאטן רייסן אלץ איבער, טוען זיך אָן אין די שי-
נעלן און גייען זיך אוועקשטעלן אין צוויי רייען.
— יעדער אויף זיין אָרט... זיך אויסגלייכן... איינער דעם
אנדערן קוק אין קארק אַרײַן! — קאמאנדעווען די ווױאַדנע.
א סאָלדאט, א ראַזוועדטשיק, פון דער הינטערשטער רייע
ווענדט זיך צום פאָדערשטן:

— פון דיין קארק קען איך שוין אראָפּנעמען אויף אויסנוויי-
ניק א טאָפּאָגראַפישע צייכענונג...

— רואיק! — שרייען די ווױאַדנע.

דער פאָדערפאָרשטשיק קומט אָן. וואַזשנע האַלט ער א צע-
נויפגעראַלטן פריקאָז. געלאַסן צעעפנט ער דעם רעיעסטער פון
די סאָלדאטן און רופט אויס יעדערן ביים נאָמען:
— גראַמאָוו...

— איך! — שרייט אויס איינער פון רעכטן פּלאַנג שוין
מיט א צו שטאַרקער באַסאָווער שטימע.

— פעטובאָוו...

— איך! — קוויטשעט איינער פון מיטן.

דער פאָדפראַפּאַרשטיק רייסט זיך אָפּ פון פאַפיר און קוקט
ווי אַ גולן אויף די סאַלדאַטן...

— ניקיטין...

— אידן! — רופט זיך דער אָפּ מיט אַ ניגון.

— גריבקאָוו!

— אידן! — ענטפערט יענער שטיל, ווי אַ סוד.

דעם פאָדפראַפּאַרשטיק קאַכט. אז מ'ענטפערט נאַטירלאַך,
קומט אויך אויס ווי אויף חוזק... צעבייזערט ער זיך: — "נאָד
ריאָדן" וועל איך אייך געבן, ניט אין סדר, ס'איז אייך אַ
געלעכטערל...

אָפּגע'פטר'ט מיטן אויסרופן, וויקלט ער פאַנאַנדער מיט נאָד
אַ וואַזשנערע מינע דעם פריקאָז און לייענט אים מאַנאָטאָן.
האַלב'גראַמאַטנע פון ערשטן אות ביון לעצטן. ער הויבט אָן:
„פאַרמע 203. פריקאָז נומער 2043.

„אויפן גרונט פון פריקאָז איבער דער בריגאַדע, באַפעל אידן,
אז שטענדיק זאָל, נאָכן סדר נאָד, אַ האַלבע באַטאַרייע שלאָפן
אין אָמוניציע מיט די שווערן און געלאָרענע רעוואָלווערן ביז אַ
ווייטערדיקע פאַראַרדענונג. פון אינאַראַרצעס און ביוזוויליקע
שטייט פאַר אַ געפאַר. סאַלדאַטן, זייט אויף דער וואַך! היט
די ערע פון אַייערע מונדירן! הערט זיך גיט אַיין צו די רייד
פון „ניעבלאַנאַדיאַזשנע" און אַניטאַטאַרס. האַלט זיך טריי ביי
אייער שבועה צו אונזער פאַרנעטערטן מאַנאַרד! ...

דער קאָמאַנדיר...“ אַ ז. וו.

אָפּגעלייענט, ווענדט זיך דער פאָדפראַפּאַרשטיק צו די
סאַלדאַטן מיט אַ פאַרטייטשונג:

— ס'קען זיין אימיער האָט ניט פאַרשטאַנען, וועל איך
אייך איבער'הורן וואָס אין פריקאָז שטייט — און קלאַפט זיך
דאָס אַריין אין מוח! ס'איז ניט קיין געלעכטערל... — גייט ער

אריבער צו זיין נוסח — מען דארף זיך איינשטעלן פאר נאך
 טשאַלסטוואָ ביז אהער... — ווייזט ער אָן מיטן פינגער זיך
 אויפן גאַרגל; — ס'איז פאַרזאָגט געוואָרן שלאָפן אין די זאכן.
 נאַטשאַלסטוואָ ווייס... — דאָ שטעלט ער זיך אָפּ, טראַכט אַ
 ווילע און זעצט פאַר: — נאַטשאַלסטוואָ ווייס, ס'איז וויכטיק!
 נאָר זעט ניט צוקנייטשן די מונדירן! ווי איר לייגט זיך אויף
 אַ זייט, אזוי שלאָפט אָפּ... — גיט ער אַן עצה, — אויב ניט,
 וועט איר ביי מיר אויסגעפליקט ווערן... ס'איז צווייטער „סראַק“.
 קיין אַנדערע וועל איר ניט געבן איר זאָלט אפילו אַרויסשטעקן
 די צינגער... איבערגעפירט אַ מונדיר — טאָ גיב אָפּ דין וחשבון.
 און די קנעפלאַך זאָלן זיין געפוצט, אַז דער קאַמאַנדיר וועט קומען
 זאָל אים די אויגן פאַרבליאַסקען...

— אָנגעדרייט די קאַטערינקע, ער וועט זיך שוין איצט
 ניט אָפּשטעלן... — לאַכן אין דער שטיף די סאַלדאַטן.
 דער פּאַדפּראָפּאַרשטיק דערפילט, אַז די סאַלדאַטן שטייען
 עפעס ניט ווי ס'דאַרף צו זיין — שרײַט ער העכער: — און
 דיסיפלין דאַרף מען סאַלטן — ס'איז ניט קיין געלעכטערל.
 אַט וואָס דער פּריקאַז זאָגט...
 — ריכטיק אזוי, הערר פּאַדפּראָפּאַרשטיק! — הילכט אָפּ
 ווי אויף חוזק די קאַזאַרמע.
 נאָך דער פּאַווערקע בלייבן נאָך שטיין רעללאַך און מען
 שמועסט זיך דורך אין דער שטיף:

— וואָס זאָגט איר צום פּריקאַז? זאָל זיין אמת, דאָס וואָס
 דער שרײַבער פון שטאַב האָט איבערגעגעבן, אַז די טשוכנעס
 ווילן וואַרפן באַמבעס אין אונזערע קאַזאַרמעס?...
 — לאַך זיך אויס, כאַפט זיך שפּאַרן אַ צווייטער, — דאָס
 איז נאָר אזוי זיך, די סאַלדאַטן מער אויסצומאַמערן.
 דאַנח'ט אַן „אַלמער“ מיט אַ פאַרזאָרגט פנים:

— אין אַטפּוסק לאַזט מען ניט. כ'האַב מורא מען וועט
נאַכ'ן לאַגער אין דער היים אויך ניט אָפּלאָזן...
— ביי דיר ווערט שטענדיק באַלד בלייך דער נאַז... —
לאַכן פון אים אנדערע „סטאַריקעס“. — וואָס הייסט פאַרהאַלטן...
אהיים פאַרן מיר!... — שרייען אויס אַלע ווי אויף צו להכעיס.
— שטיי זאָל זיין, ס'איז נאָך פאַווערקע! — שרייען די
דניעוואַלנעס. — לייגט זיך שלאָפן, מיר לעשן אויס די לאַמפּן.

פאר'ן שלאָף

פינצטער אין קאזארמע, נאָר אַ פּאָר קאַפּטילניקעס רויכערן
ביים אַריינגאַנג און מאַכן דעם הושך נאָך שוואַרצער.
דער עולם איז שוין אויף די קויקעס. וואו ניט וואו זיצט
נאָך אַ צונויפגעבויענער סילועט און צלם'ט זיך פאר'ן שלאָף.
די בעטלאָף שטייען געדיכט. די נאַכט מאַכט נאַענט.
ריידן נאָך די שכנים שטילערהייט צווישן זיך פון דאָס אינטימ
סטע. אַ מאַהילעווער שניץ גיסט אויס די האַרץ פאַר זיין שכן
דעם אידן, אויך אַ מאַהילעוון.
קלינגען שפּאַרן דורכן קאזארמע, הערט ער אויף, דערנאָך
דערציילט ער ווייטער:

— הער זיך איין, בערעק — דערציילט דער מאַהילעווער, —
כ'האַב אין מיין לעבן קיין פרייד ניט געהאַט. אונזער דאָרף אַן
אַרימער און מיר די אַרימסטע — ניט געווען פון וואַגען צו לעבן.
כ'בין געוואָרן אַ לאַטוטניק, פלעג איך ווינטער־צייט אַרומקריכן
איבער די דערפער אין טיפן שניי, אין זאווערוכעס. אַ דערפראָך
רענער פלעג איך קלאַפן אין די שייבלאָך:

— „קראַווצי טרעכאַ“ (1)

— וואו ניט, פלעג איך קריגן וואָס אויסצולאַטען, דער גרעס־
טער טייל פלעגט ניט ענטפערן, און אַנדערע פלעגן נאָך אַפּלאַכן:

(1) דאַרפּט איר אַ שניידער?

— „קריצכצי נייע טרעכא“ (2) כ'בין געווען ווי א פארשעל-
טענער, אפילו אין דאָרף האָט מען זיך געשעמט מיט מיר, —
פאַר אַ מיידל אויסדריידן מיט מיר אַ וואָרט אין געווען אַ חרפה,
און איר אַליין בין אויך געווען ווי אַ וואָלף.

„כ'האָב זיך איינמאַל אָנגעדונגען אויף אַ שטיקל צייט צו
ארבעטן אויפן פעלד פאַר אַ שכן, די אַרבעט איז געווען שווער
און פון פרייען באַגינגען אָן, די היץ גוואַלטיק, כ'האָב זיך צוגע-
שפאַרט מיטאַנצייט אין אַן אָפגעוונדערט ערטל, און ווייסט דאָך:
אַ מידער — איינגעדערעמלט. פלוצלונג כ'פיל, אַ פליג קריכט
מיר אויפן האַלד. כ'טרייב אוועק און ס'קומט ווידער, כ'טרייב
אוועק — און ס'קריכט מיר אַלץ איבערן פנים, אין אויער, אין
נאָז... כ'עפן די אויגן, ערשט כ'זע — דעם שבנ'ס מיידל, טאַקי,
האָט זיך צוגע'גנב'עט מיט אַ שטרייעלע און פירט אים אַרום
איבער מיין פנים...“

אַ צערייצטער האָב איך זיך אויף איר אַ וואָרף געטאָן. זי
האָט זיך געוואָלט אַרויסדרייען, פאַר'ן נאַפּ האָב איך זי אַ פאַק
געטאָן און טאַקי דערלאַנגט...“

זי האָט זיך ניט געווערט, ניט געשריען, נאָר ווען די ערשטע
היצגע רגע איז אַריבער, און כ'האָב איר אַ סוק געטאָן אין
פנים, האָב איך זיך פאַרשעמט, די האַרץ האָט מיר אַ ציטער
געטאָן... זי האָט געקוקט אויף מיר מיט צעשראַקענע אויגן, און
טרערן האָבן געקאפּעט.

„בערעק, וואָס זאָל איך דיר זאָגן, כ'האָב איר ליב געקראָגן
ביו צום טויט, נאָר כ'האָב מורא געהאַט פאַר איר, כ'האָב נאָכדעם
מיט איר קיין צוויי ווערטער ניט גערעדט. כ'פלעג איר ווייכן
און זי פלעגט דוקא מיר אַנקומען אַנטקעגן און עפעס שמייכלען

(2) קיין קרעכער דארפן מיר ניט)

צו מיר אזוי צעשראָקן ווי ס'וואָלט גאָר ניט געווען... כ'האָב געפילט, אַז זי איז צו מיר צוגעבונדן, נאָר מיר האָט זיך עפעס ניט געגלויבט. אזוי האָב איך זיך גענוג אָפגעמוטשעמט...

„דער יעשען איז אָנגעקומען. ס'איז געווען מיין פריזיוו, מען האָט מיך אָפגעגעבן. כ'בין געווען צופרידן. די צייט אוועק צופאַרן איז שוין געווען נאָענט. זי פלעגט אַלץ אָפטער זיך אַרומדרייען אַרום אונזער הייזל.

„אַ טאָג פאַרן אוועקפאַרן, האָבן מיר זיך אַלע רעקרונטן פון דאָרף אָנגע'שכור'ט און אַרומגעבראָדיעט מיט קולות און לירער. כ'האָב באַדאַרפט זיין צופרידן, ווייל איצט בין איך געווען גלייך מיט אַלעמען, אַלע נאָוואָבראַנצעס און אַלע האָבן טאַקי אויף מיר געקוקט ווי אויף זייער גלייכן; נאָר ס'איז מיר געווען אזוי אומעטיק, אַז אפילו די שכרות האָט מיר ניט צענומען. די לעצטע נאַכט האָב איך ניט געקענט שלאָפן און בין אַרויס פון שטיבל. אַ פינצטערע נאַכט געוועזן, נאָר כ'זע עמיצער דרייט זיך עפעס פאַר די פענצטערלאַך. אין האַרצן האָט מיר אַ צאַפל געטאָן, כ'האָב זי אין דער פינצטער דערקענט.

כ'האָב אַ הוסט געטאָן, זי זאָל מיר באַמערקן.

— זאכאַר? — פרעגט זי שטיל.

— איד...

זי גייט צו מיר צו און נעמט מיר אַן פאַרן אַרבל:

— פאַרסט אוועק?

— יע...

— פאַר ניט, — ניט זי מיר אַ צופ פאַר'ן אַרבל.

— פאַרשטייסט, בערעק, אַ נאַרישער קאַפּ — „פאַר ניט“!

ווי אזוי קען מען ניט פאַרזן? אַבער אין האַרצן האָט מיר אויך אַ צופ געטאָן... כ'האָב אויך אַ קלער געטאָן, אפשר... כ'בין געווען גרייט אין דער מינוט אויף אַלץ... עך, בערעק, די סלוזשבע

האָט קאַליע געמאַכט מיין לעבן... בערעק, דו שלאָפסט? —
ניין. נאָר דאָגה ניט. וועסט קומען אַהיים, וועסטו
מיט איר חתונה האָבן. — טרייסט אים דער איד.
— ניין, ברודערל, שוין פאַרפאַלן! כ'האַב זיך דערוואוסט:
זיי זיינען אַוועק אין פּאַסעליענצעס ערגעץ אין סיביר. איר
האַט מען שוין חתונה געמאַכט, זי האָט דאָך ניט געקענט בלייבן
זיצן אויפן טאַטנעס קאַרק ווי אַ איבעריקע מויל... שלאָפסט?
— ניין, נאָר ס'איז שוין באלד צייט, מאָרגן, ברודערל, דאַרף
איר זיין פרי אויף, באלד באַגינען...
די קאַזאַרמע שלאָפט אײן. איז דער שטילקייט הערט זיך
דייטלאַך הינטער די פענצטער דער גערויש פון די כוואַליעס.
וועלכע שוויינקען אונטן דעם גראַניט, און ס'דוכט זיך, אַז זיי
פאַרקליקען זיך צו די סאַמע פענצטער צוזאַמען מיט דער נאַכט.

אין אקאדאמ
פסח און פאסט
אויפן קאניושניע

אין אקאלאדאק

— ווער עס דארף אין אקאלאדאק צום דעזשורנעם זיך פאר-
שרייבן! — שרייען איבערן קאזארמע די דניעוואלנעם.
ביי א סך טישלאך ווערט א כאווענגונג.
דערזען דאָס, צעשמייכלט זיך סאַרקאָסטיש דער אויסנע-
צויגענער צופרישטשעמער פנים ביים דעזשורנעם, ער פאַכעט
מיטן פאַרשרייב-בוך איבערן קאַפּ און ער רופט אויפן קול :
— אַלע לאַמע און קרומע אַהערצו צו מיר! אַלע לאַמע
און קרומע און געזונטימשקע אַהער, ווי גאַט לעבט, דער פאַר-
פּראַפּאַרשטיק וועט היינט ניט נאַכקוקן!...
— הערסט, דער פּאַדפּראַפּאַרשטיק וועט איצט ניט זיין.
— וואַרפט מען זיך דורך ביי די טישלאַך מיט ווערטער, —
אפשר אַ גיי טאַן אין אַקאַלאַדאַק, פּרובירן כאַפּן אַ טאַג פּריי? ...
— גלויב אים ניט, דאָס זאָגט ער נאָר אזוי...
— דער הויכער וואַסילי, איז אַ טייערער פּויגל, ווען ער
איז דעזשורנער...
— אַלע, אַלע אַהער, שעמט זיך ניט, — רופט אַלץ דער
דעזשורנער, — דער פּאַדפּראַפּאַרשטיק וועט ניט זיין. ווער
עס וויל זיך אַרויסדריען פּון אַרבעט און קריגן „פּריי“ פּון
„דאַבּטאַר“, זייט מוהל צו מיר!...
— וועט טאַקע דער פּאַדפּראַפּאַרשטיק ניט אַרײַנקומען?
— פּרעגט נומ-ברודעריש דעם דעזשורנעם דער דיקער יעפּימאַוו
מיט די רויטע באַקן און כיטרע ברוינע אויגעלאַך.

— יעפימאָון! — שרייט אויס אויפן קול דער דעזשורנער
 און מיט אַ שמויכעלע פאַרשרייבט ער אים גלייך אַין בוך... —
 איינער איז שוין דאָ!...
 — וואָרט, ווער האָט דיר געבעטן? — צאָפֿלט זיך אויף
 יעפימאָון, — וואָס שרייבסטו! כ'האָב דיר נאָר געפרעגט...
 — וואָס ווילסטו? כ'ווייס ניט... יע זיין, ניט זיין...
 — האָסט דאָך געזאָגט...
 — מיר זיינען ניט זיכער...
 — איד בין דאָך, גאָט צו דאַנקען, ניט קיין „גרויער“... —
 באַליידיגט זיך דער דיקער יעפימאָון.
 — הא, הא, ציטערסט פאַר'ן פּאַדפּראָפּאַרשטשיק... —
 רייצט זיך מיט אים דער דעזשורנער.
 — איד? ניין, ברודערל, פאַרשרייב...
 — שוין פאַרשרייב... — כאַפט אונטער דער דעזשורנער
 און די פינקעלאַך אין די גרינע אויגן קוועלן אָן: „אונטער-
 געשטעלט אַ פּיסל“...
 ביי די סאָלדאַטן גייט דערווייל אַן אַ שמועס און אַ
 ישוב'ן זיך: דער פּאַדפּראָפּאַרשטשיק וועט איצט ניט זיין...
 אויספּרוואָון אַ געלעגנהייט?
 — אַ ליגן, אין דער לעצטער מינוט וועט ער אַרייַן-
 קומען. אַן אָפּגערטע זאָך!
 — זיי ווייסן, אַז נאָך נעכטיקע מאַניעווערעס און האַרעוואַך-
 נייע, דאַרף די גאַנצע באַטאַרייע גיין אין אַקאַלאַדאַס. האָט מען
 דאָס אונז אויסגעמאַטערט אַביסל!
 — מיר זיינען אויף אַן אמת צעבראַכן... — היצט מען זיך
 שוין. — מירן זיך פאַרשרייבן... — קענען אַ סך ניט ביישטיין
 דעם נסיון.

— אָבער דער פּאָדפּראָפּאַרשטשיק?

— מירן זען...

פון די קויקעס, פון טייַטרינקען, הויבן זיך אויף סאַל-
דאַטן און קומען צו צום דעזשורנעם.

— וואָס עפעס אזוי וועניג? — פרעגט ער סאַרקאָסטיש
די היבשע צאָל סאַלדאַטן אַרום אים, — דער פּאָדפּראָפּאַרשטשיק
וועט דאָך ניט זיין!...

— האָבן זיך צוזאַמענגעקליבן די „גרויע באַראַנעס“, ס'וויילט
זיך זיי ניט דינען... — פאַלט אַרײַן אין די רײד דער דניעוואַל-
נער — אַ שניץ מיט אַ פאַרביסענעם פּנים.
דער דעזשורנער פאַרשרייבט דערווייל און חזר'ט איבער
יערן נאָמען אויפן קול:

„באַרסוק, יאַנאַוו, מאַלינאַווסקי, איוואַנאַוו דער ערשטער,
פּיעטראָוו דער דריטער...“ — זעסט, וויפיל גרויע, — קען ער
זיך ניט איינהאַלטן און רייסט איבער דעם פאַרשרייבן —
אַט איצט נעמען און אַרײַנרופן דעם פּאָדפּראָפּאַרשטשיק, ער
וואַלט אייך שוין אויסגעהיילט אַז אַ „דאַכטער“ און אַז אַ
„כוועלדשער“ . . .

„עס וועט קומען דער פּאָדפּראָפּאַרשטשיק“, פאַלט אין
דאָס האַרץ ביי די „יונגע“.

„זאַרעמבאַ“... פאַרשרייבט ער ווייטער. — אַ פּאַליאַקל?
— פרעגט ער מיט פאַראַכטונג, ביי אַ הויכן, געזונטן שניץ ווי אַ
דעמב, וואָס שטייט מיט אַרונטערגעלאָזטע ברעמען ווי אַ שע-
מעוודיקע מיידל.

— טאַק טאַשנאַ!... — ענטפערט אויף זיין פאַר-
גרייזטן רוסיש-פּוילישן אַקצענט מיט הכנעה דער שניץ.
— אַ באַראַן?

— טאַק טאַשנאַ... — ענטפערט אַלץ מיטן זעלבן הכנעה-

דיקן קול דער דעמבענער שגז מיט די אַרונטערנעלאַזטע ברעמען.
— ער זאָגט : ס'איז אים שווער געוואָרן צו זען. —
קומט צו זיין וווּוואָדנער, קלינגט מיט די שפּאַרן און ווינקט
מיט די אויגן.

— דו, פיעטראָוו, האָסט שוין געקראָגן פון אים אין לאַ-
פע... לאַזט אים זיך פאַרשרייבן... — ווינקט אָפּ דער דעזשור-
נער. — פאַן, איר זעט ניט? אפשר אַ באַגלייטער אייך געבן?
— טאַק טאַשנאַ...

— נשקשה, אַ טשוכאַנעמשיקע, אָדער שוועדישע „פליקאַרנע“.
אזוי זיך, אַ שיינס, וואַלסטו שוין דערזען...

דער וווּוואָדנער ווינקט מיט די אויגן : — „לאַדנאַ“, לאַז...
— און סוד'עט אים אין אויער : — ער האָט צוגעזאָגט אַ
כוסה...

„טראַפּימאָוו“, — הויבט ווידער אָן פאַרשרייבן דער דער-
זשורנער, „בערעלעוו“... — זעסט אַ זשיד אויך און נאָך פון
די „באַראַנעס“, — רייסט ער ווידער איבער דעם פאַרשרייבן
און עסט זיך איין מיטן קוק אין אויסגעקווארטן פנים פון איר-
דישן סאָלדאַט מיט די גרויסע אויגן און אַנגעשטעלטע אויערן.
— ביי אים איז אויף אַן אמת געשוואָלן אַ פוס — מישט
זיך אַרײַן אַ שכן אַ שגז.

— דיר פרעגט מען ניט.

— געשוואָלן אַ פוס... — רעדט צעטומלט בערעלעוו.

— גוט, גוט, דערצייל, איר זייט אַלע מידימס אויף
ארויסצודרייען זיך.

— נאָט, זעט, הער דעזשורנער, — פאַרקאַשערט דעם הויז
בערעלעוו אויף דער געשוואַלענער פוס.

— אין אַקאַלאַדאַק וועט מען שוין זען. — כאַפּט אַ קוק
דער דעזשורנער אויף דער אַנגעדראַלענער פוס. — קוקט אויס

געשוואָקן, אָבער ווער ווייס אייך ? אַלע איר קענט מאַכן
קונצן...

דערוויל, אין מיטן טייַטרינקען זאָגט אַ „יונגער“ אירי-
שער סאַלדאַט צו זיין לאַנדסמאַן און „אַלטן“ :

— איך וויל גיין אין אַקאַלאַדאַק.

— וואָס ?

שוין אַ פּאַר טאָג פאַרקילט, זיך פאַרשוויצט און גע-
כאַפט אַ צוק. כ'קען ניט שלינגען און ס'שטעכט.

— גיי ניט, — רעדט אָפּ דער צווייטער, דער פּאַדפּראַפּאַר-
שטיק קען נאָך אַנקומען און וועט זיך צעשרייען: „זשידעס,
איר מאַכט זיך“, וואָס דאַרפסטו עס... הערסט, — כאַפט ער
זיך, — בערעלעו פאַרשרייבט זיך אויף, צוויי אירן מיט אַמאַל,
בעסער ניט.

— כ'האָב זיי אין דר'ערד, ווייסט דאָך, און איר מאַך
זיך ניט, — ווערט פאַר'עקשנ'ט דער פנים ביים אידישן סאַל-
דאַט.

— בעסער ניט, — האַלט זיך ביי זיינס דער „אַלטער“
— כיינסט, און דו וועסט גיין, וועט דער דאַקטאָרל אונזערער.
דער „הענדעלע“ דיר צונעמען אין אַקאַלאַדאַק ? ער איז אַ
שונא ישראָל, ער וועט זיך נאָך מאַכן לוסטיג איבער דיר און
דער פּאַדפּראַפּאַרשטיק וועט דיר דערנאָך דערניין די יאָרן...

דער „יונגער“ וויל עפעס ענטפערן, זיין פאַר'עקשנ'טער פנים
רעדט ווערטער, אָבער ער פאַרגייט זיך אין אַ רייסיקו הוסט.

— ביזט דאָך קראַנק, — דערשרעקט זיך דער לאַנדסמאַן
און טאַפט אים דעם שטערן. — גיי, וואַרט, איר וועל מיט
דיר צוגיין.

— וואָסילי וואָסיליטש, — זאָגט דער „אַלטער“ היימיש

צום דעזשורנעם, — פארשרייב גרינבערג אין אַקאלאדאָקאָ, ער האָט פיבער.

— נאָך אַ זשיר! — רופט אויס דער דעזשורנער.
— וואָס האָבן דיר די זשידעס געטאָן? — רעדט האַלב־שפּאַסיג, האַלב־ערנסט דער „אַלטער“. — האָבן דיין טאַטע־מאַמע אויפגעגעסן? וואָס? אָן „אַלטער“ זאָגט דיר, ער איז קראַנק, איז ער קראַנק.
— כ'וויל ניט פארשרייבן, כ'וועל אים שיקן צום פאָד־פראַפּאַרשטיק.

— שיק צו וועמען דו ווילסט, גרינבערג איז אָבער קראַנק, און מען זאָגט דיר פארשרייבן — פארשרייב! ניט דיין געשעפט...

— לאָז זיין, — מישט זיך אַריין דער „יונגער“ גרינבערג.
— כ'וועל שוין ניט גיין אין אַקאלאדאָקאָ...
— זעסט, ער באַליידיגט זיך, — ווערט ביזן דער דעזשורנער, — כ'וועל דיר שוין איצט גראַד פארשרייבן. כ'ווייס, אַז דו מאַכסט זיך...

— אור! די גאַנצע באַטאַרעע גייט אין אַקאלאדאָקאָ... — קומט צו דער דרייעוודיקער, וויצלדיקער און לאַכנדיקער גוסיעוו, — מאַך אַ „פערעקליטשקע“, ווער פעלט נאָך פון די „באַראַנעס“?
— אַלע האָבן זיי זיך פארשריבן די טייוואָלים, זיי מיינען דער פאָדראַפּאַרשאַטשיק וועט ניט זיין, — ענטפערט פאַר־ביסן דער דעזשורנער, — אַלע זיך פארשריבן און דערנאָך לויף אַרום, קלייב צונויף אַ „נאַריאַד“ אויף מאַרגן, זוך מענטשן... — זיי רואיק, — צערעדט זיך גוסיעוו, — זיי זיינען נאָר גרוי, זיי מיינען, מען וואַרט אויף זיי דאָרטן אין אַקאלאדאָקאָ מיט אויסגעשטרעקטע אַרעמס: מיר בעטן אייך זייער... איר זייט ביי אונז אָנגעלעגטע געסט, אפשר ווילט איר „פריי זיין“.

„סוואבאדאטשקו“ אויף א פאָר טעג, צו אויף א וואָד א נאָנצע...
אין לאַזערעט אויף א פאָר חדשים, אָדער נאָר א היים... איר
קענט דאָס ביי אונז קריגן, וויפיל נאָר אייער האַרץ גלוסט...
— אונזער „הענדעלע“ וועט זיי אויסהיילן, — כאַפּן אונ-
טער מיט א געלעכטער די אַרומיקע.

— אַ, וועט ער זיי אויסהיילן, — פויערט דער באַריר-
דעוורדיקער גוסיעוו. — צו דען נאָר אונזער דאָקטאָרל — דער
הענדעלע און וואו איז אונזער הערר פּעלדשער טרעטיאָקאָוו מיט
די וואָנצעס? ער דערשמעקט דאָך מיט די וואָנצעס פון ווייטן
ווי א טאַראַקאָוו... כאַי-כאַכאַ, — צעלאַכט ער זיך פּלוצלונג, —
זעסט, בערעליעוו אויך, ווי גאָט לעבט, א גאַרטשיצע, גלייך
א גאַרטשיצע...

פּלוצלונג דערהערן זיך שפּאַסיגע קולות:

— מיט מוזיק פירט אים! מיט מוזיק דעם סימבירסקן!
אַבער פאַרמאָכט די נעזער!...

אין מיטן פון א כאַפּטע סאַלדאַטן, וואָס שרייען און ליאַר-
מען טרעט א סאַלדאַט און סקריפעט ביים גאַנג ווי א צוזאַמענ-
געשטעלטער פון באַזונדערע שטיקער. די פיס אין שטיוואַ-
לעס אויסגעדרייט אויף דרויסן, די שמוציקע הויזן פאַנאַנדערנע-
שפּיליעט. די סאַלדאַטסקע היטל האַלב אַרונטערגעלאָזן איבער
די פאַרשלאָפענע, טיפע אידיאָטיש-כיטריע אויגעלאָר, האַצקעט
ער זיך אונטער ביי יעדן טראַט, ווי ס'וואָלט אים אויפגעטרייסלט.
ער מאַכט זיך גאַרניט פון דעם טומל אַרום אים. ער טרעט
צו צום דעזשורנעם:
— פאַרשרייב!

דער דעזשורנער קוקט אים מיט רציחה אָן:
— קאַזול, שוין ווידער די מיאומע שטיק... — אוועק פון
מיר! דו פאַר'עיוש'ט דאָ די לופט!

— צו זיין קויקע קען מען ניט צוגיין... — דערציילן די ארומיקע, — אונטער איר איז א גאנצער טיך, כאטש לאז שווי מען א פאנציר־שיף... זעסט פון די הויזן קאפעט... ער מאכט זיך דער טייוול, מיינט, מען וועט אים שיקן אהיים... קאזול פארשטירעט די ציין. זיין אומבאוועגלאכער פנים מיט די פארשפיצטע קינדבאקן ווערט פארשטיינערט־בייז. די שווארצע אויגעלאך ווערן שפילקעלאך, וואס שטעכן דורך דעם דעזשורנעם:

— ניט דיין דאגה, פארשרייב!
— דו... — זידלט זיך אויס מיטן עכטן רוסישן נוסח דער דעזשורנער, — גיי צום טייוול אין אקאלאדאק, אבי לאמיר פון דיר דעם ריח ניט הערן...
— זאל ער גיין אויף פריער אליין... — מיטן זיך אריין די סאלראטן.

— זאל ער גיין!...
סקריפענדיג און זיך אונטערהאצקענדיג דרייט זיך קאזול אויס און לאזט זיך פון קאזארמע אין אקאלאדאק.
— די שינעלן אויף די אקסלען! — הויבט זיך אויף דער דעזשורנער פון ארט.

— וואלט ער שוין געפירט דעם טייוול, — איז מען אומד צופרידן, — דער פאדראפארשטישק קען נאך אַנקומען.
— וואס איז אייך דארטן? — דערפילט די אומצופרידנהייט דער דעזשורנער, — אז קראנק, איז קראנק...

— אלע אין דער רייע!
— שטעל זיך אויס!
— גלייך זיך אויס!
— ווי איז דארטן ביי דיר די גימנאסטיארקע? — רייסט דער דעזשורנער איבער זיין קאמאנדע און שטייט צו צו א

„יונגן“ הלמאי זיין גימנאסטיש-העמדל איז עפעס ניט גוט פאר-
 זייגן אונטערן פאסעק.
 „וואָס ציט ער די עצמות?“ טראַכטן די סאַלדאַטן, „ניט
 אַנדערש, ער וויל דער פּאַדפּראָפּאַרשטיק זאל אַנקומען און
 זיך נעמען אויף דאָס ניי צו יעדן איינעם.“
 — פיר שוין אַמאָל! — האַלט ניט אויס און „אַלטער“.
 — האַסט קיין צייט ניט? איד האָב צייט... מען דאַרף
 נאָך אַ קוק טאָן.
 „זעסט טייוול“ — טראַכטן די סאַלדאַטן און צעוויגן זיך
 פון אויפּרעגונג.
 — סמירנאַ!
 פאַרשטיינערט בלייבן אַלע.
 — נו, ווי מיינט איר, — ווענדט זיך דער דעזשורנער מיט
 זיין סאַרקאָסטישן שמויכעלע, — איצט אייד אַריינרופן דעם
 פּאַדפּראָפּאַרשטיק?
 קיינער ענטפּערט קיין וואָרט ניט, מען טאָר ניט: נאָר
 אין די אויגן, אָן די פּנים'ער זעט ער דעם ענטפּער. זייער בייז-
 קייט טוט אים הנאה, קאַמאַנדעוועט ער מיט אַ צופּרידענער שטי-
 מע:
 — שאַנאַם מאַרש!
 — די סאַלדאַטן אַטעמען אָפּ און הערן זיך שוין גאַרניט
 צו, ווי ער שרייט:
 — בערעלעוו, פּאַנפּילאָוו, גייסט ניט אין פּוס... טייוואַלים,
 אַז אַפּיציר קען נאָך דערזען...
 די סאַלדאַטן גייען פּריילאָכע אַרויס: דער פּאַדפּראָפּאַר-
 שטיק איז דאָך ניט געקומען.

א לאנגער, אויסגעקאלכטער צימער פול מיטן ריח פון
יאָראָפּאַרמע.

אויף די ראַנדן פון די פּאַר פענסטער זיינען אַנגעשטעלט
פלעשלעך מיט גלעזערנע באַנקעס.

ביים וואַנט, אויף אַ שמאַלער באַנק, זיצן אין דער לענג
פון אַקאָלאָראַק די סאַלדאַטן. ביי אַלע איין אַרבל אויסגעטאָן.
ביי וועמען אַ טערמאַמעטער אונטערן פּאַכווע. די סאַלדאַטן זשור-
רען זיך פון דער מאָרגען-זון, וואָס שיינט אַרײַן דורך אַלערליי
קאָלירטע פּלעשלעך אויף די פענצטער, און צעשפּריצט פּאַר-
שירענע פּאַרבן אין ווינקל, אויפן באַנק, אויף דער ברודיקער
פּאַרלאַגע. ביי אַ סאַלדאַט אויף דער נאָז און מאַכט זי פּיל
קאָליריג. שמילעהייט שמעלן די סאַלדאַטן אַליין אונטער אַ
האַנט, אַ קני, אַ שטיוול און שפּילן זיך ווי קינדער מיט דער
זון און קאָלירן.

דער מיליטער-פּעלדשער טרעטיאַקאָוו מיט די גרויסע וואַנט
צעם און נאַרישקעצישע אויגן, שטייט ביי אַ באַזונדערן טישל
און גרייט צו מעדיצינישן מאַטעריאַל: ער שפּאַלט אָפּ מיט
אַ העקעלע שפענער פון אַ קורצער הילצערנער קלעצל און פּאַר-
שניצט זיי. דאָס גרייט ער צו ברעמעלאַך מיט שטעקעלאַך פּאַר
די סאַלדאַטסקע העלזער.

די סאַלדאַטן זיצן מיט די אַרונטערנגעלאָזטע אַרבלען. מיט
טערמאַמעטערס אונטער די פּאַכוועס, קוקן זיי נאָך יעדע באַ-
וועגונג פון פּעלדשער מיט די גרויסע וואַנצעס און האַלטן איין
דעם אַטעם: ער, מיט די וואַנצעס, איז זייער אַ שטרענגער.
ער גרייט צו די שטעקעלאַך און ברעמעלאַך מיט גרויס וויכטיג-
קייט, יעדע ברעמעלע, יעדן פּאַרשניצטן שטעקעלע לייגט ער מיט
פּאַרזיכט אַוועק לעבן אַ גרויס פּלאַש טונקל-גרוינעם יאָדגליצע-
רין און ביז ער הויבט אָן אַ צווייט שטעקעלע אַדער ברעמעלע.

פארנעמט ער זיך מיט די וואַנצעס. ער גלעט זיי פאנאנדער מיט
בירע הענט, פארדריילט די שפיצן און הויבט זיי נאָכדעם
אונטער מיטן מויל מיט אַ מינע ווי צום ניסן. אָבער אין
דער אמתן מיינט עס: „איר זעט אַ פּאַר וואַנצעס“...
האָט זיך אַ סאָלדאַט צו רוישיג אַ ריר געטאָן, צערודערן
זיך ביים פעלדשער די וואַנצעס און זיי באַוועגן זיך און וואָר-
נען:

„שמילער דאָרט, דו איינער-אַזוינער!“
זיצן די סאָלדאַטן און האַלטן איין דעם אַטעם. פונדעסט-
וועגן סוד'עט מען איינער צום אנדערן:
— האָסט שוין אָנגעפיקט דעם „גראַדוסניק“?
— ער איז שוין ביי מיר הויך...
— ער, איוואַנאָוו, ווייס ניט ווי מען טוט... זאג אים
ער זאל אָנפיקן די קוועק-זילבער, וועט ער האבן הייז...
— נאָ דיר, איוואַנאָוו ווייס ניט! כ'האָב אים נאָך אין
באַטאַרעע דערציילט.

דער פעלדשער פאַרענדיגט זיינע שטעקעלאַך און ברע-
טעלאַך. ער נעמט אַרויס פון אַ שאַפּע אַ שטיק וואַסע און
ליינט עס לעבן דעם יאָד און די העלצלעך.
די סאָלדאַטן קוקן קרום אויף דעם... זיי ווייסן וואָס מען
טוט דערמיט. אָבער וויל מען זיך דערשלאָגן צו „פרייהייט“, מוז
מען אַביסל ליידן.

דער פעלדשער נעמט זיך צום ערשטן:
— ווייז דיין גראַדוסניק!
באַלד צעעפענען זיך שאַרף די ביסטערע קעזישע אויגן. ווער!
גרינער פון גרין, די וואַנצעס הויבן אָן שפּרינגען. ער קוקט דאָ
אויפן בלייד-געוואַרענעם סאָלדאַט, דאָ אויפן גראַדוסניק:
— וואָס, דכיי און פּערציג!?

„ביטער“, רירן זיך אנדערע אומרואיך אויף די ערטער, „ער
 האט צופיל אָנגעפיקט, שלעכט“...
 — נאַכאַמאַל אונטערן פּאַכווע! — שלאָגט אַרונטער דעם
 טערמאַמעטער דער פעלדשער.
 עס עפנט זיך די טיר.
 — „סמירנאַ!“ — שרייט דער פעלדשער.
 אלע שפּרינגען אויף. דער דאַקטאָר קומט אַרײַן. אַ
 קליינטשיקער, אַ דאַרינקער, אין אַ צו לאַנגן שינעל, פּלאַנטערט
 ער פאַרביי מיט ניכע טריטלאַך צו אַ זייטיקן צימער. נײַענדיק
 גיט ער אַ מאַך מיטן האַנט:
 — „וואָלאַנאַ!“...
 — זעץ זיך! — באַפעלט דער פעלדשער.
 מען זעצט זיך.
 — דיין גראַדוסניק, — נעמט דער פעלדשער בײַ אַ צווייטן
 סאַלראַט.
 — „סמירנאַ!“ — שרייט ער אין מיטן ווידער אויס.
 אלע שפּרינגען אויף.
 — „וואָלאַנאַ!“ — מאַכט ווידער מיטן האַנט דער דאַקטאָר.
 וואָס איז אַרויס פּון זייטיקן צימער שוין אָן אַ שינעל אין אַ
 קורצינקן מונדירל און אָן דער היטל.
 — „וואָלאַנאַ“, זעצט זיך! — קורצט איבער טרעטיאַקאָוו.
 מען צעזעצט זיך. דער דאַקטאָר פּרעגט עפעס בײַ טרע-
 טיאַקאָוו און גייט צוריק אַרײַן אין זייטיקן צימער.
 — צוויי און פּערציק? — כאַפט ער אַ קוק אויפן
 גראַדוסניק.
 — איך קען ניט וויסן... — שטאַמלט דער סאַלראַט.
 — „סמירנאַ!“ — גיט אויף דאַס נײַ אַ געשרײַ דער
 פעלדשער.

אלע הויבן זיך ווידער אויף.

— „וואָלנאָ!“ — מאַכט מיטן האַנט דער דאָקטאָר, וואָס גייט צו צו זיין שטענדיקן פּלאַץ ביים טישל און כאַפט אַ קוק אויף די סאַלדאַטן.

— „וואָלנאָ!“ זיך זעצן! — קאַמאַנדעוועט טרעטיאָקאָוו.

— אין אַקאַלאַדאַק דאַרף מען נאָכן אוסטאַווטישק ניט קאַמאַנדעווען „סמירנאַ“, דאָ אייערנעכטן אַליין געלערנט... — רעדט אַ „יונגער“ און „אַלטן“ שטיל אין אויער.

— שווייג, וואָס מיר אוסטאַווטישק? אלע „ציען זיך פאַר נאַטשאַלסטוואָ.“

דער דאָקטאָר, איינגעגעסן מיט די שאַרפע אויגעלאַך אין די סאַלדאַטן, מיטן צוגעבוּגן שפיציק נעזל, מיטן גלאַט צוגע-קאַמטן קאַפּ, וואו עטלאַכע הערעלאַך שטייען אָפּ אין אַ טשובּ. מאַכט ער דעם איינדרוק פון אַן אמתן הענדעלע.

— וואָס אזוי פיל? — פרעגט ער דעם פעלדשער.

— עפעס אַ מנפה... — וויצלען זיך די וואַנצעס ביים פעלד-שער.

— וואָס איז די טעמפּעראַטור?

— ביי אַלע פּערציג, צוויי און פּערציג, דריי און פּערציג... — היים, היים, אזוי נאָר? — ברומט דער דאָקטאָר.

— הויב אָן!

— טרעט צו! באַפעלט דער פעלדשער. — ווי רופט מען דיר? אייוואַנאָוו?

— וואָס איז דיר?

— אַיטאָ-דאָ-אַ... — ווייזט אָן אייוואַנאָוו אויפן האַלז.

— עפן די „גלאַטקע“!

— וויפיל די טעמפּעראַטור? — גיט אַ פּרעג דער דאָקטאָר.

טאָר.

— דריי און פערציק...
— אויסקאלכן.
— בעסער עפן אויף! — ביזערן זיך די וואנצעס ביים
פעלדשער.

א ברעמל קריכט אין מויל אריין, דריקט אראפ דעם הארב
ביים צונג, נאך איר קריכט טיף אין האלז דאס שטעקעלע מיט
א שטיק איינגעטונקט וואטע אויפן שפיץ.
דער סאלדאט הויבט זיך אן פארגיין פון דער שארפער
בייסקער פליסיגקייט, שמויסט אפ פון זיף דעם פעלדשערס
האנט, און רוקט זיך אינטערווילאכטס ווי ער וואלט זיך גע-
וואלט ראטעווען. מיט פארבלענדטע אויגן פון טרערן, שארט
ער זיך אן אטעם צוריק צו דער באנק.

— וואס גוט צו גיין אין אקאלאדאק? — חוק'ט פון אים
דער שכן, — וועסט קיין „פרייהייט“ אויך ניט קריגן. אומ-
זיסט דעם „פונש“ פארזוכט און דער פאדפראפארשטיק וועט
היינט פארמוטשען.

איוואנאו, וואס האלט נאך אלץ אין איין הוסטן, פארשקען
און ניסן, זירלט זיך אויס שטיל, אבער מיט הארץ:
— אין זייער טאטן... גיי ווייס, עס גליקט מיר ניט...
— טרעט צו! — רופט דער פעלדשער, — וואס טוט
וויי?

— אַטמאָדאָ... — ווייזט דער צווייטער דאָס אייגענע.
— וויפיל די טעמפעראַטור? — גיט אַ פרעג דער דאָס-
מאָר פון בוך אַרויס.
— איין און פערציג...
— אויספארבן!

— עפן די גלאַטקע! — טרעט צו דער פעלדשער מיט
העלצל. — שטיי מיין ליבנקער, — כאפט אן מיט חזק דער

פעלדשער דעם סאלדאט, ווען אים דוכט, אז יענער מאכט א
באוועגונג ווי צו אנטלויפן, — זייט מוחל, מען בעט אייד,
עפנט דאס פֿיסקעלע...

א פארקויכטער שלייכט זיך אוועק צום באַנק דער סאל-
דאט.

— גרינבערג! — רופן די וואַנצעס ביים פעלדשער.
דער דאָקטאָר רייסט אָפּ די אויגן פון בוך און קוקט זיך
איין אין אידישן סאלדאט. — וויפיל די טעמפּעראַטור?
— גענויע ניין און דרייסיק.
— אויסשמירן!

ווען גרינבערג פאַרגייט זיך אין אַ מאָדנעם הייזעריקן הוסט,
ברומט דער דאָקטאָר פון בוך: — טרעטיאָקאוּ. פאַרשרייב „פּריי“
מען זאָל אים מאָרנן ווידער שיקן...

— בערעליעוּ! — רופט דער פעלדשער.
— האַ! — כאַפט זיך אויף דער דאָקטאָר.
אַ געשוואַלן פּוס. — זאָגט דער פעלדשער.
— אין אַקאָלאָדאָק צונעמען! — רעדט ווי אומצופרידן
דער דאָקטאָר און קוקט ביז אין בוך אַרײַן.
— זאַרעמבאַ! — רופט דער פעלדשער.

פון עק באַנק, וואָס ביי דער סאַמער טיר, הויבט זיך
אויף ווי אַ דעמב דער סאלדאט, הויבט זיך אויף און רירט
זיך ניט פון אָרט.

אַלע וואַרטן... דער הויכער סאלדאט שטייט מיט אַרונ-
טערנעלאָזטע האַלב-צוגעמאַכטע אויגן, ווי אַ שעמעוודיגע מיידל
און רירט זיך פון אָרט ניט.

— קום אַהער!... — פאַרלירט פון פאַרוואַנדערונג דער
פעלדשער זיין ביזן טאָן.

— נייע ווידושו!... — ענטפערט האַלב רוישי, האַלב פּויליש
דער סאַלדאַט.

ביים „הענדעלע“ האָט זיך דער טשוב אָנגעשטעלט. די
פּאַר שטייענדיקע הערעלאַך האָבן זיך אויסגעכויגן ווי צום קאַמף.
ער הויבט זיך האַסטיק אויף פון אָרט.
— קום אַהער! — רופט ער דעם סאַלדאַט מער מיטן
פינגער ווי מיטן קול.

— נייע ווידושו... — ענטפערט יענער זיינס ביים טיר.
די סאַלדאַטן זיינען געוואָרן גאַר אַנדערע, מען פאַרגעסט
אַן זיך: וואָס וועט זיך דאָ אויסשפּילן.
אַ פּלוצלונגער הילכיקער קוויטש רייסט זיך אַרויס ביים
„הענדעלע“:

— אַהער ניי!

דער שאַרפּער קוויטש האָט מיט באַפעל און דראַהונג
אַ שניט געטאָן אין די אויערן. די הערצער האָבן אַ צאַפּל
געטאָן פון פּלוצלינגן געשריי. דער דעמבענער סאַלדאַט, ווי
געשטיסן פון אַן אומגעזעענער האַנט, הויבט אַן צוגיין מיט
אַרונטערגעלאָזטע ברעמען און קומט צו צום דאָקטאָר.

— האָ, זעסט שוין?... — שרייט אין צופּרידענעם צארן
דער דאָקטאָר, — אויב דו עפּנסט ניט באַלד די אויגן, וועל
איך זיי עפענען און דיר אָפּגעבן „פּאַד סוד“.

אַ צעטומלטער, אַ צעשראַקענער פינטלט דער דעמבענער
סאַלדאַט מיט די אויגן און עפּנט זיי אויף.

— גאָט צו דאַנקען... זעסט אַ נס! — רעדט דער „הענד
דעלע“ סאַרקאַסטיש, — ווייז זיך פאַר אַלעמען, פאַר אַלעמען...
— דרייט ער אים אום מיטן פנים צו די סאַלדאַטן.

יענע פּלאַצן אויס אין אַ איבערטריבענעם געלעכטער. עס

טוט הנאה די קונצשטיק פון פוילישן סאָלדאַט און די תימישקייט
פון נאַטשאַלניק — פון „הענדעלע“.

— אָ, אַ פּאָליאַק! — האַלט זיך ניט איין איינער.

יענער שטייט און פינטלט נאָר אַלץ מיט די אויגן.

— פינטל ניט! — שרייט שוין ביזן דער פּעלרשער, —

מיינסט אָפּנארן? מען וועט דיר „פּאָד סוד“ אָפּגעבן... —
חזר'ט ער איבער דעם דאַקטאָרס ווערטער.

דער דעמבענער, נאַריש ביטרער זאַרעמבא הויבט זיך אָן
צו קלאַגן: ער מיינט ניט אָפּצונאַרן... ביי דער הייליגער מוטער,

ער מיינט ניט אָפּצונאַרן, נאָר אין זייט טוט אים וויי... אויף
אַן אמת אין זייט טוט אים וויי...

— און בלינד ביסטו שוין ניט? — לאַכט אויפגעלייגט

דער דאַקטאָר, — ווייז וואו טוט וויי?

זאַרעמבא ווייזט אָן אויפן זייט און וויינט אַרויס אויף

זיין פוילישן רוסיש:

— טאַם זערוואַנע יעסט, — דאָרטן איז איינגעריסן.

— אזוי נאָר „טאַם זערוואַנע יעסט“... — גיט אים אַ

קריד אין זייט מיט דער ביינערדיקער דאַרער הענטל דער
דאַקטאָר.

זאַרעמבא גיט אַ געשריי: „אווה!“

— אווה, טאַם זערוואַנע יעסט“... — חזרט איבער און

חוזק'ט אָפּ דער דאַקטאָר — ווי אזוי? וואס?

— ז'פורי סוואַליסיאַ — אַראָפּגעפּאַלן פון אַ פּור... —

וויינט אַלץ האַלב רוסיש, האַלב פויליש זאַרעמבא.

— ווען האָט עס געטראָפּן?

— יאַק דיטיאַ בילעם — ווען איד בין געווען אַ קינד...

— און נאָר בין היינט ניט געשטאַרבן? כ'מיון, ניט

נע'פּנר'ט? — ווערט ווידער ביזן דער דאַקטאָר.

די סאלדראטן לאכז.

— טרעטיאקאוו, — זייט דער דאקטאר די ווערטער דורך די ציין, — „טאם זערוואנע יעסט“, „ניע ווידזשו“... שמעל אים נאָר אַ גאַרטשיצע, אָבער אזוי אַ היבשן פּלאַסמער. עס זאל אים ווערן ליכטיג אין די אויגן...

אונטער אלעמענס געלעכטער שלעפט אים אַרײַן טרע-טיאקאוו אין זייטיקן צימער ווי אַן אָקס צו דער שחיטה. „הענדעלע“ נעמט זיך איצט אַלײַן עקזאַמענירן די סאַל-דאַטן. פון זייטיקן צימער דערהערט זיך אַלץ אַ שטאַרקערע האַכצעניש און קרעכצעניש און טרעטיאקאוו שטריינגער קול: „רואיק, שווייג!“

— אידעלאָד און פּאַליאַקעלאָד... — רעדט דערווייַל דער דאָקטאר אין דער וועלט אַרײַן, — שטענדיק אַפּנאַר, שטענ-דיק זיך אַרויסדרייען.

— קאַזול... — לײענט ער מעכאַניש אַרויס פון בוך און ווייל זיך ווי פאַרכאַפּן.

קאַזול מיטן עקשנות'דיקן פנים, מיט די נאָך מער צע-שפּיליעטע הויזן און מיטן סקריפענדיקן, טרײסלענדיקן גאַנג קומט צו צום דאָקטאר.

— וואָס איז דאָס היינט אזוינס? — בלייבט אַ מינוט שטום דער דאָקטאר און פּלוצלונג צעקוויטשעט ער זיך אויסער זיך פון ווילדקייט:

— דו ביזט שוין ווידער דאָ, דו שטיק... אַרעסטירן! אַ וואָך אונטער אַרעסט! ראַפּאַרטירן דעם קאַמאַנדיר!
אָבער אַ רוסישער אויד... ניט נאָר „אידעלאָד און פּאַליאַ-קעלאָד“ — מורמלט צו בערעליעוון גרינבערג.

שפעטער, אין באַטאַרעע, אין דער אָפּרו צייט נאָך מיטאַג.

שטייט דער פאָדערפֿאַרשטשיק איבערן ליגנדיקן גרינבערג און
רעדט:

— דער טייוול ווייס זיי דארטן אין אַקאלאָדאָק וואָס זיי
טוען. זיי נעמען ביי מיר צו אַלע סאַלדאַטן. „פריי“ און „פריי“.
נו, גרינבערג, גיי האַלץ האַקן, נשקשה וועסט ניט פֿגרו, מאַרגן
וועסט דאָך ווידער גיין אין אַקאלאָדאָק, וועט מען דיר שוין
פֿאַר היינט אויך אויסהיילן. גיי, ניטאָ קיין סאַלדאַטן. וואָס
וועסטו זיך אַרומוואַלגערן, וועסט נאָך מער קראַנק ווערן. נו,
גיי, מען רעדט דאָך צו דיר ווי אַ מענש, אין דיין טאַטן אַרײַן...
מיט אַ בלייענעם קאַפּ הויבט זיך גרינבערג אויף פֿון גע-
לעגער און לאָזט זיך אין הויף אַרײַן.

פסח און פאסכע

— קער איבער!

מיט א פלייך ווערן צעבערס וואסער איבערגעקערט אויפן
צעמענטענעם דיל פון קאזארמע.

— קער איבער!

— גיס אויס!

די קאזארמע איז פריילאך, פול מיט פריילאכע געשרייען.
טיר און פענסטער זיינען ברייט און פריי פאנאנדערגעפנט.
די בעטלאך, די טישלאך, די קעסטלאך — אלץ ארויסגעטראגן
אויפן פלאץ. אויס קאזארמע — דורכאויס דרויסן. און דער
דרויסן שפאנט פריי אין דער אויסגעליידיקטער קאזארמע מיט
פרימארגן, מיט זון, מיט יונגער פרישקייט.

— נאך!

— האלט!

— צופיל!

די סאלדאטן איז ליב צו איבערקערן א צעבער וואסער
און זען, ווי ער צעשפריצט זיך אינגאנצן.

זיי ראמען, סקראבען, רודערן פריילאכע, צעשטיפטע.
מיטן נאסן זענאכץ־שטויב, מיט די „אפילקעס“ אויף די
שטיוול, שטייט אין מיטן פון דער ליידיקער קאזארמע. אין זון
און אין נעץ, דער הויכער אויסגעצויגענער קוזנעצאון, כאפט

פון צייט צו צייט א טענצל, זינגט צו מיט א געמאכטן קוויטש
און באפעלט:

— די צעבערס, אהערצו, די „שוואבעס“, אהינצו!

— הא, ווי מיינסטו, ווען היינט ביינאכט, ביים אָפּפּאַסטן,
וואָלט געווען אזויפיל בראַנפן ביי אונז, ווי דאָ — וואָסער
אויפן פּאָדלאָגע, וואָלט געווען גוט, נישט אמת?

— מיינסט, ס'וועט פעלן?

— כ'ווייס...

— ניט ביי מיר! — כאַפט זיך שטאַלץ גאַלוביעוו, א
שנץ מיט בלוט-אַדערלאַך אויף די סקולעס און אַ נאַז, ווי צונ-
טער, — כ'קאָן דיר שוין ווייזן אַ גאַנצן טאַפּ — אַ גאַנצע
„פעניע“, ערשטן סאַרט! —

— אמת? ווייז נאָך... — גלאַנצן אויף אויגן.

— ביי מיר האָט איר גע'פּוועל'ט, — לאָזט זיך גאַלוביעוו

שטאַלץ און העלדיש צום טיר.

— גאַלוביעוו! מען דאַרף נישט, נאָטשאַלסטוואַ קאָן נאָך
אַנקומען, — וואַרנען פּאַרויכטיקערע, — ווייסט דאָך, אין
קאַזאַרמע טאָר מען ניט.

— ברענג! — באַשטייען די מערסטע. — וואָס מיר
נאָטשאַלסטוואַ, ביזן ניין אין צערקווע וועט קיינער היינט
נישט אַריינשמעקן...

מען רייסט איבער דאָס ראַמען. דער הויכער קוונצעאַוו

קאָמאַנדעוועט מיטן געמאכטן קוויטש:

— אַלע נאָך די „פעניעס“, שאַגאַם מאַ-אַרש!

די בערשט, די בעזימער, די שוואַבעס פאַלן מיט אַ טראַסק
צו דער ערד. אַ סך צעלויפן זיך ברענגען די פלעשער בראַנפן,
די פלעשלאַך פּונש און קאַניאַק. די איבעריקע וואַרטן מיט
אומגעדולד. רייסט זיך אַרויס אַ קרעכציקער וואַונש:

— וואָלט שוין נײַכער נאָכט געוואָרן...
— זעט מיין פֿונש! — שרײַט מיט פֿרייד אַ צוריקגע-
קומענער, — איר האָט גאָר אַזוינס אין אייער לעבן נישט
געזען!

כאָטש ער האָט מורא דאָס רױטע פֿלעשל אַרויסלאָזן פֿון
האַנט, גײט זי פֿאַרט דורך די צערטלאַכע הענט פֿון די סאַל-
דאַטן.

— וואָס זאָגט איר צו דעם? — גיט אַ הויב איינער אַ
גרויסע טאַפיקע דורכזיכטיקע „פעניע“, — איר מײנט נאָר
גאַלוביעוו איז אַ מאַידים?...

— אוך! — וואונדערט מען זיך אַרום.
— וועלן מיר דאָס אַ טרונק טאָן, ברודערל... — געפינען
זיך בעלנים, וואָס קוקן אויף אים מיט כיטרע צערטלאַכע
אויגן.

— ווי גאָט לעבט, כ'וועל ניט אָפּזאָגן. — איז ער פֿיל
מיט באַגײסטערטער גוטסקײט.

קונגעצאָוו אַלײן באַטראַכט די גרויסע „פעניע“. פֿלוצלינג
גיט ער זי אַ קער פֿאַרן העלזל אין אַ פּאַס זון מיטן דעק
אַרויף און צעזינגט זיך מיטן קוויטש טענצלענדיק:

„ער, טי, פעניאַ-פעניאַ, פעניאַ נאָוואַיאַ מאַיאַ!“
דער עולם ווערט לוסטיק, נאָר דעם סאַלדאַט פֿון דער
„פעניע“ פֿאַלט אײַן אן האַרצן און ער בעט זיך בײַ קונצע-
צאָוו:

— פֿאַרזיכטיג, פֿאַרזיכטיג... זאָל גאָט אויסהײטן, קענסט
זיך נאָך אויסגליטשן...

— גאָט איז גאַלוביעוו!
ער באַווייזט זיך אין טיר, גלײַך הויבט מען אַז מיט
בטול צו פֿאַכן אויף אים מיט די הענט:

— ביזט ניט דער איינציקער!
 — וואָס? — בלייבט ער שטיון.
 — יאָקאָוולעו האָט אויך אַ „פעניע“.
 — אַ „פעניע“ איז ביי מיר נאָך גאַרניט... זעט וואָס
 איך טראָג נאָך. איר זייט בלינד אויף דער עלטער!
 אַ הויז דער „פעניע“, וואָס ער שלעפט אין האַנט פאר'ן
 העלזל, שלעפט ער נאָך אונטער די אַרעמס צוויי גרויסע פלע-
 שער — רויטע, טונקעלע.
 — זע נאָר! — רינגלען אים אַרום די סאַלדאַטן.
 — האַלט צו! — רעדט ער מיט געמאַכטער רואיגקייט און
 גיט איבער אַ סאַלדאַט די פלאַשן — איר האָב נאר עפעס אין
 די הויזן־קעשענעס...
 פון די ברייטע סאַלדאַטישע קעשענעס קוקן טאַקע אַרויס
 שמאַלע העלזלאַך פאַרקלעפטע מיט גאַלד־פאַפיר.
 און באַלד הויבט זיך אָן אַ שפאַרעניש:
 — מיין פונש איז בעסער!
 — ניין, גאַלוביעוו, מיינער!
 — גיב אַ קער מיטן דעק אַרויף, זעסט וויפיל בלעזלאַך
 ביי מיר, שטאַדקער פון דיינס.
 — דיר דוכט זיך, מיינס איז שטאַרקער און טייערער...
 — אַז דו רעדסט אזוי, סו לאַמיר פאַרוכונ... — איז
 גאַלוביעוו באַלידיקט.
 — אַ, דו שכור'ניק, — הויבט מען אים אָן מוסר'ן —
 ווילסט די נשמה פאַרטרינקען...
 גאַלוביעוו פאַרענטפערט זיך מיט איבערצייגונג:
 — איך ווייז אים די בלעזלאַך און ער האַלט זיך ביי
 זיינס.
 — אורך! וועלן מיר דאָס היינטיקן „פאַסט“ אָפּפאַסטן!

— שרייט איינער אויס, און נעמט זיך מיט האסט פארן בעזים.

צום קאנצעלאריע און פון קאנצעלאריע לויפן דערווייל
די עטלאכע אידישע סאלדאטן. קומט איינער ארויס — רינגלען
אים ארום די איבעריגע:

— שוין דאָ דער פּאָדפּראָפּאַרשטשיק? מען וועט אונז
היינט אָפּלאָזן צום סדר?

— נאָך ניטאָ אים.

— וואָס זאָגט דער שרייבער?

— ער ווייס ניט.

— ער האָט דאָך געקראָנן אין „יד“... — היצט זיך
איינער.

— נו, האָט ער דערציילט, אז דער „פּריקאָז“ אָפּצולאָזן
ליגט שוין פּיר טעג, נאָר דער קאָמאַנדיר האָט ניט געהייסן.

— דאָס האָט אונז דער פּאָדפּראָפּאַרשטשיק צוגעדינט.
ס'איז אים וועניג די „סקלאַרטשינע“, וואָס מיר האָבן פאַר
אים געמאַכט, דערפאַר האָט ער גאָר ניט גענומען.

— מען האָט טאַקע באַדאַרפט געבן מער...

— צו זיין קאַפּ... איך גיי אין צעריסענע שטיוול. אים
אָפּגעבן דעם לעצטן גראַשו... — היצט זיך גרינבערג.

— זעסט דאָך אויף צו־להכעים אין אויסגעפאלן אונזער
פּסח מיט זייער פּאַסכע, האָט ער א תירוץ: ער דאַרף אונז
אין קאַזאַרמע.

— מען מוז אויפזוכן דעם פּאָדפּראָפּאַרשטשיק.

— עס וועט גאָר ניט העלפּן, איד פּיל שוין...

— ווי, מען וועט אונז טאַקע ניט אָפּלאָזן? — צאַפּלט

זיך אויף כאַווקין — ביי מיין כּלה אין שטוב וועט מען ניט
וויסן וואָס איבערצוקלערן... מען וואַרט דאָרט אויף מיר.

— ווי איז געווען פאר-אי-יארן? — פרעגט א „יונגער“.
 — ווי אלע יאר, מען האט אפגעלאזט.
 — מען זעט, אז דאס איז א צורלהכעים, מען האט אונז
 אלעמען באשטימט אין „נאריאד“, מיר וועלן מוזן שטיין אויף
 די פאסטנס, אויב מען וועט אונז ביז עוף ניט ארונטערנעמען
 פון צעטל — איז פארפאלן, בלייבן מיר אין קאזארמע.
 שטייען מיט שווערע הערצער די עטלאכע אידישע סאל-
 ראטן און שווייגן.
 — וואס שטייט איר אזוינע אומעטיקע? מען וועט אײך
 ניט אפלאזן? — קומען צו די רוסישע.
 — מיר ווייסן ניט...
 — מען וועט אײך אפלאזן, — טרייסט קונצעצאוו, —
 דאנה'ט ניט!
 — ער זאגט, אז איר גייט אין צערקווע, מוז מען אונז
 האבן אין קאזארמע, אונז שיקן אין „נאריאד“.
 — אין זיין טאטן... מען האט דאך גערעדט, אז די פאליצקו
 זאל מען היינט שיקן. אין זייער יום-טוב האבן מיר זיי דאך
 פארביטן.
 דאס רעדל ווערט גרעסער. די רוסישע שטייען און בא-
 דויערן די אידישע. איינער שאקלט אין פארדרוס מיטן קאפ:
 — דאס איז דאך דאס אייגענע, ווי מען וואלט אונז ניט
 געלאזט גיין היינט אין צערקווע.
 — וואס זאל מען טאן? ס'איז „סלזשבע“ — שטעלא
 אריין א פוילישער בלומר'שט מיט באדויערן.
 — כ'האב געזען דעם פאדראפארשטיק גיין אין קאנ-
 צעלאריע, — קומט צולויפן א אידישער סאלראט.
 — גיכער גייט!... — אײלן די אידישע סאלראטן זייערע
 שלוחים — רוכט זיך דער דערזשורנער קיכט...

דערווייל קומט אָן דער דעזשורנער און רופט :
 — דער „נאריאד“ אויף אָביעד!
 כאַווקין ווערט בלייך: כ'וועל אַליין אַוועק אין שטאַט...
 זאָל מען מיר דערנאָך איינזעצן... איד קען עס מיין כלה
 ניט טאָן.
 — ביזט משוגע? פון „נאריאד“ וועסטו אַוועק... נעם
 בעסער דעם „באַטשאַק“, קענסט זיך ניט העלפן.
 עס באַווייזט זיך דער פּאָדפּראַפּאַרשטשיק. נאָך אים גייען
 נאָך די צעניי שלוחים. אויפן גאַנג רעדט ער צו זיי איבער
 דער גאַנצער קאַזאַרמע:
 — אין קאַזאַרמע קענט איר מאַכן פּסח וויפיל איר ווילט:
 אַפּלאַזן ניט...
 — הערר פּאָדפּראַפּאַרשטשיק... — טרעטן צו נאָך אַנ-
 דערע סאַלדאַטן.
 — ניטאָ וואָס צו ריידן! — האַקט ער אָפּ שטרענג.

די אַרונטערנעהאַנגענע בליצלאַמפן ברענען העל אין מיטן
 דער נאַכט. פּאַפּירענע בלומען ציען זיך איבערן באַלקן. לאַזן
 זיך אַרונטער איבער די ווענט און באַפּוצן די לאַנגע געדעקטע
 טישן.
 עס איז אויסערגעוויינלאַך שטיל און ליכטיג. עס הערט
 זיך נאָר דער שטילער, פּרומער קנאַקן פון די פּייערלאַך אין
 די לאַמפּאַדקעס ביי די צעשטעלטע איקאָנעס און דער טויטער
 פּאַפּירענער רויש פון די בלומען, ווען דער קילער אַטעם פון
 דער נאַכט בלאָזט אַרײַן דורך אַן אַפּענעם פענסטער.
 שטומע, אומעטיקע זיצן אין אײַן גרופּע די אירישע דניע-
 וואַלנעס. עס איז שטיל. קיינער ניטאָ. האַבן זיי זיך צע-
 זעצט איבער די ברעגן פון שכנישע קויקעס און זיצן שטילע.

אומבאוועגלאכע. זיי האבן שוין אלץ אויסגערעדט, ניטא וואָס מער צו זאָגן... זיצן זיי עפעס ווי פאַר'כשוף'טע אונטער דער מיטן-נאַכמיקער ליכטיגקייט. די אויגן בלאַנדזשען איבער די טישן מיט די גוישע פסח'דיגע מאכלים. זכרונות קומען אָן און גייען אַוועק: די היום, די קינדישע יאָרן... זיצן זיי שטיל-פאַרטראַכמע און וואַרטן אויף די סאַלדאַטן פון צערקווע. מיט אַמאָל גיט זיך איינגער אַ כאַפּ, באַלד — אַ צווייטער. מען הערט זיך צו: יא, זיי גייען...

ערגעצוואו הינטערן קאַזאַרמע פון דעם פינסטערן מיטן-נאַכטיגן דרויסן הילכט אַפּ אַ קאַמאַנרע, און באַלד קלינגט אַפּ אַן אָפּגעהאַקטער טראַט.

די אירישע דניעוואַלנעס לויפן צו די טירן, מאַכן שטיי-פער די פאַסקעס, גלייכן אויס די שווערן אויפן זייט, און מיט אַ נעמישטן געפיל הערן זיי שוין הינטער די טירן דעם מענטשישן גערודער, די טאַפּטשעריי, די שטופעניש און קולות. מיט אַ פּראַל עפענען זיך די טירן. די טירן וואַרנען זיך מיט סאַלדאַטן, וואָס שפּאַרן זיך מיט אַמאָל. די קאַזאַרמע ווערט פול מיט פריילאַכן רעש, מיט טומל, און מיטאַמאָל שניידן זיך שאַרף אויס צוויי ווערטער: „כריסטאָס וואַסקרעם!“

און באַלד דער ענטפער:

„וואַאיסטינו וואַסקרעם!“

— לאַמיר זיך צוקושן!

סאַלדאַטן באַגריסן זיך, סאַלדאַטן האַלזן זיך, סאַלדאַטן קושן זיך, סאַלדאַטן וויינשן זיך, און וואָס עס דערריידן ניט די מיילער, דערזאָגן די יום-טוב'דיגע פנים'ער, די באַגנייסטערטע אויגן. מען וואַרפט פון זיך די שינעלן און מיט אַ געלאַף לאַזט

מען זיך צו טישן. אויגן ברענען הוננעריק און פריילאך. קלינג
גען פריידיקע געלעכטערס און ווידער אויסרופן:

— „כריסטאָם וואַסקרעס!“

— לאָמיר זיך צוקושן!

גלייך באַווייזט זיך איין פלאַש בראַנפּו, אַ צווייטע, פלעך
שער פונש, קאַניאַק. קעפּ פאַרוואַרפן זיך אַהינטער, דוכט
זיך עס קנאַקן די שטייפּע קאַרקעס צוזאַמען מיט די סאַלדאַטסקע
פאַלנערס. ברייט צעעפענען זיך מיילעך און דאַרטן פאַרשווינדן
טייגלעזער בראַנפּו, פונש, קאַניאַק:

— צו נעזונט!

— צו נעזונט!

מיילעך רייסן שטיקער, ציין קיען, מאַלן, פליקן. הענט
כאַפּן, קנייפּן, רייסן אויס און ווידער:

— צו נעזונט!

— צו נעזונט!

אויגן, פנימ'ער ניסן זיך אָן: נעזער, באַקן ווערן צונטער:
אויערן פלאַמען, די אויפגערעגטע פריילאכקייט שטייגט.

— נאָך צו גלעזעלע!

— נאָך צו כוס'עלע!

און ווידער פאַרשווינדן גלעזער פון שרפּה'דיקן נעטראַנק
אין די צעעפנטע מיילעך פון די פאַרריסענע קעפּ.

אַלע רעדן, לאַכן, מאַכן מיט די הענט. איינער הערט
שוין ניט דעם צווייטן, פאַלן אַריין אין מיטן.

— צו נעזונט — ט — ט !

— צו נעזונט!

שוין מיט אַ צו שטאַרקן קלונג קלאַפּן זיך צונויף גלעזער.
דער בראַנפּ פּליושקעט זיך אויס אין די ניט זיכערע, טרייסלעך
דיקע הענט. ערגעץ אויפן טיש פאַלט אום אַ פלאַש און פלייצט

פון מילכלך, קערט זיך אום א גלאז און בלייבט שוין ליגן
אין א נאסן ברודנעם פלעק. שכנ'ישע הענט נעמען זיך ארום,
וויקלען זיך, פארווארפן זיך חבר'יש אויף די אקסלען. פנים/ער
רוקן זיך צו, מען רעדט אין די געזער, יענעם אין די אויגן
אריין. איינע לאכן אומגעוויינלאך, ביי אנדערע שטייען טרערן
אין די אויגן.

— נאך צו גלעזעלע!

— נאך צו כסה'לע!

— נאך...

— כ'קען ניט... ווי גאט לעבט, כ'קען ניט...

— אין דיין טאטן... דו מוזט!

און עס גייט אוועק א זידלעריי, צעגיסט זיך ווי א וואסער.
פריער גוט-ברודעריש, וואויל-יונגעריש. דערנאך כעס/דיקער.
בייזער, שמוציקער...

שווער, ווי געפענטעטע הויבן זיך פיגורן פון טיש און
פאלן צוריק אויף זייערע ערטער, הויבן זיך ווידער, כאפן אן און
שלעפן זיי ארונטער אויפגערעגטע שכור'ע הענט:

— זייך!

— טרינק!

— לאז אפ!

— זייך!

— כ'וועל געבן אין די ציין!

— איד וועל דיך צו'ממית'ן!

— נא!...

עס ווערט א בלינדער שכור'ער קנויל: ווער וועמען שלאגט,
בייסט, צענעמט. רייסט זיך איינער ארויס, פלאגטערט ער זיך
אין גאנג, כאפט זיך אן וואנט. דער נאז טויט, אויפן שמערן
א שווייס:

— ברודערקע, עם איז מיר ניט גוט!

— ברודערקע! ברודערקע!

— און פון אונטערן טיש, דורך צונויפגעפלאַנטערמע שטיוול, קריכט פלוצלונג אַרויס גאַלנביעוו, קריכט אויף אַלע פיר. הויבט זיך אויף מיט מאַטערניש, צעשאַקלט זיך ווי אַ נרעזל פון ווינט, מאַכט שעלמיש מיטן פינגער ערנעץ סתם אין דער וועלט אַרין און דערציילט אויפן קול זיינע איינדרוקן:

הערהעהע, ווענטעלאַד, מיינע ווענטעלאַד, זעסט זיי גייען גאַר, דרייען זיך, העהע, מיר וועט איר ניט אַפּפּאַרן, איר זאָגט ליגן, מיר וועט איר ניט אומוואַרפּן... איד בין אַ געניטער... איד וועל צו מיין קויקע דערגיין... — און ער ניט זיך אַ לייג אוועק אויף אַלע פיר און קריכט אַזוי אוועק איבערן קאַזאַרמע. שאַרט זיך איינער ביים וואַנט ווי אַ בלינדער. בלייבט שטיין, שפּאַרט אָן דעם קאַפּ, עפנט שטום און ברייט די מויל און פון דאָרטן ניט זיך אַ שפּאַר מיט אַ שלעכטן ריח... שאַרט זיך אָפּ אַ שטיקל און שפּאַרט ווידער אָן דעם קאַפּ און צעעפנט ברייט די מויל...

— העלפט מיר אים אויפהויבן פון דער ערד! — רופט

דער אידישער דניעוואַלנעך צו די אַנדערע.

ביסלאַכווייז צעקריכט מען זיך פון די טישן. האַרמאַני קעם שפילן שכור אויס „טשודני מעסיאַץ פּליוויאַט נאָר רע-קאָיו“, רייסן זיך אַנדערע מיט שכור'ע קולות „זאַטשעם טי בעזאומנאַיאַ גוביש“... בראַדיעט אַרום איבערן קאַזאַרמע אַ צו-נויפגעפלאַכטענע גרופּע „יונגע“ און זינגען נאָך אַלץ זייער נאָוואַבראַנסקן לידל: „פּאַסלעדני נינעשני דעניאַטשעק גוליאַיו ס'וואַמי יאַ דרוזיאַ“.

אין איין ווינקל מאַנצט מען שוין:

— גי... גי... אוד!

— „וויפריס'אדקו! זיצנדיקערהייט! זיצנדיק! — שרייט
מען צום טענצער. יענער פרובירט, ציט זיך אויס א שכו'ר'ער
אויף א זייט און בלייבט ליגן ווי א שטיין.
אין א צווייטן אָרט האַלט מען זיך נאָר אין שלאָגן.
— העלפט מיר זיי צונעמען! — רופט פון איין עק דער
אידישער דניעוואַלנער.

— נו, גיי פרוביר צענעם זיי, — היצט זיך כאַווקין. —
האַבן זיך אָנגע'שכו'ר'ט און צעיושעט, זאָלן זיי זיך, פון מיינעט'
וועגן, אַראָפּדרייען די קעפּ! טאַקע גלייך מיט אונזערן א
סדר!... — קען זיך כאַווקין ניט שטיילן.
— וועסט שפעטער ריידן — איז אין בעט דער ערשטער
— דערווייל העלף!

— יאַנקל, טייערער, — קריכט אַרויף דער פּסקאווער יאָר
קאוולעו אויף אַ אידישן דניעוואַלנעם און רופט אים צערטלאַך
ביים אידישן נאַמען — א, יאַנקל, דו ביזט אין בעט אויף מיר...
כ'ווייס, פאַר די „נאַריאַרן“, וואָס דו האָסט געקראָגן צוליב
מיר... כ'האַב חרטה, וואָס כ'האַב דיר פאַר'מסר'ט. ווי גאָט
לעבט, איד האָב חרטה! זיי מיר מוחל, ס'איז דאָך ביי איד
אויך פאַסכע... יאַנקל, טייערער, זיי מיר מוחל, אָט דאָ טוט
מיר וויי... — קלאַפט ער זיך מיטן פּויסט אין האַרצן און
וויינט מיט אַמת'ע טרערן.

— איך האָב שוין לאַנג פאַרגעסן, ס'איז גאָר נישט.
יאַקאוולעו, — וויל זיך באַפרייען דער אידישער סאַלדאַט.
— זיי מיר מוחל!

— פון גאַנצן האַרצן.
— כריסטאָס וואָסקרעם! ברודערקע, לאָמיר זיך צעקושן!
— שרייט אין ווילדער, שכו'ר'ער פרייד יאַקאוולעו און פאַלט
אינגאַנצן אַרויף אויפן אידישן סאַלדאַט.

דעם אידישן סאלראט גיט א האק דער בראנפן. יאקאווי
לעווס פנים איז אויסגעשמירט. אין די בלאַנדע וואַנצעלאַד
זיינען איינגעפלאַנטערט שטיקלאַד היי און קעז... אבער און
איבעראַשטער צוקושט זיך יאַנקל.

— טרינק, יאַנקל! — שלעפט אַרויס פון קעשענע יאקאווי
לעוו אַ פלעשל — יאַנקל, לאַמיר זיך צוקושן!
דער אידישער דניעוואַלנער לעגט צו דאָס פלעשל צו די
ליפן, יאקאוולעוו האָט זיך איינגעגעסן מיט די שכור'ע אויגן
אין פלעשל.

— העהע, ווילסט מיר אַפנאַרו, — שרייט יאקאוולעוו —
כ'זע, עס בולקעט זיך ניט, אין דיין טאַטן... דו מוזט דעם
גאַנצן בראנפן אויסטרינקען, ווי גאַט לעבט, אין דיין טאַטן.
דעם גאַנצן בראנפן...

— יאקאוולעוו, שטיי ניט צו, כ'האַב מיט דיר געטרונקען.
— דו מוזט! אינגאַנצן...
— ווייסט דאָך, אַז איד בין אַ דניעוואַלנער.
— אין זייער טאַטן... וואָס מיר דניעוואַלנער, דו מוזט...
— שפאַרט ער אים די פלאַש צוריק אין מויל.
— לאַז אָפּ, יאקאוולעוו!

— דו האָסט מיר מוחל געווען, כ'וועל ניט אַפלאַזן, —
טרייסלט יאקאוולעוו מיטן קאַפּ און כאַפט אים פעסטער אַרום.
יאַנקל שטופט אים אָפּ.

ביי יאקאוולעוו צעקאַכן זיך די אויגן. ער אַמפערט זיך.
כאַפט יאַנקלען פאַרן האַנט, פאַרן מונדיר, גייט אים נאָך מיט
שכור'ע טריט און רעדט פאַרכיסן:

— דו ביזט אַ מאַשעניק, יאַנקל, דו מוזט אויסטרינקען דעם
בראַנפן! דו ביזט אַ מאַשעניק, אַלע אייערע. וועסט ניט
אויסטרינקען!... ווי גאַט לעבט...

גײען פאַרביי מיט שכור'ע זינגענדיקע קולות אַ גרופע
סאַלראַטן, קוקן ווי יאַקאוולעוו יאַנט זיך נאַכן אידישן סאַל-
דאַט, שיסן זיי אַרויס אין אַ כאַכאַכאַ... און דער הויכער קור-
גענגאַו רעדט און שאַקלט זיך:
— הער אויף, יאַקאוולעוו... ביי זיי אויך פאַסכע... וואָס
איז פאַר אַ יום־טובּ — קריכן אַרום טרוקענע ווי פאַר'חלש'טע
פּליגן. טפּו!...
— כאַכאַכאַ... — שלעפט מען זיך אוועק מיט געלעכטער.

די קאניושניע

עס איז מיטן-נאכט.

טונקל-געלע פלעקן ליכט הענגען אראפ אין פארשמוצטע לאמטערנעס פון נידעריקן באַלקן. זיי הענגען אראפ געציילטע איבער דער לאַנגער פינסטערער געביידע. באַלייכטן ניט, נאָר מאַכן דעם הושך געדיכטער, דעם אומעט נאָך שטאַרקער. ביי די שמאַלע האַלב-אַפענע פּורטקעס אונטערן דאַך, האַלט זיך אין איין רויכערן. דאָס שפּאַרט זיך אַרײַן מיט קעלט און ווינט די ווינטערדיקע פינישע נאַכט. דאָ, אינעווייניק, איז וואַרעם. דער צעפּאַרעמער ריח פון פּערדישן מיסט הענגט שווער אין דער לופט.

אַ ניט-מענטשלאַכע מיטן-נאַכטיקע שלאַפּלאַזיקייט הערשט אין קאָניושנע. שטייען אין טונקעלע אַפּצאַמונגען, ווי איז פינסטערע מענטשלאַכע חדרים, וואַכע פּערד אין מיטן-נאַכט, מאַכן קיין אויג ניט צו, נאָר שפּיצן די אויערן, שנאָרן די לופט, ברומען שטיל, טאַפּטשען זיך שווער, גריזשען די קייטן, קייען מיט אַ גרילץ און שרייען זיך איבער.

פיר דניעוואַלנעס זיצן וואַכע אין מיטן נאַכט און הערן זיך איין אין דער מאַדנער, געהיימיספּולער ברומעריי און געריידעריי, אין דעם כראַפ און קייטן-קלאַנג, וואס טראַגט זיך פון אַלע ווינקעלאַך פון דער דומפּער געביידע. זיצן די פיר דניעוואַלנעס אין מיטן קאָניושניע אין אַ

קריין. האָט איינער זיך צוגעבויגן, אַרומגעכאַפּט מיט די הענט
די קנין; אַ צווייטער קייט דעם האַבער פון הויפּן: נאָך איינער
שטורכעט זיך מיט אַ שטרויעלע די ציין, און דער לעצטער האָט
זיך נאָר אויסגעצויגן אויף אַ זייט אויף דער הוילער ערד און
איינגעשפּאַרט דעם בליק אין אַ געלן לאַמטערנע פּלעק.

— עד, ס'אַראַ בענקעניש!

— וואָס, סעמיאַנאָוו, אין אַ נאָווינע זיך אַהיים פאַר-
וואַלט? — רופט זיך אָפּ סטעפּאַנאָוו — אַ שני מיט אַ רונדן
גוטמוטיקן פנים.

— איצט אין דער היים! צווישן מענשן, ליכטיק, ריין,
וואַרעם. דאָ שטעט אין דער חושד'דיקער קאַניושניע.

— וואָס פאַר אַ ליכטיק? — לאַכט סטעפּאַנאָוו — וואַלט
איצט געכראַפּעט, ביינקסט נאָך דיין ווייבל...

— אַז נאָך דער ווייבל, איז וואָס?

— זאָג אַזוי.

— גערעכט, — גיט אַ זאָג סתם אין דער וועלט אַריין, און
עס זעצט זיך אויף דער אויסגעצויגענער בלאַנדער יעגאַר —
אונז איז ערגער ווי אַלע סאַלדאַטן. אַלע צווישן מענשן, און
מיר די „יעודאָויע“ שטענדיק מיט די פּערד.

— אַז מען וויל, איז גאָר גיט אַזוי שלעכט, — רעדט מיטן
שטרויעלע אין מויל סטעפּאַנאָוו. — וואַלט געשטאַנען איצט
ערגעץ אויפן פּראַסט... דאָ איז כאַטש וואַרעם.

— אַבער...

— קלאַנסט זיך אונד... — רייסט אים איבער סעמיאַנאָוו
— ביזט דאָך „גרוי“, האַסט נאָך סלזשבע אַ סך... גיט אַזוי,
גרינבערג!

— געוויס! — שמיכלט גרינבערג.

— זאָג, גרינבערג, פאַרוואָס האַלט מען דיר אויפן קאַ-

ניושניע? ווען איך בין אזוי געלערנט ווי דו, בין איך אין „אומשעבנע קאמאנדע“.

— אימיצער מוז דאך זיין אויפן קאניושניע... — הויבט ניט אויף גרינבערג דעם אַרונטערגעלאָזטן קאַפּ.
— יעגאָר, פון הימל אַראָפּגעפּאַלן, — רופט אויס סעיִ-מיאַנאָוו — אייערע, די סיבירער, ווייסן טאַקע נאָר ניט. אירן נעמט מען ניט אין „אומשעבנע קאמאנדע“.
— מיינסט, סעמיאַנאָוו, אַ דאָגה אַ גרויסע, — רעדט סטעפּאַנאָוו — מיר האָט מען אויך געוואָלט שיקן לערנען אין „אומשעבנע קאמאנדע“, מאַכן פאַר אַ „ווייז“, דערנאָך פאַר אַ ווואַגדעם, פריער זאָל מען דיר מוטשען און דערנאָך זאָלסטו מוטשען אַנדערע... מוהל, זיך ווייַעס־איז אַרויסגעדרייט...
— אָבער פאַרוואָס נעמט מען „זיי“ ניט? מיינסט כ'ווייס ניט, כ'ווייס זיי זיינען ניט טריי דעם קיסר.
— ביזט אַ נאַר! — האַקט אים אָפּ גרינבערג.
— אַז ער זאָגט דיר, גלויב!... — לאַכט ביי סעמיאַנאָוו דער פאַרשפיצטער, אַביסל אויסגעקרימטער פנים.

אינגעטונקט אין שאַטנס פירן די דניעוואַלניעס זייער שמועס. און דאָס שטילע פּערדישע כראַפּען און געריידערייִ גייט אַלץ אָן איבער דער גאַנצער גרויס פון קאניושניע. דער הערט זיך, ווי אַ מענטשלאַכער זיפּץ, עפעס אַ מאָדנער קרעכץ, און ס'דוכט זיך אויס, אָט וועלן זיך דעהערן מענטשלאַכע ווערטער.

— דו פאַרשטייסט עפעס גוט אַ פּערד, סטעפּאַנאָוו? — פּרעגט גרינבערג — אין שטאַט איז מיר קיינמאָל ניט אויסגעקומען.

סטעפּאַנאָוו כאַפּט זיך אָן:

— הערסט, ווי א מענש: קליגער פון א מענש. מיר אליין
האָבן געהאַט א פערד איז ער געווען קליגער פון א מענש.
— זיי זיינען אַקוראַט ווי מענטשן — רעדט ווייטער סטע-
פּאַנאַוו, — אַט, דאָרטן די פּאַר, מיט וועמען מען זאָל איינעם
פון זיי ניט אַוועקשטעלן וועט זיין רייסערייען, און זיי ביידע
האַלטן נאָר די קעפּ איינע אויף די אַנדערע, ווי טייבעלאַד.
אין מיטן דעם פאַרביסענעם גריזשען דערהערט זיך פּלוצ-
לינג א זעץ מיט א פּאַדקאווע אָן וואַנט.
— ווידער שוין האָט זיך צושפּילט א פערד, — זאָגט
סעמיאַנאַוו.

— ניט ביינאַכט רעדנדיק, — רעדט ווייטער סטעפּאַנאַוו —
וואָס קען מען וויסן? די פערד, ווי די פערד, אָבער אַרום
די פערד ווייסן מיר גאָר ניט... אַט, האָט א פערד פּלוצלונג
דערלאָנגט מיט די הינטערשטע, פאַרוואָס? וועמען? מיר
זען ניט, אָבער זיי זעען. ס'אי ניט אומזיסט...

— וואָסי? — פּרעגט גרינבערג.

— אַט, ביי אונז אין שטאַל, אין דאָרף, כ'קום אין דער
פרי, איך זע דער פערד איז שליויד נאָס, אין גאַנצן אין שוים.
הערסט, געשטאַנען אין שטאַל און אין גאַנצן אין שוים, ווי מייַל
געלאָפּן... פּאַכעט מיט די זייטן...

— ווי קען עס זיין? — פּרעגט גרינבערג.

— הערסט, דאָס דערציילט מען דאָך דיר! ווייסט גאָר

ניט?

— כ'האָב געהערט, נאָר אז דו אליין דערציילסט...

— און ביי אונז האָט מייַן זיידע אליין געפונען צוויי
טייילשע פינגער אין שטאַל. א גבור א פערד געווען. דער
פּאַנאַוו א זעץ דעם ניט-רוטן און אים אָפּגעבראַכן צוויי פינגער.

ווי שטיינערנע זיינען זיי און פארשפיצטע. מען האלט זיי ביי אונז ביז היינטיקן טאג, ס'איז מזל'דיק. ווידער דערהערט זיך א שטילער פערדישער רוף, ווי א קרעכץ.

— פונדעסטוועגן, — רעדט סטעפאנאוו — שטומע בא-שעפענישן, א רחמנות אויף זיי, זעען קיינמאל קיין לאנקע ניט אן.

— דיר איז בעסער? — פרעגט סעמיאנאוו.

— דאס זאג איך דאך.

— ניין, ברודער, — הויבט אן סעמיאנאוו רעזאנירן — דיר איז טויזנט מאל ערגער, א פערד איז א פערד, און דו ביזט פאראנטווארטלאך אי פאר זיך, אי פארן פערד, און וואס פאר א ווערט האסטו ביי נאטשאַלסטוואַ קעגן פערד?

— אט ביי מיר דאָרטן די „סטערווע“ שוין צוויי סאַלדראַטן דער'הרג'עט און מען האלט עס אין קאָניושניע און מען מוז זעסן מאַל אין מעת'לעת נאָך אַריינקריכן צום טייוול. — רוכט זיך טריט אין דרויסן, — כאַפט זיך מיט אַמאל יעגאַר, — לאַמיר זיך צעגייין איבער די „וואוואַדן“.

אלע הערן זיך צו:

— קיינער.

— דאך, לאַמיר זיך צעגייין... — באַשטייט יעגאַר אויף זיינס — זאָל מען אונז ניט פאַקן צוזאַמען. — מסתמא דער ווינט, אַדער אַ פערד האַט זאַכט אַ טראַט נעטאַן.

— דאך, לאַמיר גיין...

— לאַמיר גיין צוזאַמען. אַליין איז עפעס אומעטיג.

— טאַמער קומט אן דער שטאַבס-קאַפיטאַן?

— יעגאַר, ביזט „גרוי“, האַסט נאָך ניט אין זיך דעם

סאלדאטסקו פונק, האלטסט אין איין ציטערן. — מוסרט
סעמיאנאוו.

— לאמיר דורכגיין.

דומפ און פארשטיקט קלינגען אפ די טריט אין דער ני
דעריקער געביידע. די וואכע פערד שפיצן נאך מער אז די
אויערן, דרייען אום די קעפ, ווערן שטיל, ווי זיי וואלטן גיט
געוואלט, אז די דניעוואלנעס זאל הערן זייער אפרופן זיך און
געריידעריי.

— א, „סטערווע“! — ווערט מיט א מאל אין כעס און עס
שמעלט זיך אפ יעגאר, — שוין ווידער ראם פון אונטער אים —
איך וועל דיר ווייזן... — כאפט ער א פאסטראנעק.

דער פערד שטרעקט די אויערן, הויבט אן גערווען פלאנטערן
מיט די פיס. ער ווייס וואס דעם דניעוואלנעמ'ס ווערטער
מיינען, און ער קוקט מיט שרעק פון דער זייט, דרייט דעם
קאפ הינטער זיך.

— נא, „סטערווע“! — קריגט ער א כליאשטש מיטן פאד
סטרנעק.

א זעץ מיט די הינטערשמע פיס.

— אזוי נאר... — צעקאכט זיך יעגאר, — וועסט מיט די
הינטערשמע, טו נא דיר...

דער אנגעסמאלעמער שטריק טרעפט אין די פילבארסטע
ערטער. דער פערד הירזשעט ווייטאגליך, שפרינגט, זעצט מיט
די פיס.

א ציטער לויפט דורך די גאנצע קאניושניע. פערד צע-
שפרייטן די נאזלעכער, אטעמען קורץ, גערווען, אפגעהאקט, ווי
פון האסטיקן לויפן. נאך איינער האט ערגעץ אויסגעשאסן
מיט די פיס אין וואנט.

דער פאסטראנעק פאסעוועט.

— וואָס האָסטו זיך איינגעגעסן? — גיט אים אַ כאַפּ
גרינבערג ביים האַנט.

— לאָז אָפּ, יעגאַר, גענוג! — האַלטן מיט גרינבערגו
די אַנדערע — ס'וועט נאָך בלייבן אַ סימן. זעסט, ווי די
פערלאַך האָבן זיך ביי דיר צעשפּילט.

— אַז ניט האָב איר מוראַ? ... — רימט זיך אויס יעגאַר.
נאָך מיטן פּאַסטראָנעק אין האַנט, — כאַפּט עס דער רוח.
נאָך אַ סך צו דינען.

דאָס אַרומקוקן גיט אַז ווייטער דומפּ און שטיל. די דניע
וואַלנעס גייען און מאַכן באַמערקונגען:

— זעסט, ווי זיי האָבן אַרויפגעלייגט די קעפּ איינע
אויף די אַנדערע, לעקן זיך... סטעפּאַנאַוו, דאָס איז דאָך דיין
„וואַואַד“.

— געוויס, אַז אייביקע ליבשאַפּט. ווי צוויי שוועסטער
האַלטן זיי די קעפּלאַך איינער ביי דער אַנדערער און לעקן זיך.
צוויי קליאַטשעס — אויף אַן אַרט! — גיט ער פּלוצלינג אַ
געשריי.

די ביידע פּערד כאַפּן פּאַנאַנדער די קעפּ און וואַרטן ביי
די דניעוואַלנעס גייען פּאַרביי.

— און דער... — טייטלט מיטן פינגער סטעפּאַנאַוו —
אָט דער קאַרער, איז דאָס אַ גנב, איז דאָס אַ ווייסל פּון אויג.
דער העל איז אים קנאַפּ. קוקט, קוקט! האַ, דו, — רעדט ער
שוין צום פּערד — דו עסט שוין ווידער יענעמס האַבער? קנאַפּ
איז דיר דיין אייגענער? יעגאַר, גיב נאָר דעם פּאַסטראָנעק...

— און אַליין קען איר ניט? וואַרט...

דער פּערד כאַפּט אַריבער דעם קאַפּ צו זיך אין פּאַרד
צוימונג. ביי אים פּון מויל שיט זיך דער גע'גנב'עטער האַבער.
ווי ער וואַלט אים געוואַלט אויסשפּייען.

די עקזעקוציע הויבט זיך אן איבער א נייעס. ווידער
צעשפרייט זיך די אומרו איבערן קאניושניע: פערד פארשקען.
כריפען און רייסן זיך פון קייט.

מען גייט ווייטער.

— מיר קומען דאָ באַלד צום „אסטראָנאָם“. רעדט שוין
איצט סעמיאָנאָוו אין זיין „וואָואַד“ — איד ציטער פאַר אים.
ווי פאַר פייער. איינס — צוויי און ער וועט דיר דער'הרג'ענען.
— טאָקע אמת, אַז ער האָט צוויי סאַלדאַטן דער'הרג'עט?
— פּרעגט יעגאַר.

— זיכער, אמת. — ענטפערט סעמיאָנאָוו — אַט איז ער!..

אַ רוים שילדל מיט דער אויפשריפט: „פּאַרוזיכטיק“ גיט
זיך אַ וואָרף פון דער טונקלקייט אין די אויגן. אַלע שטעלן
זיך אָפּ. פּאַרוזיכטיק קוקט מען אַריין אין דער שוואַרץ־טונקעלער
אַפּצוימונג. אַ גרויסער האַריקער קאַפּ דרייט זיך אום. איין
אויג, גרויס, רויט, קוקט אויף זיי פון דער זייט ווייט־אַפּן, וואַר.
מען קוקט זיך אָן. דער פּערד האָט מיט אַ מאַל אויפּגעהערט
קיען. די צעלאָזטע פּערדישע אויערן האָבן אַ ציטער געטאָן און
געבליבן שטיל פאַרשפיצט, אומבאַוועגלעך. עפעס האָט זיך דער
גאַנצער פּערד ווי איינגעגראָבן שווער און אומגעלומפּערט, נאָר
איין הינטערשטע פּוס האָט זיך קוים, קוים איינגעצויגן, זיך
אויסגעבויגן און אַזוי געבליבן אויפן שפיץ קאַפיטע.

— און ווייסטו ווי? — זאָגט סעמיאָנאָוו — ביים אַריינגיין
נאָרניט, אַריינגלאָזן צו זיך, לאָזט ער, אַבער ווי ער דערשמעקט
נאָר, אַז דו גייסט אַרויס, אַז ער קען דיר גרייכן מיט אַ פּאַד־
קאווע — אַ זעץ און דו ביזט אַ פאַרפאַלענער. איד מוז אים
שטענדיק האַלמזן אויף אַ קורצע קייט.

— דערלאָנגען? — פּרעגט יעגאַר, גרייט מיטן פּאַסטראָנע

אין האַנט.

— ווילסטו ער זאל מיד נאכדעם דער'הרנ'ענען ?
— איך וואלט אין מיין וווואנד אזא פערד ניט געוואלט
האבן.

— ער, ברודערקע, — רימט זיך שוין סעמיאנאוו, —
מען וואלט דיר אים גאר ניט געגעבן. אזא פערד ווייס מען
וועמען צו געבן. אט, פרובירט, מאכט א וועט, גייט אימיצער
פון אייך אריין צו אים...

— וויין אליון...

— א גרויסע זאך ביי מיר, קוקט...

— לאמיר זען...

— „אסטראנאם“, „אסטראנאמטישק“... — טרעט צו סע-
מיאנאוו און רופט אים ליבלאך ביים נאמען — ווארט, איך
ברענג דיר א הויפן האבער... — שטעלט ער אן א גארסט. —
אן א זייט! — קאמאנדעוועט ער אים פריינדליך.

דער פערד קוקט זייטיג מיט איין גרויס אנגענאסן אויג און
רוקט זיך צו מיט איין זייט צום וואנט. פארזוכטיג און גע-
שיקט וויקלט זיך סעמיאנאוו אריין אין דער פארצוימונג, איצט
האלט ער אים שוין פעסט אונטערן צוימל, קלאפט אים איבערן
האלז, גלעט אים די מארדע, טראגט אים צו א הויפן האבער
פון קארעטע: „אסטראנאם“, „אסטראנאמטישק“!

פאמעלאך, הינטערוויילאכז, נעמט זיך סעמיאנאוו ארויס-
שארן פון פארצוימונג. דער איין אנגענאסענער גרויסער אויג
קוקט אים נאך.

— אן א זייט! — רעדט סעמיאנאוו. און גלעט אים דעם

רוקן.

דער פערד רוקט זיך ווידער אפ צום וואנט. דער איין
אויג קוקט זייטיג נאך סעמיאנאווס יעדע כאווענונג. די דריי
שטייען מיט אן איינגעהאלטענעם אטעם; אט דארף סעמיא-

נאוו דורך דעם געפערלאכסטן אָרט. דוכט זיך, ער הויבט
די פוס — ער וועט אים אַ בריק טאָן...

אַבער סעמיאַנאָוו איז פלינק אַרויס און שטייט שוין לעבן
זיי. נאָר דער איין אָנגענאַסענער רויטער אויג קוקט נאָר אַלץ
נאָך, זייטיק, וואָך.

— איר זעט? — קרימט זיך מיט נצחון סעמיאַנאָווס
שפּיציקער פנים. — נו, פּראַוווט איר עמיצער פון אייד, איר
וואָלט געקענט?

— ווער ווייס... — ניט אַ זאָג סטעפּאַנאָוו.

— פּראַווו, איר וועט זיך מיט דיר אויף וואָס דו ווילסט.

— איר וויל זיך ניט וועטן.

— יענאַר, דו ווילסט? — ניט אַריין סעמיאַנאָוו איז

אַזאַרט.

— משוגע...

— שרעקסט זיך... אפשר דו, גרינבערג? — לאַכט מיט

נצחון סעמיאַנאָוו, — נאָר „איר“ האָט דאָך פאַר אַלץ מוראַ.

— איר וועל אַריין, — זאָגט גרינבערג פון העלער הויט.

ווי ער וואָלט געכאַפט אַ שמיץ.

— איר וועט זיך מיט דיר אין וויפיל דו ווילסט אַליין...

— פאַרשפאַרסט זיך וועטן. איר ניי אַריין. — רעדט

גרינבערג מיט פאַרבאַהאַלטענער עקשנות.

— איר בין פאַר דיר ניט פאַראַנטוואָרטלאַך, אַט פאַר

ערות... רעדט שוין ערנסט און אַביסל צעשראַקן סעמיאַנאָוו.

— אַן אַ זייט! — קאַמאַנדעוועט שוין גרינבערג דעם

פּערד מיט אַ מאָדנער שמים.

דער פּערד טרעט צו צום וואַנט. אין אפּענעם דורכגאַנג

טרעט אַריין גרינבערג. עפעס מאָדנע געלאָסן ניט ער פאַרביי

דעם פּערד. ער נעמט אים אונטערן ציימל, פאַרקוקט אים אין

די אויגן, לאַסשטעט אים די האַלז, קאַמט אים מיט די פינגער
די גריווע...

מיט אַנגעשפיצטע אויגן שטייען די דריי.

— אַן אַ זייט! — קאַמאַנדעוועט ווידער גרינבערג. דער
פּערד רוקט זיך אָפּ. אַ רויט אַנגעגאַסן אויג קוקט זייטיק נאָר.
גרינבערג גייט מיט געמאַסטענע טריט גלייך פאַר זיך.
אַט איז ער ביי די הינטערשטע פיס.

— אָך! — רייסט זיך אַרויס אַ געשריי ביי אַלע דריי. עס
דערהערט זיך אַ זעץ אין וואַנט, אַבער גרינבערג מיטן בלייבן
פנים און גליענדיקע אויגן שטייט שוין לעבן זיי ניט קיין אַנגער-
רירטער.

— נאָט האָט דיך געראַטעוועט! כאַפט אים אַן סעמיאַר-
נאָו, — איין האַרעלע און דו וואַלסט געווען אַ פאַרטיקער.
— זעסט, אַז ניט... — רעדט מיט אַן איבערגעטריבן רואיק
קול גרינבערג. און כאַפט אַן יעגאַרן פאַרן האַנט, וואָס האַט
ווידער פאַנאַנדערגעוויקלט דעם פאַסטראַנעק און אַנגעהויבן
שרייען: „סטערווע, דו וועסט בריקען, דו וועסט הרגענען?“
— לאַז, לאַמיר גיין.

זיצן די פיר דניעוואַלניעס איינגעטונקט אין שאַטנס און
פירן זייער שמועס.

און סעמיאַנאָו ווידער:

— עך, סאַראַ בענקעניש!

— שוין ווידער דיין ווייבל? — לאַכט סטעפאַנאָו.

— דיר איז גוט צום לאַכן. ביזט אייניקער אַליין, ווי

דער ווינט אין פעלד.

דורך דער געברומעריי און קייטן-קלאַנג שניידט זיך וויי-

דער דורך דער שטילער קרעכציקער רוף.

— ריכטיק ווי אין טרויב־צייט, — הערט זיך צו סטעפאָר
נאָו? — אלעמען איז דאָ שלעכט, — ווערט ער ערנסט, —
טומע באַשעפענישן...

— הערסט? — ניט אים אַ שטורד יעגאָר — הערסט ווי
זיי רופן זיך דורך?

— אפשר צולאָזן, א? — גלאַנצן אויף די אויגן ביי
סעמיאַנאָו.

— ווילסט „פאָר סוד“?

— ווער וועט עס וויסן?

— טאָקע צולאָזן... — זאָגט יעגאָר.

— הערסט? — הויבט זיך אויף סעמיאַנאָו גרייט.

אַ מינוט שווייגן אַלע, הערן זיך צו.

— אז דער קאָמאָנדיר וועט זיך נאָכדעם אַרומזען, —

רייסט איבער דעם שווייגן סטעפאַנאָו, — וועט ער דאָר אונט
פאַרמוטשען.

— וואָס וועט ער זיך דערוויסן? — האַלט זיך ביי זיינס

סעמיאַנאָו, — פון וואַנען וועט ער וויסן אין חדשים אַרום
ווער און וואָס?...

— וואָס זאָגסטו, גרינבערג?

— טוט ווי איר ווילט...

— דער קאָמאָנדיר וועט אונט נאָר ווייטער וועלן מכבד

זיין מיט אַ קיזשאַקל אויף אַ מאַלצייט, — לאַכט שוין סטעפאַר-
נאָו.

— וואָס איז געווען? — פּרעגן גרינבערג און יעגאָר.

— אין קאָניושניע איז געבאָרן געוואָרן אַ קיזשאַקל. עס

איז געווען הימל עפן זיך.. דער קאָמאָנדיר האָט געסטראַשעט

אָועקצושיקן אַלע דניעוואַנעס אין דיטציפּלינאַרנע באַטאַ-

ליאַן און פּלוּצלונג געהייסן צונויפקלייבן די גאַנצע באַטאַרעע.

מיר האָבן זיך געשראַקן. און ער מיט זיין ווערטל : „קאַנאַ-
ליעס, איך שענק אים אייד; אָט, קאַנאַליעס, וועט איר דאָס
האַבן אַ מאָלצייט פון קיזשאַק-פלייש!“

ער האָט געמיינט, אַז מיר וועלן אלע ווי איינער אַ דונער
טאָן : „מיר דאַנקען אונטערטעניק“, אָבער ווי מיר האָבן דערהערט
מיט וואָס ער וויל אונז מכבד זיין, איז געוואָרן געזאַלצן אין
מויל און מיר האָבן געשוויגן. האָט איר דאָס ברידערלאַך באַ-
דערפט זען זיין כעס. ער האָט זיך געוואָרפן און געשליידערט.
אַליין איז ער אַ סיבירער...

— הערט! הערט! — צאַפֿלט זיך אויף סעמיאַנאָוו און
פאַלט אַריין אין שמועס.

דער שטילער קרעכצנדיקער רוח שניידט זיך ווידער אויס
פון דער גריזשעריי און קייטן־קלאַנג און פילט אַז די קאַ-
ניושניע.

— דאָס איז „פילאַנטראָפּ“ און „דאָטשקע“ — זאָגט סטער-
פאַנאָוו.

— קומט, לאַמיר צולאָזן... — בעט זיך מיט צעברענטע
אויגן סעמיאַנאָוו ביי די איבעריקע.

סעמיאַנאָוו שטייט שוין ביים „פילאַנטראָפּ“. דער אַגער
דרייט דעם קאָפּ און שנאַרנט אין אויפֿרעגונג די לופט. די קלוגע
פאַרשטאַנדיקע אויגן זיינען אַנגעפילט מיט גלוט און בלינדן
דייץ. סעמיאַנאָוו פירט אים אונטערן צוים אין דורכנאַנג אַריין.
די אַנגעגאַסענע אָדערן אויף די פאַכוועס פון די פיס ציטערן
פון אויפֿרעגונג, ווי אַנגעצויגענע סטרונעס איבער וועלכע מען
האַלט אין איין פּיסק. עב שפּרינגט, הויבט זיך אין דער ליפֿטן.
סעמיאַנאָוו מיט ביידע הענט פאַרקרעמפט אין צוים שרייט אין
אויפֿרעגונג :

— סטעפּאַנאָוו, פיר אַרויס, פיר זי אַרויס!

פּוֹל אַ בּרִיף

פון א בריה

... דו פרעגסט מיר, מיין ליבע, פארוואס איך שרייב דיר ניט פון מיין לעבן אין קאזארמע. מיט קיין איין ווארט, זאגסטו, דערמאנסטו ניט דיין איצטיקן לעבן און באקלאגסט זיך, אז "ס'איז שווער, עס איז ביטער ניט צו וויסן וואס מיט א נאענטן מענטשן טוט זיך אין אזא אומבאקאנטער, פרעמדער וועלט".
עס איז אמת, אז איך האב אויסגעמיטן דיר צו שרייבן וועגן דער קאזארמע. איך האב געמיינט, אז ערגער פון ניט וויסן איז צו וויסן די ריכטיקייט און נאר צוליב דעם האב איך פאר-שוויגן.

נאר דו פאָדערסט איצט פון מיר, דו באשטיימט, אז איך זאל דיר גראד שרייבן פון מיין גרויען טאָג-טעגלאַכן לעבן אין דער רוסישער קאזארמע, ערגעץ אין פינלאַנד.
גוט, איך וועל דאָס טאָן.

אָבער מיין ניט, מיין ליבע, אז ס'איז גרינג וועגן דעם צו שרייבן. איך ווייס ניט, צי דו וועסט קענען באקומען א קלאָרן באַגריף, א ריכטיקע פאַרשטעלונג, וואָס פאַר אַ מין לעבן דאָס איז, וואָס איך וואָלט זייער געוואָלט, אויב איך שרייב דיר שוין. מיר דוכט, אז פאַר אַ זייטיקן איז דאָס גאַר אוממעגלאַך צו באַ-גרייפן, ריכטיקער, צו דערפילן: אז דאָס איז אזוינס, וואָס מען מוז אַליין דורכלעבן און דורכמאַכן.
נאר איך וועל פרובירן דיר שילדערן איין טאָג, נאָר איין טאָג

פון מער פון דריי יאר, פון יארן, וואס האבן באדארפט זיין די שענסטע אין מיין לעבן (און נאך פון מיינעם?). דאס זיינען דאך די בעסטע יארן פון יוגנט און מענערשאפט! אבער איד פארבריינג זיי אין פינצטערניש, אין שנאה און גרויסע נשמה לידן...

איין טאג איז דא גערעטן אין אנדערן, ווי צוויי טראפנס וואסער, און מאנאטאן און איינארטיק, ווי טראפנס וואסער קאפען די טעג אראפ פון מיין לעבן און ווערן פארלארן אין א וויסטן זאמר. נאך איין טאג דארף איד באשרייבן און אויב עס וועט זיך מיר איינגעבן, וועסטו קענען אלע איבעריקע. וועסטו זען אנדערע סאלדאטן, וועסטו זען מיר. וועסטו זען מיר, וועסטו שוין זען די אנדערע.

נאך פארגעס ניט אויף איין מינוט, אז צווישן מיר און אַנדרע איז דאך פאראן אַ אונטערשייד, אַ גרויסער אונטערשייד. פארגעס ניט, אז איד בין אַ איד אין דער רוסישער קאזארמע נאך די רעוואלוציאנערע יארן פון 1903—1906.

נאך דערווארט ניט קיין גענויע שילדערונג. עס איז אוממעגלעך. מיין ניט, אז די קאזארמע איז אזוי איינאפך, ווי עס דוכט זיך. דער בייזער מזל האט דא צונויפגעיאגט און צונויפגעטריבן מענטשן פון אלע עקן פון דעם גרויסן רוסלאנד. מענטשן פון פארשיידענע אמונות, נאציאנאליטעטן, שפראכן. א סך פון זיי זיינען ניט בלויז דער קאנטראסט, נאך אין גאנצן ווייט, פרעמד איינער דעם אנדערן.

זיי מעגן וואוינען אונטער איין דאך, טאג און טאג אויס עסן פון איין באטשאק — פון דעם קופערנעם סאלדאטסקן קערטעלע, זיי מעגן דורכמאכן די אלע פלאגענישן און דורכלעבן די גאנצע ביטערניש פון קאזארמע-לעבן, זיי בלייבן דאך פרעמד איינער דעם אנדערן. אפילו צרות און פרייד פארשטייען זיי

אַנדערש. צייטנווייז קוקט עס מיר אויס משונה/דיק, וואָס זיין פון איין לאַנד זאָלן זיין אזוי אָפגעשטאַנען איינער פון אַנדערן. אזוי ווייט איינער פון אַנדערן, אזוי פיינדלאַך און אפילו דער-ווידער...

אין קאזארמע געפינסטו אַלץ: די טומלדיקע, איבערנעשפּיצ-טע שטאַט און דעם אומוויסנרן, אַבערגלויבישן דאָרף, די ווילדע ווילדערניש און די צעלאָזענע עפנטלאַכקייט, אַ שרעקלאַכן פּאַנאַ-טיזם און פולשטענדיקע אפיקורסות, כוליאַניזם און מערקוויר-דיקע ריינקייט. באַ איין סאַלדאַט איז די פאַרגאַנגענהייט אַ פאַרוויקלטע, אַ פאַרפלאַנטערטע, באַם צווייטן עפעס אַ קינדערשע, אַ נאַאיווע. ווער עס זיינען זיין פון די „היסטאָרישע יאָרן“ און ווער עס האַט אָפגעלעבט אין פולער אומוויסנהייט.

און דאָס אַלץ איז צונויפגעטריבן אין איין פלאַנטער און צו-געדעקט מיטן גרויען שינעל. אַלץ איז גרוי און פאַרדעקט. אַלץ מוז זיין גרוי און פאַרדעקט. די בעסערע מוז זיין איינזאַם און פאַרשלאָסן. זיי באַהאַלטן טיף אין זיך די אייגענע געדאַנקען און געפילן. און אז מען באַהאַלט און מען באַגראַבט, ווערן צייטנווייז געפילן אין גאַנצן אָפגעטעמפּט, דערשטיקט... דער בעסערער ווערט אויך דורכאויס גרוי — בלוזער שינעל.

איך האָב געזען, ווי סאַלדאַטן האָבן אומבאַמערקטערעהייט פאַרלאָרן זייער גייסטיק גוטס, וואָס זיי האָבן מיט זיך געבראַכט. איינע זעען אַליין וואָס גיכער פּטור צו ווערן פון דעם, אַנדערע ווידער האָבן ווייניק וואָס אזאַ באַגאַזש געהאַט, פאַראַן דאָ אפילו אַזוינע, וואָס האָבן מענטשלאַך בלוט אויף זייער געוויסן. און עס דאַרף טרעפן אַ נס, אַן אמתער נס, אַז איינעמס נשמה זאָל ווערן וואָך אין קאזארמע, כאַטש אַזוינס האָב איך שוין אויך געזען.

מען לעבט דאָ אַפּ צוואַיטען די בעסטע יונגע יאָרן און שפּע-

טער צעלויפט מען זיך. מען געדינקט ניט און מען פארגעסט
אייער דעם אנדערן. דער צוואנג האט צוזאמענגעבראכט און
דאס פרייע לעבן וועט צעשפרייטן.

אזא לעבן איז שווער צו מאכן פילן דעם זייטיקן. צייטנווייז
איז עס אויך ניט ליב צו טאן. איד וועל נאר ארויסכאפן פון
פלאנטער א פאדים דא, א פאדים דארט; איד וועל אנווארפן
אויפן פאפיר נאר שטריכן, פלעקן, וואונקען. טראכט זיך אין זיי
אריין, אמאל לייען צווישן די שורות און דו וועסט אפשר דער-
פילן, וואס איד, דער אידישער סאלדאטן און איבערצייגטער גע-
נער פון מלחמה, לעב איבער אין דער רוסישער קאזארמע.

וועט דיר אויסקומען עפעס מיאום און ציניש, ווייס, אז די
ווירקלאכקייט איז נאך מיאוסער און צינישער. זאלסט ניט
מיינען, אז איד איבערטרייב, אז איד מאך שווארצער די פארבן,
פארקערט, ניט אלץ קען איד שרייבן און ניט אלץ וויל איד
שרייבן... אמאל ווייס איד אליון ניט, איד קען זיך אליון ניט
פארנאנדערקלייבן. איין זאך פיל איד נאר: אז דא אין קא-
זארמע קרעמפט זיך א געפענטעטער, איינגעשמידטער יונגער
לעבן — דאס יונגע לעבן פון יונגע מענטשן.

דו פארשטייסט געוויס, ווי ווייט מיר, דעם איבערצייגטן
געגנער פון קריג, איז דורך און דורך דערווידער די קאזארמע —
אט דער האדולניק פאר קריג. דער שרעקלאכער פאר מיר גע-
דאנק, דוכט מיר, קריכט גארניט ארויס פון מיין באוואוסטזיין,
כאטש, ווי דו ווייסט, איז אויפן פאליטישן האריזאנט שטיל און
מיר אליון לעבט זיך אפשר בעסער אין פארגלייך מיט אנדערע
סאלדאטן, מיט אנדערע אידישע סאלדאטן געוויס, און דאך קען
איד פון דעם געפיל ניט פטור ווערן.

און מערקווירדיג: דאס ווארט מלחמה ווערט אין קאזארמע
ווייניק וואס דערמאנט. עס איז מאדנע, אז צוליב וואס מען

הפּאַלם זיי דאָ דערהויפּט, וועגן דעם ריידן די סאַלדאַטן ניט. עס קוקט אויס, אַז דער געדאַנק פון מלחמה איז זיי ווייט און פרעמד, ווי עס איז ווייט און פרעמד אַ יונגן געזונטן מענטשן דער נע-דאַנק פון טויט.

אַבער יעדע רגע פון מעת-לעת איז דאָך אויסגערעכנט אויף צו לערנען די מלחמה-שטיק, צו קענען פאַרניסן בלוט, ווערן געוואוינט צו דעם, ניט שוין, מיינסטו, פילן עס ניט די סאַל-דאַטן?

זיי פילן דאָס. נאָר דעם געדאַנק פון מלחמה פאַרטרייבן זיי אין דער טיפּסטער טיפּעניש פון באַוואוסטזיין. אַבער טראַגט זיך נאָר אַדורך אַ קלאַנג, ניט אַ שימער אויפן פאַליטישן האַר-זאנט דער בלוטיק-דריטער פייער-פון מלחמה, גאַט, מיט וואָס פאַר אַ טראַגישן אַפּשיון עס גלאַנצט אָפּ באַ די מערסטע סאַלדאַטן אין די אויגן!

די ביינקעניש אַהיים איז אַ שרעקלאַכע. קריסט און איר ביינקען צוגלייך. ווי אַרעסטאַנטן, נאָך מיט מער ביינקעניש, ציילן די סאַלדאַטן די חדשים, די טעג, די שעה'ן פון זייער צוריק-קער אַהיים.

באַ די סאַלדאַטן איז די קאַזאַרמע אַ געפיינקעניש. דאָס שווערע, געמאַטערטע לעבן לאַזט זיך פילן. מענטשן ווערן פאַר-ביטערט, נקמה'דיק, און שוין צו דרייסט פון פאַרצווייפלונג און ביינקעניש. ווי אין אַ טורמע טרייסט מען זיך דאָ מיט ניט נע-שטויגענע און ניט געפלויענע האַפענונגען, מיט אַלערליי קלאַנג-גען, אַדער גאָר מיט דער ווילדער האַפענונג, אַז מען וועט קראַנק ווערן, אַדער עפעס וועט זיך טרעפן, מען וועט ברעכן אַ האַנט, אַ פוס, מען וועט כאַפן אַ גוטע קריינק און באַפרייט ווערן פון דינסט...

די גאַנצע סאַלדאַטסקע תורה, וואָס מען לערנט די סאַלדאַטן

פון מושטירן ביו „סלאוועסנאסט“, דרייט זיך ארום דער סאל-
דאטישער דיסציפלין — דער העכסטער אויסדרוק פון מענטשלאך-
כער דערנידערונג. די סאלדאטישע דיסציפלין איז א ברוטאלע
קונצשטיק, וואס שרויפט ביסלאכווייז איין אפילו די פרייסטע
נשמה. פריער דערשלאגט מען אין סאלדאט דעם מענטשן; מען
זעט, אז גלייך פון אנהויב זאל ער פארלירן זיין איד, זיין זי-
כערקייט אין זיך, זיין מענטשלאכן ווערט. אים, דעם דערוואק-
סענעם, הויבט מען אן איבער א ניס לערנען און מאטערן ווי צו
גיין, ווי צו ריידן און ווי צו האלטן זיך. געוואוינהייטן, שפראך,
גאנג, פון זיין פריערדיקן פרייען לעבן ווערט דא מיט דער גרעס-
טער אכזריות אויסגעווארצלט. מיט דעם צוזאמען ווערט א טיפע
שרעק איינגעפלאנצט בין סאלדאט אין הארצן — ער זאל ווערן
די געהארקזאמסטע באשעפעניש, וואס איז פאראן אויף דער
וועלט.

ער איז אונטערגעווארפן אונטער א גאנצער פיראמידע פון
עלטסטע און נאטשאַלניקעס און יעדן עלטסטן און נאטשאַלניק
מוז ער אפגעבן „טשעסט“ — הויבן די האנט צום דאשעק. איך
האב אַנגעכאפט אזא קלייניקייט, ווייל עס איז לעכערלאך. צום
אנהויב איז עס טאקע קאמיש: טאקע, צי זיך אויס, הויב די
האנט צום דאשעק און גלאץ אויף יענעם די אויגן... אבער ביס-
לאכווייז ווערט די צום טויזנטן מאָל איבערגע'הזר'טע אויסער-
לאַכע באַוועגונג אַן אינערלאַך געפיל. א מענטש, וויזט אויס,
קען ניט פארליידן צו טאן אומזיניקע זאכן. און אויב ער איז
פאָרט געצוואונגען צו טאן אַן אומזין, הויבט ער אַן אין דעם גע-
פינען אַ זין... דער הויבן כסדר די האנט פאַר „טשעסט“ מאַכט,
אַ דער סאלדאט הויבט אַן צו פילן, אַז דער נאטשאַלניק איז
טאקע עפעס גרעסער פון אים אַליין. געוועזענע סאלדאטן האָבן
מיר דערציילט, אַז ווען זיי זיינען שוין געווען אַרויס פון דינסט

און שוין געטראגן ציווילע קליידער, האָט זיי נאָך גענומען אַ לאַנד-
גע צייט, ביז זיי האָבן זיך אָפּגעוואוינט פון וועלן אָפּגעבן
„טשעסט“, ווען זיי האָבן דערזען אַן אָפיציר אין גאַס.

אַבער באַזונדערס ליידיט דער איד און דוקא דער איינפאַכער
— דער איד פון אַ גאַנץ יאָר. געוויינלאַך ליידין אַנדערע פעלקער
אויך. עס ליידין פּאָליאַקן, מאַכמעראַנער און די אַלע אַנדערע,
וואָס גייען אונטערן נאָמען „אינאַראַדצעס“. פּאָליאַקן ליידין גאָר
אַ סך, אָבער דער פשוטער אידישער סאָלדאַט ערנעץ פון תּחום,
וועמען עס קומט אויס צום ערשטן מאל אַריינפאַלן אין אַ קריסט-
לאַכן ים — טרינקט זיך גאָר אין פאַראַכטונג און שפּאַט. באַ-
זונדערס ליידיט ער פון דער „נידעריגערער נאַטשאַלסטוואַ“ און
פון יענע סאָלדאַטן, וואָס זיינען אַ אידן אַ שונא.

געוויס קומט דער קורס פון דער העכערער נאַטשאַלסטווע,
פון אויבן שטראַמט עס די שנאה און די פאַראַכטונג צום אידישן
סאָלדאַט, אָבער זיי זעט ער זעלטן — אַמאָל אויף אַ פּאַראַד, אויף
אַ „סמאַטר“, אָבער מיט די קליינע קומט אים אויס צו זיין טאַג
און נאַכט און זיי פאַרביטערן אים און פאַר'סמ'ען אים דעם
לעבן.

אויב דער אידישער סאָלדאַט האָט אויף דער פּריי ניט גע-
נומען אַן אַנטייל אין דער דעוואָלוציאַנערער באַוועגונג, איז ער
גאָר פאַרלאָרן. ער פאַרשטייט ניט און באַגרייפט ניט די אומ-
זיסטע שנאה, מיט וועלכער ער ווערט פאַרפּלייצט.

אפילו איד, וואָס ווייס שוין די קוואַלן פון איצטיקן אַנטי-
סעמיטיזם, וואָס בין ניט רעליגיעז, וואָס בין געוואוינט צו קריסטן,
וואָס קאַן מוין שטעטל באַשטיין און בין מער צוגעגרייט זיך צו-
פאַסן צו דער קאַזאַרמע, אפילו איד פיל צייטנווייז, אַז איד שטיק
זיך און ווער דערשטיקט.

אַט הער אַ פּאַל, וואָס איז פאַרגעקומען די טעג. ווי דו

וועסט זען, איז עס אן אויסנאם־פאל. אבער וואס איך האב
 בשעת מעשה איבערגעלעבט וועסטו זיך קענען פארשטעלן.
 איך בין אין קארצול, זיך אין „קארצולנע פאמעשטשעניע“
 און ווארט אויף מיון רייע צו גיין אויפן פאסט. עס איז א ווינד
 טערדיקע מיטן־נאכט. אין „פאמעשטשעניע“ איז שרעקלאך אַז
 געהיצט. דער היינגל־לאמפ טשאדעט. דער איינציקער פענצטער
 איז פארהאקט. פון דרויסן קוקט אריין די פינישע ווייסע ווינד
 טערדיקע נאכט. עס איז איינג און הייס. צופיל סאלדאטן פאר
 אזא קליינער שטוב. מיר זיצן אָנגעטאָן אין אונזער פולער אַמור
 ניציע. פון היץ און איינגשאפט איז טרוקן אין מויל. די אויגן
 קלעפן זיך, שלאָפן טאר מען ניט, זיצן די וואכע סאלדאטן און
 מען דערציילט זיך מעשות.

איך געריינק ניט ווי אזוי, נאָר מען איז אַרויפגעקומען אויף
 א שמועס וועגן אומרוען אין די פריערדיקע יאָרן. רעדט מען,
 דערציילט מען. און דאָ צורעדט זיך אויף אַ פּויליש־רוסישן אַק
 צענט אַ קליינגעוויקסיקער סאלדאטן, אַ שגץ פון לאַמוזשער גר
 בערניע: ער דערציילט:

עס איז געווען זומער צייט, אין דער אומרואיקער צייט, ווען
 אידן האָבן געוואָלט וואַרפן באַמבעס אין קאַסציואַל. איך שטיי
 אזוי אויפן פעלד און אַקער מיטן פערד. מיין הונט, אַ גרויסער
 הונט, וואָס וואָלט געקענט צערייסן אַ מענטשן, לעבן מיר. מיין
 הונט הויבט אָן קוקן אויפן וועג. איך אויך. איך זע פונדער
 ווייטנס עס פאָרט דער שרייבער פון דער גמינע אין זיין בריטשקע.
 לאָז איך גיפ דעם אַקער און גיי צו צום וועג.
 „דזשענדאַברע!“ זאָג איך.
 „דזשענדאַברע!“
 „וואָס הערט זיך אין שטאַט?“ פרעג איך.

„עם האַט זיך שוין אָנגעהויבן!“ ... גיט ער צו מיר אַ מאַך
מיטן האַנט און פאַרט אַוועק.

אַזוי, טראַכט איד, עס האַט זיך שוין אָנגעהויבן, וואו נעמט
מען איצט אַ אידן? כ'זע מיין הונט קוקט ווידער אויפן וועג.
פונדערווייטנס זע איד, עס גייט אַ איד אַן אַרימאָן, זיי גייען באַ
אונז פון שטעטל צו שטעטל. טראַכט איד: גאַט האַט צוגעשיקט,
און שטיי שוין און וואַרט באַס וועג. דער זשיד, ווייזט אויס,
האַט עפעס דערשמעקט, איז ער געבליבן שטיין, אַביסל געזוקט
און זיך געלאָזט לויפן צוריק.

איד האָב אַ רייך געטאָן דעם הונט און זיך אַ יאָג געטאָן.
דער הונט האַט אים געפאַקט באַ דער פּאַלע. איד האָב אים גע-
בראַכט צושלעפּן צו מיין פעלד. ער איז געווען אינגאַנצן אין שמאַ-
טעס און האַט זיך געטרייסל'ט פון שרעק. איד קוק אים אַזוי אָן און
זאָג: ס'וועט גאַרניט זיין... שפּאַן אויס דעם פּערד, נעם דעם
בייטש און זאָג: שפּאַן זיך אַיין! ער מאַכט זיך ניט פאַרשטיי-
ענדיק. איד — אַ שמיץ מיטן בייטש. ער אויפן זשידאָוסקן
שטייגער: געוואַלד, געוואַלד! ...

באַ דעם נאַכגעמאַכטן אידישן געוואַלד איז אַריבער אַ שמויכל
איבער די סאָלדאַטישע פנים'ער. איינער האַט זיך פּערדיש צע-
הירזשעט פון הנאה.

„איד האָב אים אַיינגעשפּאַנט אין אַקער“, דערציילט דער
שגז, נאָך מער צעוואַרעמט פון געלעכטער. צום אָנהויב האַט ער
געצויגן, נאַכדעם האַט ער ניט געוואַלט גיין, האָב איד אַראָפּגע-
ריסן די שמאַטעס און איבערן נאַקעטן לייב מיטן בייטש, מיטן
בייטש... כ'זע, ער איז גאָר אַוועקגעפּאַלן. דאָ האָב איד זיך
דערשראַקן. איד זע, ער זשיפעט ניט, האָב איד אים צוגעשלעפּט
צום ראַווע — אַ פּולע מיט וואַסער — און דעם קאַפּ אונטערגע-
טונקט. ער האַט אָנגעהויבן מאַכן בול... בול...”

„דו הינטישער לעבער“, האב איך זיך צעשריען, „דו דער-
צײלסט דא ליגנס. דיר וואָלט זיך געוואָלט אפשר טאָן אַזוי.
האַסט מיר באַדאַרפט אַנטרעפן אויף דער פּריי, און ווען ניט
איז „קאַראָולנע פּאַמעשטשעניע“, וואָלט איך דיר גלייך אויס-
געחאַקט די איבעריקע אויסגעפּוילטע ציין. אָבער זייט ערות,
ווענד איך זיך צו די אַנטשוויגן געוואָרענע סאַלדאַטן, איך וועל
איבערגעבן צו נאַטשאַלסטוואַ. אז ער האָט אַליין דערציילט, ווי ער
האַט געפּייניקט און דערטרונקען! אַ אידישן אַרימאַן אויף דער פּריי.

— ווער דערטרונקען? — האָט ער זיך אָנגעהויבן שווערן. —

איך האָב אים גלייך אָפּגעלאָזן.

— ניין, דערטרונקען, — שטיי איך אויף מינס, איבער-

צייגט, אז די גאַנצע מעשה איז אַ ליגן, אַ ווילדע באַרימעריי, און
וויל אים אַנשרעקן.

— ווי אַזוי דערטרונקען? — פּרעגט ער באַ די איבעריקע

סאַלדאַטן — אז איך האָב געקראָגן נאָר צוויי וואָכן אַרעסט...

איצט האָב איך פּאַרשטאַנען, אז עס איז אַן אמת. אין אויפ-
רעגונג האָב איך ניט אויסגעהאַלטן און זיך אַ כאַפּ געמאַן שלאָגן.
די איבעריקע האָבן מיר שוין געהיט און ניט דערלאָזן. אין „קאַ-
ראָולנע פּאַמעשטשעניע“ איז אַוועק אַ גאַנצער גערייד וועגן פּאַ-
גראַמען. מיר האָט זיך אַיינגעגעבן אויפּוועקן דעם געוויסן באַ
די רוסישע סאַלדאַטן. צווישן זיי איז ער געווען דער אַיינציקער
פּאַליאַק און איך דער אַיינציקער איד. באַזונדערס האָט זיי גע-
רעקט, וואָס דאָס איז געווען אַ איד אַן אַרימאַן, אַזוי אַ איד וואָלט
זיי אפשר ניט געאַרט. זיי האָבן זיך געלאָזן אים זידלען און מיר
באַרוואַיקן. פּעטרושין, אַ שניץ פון יעקאַטערינאַסלאָוו, האָט שוין
דערווייַל דערציילט וועגן יעקאַטערינאַסלאָווער פּאַגראַם. און ווי
פיין ער איז געווען, ניט ווי דער לאַמוזשער. ער האָט געזען פון

פענצטער, ווי מען פייניגט א אידיש מידל, האט ער דאס ניט
נעקענט צוקוקן און אוועקגעדרייט דעם קאפ.

— פעטרושין, — פרעג איך, — פארוואס האסטו זיך ניט
איינגעשטעלט?

איך האב געוואוסט, וואס ער וועט מיר ענטפערן און ער האט
מיר טאקע געענטפערט:

— שמעל זיך איין, מען וואלט דיר דער'הרג'עט.

אט מיט אזא, ווי דער שניץ פון לאמזשער גובערניע, מוז איך
צוזאמען לעבן: עסן, שלאפן, זיך פרייען, אמאל זיך איינשטעלן
פאר אים און, נאך ערגער, צוזאמען ליידן...

מאניעווערעם

דאס ארויסטרעמן

מיט טראַמפּייטן און געזאַנג טרעטן אַרויס אויף מאַניעוורעם פון דער פינישער שטאַט מחנות רוסישע סאַלדאַטן. אַנגעטאַן אין „כאַקסי“, די שינעלן צונויפגעראַלט אין בויגל און איבערגעוואַרפן איבערן פלייצע צוזאַמען מיט די שווערע ראַנצעס, מיט אַרונטערגעלאָזענע שווי-רימענדלאַך איבער די אַפגעברענגטע פנים'ער, ציען זיך איבער די שטאַטישע גאַסן די אַלערליי מינים מיליטער.

די סאַלדאַטן פילן זיך אויפגעלעגט. אין העלן אוינסט טאַג גייט זיך לייכט. די ווילדע פינישע זון ברייט נאָר אַליי, אַבער דער פרישער ים-ווינטל און דער שאַטן פון די אייגנאַרטיקע גראַד ניט-מויערן מאַכן קיל, די שטימונג — געהויבן, פלייסן זיך אַלע גוט צו רייטן און צו גיין און האָבן אַ „העלדישן אויסזען“.

— קוק נאָר, ווי אונזער גבור, דער וואַלנאַ-אַפּרעדיעליאָיר שטשיסיאַ אין די שפּאַקולן וואַרפט דאָס אַרויס הענט און שטעלט דאָס פיס... — ווייזט אָן איין שיסער*) דעם צווייטן, אויף אַ קרענקלאַך קורצזיכטיקן פרייוויליקן וואָס שפּרייזט מיט פאַרושמורעטע אויגן און אַ פריילאַכן פנים.

* שיסער („סטערלאַק“) — דעם נאָמען פלעגן טראָגן אין דער רוסישער אַרמיי טיילן פון אינפאַנטריע.

— אָט, ברודערל, — ווענרט זיך צופירן אן אַרטילעריסט
 פון זיין האַרמאַט אַראָפּ צו אַ שיסער, וואָס גייט ביים זייט:
 — כ'האַב קוים דערלעכט די מאַניעוורעס, אזוי האָט מיר
 שוין אַלץ צוגעגעסן...
 יענער, אויפן גאַנג, פאַרריכט דעם ביקס אויפן אַקסל, כאַפט
 אַ קוק אויף די אייגענע שטייול:
 — יע, — איז ער מסכים, — פאַרט אויף דער פריי, ניט
 אין קאַזאַרמע...
 — אָט דאָס מיין איך טאַקע...
 — זאָג מיר, — וואַרפט פּלוצלונג אַ בליק אויפן אַרטילע-
 ריסט דער שיסער, — ביזטו ניט אַ „יונגער“?
 דער אַרטילעריסט ווערט רויט:
 — ס'איז אזוי...
 — כ'האַב באלד פאַרשטאַנען... — שמייכלט יענער — אז
 ניט, ליבינקער, וואָלסטו זיך צופיל ניט געפרייט, כאַטש אייערע
 אַרטילעריסטן איז שטענדיק גוט, פאַר אייך זיינען מאַניעוור-
 דעס גאַרניט, זיצסט זיך ווי אַ פּריץ אויפן האַרמאַט און פאַר-
 טיק...
 — און פון וועלכן יאָר ביזטו? — פּרעגט שוין נייגערדיק
 דער אַרטילעריסט.
 — אָט אזוי פיל סלזשבע איז „אונז“ געבליבן, — ווייזט
 יענער אָן אויפן שפיץ נאָגל — אינגיכן נאָך די מאַניעוורעס
 פאַרן „מיר“ אַהיים...
 — פון לעצטן (יאָר)? — צעברענען זיך ביים „יונגן“ די
 אויגן. — כ'וואָלט שוין זיך מיט דיר געביטן... דאַרפסט איצט
 צופירן זיין.
 — צופירן בין איך, זאָל נאָר אויף די מאַניעוורעס עפעס
 ניט געשען, — זאָגט ווי פאַר'דאַגה'ט דער שיסער.

— זאל טרעפן וואס ס'ויל, — מאכט זיך העלדיש דער
„יונגער“ — כ'האב נאך סלזשבע א תחום...
— טענה ניט צופיל, — ווארנט אים דער שיסער, — מיר
זיינען נאך אין שטאט. זע, זינג בעסער גלייך מיט אלעמען.
מען קען נאך אריינכאפן פון קאמאנדיר...
אן א שיעור ציען זיך די מחנות. שטארק און מונטער חילכו
איבער די גאסן די וואויל-יונגערישע לידלאך פון די געזונטע
ברוסטן.

דער נאנצער בייטאניקער קאך שטעלט זיך אפ אויף א וויילע.
ווי פארוואונדערט. די טראמוויען שטעלן זיך אפ, אויטאס און
פורן איילן שנעל דורכצופארן אום צו מאכן א וועג. פון די
אויסגעצירטע מאנאזינען לויפן ארויס נייגעריקע. די באדינטע
שטעלן זיך אויך אויס אין די טירן. פון די מויערן קוקן ארויס
דורך די פענצטער ערנסטע פינישע פנים'ער. מיט קרומע בליקן
קוקן זיי אויף דער משונה'דיקער שטאלענער בארשט פון שטיקעס.
אויף וועלכע ס'האט זיך אזוי פריי צעשפילט די זון, און מיט א
פארבארגענער מורא הערן זיי זיך צו צום טויבן שווערן גערודער
פון דער ארטילעריע, צו דעם גאנג פון די „שיסער“, וואס קלאפן
אפ יעדן טראקט קרעפטיק, הארט, מיט טויזנטער אונטערגעשמיד-
טע שטיוואלעס, ווי די פינער אויף-צור-להכעיס...

— זע נאך ווי די טשוכנעס בלאָזן זיך אויף אונז, מיר
זיינען זיי ניט ליב... — ווארפן זיך דורך מיט איינצלנע ווער-
טער די סאלדאטן אין די רייען.

— ניט אלע, אָט דאָרטן האָפקעט א מוטער דאָס קינד אין
פענצטער.

— דאָס איז מסתמא פון אונזערע, א רוסישע, — ענטפערט מען.
אין גלייכע שורות, מיט די קאראבינען אויף די פלייצעס
אין רויטע מונדירן, רייטן בראַוו די גוסאַרן.

אין דער שפיץ רייט זייער שווארצער ריזיקער קאמאנדיר.
זיצט אויף אַ ברוינעם, גלאַנציקן פּערד. ווי צוגעשמידט צום זאַטל.
דערזעט ער אָבער אַ רעדל מענטשן, אַ שענערע גאַס, גיט ער אַ
וואונק הינטער זיך צום טרובאַטש אויפ'ן ווייסן פּערד. דער גיט
שוין אַ מאַך מיט'ן האַנט צו די גוסאַרן און באַלד פאַרהילכן זיי
די גאַס מיט אַ שרייאַיק לידל.

דער ערשטער גוסאַר פון רעכטן פּלאַנג, ווען ער דערזעט
אַ מיידל קומט ער גאָר אַריין אין התפעלות, ער וואַרפט אָפּ
די קורצע דימענע לייצעס, לאָזט גיין פריי דעם פּערד און אַליוו
טוט ער אַריין פיר פינגער פון ביידע הענט אין מויל, און
צעפייפט זיך היכטיקער פון אַלעמען:
„טרי דערעוואני, דווא סעלא“...

באַלד האַלטן אים אונטער די איבעריקע מיט אַלע כחות :

„וואַסיעם דיעוואַק אַדין יא“...

מיט ביסטרע פאַרדעכטיגע אויגן קוקט זייער קאמאנדיר אויף
די פינער. אין זיין אויסגעשטעלטער ברוסט, אין זיין גאווה'דיקער
פאָזע ליגט דער אויסדרוק: איר זעט זיי די בראַווע יונגען?...
נישקשה, איר וועט זיין ביי אונז שטילינקע...

מיט אויגן פול מיט קאַלטער שנאה באַגלייטן די פינער דעם
מאַרש פון די פרעמדע סאָלדאַטן. עס געפעלט זיי ניט די רוסישע
לידער, ווי עס געפעלט זיי ניט דער צעכהאַוז ריח פון דער שמיר
ראַכץ, וואָס צעשפרייט זיך אין דער לופט צוזאַמען מיט זיי.
קרימען זיי די נעזער... אימיצער צעניסט זיך גאָר און שפייט
אויס: „טפו, דער רוסישער ריח“...

באַלד קומען אונטער קאַזאַקן אין פאַפּאַכעס אויף פלינקע
פּערדלאַך מיט אַ וואַלד פון פיקעס. די פינען באַגלייטן זיי מיט
פאַראַכטנדע שמייכלען מיט אומפריינדלאַכע בליקן. די קאַזאַקן

פילן דאָס — צעשפילט זיך פון העלער הויט אַ פערד ביי אַ
קאָזאַק... און אַמאָט, דוכט זיך, וועט ער אַרויפּשפּרינגען אויף
די מענטשן, אויפן טראָטואַר... ס'ווערט אַ סומאַמאַכע, ס'דער-
הערן זיך געשרייען פון שרעק... נאָר דער קאָזאַק האָט שוין
ווידער איינגעצוימט דעם פערדל, ער שמייכלט מיטן גאַנצן
פנים און ווענדט זיך גוטמוטיק צום עולם:

— האָט קיין מורא ניט, „ניטשעוואָ“... ס'איז גאָר נישט.
שול קינדער לויפן פון אלע זייטן, וואָרפן קאַמיש מיט די
הענט און סטאַרען זיך גיין „אין פּוס“ צוזאַמען מיט די סאַל-
דאַטן. לויפט אַרויס אַ מוטער פון אַ הויז און שלעפט פאַר
אַ האַנט אוועק אַ קינד: קום, ניטאָ וואָס צו קוקן...
ביי די סאַלדאַטן הויבט זיך אויף פון איר אַ חוּק. קוקט
די פרוי מיט בייזע אויגן אויף די לאַכנדיקע סאַלדאַטן און
פאַרשווינדט באַלד מיט'ן קינד אין אַ טיר.

נאָר דינסט־מיידלאַך אין ווייסע פאַרטוכער רוקן זיך האַלב-
אַרויס פון די זייטיקע פענצטער, מיט די ביז איבער די עלנבויגנס
ענטבלויזטע הענט, פאַכן זיי און ווינקען שעלמיש צו די גוסאַרן
און וויקסיקע אַרטילעריסטן.

צענדליקער הענט ווערן אויסגעשטרעקט אין ענטפער, פרוינד-
לאַך לאַכט מען און מען ווייזט זיי אויף שטוב־לשון: וואָס זיצט
איר דאָרטן? קומט, מיר וועלן אייך מיטנעמען...

ערנעז־וואו קוקט נאָך אַרויס גנב'יש פון אַ פאַראַדנעם פענצ-
טער אַ מיידל פון אונטער אַ גאַרדין, ביז די פלינקע אויגן פון
אַ סאַלדאַט געפינען איר אויס, איז דער זעלבער רגע גלייכט זיך
אויס דער גאַרדין און דער סאַלדאַט צעלאַכט זיך פון הנאה.

די צונויפגעמישטע פרעמדע סאַלדאַטן ריידן זיך פאַנאַנדער
אויפ'ן וועג. ס'געפינען זיך אויס זעמליאַקעס, לאַנדסלייט. די
אַרטילעריסטן זיצנדיק אויף די האַרמאַטן טענה'ן איין מיט די

שיסער, וועלכע באגלייטן זיי אלס וואך. גאר אפט טרעפן זיך באקאנטע.

— וואו האט איר עפעס אייער פאדפראפארשטיק איבער געלאזן? — פרעגט א שיסער אן ארטילעריסט.

— ער האט זיך אין שטאט אפגעשטעלט, מיר'ן זיך בא- גיין אן אים...

— אט א הונט! דו ווייסט, ער האט דאך מיר צוגעדינט א טאג ארעסט, ווען איך בין געקומען צו גאסט ביי אייך אין באטארייע, ווייל כ'האב אים ניט באמערקט און קיין "טשעסט" ניט אפגעגעבן?

— וואס דען, האסט געוואלט ס'זאל דיר גלאט אפגיין? ... איראנזירט דער ארטילעריסט.

אין מיטן גערודער פון גאנג דערטראגט זיך פלוצלונג פון די הינטערשטע רייען א ווייטער טומל, וועלכער קייקלט זיך. דוכט זיך, פארויס איבער די סאלדאטסקע קעפ און ווערט אלץ שטארקער און נעענטער.

דאס זינגען פארשטומט, באלד דערהערט זיך דער ליארם פון א באגריסונג, וואס טויזנטער מיילער שרייען, אויס, א סימן, אז נאטשאלסטווע יאגט איבער.

די סאלדאטן ווערן שטייפער. די אפיצירן און די עלטסטע גיבן אן התראה צו די רייען: זע, פאס אויף!

אימיצער שרייט אויס אומנאטירלאך הויף די קאמאנדע:

— „סמירנא, ראווינעניע נאפראווא! (1)

אלע קעפ גיבן זיך מיט איין מאל א קער צו רעכטס...

א גלענצנדע נרופע אפיצירן רייט פארביי.

א קליינינקער, רירעוודיקער פאלקאוויק, וואס פארט פארויס

(1) רואיק, קוק אויף רעכטס!

האַלט אָפּ אַ ביסל ביי יעדער אפטיילונג זיין פּערד, באַמבלט נער-
ווען מיטן האַנט אַ רויטן פּרענזל אויפן שווערד, לויפט דורך
מיט די שוואַרצינקע צוקאַכטע אויגעלאַד איבער די רייען און
אויף אַ דין קול'כל באַגריסט ער זיך:
— זדאַרְוּוּאָ רעביאַטאַ!

איין אָפטיילונג נאָך דער אַנדערער ענטפּערן אים אָפּ און
דער ליאַרס טראַגט זיך אַוועק אַליץ ווייטער און ווייטער.
— ווייסט, ווער דער פּאַלקאַוויקל איז? — פּרעגט אַ שיסער
אַן אַרטילעריסט.

— ניין, כ'האַב אים קיינמאַל ניט געזען, נאָר ס'איז מיר
גענוג מיין אייגענע נאַטשאַלסטוואַ, נאָך אייערע קענען...
באַלד צעלאַכט ער זיך מיט אַ פּולער מויל געזונטער ציינער:
— נו, קאַמאַנדירן האָט איר דאָס אַ ביסל! אַזא קליינינקער,
אַן אמת'ע פּעשקע, ביי אונז וואַלט ער געסטייעט אויף אַ ביס...
— גאַך ניט, ברודערל, איצט זיינט איר אַלע אונטער זיין
קאַמאַנדע, זע רייס זיך נאָך ניט אָן — פּרעג ביי זיי, וועלן
זיי דיר זאָגן, וואָס פאַר אַ צאַצקע ער איז... — ווייזט ער אָן
אויף די אַנדערע סאָלדאַטן.

— ווער איז ער? — ווערט נייגעריק דער אַרטילעריסט.
— דאָס איז דער פאַרשאַלטענער „פּוליאַ" — רעדט איינער
מיט האַרץ אַרויס.

דער אויסדרוק ביים אַרטילעריסט בייט זיך גלייך, ווי
צורודערט פּרעגט ער אומגלויביק: — איז דאָס טאַקע דער אמת'-
ער „פּוליאַ"?

— וואָס, געהערט פון אים? — שיינט אויף דער פנים ביים
פּריערדיקן שיסער, — ניט שוין זשע אָן אַנדערער, דאָס איז
טאַקע יעוואַ וויסאַקאַבלאַנאַראַדיע „פּוליאַ" אַליין...
— דער טייוול קען אים... — שפּייט אויס דער אַרטילע-

ריסט, — מען דערציילט דאך, אז דאָס איז אַ חיה ניט קיין מענטש.

— וואָס ער לאָזט זיך הערן? ... — רעדט ווייטער דער ער-
שטער מיט אַ מאָדנעם פאַרביסענעם טריאומף, ווי ס'וואָלט אים
געפרייט, וואָס „פּוּליאַ“ איז אזוי פּאַפּולער.

— געוויס געהערט, נאָר געזען האָב איך אים נאָך ניט,
דאָס ערשטע מאָל, ס'איז ניט אויסגעקומען...

— נאָך ערגער פון אַ חיה... — פּאַלט אַרײַן היציק דער
ערשטער, — איינס — צוויי מאַכט ער פון אַ סאָלדאַט אַ תל.

— נו, און אַ צונעמעניש האָט ער דאָס אַ ביסל, — שפייט
ווידער אויס דער אַרטילעריסט, — טפּו!...

— ביי אים איז דאָס אַ ווערטל אַזאַ, דערציילט דער שר-
טער, — ביי אים אַ סאָלדאַט דאַרף לויפן, ווי אַ פּוּליע, דאַרף
עסן ווי אַ פּוּליע, ענטפערן ווי אַ פּוּליע, אַלץ ווי אַ פּוּליע... ער
יאָגט ביי אַלעמען די נשמה אַרויס, נו, רופן אים די סאָלדאַטן
אזוי, „פּוּליאַ“ און גענוג.

— און אויפן אויסזען איז ער נאָר ניט אַזאַ מאַכער... —
זעצט זיך איין בעסער דער אַרטילעריסט.

— אַ קלייניקער אָבער אַ הענדעלע... אים אין די אויגן
פאַל בעסער ניט אַרײַן, אז ניט ביזטו אַ פאַרלאָרענער, —
ענטפערט אַ סאָלדאַט פון דער זייט.

— כ'וועל דיר דערציילן, — רופט זיך אָפּ דער ערשטער,
פאַרריכטנדיק דעם ראַנעץ אויפן פּלייצע און צורוקנדיק זיך
נעענטער צום האַרמאַט.

— ווען מיר זיינען נאָך געקומען פון „נאַוואַבראַנסטוואַ“, איז
ער נאָך געווען אַ קאַפיטאַן און ער איז דאָס געווען דער אויפ-
פאַסער איבערן לערנען פון די נאַוואַבראַנצעס פון גאַנצן פּאַלס,
האָט ער אונז אין אַ קורצער צייט אזוי פאַרמוטשעט און אונז

מיאום געמאכט דאָס לעבן, אז איינער, אַ פסקאָווער, (א שטאַר-
קער בחור געווען) האָט בשעת'ן האַסן האַלץ צו אונז אַ זאָג
געטאָן:

— איידער האָבן עסקים מיט אַזאַ פאַרפּלוצטן „פּוּליאַ“, איז
שוין בעסער צו בלייבן אַ קאַליקע...

„דערביי זעען מיר, ווי ער לעגט אַוועק פּונקט ווי אויף אַ
שפּילכל די האַנט אויפן קלאַץ און לאַזט אַרונטער די האַסן...
אונז איז אַזש קאַלט געוואָרן, און ווען ס'האַט זיך אים צום
ערשטן מאָל ניט גוט איינגעגעבן האָט ער נאַכאַמאָל אַ זעץ גע-
טאָן מיט דער האַק און זיך אָפּגעהאַקט צוויי פינגער... אַט אויף
אַזוי פּיל, — ווייזט אָן דער שיסער ביי זיך אויפן האַנט —
דאָס האָב איך אַליין מיט מיינע אויגן געזען, ניט ער צו און
צלמ'ט זיך איבער אין אַ שבועה.

— האָט מען אים באַפּרייט? — פּרעגט נאָך אַן אַרטילע-
ריסט.

— ניין, ער האָט זיך נאָך ערגער געמאַכט. „פּוּליאַ“ האָט
שוין געזען, אַז מען זאָל אים אַוועקשיקן אין „דיסציפּלינאַרנעם
באַטאַליאָן“ אויף עטליכע יאָר און ערשט נאָכדעם וועט ער מוזן
אָפּרינען, כאָטש ער איז אַ קאַליקע.

— נאָר דאָס איז נאָך נאָך ניט, דערציילט ער ווייטער, —
אַט דאָ ניט לאַנג איז ער געווען איינמאָל דער נאַטשאַליק פּון
אַלע שטאַטישע קאַראַלן. אויפן הויפטוואַכט איז געזעסן אַ מאַט-
ראַז נאָך פּון סוועטבאַרגער אויפשטאַנד, וואָס האָט זיך אין אַ
צייט אַרום אומגעקערט פּון שוועדן, ניט געקענט לעבן אין דער
פּרעמד, און זיך אַליין איבערגעגעבן אין די הענט. מען האָט
אים פאַר'משפּט צום טויט. דערוויל איז ער געזעסן, מאַכט
זיך, אַז ער האָט זיך צוליב עפעס צוואווערטלט מיט'ן טשאַסאַוואַי.
ס'איז געוואָרן אַ טויט. „פּוּליאַ“ איז ריכטיק צופּעליק געווען אין

„קארטאאלנע פאָמעשטשעניע“ קומט ער צולויפן און צוקאכט זיך:

— אָט דער מערזאוועז טאָר קיין הויך וואָרט קעגן אַ טשאַ-סאָוואַיַ ניט אַרויסברענגען... וואָס שטייטו? וואָס טראַכסטו?... — האָט ער זיך צושריען אויפן טשאַסאָוואַיַ, — דערשטעך אים מיטן שטיק!...

דער מאַטראַס האָט זיך אָנגעהויבן ראַנגלען... האָט „פּוליאַ“ נאָך סאָלדאָטן פון קאַראָל צוגערופן און אויף זיין באַפעל האָט מען אים מיט די שטיקעס דערשטאַכן אויפן אָרט. יע, ברודערל, — חזר'ט ער איבער: — אַן אייגענעם מיט די שטיקעס דער-שטאַכן אויפן אָרט... און ווייסטו נאָך וואָס. דערנאָך האָט מען גערעדט, אַז ס'איז אָנגעקומען אַ פּאַפּיר פון פעטערבורג, אַז מען האָט דעם מאַטראַס געשענקט דאָס לעבן...

— אָט אים צובינדן צום מויל פון אייער אַ האַרמאַט און אַרויסלאָזן אַ סנאַריאַדל, וואָלט נאָר ניט שלעכט געווען... — גיט זיך אַ זאָג אַ שיסער.

— נאָך וואָס נאָך אַ שראַפּנעל איבערפירן, — מאַכט אַ ביזן פנים דער אַרטילעריסט, — מיט איין זעץ לייג איך אים אַוועק...

— די בעסטע זאָך וואָלט פאַר „פּוליאַ“ אַ קויל געווען. — זאָגט דער ערשטער. האַקט אָפּ דעם שמועס און שטעלט גרעסערע טריט.

די קוילנוואַרפער פּאַנאַנדערנגענומען און אָנגעלאָרן אויף פּערד, פירן זיי אונטערן צוים די ערנסטע פּולעמיאָטישקעס. זיי זינגען ניט, מער ניט די פּערד סאָפּען שווער און ציטערן אויף צייטנווייז מיט די אָנגעשפיצטע אויערן.

באַלד קומען אָן די קאַמאַנדעס „אויסקוקער“ אויף פּערד
 און וועלןסיפּעדן, זיי שפּאַרן זיך אויפן קול:
 — מירן זיין די אַנפּאַלער און זיי וועלן זיך פּאַרטיידיקן
 — טענה'ט איינער.
 — ווער האָט דאָס דיר געזאָגט? איך האָב אַליין גע-
 הערט פון קאַמאַנדיר, אַז מיר'ן זיך פּאַרטיידיקן און זיי וועלן
 אַנפּאַלן...
 — ווי אזוי קען דאָס זיין, אַז מיר גייען צו צפון ריכטונג,
 זיי אַנטקעגן — שפּאַרט זיך דער ערשטער.
 — ס'הויבט זיך גאר ניט אָן... האַלט זיך דער צווייטער
 ביי זיינס: — מיר טרעטן גאר אָפּ, זיי זיינען אונז פון הינטן.
 — שפּאַרט זיך ניט, מישט זיך אַריין אַ שלום-מאַכער, —
 נאַטשאַלסטוואָ ווייס שוין, מיר'ן סיי ווי ליגן די גאַנצע צייט
 אין וואַלד און קלייבן יאַגעדעס, ווי אין די פּריערדיקע מאַניעוור-
 רעס. וואָס איז זיך דאָ פּאַראַן צו שפּאַרן, ס'איז ניט פּאַר
 אונזערע מחות געמאַכט געוואָרן.
 גאָר פון הינטן שלעפּט זיך אַ בייביקע פּאַרשרויפטע קיר,
 מיט אַ פּאַרשמירטן קוכער אויפן קעלניע און נאָך איר אַ ליידיקע
 וואַסער-פּעסל אויף צוויי רעדער, וועלכע מאַכט אָן ביי יעדן
 בויג אַ גוואַלדיקן טומל.

אין וועג

איבערן אָנגעברענטן וועג, אין אַ וואַלקן פון שטויב, ציען זיך אין קריגס אָרדנונג די „הויפט־קרעפטן“.

אומדערטרעגלאַך באַקט די זון. מיט אַ שטאַרקן פעכיקן ריח לאַזט זיך פילן דער פינישער וואַלד ביי בידע זייטן וועג. די מאַסן סאָלדאַטן, פּערר, האַרמאַטן, זיינען איינגעהילט און באַדעקט מיטן שטויב און אַלץ נאָך וואַלקנדלאַך וואַלקנס שטייגן אויף פון אונטער די קאָפיטעס, רעדער, פּיס — רויכערן זיך איבער דער גאַנצער ברייט פון וועג, ריכטיק ווי די ערד וואַלט זיך גע־צונדן אונטער די טויבע טריט פון עפעס אַ פּיל־פּיסיקער, משונה־דיקער חיה.

צענויפגעהוויקערט אונטער די שווער־אָנגעלאַדענע ראַנצעס מיט אַן אָפּגעריסענעם אָטעם און צעעפנטע מיילער פון דורשט און שטיקעניש, שלעפן זיך מיד די סאָלדאַטן.

— אַ שווערער טאָג היינט — זיפצט אָפּ שטיל אַ יונגיקער שיסער נאָך מיט אַן אינגלשן פנים.

ער בויגט זיך ווי אַ וויטקע אונטער זיין לאַסט, גייענדיק פלאַנטערט ער מיט די פּיס, וואַרפט אונטער מיט די פלייצעס דעם ראַנעץ און לייגט און דרייט דעם ביקס אויף אַלע אופנים, זוכנדיק אין אים אַ גרינגערע זייט...

— ס'מוז שוין זיין שפעט, אַה, „זעמליאַק“? — ווענדט ער זיך צו אַ לאַנדסמאַן אין זיין רייע.

יענער ווישט אלץ מיטן ארבל דעם שווייס פון דעם אויס-
געשמירטן פנים און באַלעקט מיטן צונג די פארטריקנטע ברוד
דיקע ליפן, פויל און פארדריסלאך ענטפערט ער אָפּ :
— וואָס פאַר אַ „שפעט“ איז שוין ביי דיר? וועסט דאַנקען
נאָט, אז ס'וועט זיין ארום אַ האַלבן טאָג.

— און די זון קוקט אויס ווי אַ פייערדיקער ראָד, ריכטיק
ווי ביים אונטערנאָנג... — ווילט זיך דעם יונגן.

— הע, זון אונטערנאָנג... — רעט ביזלאַך דער אנדער
רער, — דו ביזט נאָך „גרוי“, צוליבן שטויב דוכט זיך דיר
דאָס נאָר אויס, די זון איז נאָך הויך, ביזן אונטערנאָנג וועט דיר
נאָך די נשמה אַרויס...

דער „יונגער“ וואַרפט אויף אים אַן אומגלויבליכען בליק,
גלייכט זיך אויס, צעשפּרייזט זיך מונטער און צעלאַכט זיך
פּלוצלונג.

— וואָס פאַר אַ שמחה אויף דיין קאַפּ? — ווערט זיין
לאַנדסמאַן ביין, וויל אויסשפּייען פון פאַרדרום, נאָר פאַרהוסט
זיך טרוקן.

— דערלאַנג נאָר אַ קוק אויף דיין פנים, — קוועלט אַן
דער „יונגער“ — דו קוקסט דאָך אויס ווי אַ קוימענקערער, אלץ
איז שוואַרץ, נאָר די אויגן-ווייסלאַך און די ציין בלישטשען
פונקט ווי ביי אַ מענטשן-פרעסער...
יענער צעשמייכלט זיך אויך:

— און דו, יונגער שנעק, מיינסט ביזט שענער פוז מיר?
קוקסט אויך אויס ווי אַ שמיד פאַרטאָג...

— אַט ווען מיר וואַלטן דאָס אַריינגעמאַרשירט מיט אַזעלכע
פנים'ער ביי אונז אין דאַרף אַרײַן — הויבט אַן פאַנטאַזירן
דער „יונגער“. מײַן נאַסטיע וואַלט מיר ניט דערקענט, ווי

נאָט לעבט, זי וואָלט מיר ניט דערקענט און איך וואָלט נאָך דעם
קול אויך געביטן...

— מען וואָלט דערקענט, נישטקשה... — ענטפערט אָפּ קורץ
דער אַנדערער.

— ווי מיינסטו? — הויקערט זיך צוריק איין דער „יונגער“.
— „פּוּליאַ“ וועט דערלאָזן, אז מיר זאָלן היינט האָבן אַ רואיקע
„דניאַווקע“? די אויסקוקער זאָגן, אז נאָענט אין אַ דערפל וועלן
מיר זיך אָפּשטעלן און פאַרנעמען אַ פּאַזיציע.

— דער טייוול ווייס אים, זעסט דאָך, מען גייט הין און
צוריק, אפשר שוין אַ צוואַנציק מאָל געוועזן אויפן זעלבן וועג,
איך ווייס שוין אויף פריער. אַ, אָט דאָרטן אויפן פעלז זעט מען
שוין ווידער דעם שפיץ קלויסטער פון דערפל, נאָך מיטן האַנט
צו דערלאָנגען, אָבער ביזט נאָך ניט זיכער, ער וועט באַלד ווי-
דער הייסן גיין צוריק.

— דערפאַר איז דאָס מאַניעוורעם — רעזאָנירט נאָך איינער
פון דער רייע.

— אָט, זיי ווייסן פון זייער קאָפּ צו זאָגן... — שפּאַרט זיך
יענער מיט האַרץ, — פּרעגט זיי נאָך, נאָך וואָס גייען מיר אַהין
און אַהער, אַהער און אַהין, דאָס איז אַלץ נאָך אונז אויסצו-
מאַטערן.

— רעדט שטילער, — מאַכט איינער אויפּמערקזאַם, דער
וואַונדערנער הערט זיך צו.

— ס'וואָלט גוט געווען זיך אָפּשטעלן אַביסל אין אַ דערפל!
— רופט אויס דער יונגער, — פאַר דער גאַנצער צייט פון די
מאַניעוורעם האָבן מיר אין גאַנצן איינמאָל אַ לעב געמאַן. איך
געדענקט די ערשטע „דניאַווקע“ אַרום דערפל, די טעגן זונטיק
בייטאָג?

— די טשוכאנקעס האבן ליב א טאנץ צו טאן נאך מער
פון אונזערע — באשמעטיגט איינער.
דער שמועס פאראינטערעסירט, די פנים'ער ווערן לעבעדי-
קער, נאך אנדערע רופן זיך אפ.
— איר געדענקט? — פארווארפט אלץ מיט פראגן דער
„יונגער“, — דאס אפגעשניטענע פעלד איז געווען שטעכיק ווי א
יאזש, פונדעסטוועגן זיינען די באַרוועסע טשוכאנקעס גענאנגען
טאנצן גלייך ווי גאַרנישט.
— און ווי דער דיקער זשירנאָוו האָט זיך דאָס געהיט,
געהיט ניט אַרויפצוטראַטן זיין באַרוועסער קראַסאַוויצע אויפן
פוס, און דאָך אַרויף מיטן שטיוול — לאַכט דער „יונגער“, —
אז יענע האָט אַלעמען איבערגעשראַקן מיט איר קוויטש...
— ער האָט שוין אַ טבע אַזא — לאַכן שוין אַנדערע אויף.
— אין קאזארמע אויף די טענץ-אונטן, איז אויך געווען
דאָס אייגענע, ער פלעגט זיך האַפּקען, האַפּקען, ביז ער פלעגט
כאַפּן די מפּלח...
— אָבער זע נאָר, — וואונדערט זיך אימיצער — די טשוכ-
נעס ליידן דאָך אונז ניט און זייערע טשוכאנקעס טאנצן מיט
אונז.
— ווייבער, וואָס ווייסן זיי... — רופט זיך אַפּ איינער אַ
בערדיקער, — ווי זיי דערהערן אַ גאַרמאַניקע איז פאַרטיק.
— און די יונגע טשוכנעס האָבן זיך דאָס אַרומגעדרייט אויפן
פעלד און גענלאַצט מיט די אויגן, אָבער אַ פיפּס טאָן — ניט
וואַגן! נאָכדעם האָט דאָס געמוזט זיין אַ קריגעריי מיט זייערע
„כילמעס“...
אין פולן גאַלאַפּ פליט דורך אַן עסטאַפעט. די סאַלדאַטן
ווערן ערנסט.

— עפעס א נייעס — ווארפן זיך דורך די סאָלדאַטן, —
מען קען ערוואַרטן אַ נייע קאָמאַנדע.
— לאַז דורך! — קומט אָן אַ געשריי פון אַנטקעגן.
— „פּוּליאַ“ פאַרט מסתמא... — כאַפט זיך אַרויס ביי אַ
האַלדאַט.
— „פּוּליאַ“: פאַרט, „פּוּליאַ“, פאַרט!... — ציטערן אויף
די רייען.
— די סאָלדאַטן הויבן זיך אָן צו פאַריכטן.
— אין די רייען האַלט זיך! וואָס האָט איר זיך צעשאַטן
ווי אַרבעט? — לויפן דורך און שרייען די „עלמסטע“, — הע.
די ראַנצעס פאַרריכטן... די פּוס דאַרטן ביים איבער!..
— לאַז דורך! — דערטראַגט זיך אַ קאָמאַנדע פון נאַענט.
אינסטינקטיוו צעשפאַלט זיך די קאַלאַנע און מאַכט אַ
וועג. באַלד באַווייזט זיך אַ העלער פּערד געשפאַנט אין אַ פּוּ-
נישער דוואַקאַלקע — אַ וואָגן אויף צוויי רעדער — אַ יונגע
פינקע, איינע אַליין, שטייט און טרייבט אָן.
ביי די סאָלדאַטן הויבן זיך אויף פּריידיקע געשרייען וואָס
באַגלייטן איר דעם גאַנצן וועג.
— אָט, אַ קאָמאַנדיר וואַלט זי געוועזן, — לאַכט מען
ענטציקט.
— דער טייוול האָט אַ „כאַכע“ אַנגעטראַגן, — בייזערט
זיך אויפן קול אַ פּעלדפּעבעל.
די פינקע פאַרט טריט ביי טריט, שמייכלט צעשראַקן און
האַט מורא זיך אומצוקוקן אָן דער זייט.
— פאַר, ליבינקע, האָב קיין מורא ניט, — שרייען איר
נאָך די סאָלדאַטן.
אַנדערע באַגלייטן איר מיט די ליכסטע פינישע נעמען,
וועלכע זיי קענען נאָר.

— הערט אויף! — מיטן זיך אריין אייניקע — זי קען
נאך ווער ווייסט וואָס איבערקלערן.

— אָבער געזען ווי זי טרייבט אָן? — רעדט איינער מיט
טרייאומף, — אפילו אונזערע אַ „באַבע“ מעג זיך לערנען ביי
איר.

די גאַנצע צייט קוקט מען איר נאָך מיט אומגעדרייטע
קעפּ, ווי זי פּאַרט זיך רואיק טריט ביי טריט, אָבער ווי זי איז
נאָר אַרויס פון דער קאַלאַנע, שמייסט זי מיט אַלע כחות דעם
פערד און טראַגט זיך אַוועק אין אַ וואַלקן שטויב.
— אַנטלאַפּן... — צולאַבן זיך די סאַלדאַטן.

דער וועג ציט זיך אָן אַ סוף באַרג אַרויף, באַרג אַראָפּ.
די היץ שטאַרקט זיך, אַלץ מידער שלעפּן זיך די סאַלדאַטן, שטום
באַגלייט זיי דער וואַלד פון ביידע זייטן. צייטנווייז ציען זיך
גאַנצע שטיקער פאַרברענטער, אויסגעשרפה'טער וואַלד, און אין
אַ מאַדנער מרה־שחורה און שוואַרצן טרויער שמייען טויזנטער
בוימער וויסטע, באַוועגלאָזע, פאַרברענטע אויף קויל.

ערטערווייז שנייט זיך אַריין אַ שטיק ברוין־גרינע פעלד
אין גאַנצן פאַרוואַקסן מיט ווערעז און באַשפּרינקלט נאָך מיט
פאַר־איַאָריקער ברוסניצע ווי מיט רויטע רובינען.

פעלזן רוקן זיך אָן אויפן וועג, באַדעקט מיט מאַך און לי־
שאַיעס. אַנדערע הויבן זיך אויף גלייך ווי ווענט, און גאַט
איינער ווייס, ווי אַזוי אַ סאַסנע האָט זיך פאַרקליבן אין דער
הויך און וואַקסט ווי צוגעקלעפט אויפן וויסטן פעלז ביים סאַמן
אָפּגרונט. ווי לעבעדיקע האַבן זיך אַרונטערגעלאָזן אירע דינע
וואַרצלען וואַנט אַראָפּ, — האַבן זיך צעשפּרייט ווי אַ נעץ איבער
נאַקעטן פעלז, פאַרקראַכן אין יעדער שפּאַרע, אין יעדן ראַץ, אויס־
צווכן אַן אָנהאַלט, אַ שטויבעלע, אַ זעמדלי־חינוה.

די שטיקייט פון אן איינגעדערעמלטער ווילדעניש פאר-
שלעפערט פון דער בייטאָניקער היץ, הערשט ארום. פון געדיכטן
ווערען, פון אונטער צעגליטע שטיינער, קריכן ארויס יאָשטשער-
קעס, וואו ניט וואו אַ שלאַנג, און דרימלען באַווענלאָז אויף
דער זון מיט צונויפגעזשמאַרעמע אויגלאַך, ריכטיק ווי צונענאַגלט
פון זון־שטראַלן צו דער ערד.

די ווילדע זון האָט אַלץ פאַרטריבן אין וואַלד אַרײַן. ס'איז
ניט צו הערן קיין פויגל־סוויסטשעריי, קיין פליגל־גערויש. מער
ניט די קוואַליטעטיקעס ציען זייער געזאַנג, פונקט ווי אַ זילבערנע
סטרונע וואָלט געווען אָנגעצויגן אין דער לופט און וויברירט, זינגט
אַן אויפהער.

די סאַלדאַטן ריידן אַלץ זעלמענער. אין מויל איז טרוקן.
ערגעץ־וואו פון גאַנץ ווייט באַווייזט זיך אַ אַזייערע, אַ ריינע,
אַ בלאַע, ווי אַ קלאָרער שטיק הימל וואָלט געלעגן צווישן שטיי-
נערנע ברעגעס — פאַרשטאַרקט דאָס נאָך מער דעם דורשט,
כמורען זיך נאָר אַן די סאַלדאַטן און גייען שווייגנדיק, הערט
זיך נאָר דער טויבער גערויש פון נאַנג, וואָס ווערט ווי פאַרשלאַנגען
פון ווייכן שטויב.

כאַפט זיך אויף וואו ניט וואו ביים זייט וועג אַ יאָשטשער-
קע און פאַרשווינדט שנעל אין צוואַקסענעם ווערען. טרעפט
אַן אַ סאַלדאַט אַזייערע, וואָס איז פאַרקראַכן אויפן סאַמען וועג,
סטאַרעט ער זיך פון לאַנגווייליקייט איר אַפצוטערען דעם עק.
שפּרינגט, צאַפלט זיך דער עק קאַנוואַלסיוו און די יאָשטשערקע
ליגט מיטן געל־ווייסן בייכל אַרויף מיט צונויפגעקאַרטשעמע פיס-
לאַך, מיט פאַרמאַכטע אויגלאַך, ווי אַ טויטע, שלידערט איר
אַפּ ווער עס איז מיטן פוס אין קאַנאַווע אַרײַן, פאַרפּויעט זי
מאַמענטאַל אונטער אַ שטיין.

דערזעט אָבער אַ סאַלדאַט אַ שלאַנג, מעג זי אפילו זיין

ווייט פון וועג, שרייט ער אויס: „קוק, א מעדזיאַשקע!“ און פוילט זיך ניט, שפּרינגט אַריבער און טשעכט איר אַרויף אויפן שטיק.
די אַנדערע וואַרנען:

— אויף אַ בוימל הענג איר אויף, אויף אַ בוימל! —
דערציילן זיי: — מעגסט איר אפילו אין שטיקער צעהאַקן, קוים לאַזטו איבער די שטיקער אויף דער ערד, וואַקסט אויס פון יעדן שטיק אַ שלאַנג, נאָר ווען זי טריקנט זיך אין דער לופטן בויזט זיכער מיט איר...

די פּערד איינגעשפּאַנט אין די האַרמאַטן, זיינען נאָס. פּלעקור ווייז ליגט איבער דער פּעל אַ שווייסיקער שוים. די מערסטע סאַפען שווער און פּאַכען מיט די זייטן.

— אַט פאַר אייך איז אַ לעבן — איז מקנא אַ קליינ-וויקסיקער שיסער דעם אַרטילעריסט, וואָס זיצט ביים האַרמאַט און רויכערט אַ פּאַפּיראַס פון אַרבל אַרויס.
— וואָס איז? — שטעלט אויס אויף אים אַ פאַר אויבן דער אַרטילעריסט.

— גאַרניט, איר זיצט זיך און די פּערד שלעפּן אייך... זע, מיט דיין פּאַפּיראַס קענסט נאָך אויפרייסן דעם „זאַריאַדנעם יאַשטשיק“... די אַלע קוילן, וואָס ליגן דאָ... נו, גיב שוין אַ צי טאָן...

— ניט פאַר דיר נעמאַכט געוואָרן... — ווינקט אים צו מיטן אויג דער אַרטילעריסט, — קוק בעסער, דער ראַנעץ איז ביי דיר אין גאַנצן פאַרפאַרן אויף אַ זייט, דאַרפסט, דוכט זיך, וויסן ווי צו גיין בראַו און מונטער...

— שפּאַס ניט, גיב אַ צי טאָן, ס'הלש'ט זיך אַ צי — בעט זיך דער שיסער.

— מען וועט נאָר דערזען, גיב בעסער אהער דעם שינגעל

מיטן ראנעץ, וועל איך אונטערפירן.

— נא, — נעמט ארונטער דער קליינער שיסער דעם ראנעץ.
— נאר וע, דער זאמד זאל זיך ניט אויסשיטן.
— נאך וואס פאר א טייוול שלעפסטו זאמד אין ראנעץ?
— וואונדערט זיך דער ארטילעריסט, האסט ניט די מציאה
אויף דער ערד?

— ניט ביי מיר אליין, ביי אונז אלעמען. „פוליא“ האט
באפוילן אַנצופילן די ראנצעס מיט זאמד און מיט שטיינער ס'זאל
שווערער זיין, מען זאל זיך צוגעוואוינען... ביי אייניקע איז זאמד,
ביי אנדערע זיינען הוילע שטיינער.

— מיר וואלטן אים געוויזן, ווי צו שלעפן זאמד מיט שטיי-
נער, — בלישטשען אויף די אויגן ביים ארטילעריסט. — כ'וואלט
דאס איבערנעקערט אויפן וועג.

— וואלטסט בעסער געוואָרן — פארטיידיגט זיך דער שיסער.
— אָט, א הינטישער לעבן אייערער ! — באדויערט דער
ארטילעריסט.

— וואָס דען... — גיסט שוין די האַרץ אויס דער קליינינסער
שיסער, — גיין איז נאָך ווי עס איז, אָבער ווען עס געפעלט
„פוליען“ אונז לאָזן זיך דורכלויפן, רייסט דאָס טאַקע די האַרץ
אַפּ, כאַטש פאַל אַוועק...

— קום, זעץ זיך אויפן האַרמאַט, — שלאָגט פאַר דער אַר-
טילעריסט.

— וועסט כאַפן אַ פּאַרציע — וואָרנט אים אַ שכן.
— זאל זיין, — שפּרינגט אַרונטער דער אַרטילעריסט —
גיב אַהער דעם ביסס, וועל איך גיין אויף דיין אַרט, וועט מען
נאַרניט דערקענען.
— איצט, ברודערל, פיל איך, ווי שווער די פיס זיינען

מיר, — זיצט דער שיסער אויפן הארמאט און קוועלט אז —
איצט וואלט טאקי גוט געווען זיך צולייגן אויפן גראז מיט די
פיס ארויף, זיי זאלן אָפּגיין...

— אין עסן ווילט זיך, אַ שרעק, כאַטש נעם און ביים די
קוילן, — מישט זיך אַריין נאָך אַ שיסער מיט דיקע ליפן און
הונגעריקע אויגן.

— עך, ווען מען וואַלט געקענט קנאָקן פאַטראַנעס, ווי ניס-
לאַך אַ שטייגער, וואַלט גוט געוועזן, כ'האַב זיי נאָך אַ שוין
ביסל באַהאַלטן פון דער לעצטער אַטאַקע, — געפעלט דער
געדאַנק נאָך איינעם.

— און מיר, מיינסטו, פֿעלן זיי? מען האָט געהייסן אויס-
שיסן אַלע, אָבער איך בין אויך ניט קיין נאָר, אין שטאַט קומט
דאָס נאָנץ גוט צונויף. פּולווער, ברודערל, איז טייער, אַ פּער-
טעלע טאַכאָק קען מען כאַפּן פאַר זיי...

— וואָס איז דאָ צו פאַרריידן די ציין — קלאַנט זיך דער
ערשמער, — עסן ווילט זיך, כ'האַב שוין איינגעצויגן דעם פאַ-
סעק אויפן לעצטן שטאָך און ס'קריכט נאָך אַריין אַ גאַנצער
פּויסט, נאָט פּרוּבירט, — שטעלט ער אויס דעם בויד.

— גלייך ווי מען רייצט זיך מיט אונז — רעדט איינער
אויס, וואָס אַלע טראַכטן, — זעסט פון ווייטן דעם דאָרף שוין
צוויי טעג און קומסט און גייסט אַוועק, כאַטש זיך אַפּרווען, זיך
אויסשלאָפּן אַ נאַכט, מען לאָזט דעם אַטעם ניט אָפּכאַפּן.

— אויף דער לעצטער דניאַווקע — רעדט ער ווייטער, —
שוין געקלערט מען וועט זיך קענען אַפּרווהען, כ'בין אַוועק צום
טייכל, אויסגעמאָן די העמד און איר גענומען אויסוואַשן, ערשט
אין מיטן וואַשן ווייטער אַ סיגנאַל. מיט צרות איז מיר אַנ-
געקומען צוריק אַרויפּשלאָפּן די נאַסע העמד אויף זיך, מען האָט
מיר געמוזט צוהעלפּן...

— און מיינסט, — גיט איינער צו, — אין דאָרף וועט מען
אונז אַרײַנלאָזן? ס'הױבט זיך ניט אָן, זעסט דאָך, יעדן דאָרף
מיידן מיר אױס, די אָפּיצערן הױטאָיעווען אומעטום, און אונז
דערפירט מען ערגעץ וואו ס'מאַכט זיך, אין אַ וואַלד, איז אַ
וואַלד, אין אַ בלאָטע, איז אַ בלאָטע, וואָס גייט זיי אָן . . .
ס'ווייזט אױס. די טשוכנעס האָבן אָפּגעמאַכט מיט נאַטשאַל-
סטוואַ, מען זאָל אונז ניט אַרײַנלאָזן, זיי ציטערן פאַר אונז,
די סײַוואַלים, זיי זאָגן, אַז מיר צינדן זיי אונטער די וועלדער,
צום סוף האָב אױך שוין אַליין געלאָשן ביי אַ צענדליק מאָל
וואַלד־שרפות. דערפאַר, ווען איך גיי נאָר פאַרביי אַ פעלד,
גיי איך שוין ניט אָן דער זייט, נאָר איבער די תבואה, איבער די
תבואה...

— „סטאַי!“ שטייט! — דערהערט זיך פלוצלונג אַ קאָד-
מאַנדע, און די עלטסטע הויבן אויף פאַר אַ צייכן די הענט.
די סאָלדאַטן שטעלן זיך מיט אַמאָל אָפּ, לאָזן געשווינד
אַרונטער די ביקסן און ציען אָפּ דעם אַטעם.
— לאָז דורך! — קומט אָן פון אַרײַערנאַרד אַ קאַמאַנדע.
— דער „אַבאָז“ גייט — גיבן איבער די סאָלדאַטן איינער
דעם אַנדערן.

ס'באַווייזט זיך דער „אַבאָז“ — אַ נאַנצער צוג פון פראַד-
וויאַנט־וועגענער. מיט אַ טראַסקעריי שניידט ער זיך דורכן וועג.
אויף די אָנגעלאָדענע מיט היי און האָבער פּראַזש־וועגע-
נער זיצן און ליגן „ניעסטראַיעוויע“: דענשטשיקעס, שמידן,
סאַניטאַרן.

די סאָלדאַטן פון וועג קוקן אויף זיי מיט פאַראַכטונג:
און מען באַגלייט זיי מיט חכמות און שטעכעווערטלאַך
— זעסט, די „כאַלויעס“ ווערן דאָס געשוואַלן פון פעסס.
פאַר די אויערן דאָרף מען זיי אַראַפּשלעפּן.

— אפשר וועט מען שוין איצט צוקומען צום דערפל, —
ריידן די סאלדאטן מיט האַפענונג, — ס'איז שוין גענוג צו
ניין פון פריען באַניגען אָן.
— די קיכן נייען! — צעטראַגט זיך פּלוצלונג אַ פּריילאָכע
בשורה.

— זע, די פעסלאַך וואַסער ניט דורכלאָזן, — ווינקען זיך
דורך ענטשלאַסן די סאלדאטן.

נאָך פון דערווייטנס דערהערט זיך אַ נואַלד. דאָס רייסן
זיך צווישן זיך און מיט די אַנטרייבערס די סאלדאטן, פאַרן
באַקומען אַביסל וואַסער. די פעסלאַך מיט די קיכן טראַגן
זיך ווי שנעל זיי קענען נאָר. די אַנטרייבער יאָגן די פּערד.
אַבער סאלדאטן פון אלע זייטן רינגלען זיי אַרום, פאַרהאַלטן
די פּערד, זיי רוקן אַריין צווייגן אין די רעדער. דעם גערמעטישן
שלאַס האָט מען שוין לאַנג אָפּגעשרויפט און ער באַמבלט זיך
אויף אַ קייטל איבערן וועג, און נאָך אים רינט אויס דאָס וואַ-
סער...

אין דער אַלגעמיינער מישעניש שטעלט ווער אונטער אַ
היטל, ווער אַ האַנט, און ווער עס סטאַרעט זיך נאָר כאַטש אַ
לעק טאָן מיטן צונג.

— כאַטש אַ טראָפּן! — הילכט איבער'ן גערדענג.
די קוכאַרעס זידלען זיך: — טייוואַלים, איר וועט קיין
עסן ניט האָבן, איר וועט די צינגער אַרויסשטעקן, מיר וועלן
איך ווייזן!...

אַפיצערן קוקן אָן אַ זייט. די עלטסטע שמייכלען און כאַפּן
זיך צו שטיילניקערהייט אַליין צו די פעסלאַך:
— אז אין אונזערע „פּליאַשקעס“ קען מען קיין וואַסער
ניט האַלטן, ס'ווערט באַלד פאַר'עיושט — טענה'ט זיך אויס

א ווואוואדנער, פארענטפערנדיק זיך פארן פעלרפעבעל, און מאכט צורעכט די נאסע וואָנצעס.

— וואָס, ס'איז דאָ אַ האַפּנונג מיר'ן היינט האָבן גע-
קעכטס... — רייבן זיך די סאַלדאַטן צופרידן די הענט, ווען
דער אַבאָז איז אַוועק, — ס'איז שוין מיאוס דאָס לעבן, עס
גאָר סוכאַרעס מיט די שלעכטע קאַנסערוון...

— „סטראַיסיאָ!“ — הילכט ווידער אַ קאַמאַנדע.
— וואו? וואו? אין וועלכער זייט? — גלייכן אויס די
רייען און קוקן ניינעריק די סאַלדאַטן.

— „פראַוואַיע פּלעטשאַ וופּעריאָד, שאַגאַס מאַרש! —
זיך פאַרנעמען אויף לינקס! — צושטערט זייערע אַלע האַפּנונגען
דער ווייטערדיקער באַפעל.

— וואָס איז דאָס? גאָר אין וואַלד אַרײַן!... — שטוינען
די סאַלדאַטן, און מיט בייזע אָנגעכמורעטע פנים'ער קריכט
מען אַראָפּ פון וועג.

מעג דער טאָג זיין ווי הייס, די יעשענדיקע צפון-נאַכט
איז קאַלט. — זיצן די סאַלדאַטן אין וואַלד ביי פאַנאַנדערנע-
לייגטע קאַסטערעס. וואַרעמט מען איין זייט פּירט די צווייטע,
טוליעט מען זיך צום פייער און מען וואַרפט צו אַלץ מער
סכר.

פריילאך קנאַקט דער צוגעוואַרפענער סכר און שיסט מיט
שלענגלאַך, פונקען, און לעקט די פינסטערניש מיט פייער-צונגען.
די סאַלדאַטן מיט אַ פייערדיקן אָפּגלאַנץ אויף די פנים'ער,
זיצן אַרום איינגעטוליעט אין די שינעלן, וואַרטן ביז דאָס
וואַסער וועט אויפזיין אין די קופּערנע קעסעלאַד און קוקן זיך
צו ווי פליגן און נאַכטבאַבעלאַד פליען, צירקלען פאַרבלינדעטע
אַרום פייער און ווערן פאַרבּרענט אויף טויט.

מיט פארדראָס וואַרפט איינער אַרײַן אַ הורבע סכך אין
 פייער און וואָרטשעט אומגעוולדיק:
 — זע נאָר, ס'דערלעכט נאָרניט אויפצוקאָכן...
 — פשוט קיין כחות ניטאָ צו דערוואַרטן זיך פון הונד
 גער... — קרעכצט אָפּ אַ צווייטער.
 — ס'הויבט אָן צו זידן, — מישט איינער מיט אַ צווייגל
 אין קעסעלע, — האַט איר שוין אלע די פושקעלאַך קאַגל
 סערוון געעפנט?
 — נאָך ניט צײַט, גלויב איד, — זאָגט איינער, — לאָן
 זיך אַביסל בעסער קאָכן.
 טיף אין וואַלד זעהערט זיך אַ געזאַנג. די סאָלדאַטן
 הערן זיך שוויינגדיק צו און קוקן מיט עקשנות אויפן פייער,
 און ריכטיק ווי פונקטן, פלעמלאַך וואַלטן געשפרונגען בײַ זיי
 אין די אויגן, שפּיגלט זיך אָפּ דער פלאַם.
 — נישקשה, די אַפּיצערן לאָזן זיך וואויל גיין בײַ זיך
 אין פאַלאַטקע, — האַלט זיך איינער ניט איין.
 — בײַ זיי איז אײַצט לעבעדיק, — רופט זיך אָפּ אַ צווייט
 טער, — יעפים דערציילט, אז מען האָט זיי אָנגעבראַכט וויינען
 און שאַמפּאַניער.
 — בײַ די הערן אַפּיצערן אָן שאַמפּאַניער נײַט דאָס ניט,
 — גיט איינער צולעצט צו.
 — לײדיגט אויס די קעסטלאַך קאַנסערוון!
 — גוט מיש אויס!
 — קוים דערלעכט, ס'צײט די נשמה אַרויס.
 — „ווסטאַט סמירנאַ!“ — צעטראַגט זיך פלוצלונג אַ קאָגל
 מאַנדע איבערן גאַנצן וואַלד.
 די סאָלדאַטן שפּרינגען אויף און קוקן זיך איין אין דער
 פינסטערניש.

„פוליא“ רייט לאננזאם פון דער אפיצערסקער פאלאטקע
פארביי די קאסטערעס, ווי געוויינלאך צופט ער דעם רויטן
פרענזל אויפן שווערד און ווענדט זיך צום אדיוטאנט, נאך
אז אלע זאלן הערן:

— ווי אויף דאטשע זיינען זיי דא. האבן זיך קאסטערעס
צעלייגט, אז דער „שונא“ זאל דערזען. פארארדנט א „טרע-
וואגע“!

טרויעריק צעווייגט זיך דער „ראזשאק“. פון אלע זייטן
בריינגט אים דער עכא צוריק און ווערט ווידער פארפאלן אין
דער פינסטערניש.

— „טושי קאסטרי!“ — לעש די קאסטערעס — בא-
פעלן די וווואדנע.

מאמענטאל ווערן מיט וואוט אלע קעסעלאך מיט'ן עסן
איבערדעקערט אויפן פייער, ס'שיפען די פייערן און הויבן זיך
אן צו לעשן, מען צושלעפט דעם סכד און מען טרעט אים מיט
די פיס, דאך גליען גלאווניעס, קוילן ווי גלי ווערים אין דער
נאכט.

— פארלעש בעסער, ס'וועט נאך ווערן א שרפה. — ווארנט
איינער.

— כאפט דאס דער רוח, זאל אלץ פארברענט ווערן מיט
„פוליען“ צוזאמען, אפילו די סוכארעס מיט די קאנסערוון
האט ער ניט פארגונען, נישקשה...

די סאלדאטן מורמלען פארביסן און פון העלער הויט
שיסט פלוצלונג אויס א לידיקער פאטראן ביי א קאסטיאר.
באלד א צווייטער, א דריטער, דער וואלד ענטפערט אפ:
ס'דוכט זיך, אז דער נאנצער וואלד איז פארשאטן מיט קוילן.
אז ס'קומט פאר א שטארקע שיסעריי.

„פוליא“ פאָרט אַרום מיטן אַדיוטאַנט ווי פאַר'סס'טע.
האַלב שיכור'לאַך לויפן די אָפּיצערן פון פאַלאַטקע.
„פוליא“ שרייט עפעס פון דער פינסטערניש און די סאַל-
דאַטן וואָרפן אַלץ מער פּוסטע פאַטראָנעס אין דעם גליענדיקן
פּריסעק — זאָל דער „שונא“ דערהערן...
— אַרויספירן די שיסער פון וואַלד! — לויפן אום די
דעזשורנע.

שאַרן זיך צו די אַרטילעריסטן און בעטן אין דער שטיל:
גיט אונז איבער אייערע פּוסטע פאַטראָנעס, איר מענט זיך
אויף אונז פאַרלאָזן...
די שיסער מאַרשירן מיט בייזע פנים'ער, מיט פּולע הער-
צער צוריק אויפן וועג, און מיט אַ ווילדן פאַרגעניגן הערן זיי
זיך צו. ווי די שיסעריי אין וואַלד גייט אָן און גייט אָן...

אין אטאקע

אין כמורנעם רעגנדיקן באגינען צעטראגט זיך א קאמאנ-
דע: — מאך זיך גרייט איבערבאדזשען דעם טייד!
צווישן די מאסן סאלדאטן, וואָס זיינען צעשאַטן איבערן
נידעריקן זומפיקן ברעג, ווערט אַ סומאַטאַכע. די דורכגעווייק-
טע אַרטילעריסטן הויבן באַלד אָן זיך צו עסק'ן ביי זייערע
האַרמאַטן: די פאַרבלאַטיקטע שיסער און די נאַסע פאַרשפּריצ-
טע קאָוואַלעריסטן שטעלן זיך אויס אין רייזן און טרעטן
צו נעענטער צום וואַסער.

צווישן די קאָוואַלעריסטן שרייען די עלטסטע:
— אויפפאַסן אויף די „ווינטאָוקעס“, — זיי נעמען אונ-
טער די שינעלן!

די קאָוואַלעריסטן ציטערן פון דער נאַסער קעלט. קוים
וואָס זיי שפּילן פאַנאַנדער מיט די פאַרגליווערטע פינגער די
שינעלן און זידלען זיך שטיף פאַרביסן: דער טייוול מעג דאָס
כאַפּן!

— וואַלט כאַטש פון טייד אַזאַ שניידנדיקער ווינט ניט גע-
שמיסן אין פנים און דורכגענומען די ביינער — טרייסלט זיך
איינער פון קעלט. דערביי טוט ער אויס דעם שינעל און רוקט
דעם ביקס אין אַרבֿל אַרײַן.

איינער אַ שיסער פון דער אַרטילערישער „שוץ“, רייבט

צו דערווארימען די רויטע אנגעדראלענע פויסטן און וואר-
טשעט ביזו אין דער וועלט אריין:

— מיר'ן די שטיוול איבערפירן, שוין די צווייטע פאר
שטיוול צעריסן, איצט וועט ניט זיין מיט וואָס אַהיים צו פארן.
באלד ווענדט ער זיך צום שכן: — כ'האַב דיר אַבער
פריער געזאָגט, אז מען וועט קיין ברוק ניט מאַכן...

— ווען האָסטו געזאָגט? — האַקט אים אָפּ דער צווייטער
מיט אַזא טאָן, ווי ער וואַלט זיך געוואַלט נעמען קריגן, —
האַסט גאָר ניט געזאָגט...

— כ'האַב יע געזאָגט... כ'האַב אפילו געזאָגט, אז מען וועט
ניט לאָזן דורכבראָדזשען באַרוועס מיט פאַרקאָשערטע הויזן.
אז אַרטיילעריסט מישט זיך ביזאלד אַריין:

— העלף בעסער דעם האַרמאַט שטופּן, זעסט דאָ, אַליין
וועלן די פערד קיין מאָל ניט אוועקשלעפּן... טרייב זיי דאַרטן
די סטערוועס! — שרייט ער צו די יעדראַויע ביי די פערד.

א צווייטער לאָזט אָפּ אויף אַ וויילע דעם האַרמאַטס ראָד,
ווישט אָפּ מיטן נאַסן אַרבל דעם פאַרשוויצטן שטערן און
שרייט כלומרשט מיט פאַראַכטונג צו די שיסער:
— וואָס? איר טרייסלט זיך פון קעלט, איר „פעכאַטנע
שטשורעס“, העלפט נאָר אַ שטופּ טאָן די רעדער, וועט אײך
ווערן וואַרים!

באלד ווייזט ער אָן אויפן טײך — אַ מזל אַ פאַרשאַלטע-
נער! אויף להכעיס זיך אויפגעבלאָזן איבער נאַכט; נעכטן
וואַלט דער וואַסער געווען אפשר ביז די קנעכל, היינט, אז
ס'וועט מער ניט דערגרייכן ווי ביזו גארטל, וועסטו נאָר מעגן
זאָגן אַ דאַנק.

א דאגה! — נעמט זיך צוריק צום ראָד דער ערשטער, —
סיי ווי זיינען מיר דורכגעווייקט ביז'ן לעצטן פאָדים.

— אָבער ווי ס'גיסט און גיסט ווי דורך אַ זיפּ, עס דערלעבט
גאַרניט אויפערן — נעמען זיך די שיסער העלפן די אַרטילעריסטן.
אין מיטן די געשרייען און שמוצערן פון די יעדאָוויע: —
נאָ! — נעם! — שלעפּ! — שרייט איינער אויס:
— מען הויבט שוין אָן דורכצוגיין!
אויף אַ רגע פאַרקוקן זיך אַלע אויף דער ערשטער ריי,
וועלכע גרייט זיך אַרײַנגיין אין וואַסער.

פון אונטער אַ גלאַנציקן אַפיצערסקן רעגנ־מאַנטל, פון קאָ-
פּיושאַן אַרויס, פּרעגט אַ הייזעריקער צוגעקלימער קול: —
וואו איז דער אַרט דורכצובראָדיען?
דער אויסקוקער אויפן פּערד כאַפט די האַנט צום דאַשעק:
— כ'וועל אייך ווייזן, וואַשע בלאַגאַראַדיע, — ענטפּערט ער
און קירעוועט אויס ראַפּטאַם דעם פּערד.
— פּאַרויס, מאַרש! — רירט זיך די קאַלאַנע מיט'ן
אויסקוקער אויף פּריער.

אָבער ביים סאַמען וואַסער בלייבט דער פּערד שטיין.
שפּאַרט זיך איין עקשנות'דיק מיט די פּאַדערשטע פּיס, שנאַרכט
מיט חשד די לופט, גיט אַ וואַרף צעשראַקן דעם קאַפּ אַרויף, ווי
איינער זאָגט: כ'וועל נישט גיין אין וואַסער.
דעם פּערד'ס זיך אַפּשטעלן, זיין אינסטינקטיווער פּחד,
וועקט דעם זעלבן געפיל ביי די סאַלדאַטן און ס'דוכט זיך
אַלע ניבן אַ ציטער און ס'לויפט גורד אַ געדאַנק: מיר'ן
גיט גיין...

— הע דו, וואָס האַסטו זיך אַפּגעשטעלט? — בייזערט זיך
די הייזעריקע שטימע פון קאַפּיושאַן אַרויס.
אַט האַבן זיך די שפּאַרן פון רייטער איינגעשניטן אין

די נאסע צעשויערטע זיימן; דער פערד ציט זיך און דרייט זיך פון ווייטאָק און מורא; ער פרובירט זיך פארנעמען רעכטס — לינקס, נאָר די קרענזשליע און די שפּאַרן האַלטן אים אין צוים און אין פאַרצווייפּלונג שניידט ער זיך מיט גער רויש אין וואַסער אַרײַן.

באַלד בלייבט ער ווידער שטיין און ווי ער וואַלט געוואַלט שלום מאַכן מיט'ן וואַסער לאָזט ער אונטערטעניג אַרונטער דעם קאַפּ און לעקט אים, נאָר די שפּאַרן רוען ניט און ער שניידט אַלץ פאַראַויס און פאַראַויס.

דער ברױזיקער וואַסער ווערט מוטנע אונטער אַלעמענס פּיס. דער מאַנאַטאַנער גערויש פון רעגן ווערט פאַרשלאַנגען פון דער פּלױשקעריי און אומגעוויינלאַכן גערודער. אַלץ טיפּער ווערט דער וואַסער. די קאוואַלעריסטן ווי איינגעוואַקסן אין די זאַטלען האָבן זיך אויסגעצויגן ווי ווילדע גענז אין איין שורה. פון די „ווינטאַווקעס“ הענגען אַרונטער די שינעל-אַרבל ווי פון אַפּגעשניטענע הענט און פאַרויכטיק-שטיל מיט שטומע פאַר-ביסענע פּנימ'ער שאַרן זיי זיך אין וואַסער אַרײַן. וואו ניט וואו צעכראַפּעט זיך שווער אַ פּערד און ס'פּילט זיך דער נאַסער גרילץ פון די פּאַדקאוועס איבער די צופּעליקע אונטערוואַסערדיקע שטיינער, ווי מען וואַלט אָנגעשאַטן זאַמד אונטער די ציין.

— פאַס אויף! — רופן אומרואיק די שכנים ווען אַ פּערד

ניט זיך אַ גליטש, — וועסט זיך קיין מאָל ניט אויסצאָלן!
מיט אַ גערודעריי שלעפּן זיך די האַרמאַטן איבערן פּלאַכסטן אַרט און קערן זיך שווער פון איין זייט אויפן צווייטן, די אַרטי-לעריסטן מיט זייער „שוץ“, איבער די כאַליעוועס אין וואַסער זיינען באַרייט יעדע מינוט צוהעלפּן.

טיפּער אין וואַסער קריכן די שיסער האַלטנדיק די ביקסן איבער די קעפּ, צונויפגעקאַרטשעט און איינגענורעט פון אייך-

קאלטן וואסער, פון שניידנדיקן ווינט און רעגן, טאפן זיי מיט
די שטייול דעם גרונט, און גיט אימיצער א געשריי, אדער זיך א
גליטש אויס, כאפט אים באלד אן אנדערער אונטער.

מען גייט, און אלע אויגן זיינען געווענדט צום צווייטן
ברעג, נאָר ער מערקט זיך קוים דורכן רעגן און נעבל, עפעס
ליגט דאָרטן עט ווייט שוואַרצעס, פאַרנעבלמעס ווי נידעריקע
כמורנע וואַלקנס אויפן האַריוואַנט, מען גייט און ס'דוכט זיך
אויס, אַז דער טייך איז אומגעהייער ברייט, אַז דער צווייטער
ברעג איז גוואַלדיק ווייט און הויך, אַז דאָרטן האָט זיך נאָך
דער באַגינען גיט פאַרנומען...

ערגעץ גאָר פון דערווייטנס, ווי פון צווייטן ברעג האָט
זיך פלוצלונג דערהערט אַ שאַס פון אַ ביקס און מיט אַ ווידער-
קול זיך צעמראַגן איבערן טייך.

ביי די סאָלדאָטן רייסן זיך איבער די געדאַנקען. מען
הערט זיך צו: איז נאָס פון אַז אייגענעם אָדער פון „שונא“?
די אָפיצערן און די עלטסטע ווערן מיטאַמאָל נערוועז:
— גיכער צום ברעג! — הויבן זיך אויף געשרייען.

ערגעץ פון אַ צווייטער זייט, פון נעבל אַרויס, האָט ווידער
אַפגעהיילכט אַ שאַס, באלד נאָך איינער און נאָך איינער און צע-
שאַטן זיך איבערן וואַסער.

די סאָלדאָטן נעמט דורך אַ נערוועזער ציטער.
— גיכער אויפן ברעג! — איילן זיי זיך שוין אַליין.
— זאָגטס ליגן, האָסט אונז גיט געפאַקט — וואַרטשען
פילע פאַרביסן.

אראַרייבן... דונערט עס פלוצלונג, ווי דער גאַנצער הויכער
סודות'דיקער ברעג וואַלט זיך פלוצלונג אַראַפגעשאַטן אין טייך
אַרין אויף אלעמענס קעפ.

— טרררר... — הויבט זיך אָן צושיטן דאָס טרוקענע איילאָנ-
טען.

דיקע קנאקעריי פון קוילדווארפער. פון אַנטקעגן באַוווּיזן זיך
עפעס סאָלדאַטן און לאָזן זיך לויפנדיק אַרונטער.
אראַרבוך... קייקלט זיך ווידער אַ דונער איבערן טייך.
— די אַרטילעריע, ניין די קאַוואַלעריע פאַרויס! מיטן
זיך צונויף געשרייען.

מיט אַלע כחות, מיט אַנגעצונדענע אויגן רייסן זיך די
סאָלדאַטן צום ברעג, פון זיך אַליין פאַסן שוין צו די שיסער
די שטיקעס צו די ביקסן, נאָך אַ טריט — נאָך אַ טריט און
מען וועט זיין אויפן ברעג.

אויפן ברעג וואַרט שוין אַ גרופע אַפּיצערן אויף פערד מיט
„פּויליאַן“ אין דער שפיץ און קוקן זיך צו מיט פאַרגעניגן ווי די
סאָלדאַטן קריכן העלדיש אַרויס אויסגעצוואַנגענע פון טייך.
באַלד דערהערט זיך זיין קוויטשעדיקע קאַמאַנדע :

— די באַטאַרעע אויף איר פּאַזיציע, אין גאַלאַפּ, מאַרש!
מיטן גרעסטן אימפעט טראָגט זיך אַוועק די באַטאַרעע
איבערן צעדרייטן וואַלד וועג. די אַרטילעריסטן אוספּייען
קוים אַרויפצושפּרינגען אין מיטן לויף אויף די האַרמאַטן, ווי
פילקעס שפּרינגען אונטער די הונדערט פּוּדיקע האַרמאַטן אי-
בער די אַרויסגעשטאַרצטע שטיינער און האַרבאַטע וואַרצלען.
אין מיטן לויף צעטראָגט זיך פּלוּצלונג איבערן וואַלד און
אוממענטשלאַכער ווייטאַגלאַכער געשריי.

— האַלט! שטיי! — דערהערן זיך צעשראַקענע געשרייען
פון סאָלדאַטן.

אין האַרמאַט שטעלט זיך פּלוּצלונג אָפּ אויפן שמאַלן
וואַלד-וועג, די הינטערשטע לויפן אָן און בלייבן אויך שטיין.
פון אַלע זייטן שפּרינגען פון די האַרמאַטן די אַרטילעריסטן און
פרעגן זיך נאָך: „וואָס איז?“

— אן ארטיִלעריסט אַרונטערנעפּאלן. — ניט מען איבער
איינער דעם צווייטן.

א סאַלדאַט אַ צעפּלאַסטערטער ליגט איינגעקוועטשט אין
דער ערד. פון מויל, פון נאַז, פון די אויגן שפּאַרט דאָס
בלוט.

עפּעס פּאַרלעָרן, אומבאַהאַלפּן גרופּירן זיך אַרום אים די
סאַלדאַטן, קוקן זיך צו ווי ער ראַנגלט זיך מיטן טויט און
מאַכט שוואַכע קאַנוואַלסיווע באַוועגונגען מיט אַ האַנט, מיט
א פּוס.

— די „לאַזאַרעטנע ליניקע“ (1) אַהערצו — לויפּן סאַל־
דאַטן איבערן וועג און שרייען.

דערווייל דערצייילט אַ שיסער פון דער „אַכראַנע“:

— כ'האַב אַליין געזען, ווי די ראַד אין אים אַט דאָ
איבערן האַלז אַריבער...

איינער, וואָס האָט זיך אַרומגעדרייט אַרום דעם אַרונ־
טערנעפּאַלענעם מער פון אַנדערע, הויבט זיך אויף פון די
קני, צלמ'ט זיך איבער און מיט אַ צושראַקענעם פּנים, שיער
מיט טרערן אין די אויגן, קוקט ער זיך אַרום און זאָגט סתּם
אין דער וועלט אַריין:

— אוי וועט דאָס זיין מאַמע וויינען...

— ביידע פון איין דאָרף, „זעמליאַקעס“ — ערקלערן אַרטיִ-
לעריסטן די שיסער, — און ניט באַשערט אים, נאָך די מאַנעוּר־
רעס שוין באַדאַרפט אַהיים גיין — באַדויערן זיי אים.

די גרופּע אָפּיצערן מיט „פּויליאַן“ כראש פאַרן אָן. ער
דערזעט דעם טומל און גראַבט איין דעם פּערד. מען ראַפּאַר־

(1) דער אמבולאַנס.

טירט אים גלייך: אן ארטילעריסט איז ארונטערנעפאלן און
גע'הרג'עט געוואָרן, מער האָט גאָרניט פּאַסירט...
„פּוּליאַ“ צופּט געוועזן דעם רויטן בענדל אויפן שווערד
און צעקוויטשעט זיך בייז:

— הינט וואָס איר זייט! וואָס האָט איר זיך אָפּגע-
שטעלט? אימיצער האָט אייך באַפעלן זיך אָפשטעלן? אָט
ברואים פאַרפּלֹכטע! — טרייסלט ער מיטן כליסט, — א סאַל-
דאָט איז גע'הרג'עט געוואָרן, ווילן זיי שוין די גאַנצע מאַ-
געווערעס אָפהאַלטן... אים אָפּלייגן אָן א זייט!...

דעם גע'הרג'עטן טראָגט מען אָפּ און מען דעקט אים איבער
מיט אַ שינעל איבערן פאַרבליומיקטן קאַפּ. די ארטילעריסטן
מיט פאַרביסענע פּנימ'ער, זעצן זיך צוריק איין און די באַ-
טאַרעט טראָגט זיך ווייטער, ווי גאָר ניט געווען, נאָר „פּוּליאַ“
פאַרט לאַנגזאַם מיט די אָפיצערן ביים זייט, צופּט דעם רויטן
פרענזל און רעדט צוקאָכט צו די אָפיצערן:

אין דער יאַפּאַנעזישער קריג אויך דאָס אייגענע, מען קען
זיי גאָר פון דעם ניט אָפּגעוואוינען, פּלעגט נאָר אימיצער אַני-
דערפאַלן, באַלד קלייבן זיי זיך די „סוואַלאַטשעס“ אַרום אים
צונויף...

פון אַלע זייטן טראָגט זיך אַ שיסערייז, פון איבער די
בערג, פון וואַלד, פון בלאַטיקן טאַל. אין דער געוועזער טרעש-
טשעריי פון ביקסן און קוילנוואַרפער קוילערט זיך דאָס טויבע
דונערן פון האַרמאַטן. וואַרניט-וואו טראָגט אַרום דער ווינט
קורצע אָפּגעהאַקטע קאַמאַנדעס:

— לויפיקער פייער!

— אויף שטיקעס!

— הורא, הורא! — טראָגט זיך ערנעץ פון אַ זייט און

פארמיטלער מיט ווייסע בענדער אויף די ארעמס מיט פייעלעך
אין מויל, פליען אהינצו פון אלע זייטן.
— וואָס שטעכסטו זיך? — כאַפּט אָן אַ פאַרמיטלער אַ צו-
יושעטן סאָלדאַט פאַרן האַנט, — ביזט משוגע געוואָרן?
דער סאָלדאַט, וואָס איז אַרײַנגעפאַלן אין אַזאַרט, פאַרכאַפּט
זיך און שטעלט זיך אָפּ מיט פאַרוואַנדערטע אויגן — טאַקי
וואָס שטעכט ער זיך...
— קוק, מען דאַרף דיר מיטן פּריקלעך דעם קאַפּ שפּאַלטן.
האַסט מיר די גאַנצע האַנט צעבלוטיקט, — קען זיך ניט באַ-
רואיקן דער געליטענער.

אויף אַ בערגל זיצנדיק אויף די פּערד, שטייט „פּויליאַ“
מיטן שטאַב און קוקן אין פּעלד־בינאַקלען. אין פּולן גאַלאַפּ
קומען צופּליען עסטאַפּעטן, בלייבן שטיין, ווי איינגעגראַבענע פאַר
„פּויליאַ“ מיטן האַנט צום דאַשעק און ראַפּאַרטירן.
— קוקט, — ווייזט אָן „פּויליאַ“ די אַפיצערן, ווייזט אויס
צופּרירן פון די ראַפּאַרטן, — קוקט, — ווייזט ער אָן אויף דער
פּאַנאַראַמע, — עס גייט ווי געוואונשן. טייוואָלים, ניט קיין
סאָלדאַטן...
אונטן קריכן אַרויס סאָלדאַטן פון קאַנאַוועס, לויפן ווי
משוגענע, טרעפן זיך צונויף, וואַרפן זיך איינער אויפן אַנדערן
און שטראַמען אָפּ.
פּלוצלונג האָט „פּויליאַס“ פּערד זיך עפּעס אינסטינקטיוו אַ
צאַפּל געטאַן און פון העלער הויט האָט „פּויליאַ“ ווייטאַגלאַך אַ
קרעכץ געטאַן, מיט ביידע הענט אַ פּאַך געטאַן אין דער לופּט.
— זיך געוואָלט אַ כאַפּ טאַן ביים האַרצן, נאָר זיך אַ קרים גע-
טאַן אין זאַטל און זיך אַראַפּגעקייקלט ווי אַ שטיין.
געליימטע בלייבן די אַפיצערן, אַ מאַדנע שרעק, ווי אַ

וואונש זיך צו לאָזן לויפן פון בערגל אראָפּ שפּיגלט זיך אָפּ
אין די אויגן. נאָר „פּוליאַ'ס" פּערד אַליין דרייט אום דעם קאַפּ
און קוקט פאַר'חידוש'ט אויף זיין בעל הבית. כאַלד וואַרפּן
זיך עטלאַכע צו „פּוליאַ'ו", מען הויבט אויף זאָרגפול זיין טויטן
קאַפּ און מען שפּיליעט פּאַנאַנדער זיין מאַנטל און מונדיר.
— בלוט! — גיט זיך דער אַדיוטאַנט אַ צאַפּל און ווייזט
אַן ווי פון דער לינקער זייט ברוסט שנידלט זיך אַ פּאַסעקל
פאַרקאַכטע בלוט.

ער גיט זיך אַ וואַרף פון בערגל אַראָפּ, פּאַכעט ווילד מיט
די הענט און שרייט צו די סיגנאַליסטן:
— דעם קאַמאַנדיר דערשאַסן! אַפּשטעלן די מאַנעוורעס!
די רופּנדע סיגנאַלן פון „אַטבוי" צעטראַגן זיך ווייט איבער'ן
פּעלד און מיט אַ ווידער־קול ענטפּערט אָפּ דער וואַלד אויף
די בערג.

מלחמה

I

די אידיליע פון קליינעם גליקלאכן לאנד

אויף דעם וואנדער-וועג פון פעלקער איז געלעגן א קליינע גליקלאכע לאנד.

און די שענסטע צייט פון יאר איז געקומען, הייסע טעג און דופטיקע, לינדע נעכט. די ערד האט געוואלן פון ווארעמקייט און גליק. די ערד האט פרוכט געבראכט און אלץ האט געלעבט און געוונגען. אויף די פעלדער זיינען די זאנגען פול געווארן. די אויבסן אין די סערער האבן זיך אָנגעגאָסן, און די אָפּגעקאַטע שטעט לאַנקעס האבן זיך אויף-דאָס־ניי מיט בלומען פארפוצט. זעטיקע פייגל האבן זיך אומעטום גענעסט, געסוויטשערט, געשפילט. פון צווישן די ביימער, פון צווישן די גראָזן האט זיך אַ געזאַנג געטראָגן, און געדוכט האט זיך, אַז אַ זילבערנע סטרונע איז אָנגעצויגן אין דער לופט און זי וויבירט, זינגט אָן אַן אויפהער.

מיט די טייכן האבן זון, שטערן און לבנה אַ שטראַלן־שפּיל געפירט; אין זייערע וואסערן האבן פאַרכיקע פיש געשטיפט, רייגן געוואָרפן און זיך געמערט.

דער פויער האט אין זיינע שייערן שוין אַ פּלאַץ פאַרן נייעם שניט געמאַכט. ער איז אויפן וועג אַרויס און זיין הויז באַט־טראַכט — אַ ירושה פון זיינע עלטערן. עס איז נאָך אַבער שטאַרק און פעסט, און עס האט זיך צעוואַקסן זיין הויז, עס איז גרעסער און שענער געוואָרן. אויף די גערטנער, פול גרינס, האט

ער זיך פארקוקט, אויף די פעטע לאַנקעס, אויף זיינע רינדער
און שאַף: גאַט, ווי זיי פרוכפערן זיך! און ווען ער איז צו
די פעלדער צוגעקומען, האָט אַ שטילע פרייד אים אָנגעפילט:
זיינע עלטערן, ער, זיינע קינדער האָבן די זעלבע ערד גע-
אַקערט, מיט שווערער שווייסיקער אַרבעט האָבן זיי זי פאַר-
זייט. אָבער זי איז אַ טרייע. זי באַצאַלט זיי איצט כפּל-
כפּלים.

און דער ים, דער גרויסער אומענדלאַכער ים, האָט פון דער
ווייטער פרעמד די היימישע ברעגעס גרוסן געבראַכט. שיפן און
פעלקער האָבן זיך פון אַלע עקן וועלט אין די פּאַרטן געצויגן
און האָבן דאָס לאַנד רייך געמאַכט.

די בערג האָבן קוילן און אייזן געגעבן. דימענטן און טייע-
רע שטיינער האָט מען אומעטום אין די שטעט און דערפער גע-
שליפן. זאַטע, געזונטע קינדער האָבן זיך אין די שולן געלערנט,
געשטיפט און געשפילט זיך אויף די גאַסן און אין די פּאַרקן.
בחורים מיט מיידלאַך האָבן אויף די גאַסן, אין די פּאַרקן קאַראַ-
האַרן געפירט, געזונגען און געטאַנצט.
שיין און גליקלאַך איז געווען דאָס לעבן אין דעם קליינעם
לאַנד.

נאָר דער טויט האָט פון אַ ווינקל שוין געלויערט. די נאַטור
האַט געשאפן. מענטשן האָבן געבויט... און ער האָט זיך פאַר-
ננב'עט און שטיל מיט זיין עקבויער שוין געבויערט אַ לאַך אין
דער נאָך ניט פאַרטיקער מענטשלאַכער געביידע...

די מהומה

דאס איז דער טויט, אנגעטאן אין א מונדיך מיט גאלדענע קנעפ, מיט א קאקארדע אויפן שארבו, מיט לאקירטע שטיוול אויף די קנאכענדיקע פיס, מיט א בלאנקן שווערד אויף די לענדן, ארויסגעקראכן אין די צוויי שכני'שע שטארקע מדינות פון די פעסטונגלעכער, פון די שטאלענע מיילער פון די הארמאטן, און געגאנגען צווישן די אינוואוינער און גערעדט:

— איר זעט, אריבער דעם קליינעם לאַנד די צווייטע שטארקע מדינה? זי ווערט שטארקער פון אונז, זי וועט פאר-כאפן...— און ווי א ווארעם איז דער טויט אריינגעקראכן יעדן אינוואוינער אין הארצן און געזויגט די נשמה: „האלט מלחמה... ס'איז א געפאר!...“

און אויך אין דער צווייטער שטארקער מדינה אריבער דעם קליינעם לאַנד איז דער טויט געגאנגען פארפוצט אין א מונדיר, און געטייט מיטן ביינערדיקן פינגער און געווארפן מיט די פוסטע לעכער-אויגן צו די מענטשן:

— איר זעט אריבער דעם קליינעם לאַנד די צווייטע שטאר-קע מדינה, זי וועט פארכאפן... „האלט מלחמה... ס'איז א געפאר!“

און באלד האט זיך געשארט דער טויט צווישן די איינ-וואוינער און צעשאטן א דריבנעם, ביינערדיקן גערויש, ווי פון א פויק:

„דער שונא קומט!“

און די מענטשן האבן זיך פארברידערט מיטן טויט. און
ער האט אלץ ארומגעשפאצירט צווישן די מענטשן, פארפוצט אין
א מונדיר און צעשאטן א דריבנעם ביינערדיקן גערויש, זוי דאס
דריבנע קלאפן פון א פויק: „דער שונא קומט!...“

גלייך האט די ארבעט פון באפעסטיקונג געקאכט אין דעם
קליינעם גליקלאכן לאַנד. פון פרי באגינען ביז שפעט אין דער
נאכט האט איבער די פעלדער טויב געקלונגען דער רידל און אין
די וועלדער, פארקן, אלייען האט פארביסן געגרילצט די זעג;
און אויפן אָרט פון די אויסגעוואַרצלטע ביימער האט מען זאָרג־
פול מינעס פארפלאַנצט, און געוואַרט האט מען אויף מענטשן,
וואָס זאָלן זיי באַפייכטן מיט זייער בלוט, דער טויט זאָל קענען
וואַקסן און געדייען.

אנטווערפן

אין גאס איז שוין קינד און קייט געשטאנען און געלייענט
דעם בורגערמייסטערס פלאקאטן, אז די דייטשן זיינען אריבער
דעם גרענעץ און שטייען שוין ביי וויזע...

מיר האָט געדוכט, אז אַלע זיינען ווי איך אויף גאַנצע מי-
נוטן פאַרשטיינערט געוואָרן מיט צוגעשמידטע אויגן צו די קליינע
צעטלאַך-פלאַקאטן: געדיכט אַנגעקלעפט אין צעטומלטע הורבעס.
דער זעלבער שוואַרצער נוסח האָט געריסן פון ווייסן פאַפיר:
מלחמה!

איז עס אמת?

עפעס האָט אַ טויטע שטילקייט אַראָפּגענידערט איבער אַלע-
מען — אַ שרעקלאַכע שטילקייט און פּלוצלונג האָט זיך לעבן מיר
איינער צורעדט, געמאַכט מיט די הענט.

צום אַנהויב האָב איך זיינע רייד ניט פאַרשטאַנען, נאָר זיי
האַבן מיר און די אַרומיקע אויפגעוועקט. איך האָב זיך ווי אויפ-
געכאַפט און נאָך ערשט זיך געמוזט אַינקוקן אין אים צו פאַר-
שטיין, פאַרוואָס ער רעדט איצט אזוי הויך, ווען אַלע שווייגן.

איך זע אַן אַייזנבאַנער, אויפן היטל די קאַקארדע מיטן ראָד
און צעשפּרייטע פּליגל און ער מאַכט מיט די הענט און רעדט
מיט טרויעריקן ערנסט:

— מענטשן ליבע, כ'בין דאָך איצט פון דאָרטן, גלייך פון
באַן אַנטלאָפּן. געווען אויפן גרענעץ, כ'שטיי ביין גרענעץ.

אויפן סלופ דער אויפשריפט : „דורכגאנג פארבאטן“ און דייטשע
קאוואלעריע קוקט ניט אויף דעם, גייט און גייט דורכן גרענעץ...
און אין מיטן זיינע רייד —

זיינען אָנגעלאָפּן צייטונגס־אינגלאַך **מיי א געשריי :**

— אָפּיציעל, אָפּיציעל! איין בעלגער דער'הרג'עט; פיר
דייטשן... פערצן פארוואונדעט...

א געלויף האָט זיך אָנגעהויבן, אן אַילעניש. דעם אַייזנ־
באַנער האָט מען ניט געענטפערט. עפעס איז לידיק געוואָרן
דער פּלאַץ אַרום פּלאַקאַט. מענטשן האָבן אָנגעהויבן לויפן הין
און הער. די שטיקל פּאַפּיר מיט די קליינע אותיות האָט מיר
געריסן די אויגן. איך האָב געלייענט און נאַכאַמאַל געלייענט —
און די צייטונגס־אינגלאַך האָבן אַלץ געריסן די לופט:
— ערשטער צוזאַמענשטויס... איין בעלגער, פיר „באַשעס“
דער'הרג'עט...

דער המון.

א געלאָף, א טופעניש. א כוואַליע מענטשן טראַגט זיך מיט
נערויש איבערן גאָס, פאַרפלייצט די טראַטואַרן, שלאַגט זיך אָפּ
אַן די שטיינערנע ווענט פון די מויערן.

פון שווימיקע מיילער טראַגן זיך אין הייסן טאָג צעווילדעטע
קולות: — טויט די באַשעם!

מענטשן, וואָס קומען אַנטקעגן, רוקן זיך אָפּ:

— זיי קענען צעטרעטן...

— די ריכטיקע חברה, פאַרטאָווע...

— ניטאָ וואָס מורא צו האָבן... היינט... אלע פאַטריאַטן...

דער המון טופעט פיל פיסיק, פאַרפלייצט, וואַרגט די גאָס,

שטויסט פון זיך אַרויס דאָ איין שפיץ, דאָ אַ צווייטן.

שטויסט זיך אַרויס אַ יונג, לויפט פאַרויס, קערט זיך מיטן

פנים צום המון, טרעט הינטער זיך, פאַכעט מיט די הענט:

— זאָל לעבן דער קעניג!

— טויט די באַשעם!

רייסט זיך אדורך צעווילדעט אַ פרוי. מיט שכור'ע באַווע-

גונגען און קולות כאַפט זי דעם יונג אונטערן אַרעם, פאַנעט מיט

דער הוט:

— טויט די באַשעם!

אויף אַ רגע האָט זיך די כוואַליע פאַרהאַלטן. מענטשן

קריכן, קלעטערן איינער אויפן אנדערן און מיט אַמאַל:

טראד...

א דייטשע שילד האט זיך גלעזערדיק און בלעביק צעשאטן
און צעקנייטשט. פיס פון א סטאדע טאפטשען איבער דעם און
טאפטשען איין:

— טויט די באשעס!

ווידער האט זיך די כוואליע א דגע פארהאלטן.

— בו... בו... בו!... שלאג אים!...

אויפן הויכן טרעפ פון זיין קראם שטייט א דייטשער חזיר'—
ניק. דער רויטער פנים זיינער האט געקראגן דעם קאליר פון
זיינע בלאנדע וואנצעס.

אים שטעכן ווילדע אויגן, הענט ציען זיך צו אים צונויף
געקרעמפט אין פויסטן, ציינער קריצן:

— פעט געווארן אויף אונזער קארג!...

— שלאג אים!...

און ער, דער דייטש, מיט א חזיר פאלקע אין האנט, מיט
א פארשולדיקטן שמייכל אויפן פארלארענעם פנים:

— נאט!...

— ניט נעמען!

— וואס ניט נעמען?

— ס'איז אונזערס!

— גיב נאך!...

גיריקע אויגן ווינקען, ציין שטשירען אין ביוזן געלעכטער:

— מיך לאז, מיך!...

דער דייטש מיטן פארשולדיקטן שמייכל אויפן פנים שטייט
אויפן הויכן טרעפ און פון זיינע הענט גייען ארויס חזיר'שע
קעפ, זייטן, צונגען און ווערן פארשלאנגען אין המון.

א געדריינג, א שטופעניש.

— וואס לאזטו מיך ניט צו? דיר אין גאנצן?

ערגעץ ביי דער זייט רייסט מען שוין מיט די הענט רויע
פלייש אויף חלקים.

און צום דייטש אויפן הויכן טרעפ:

— גיב נאך!

— נאך!

די הענט פון דייטש האָבן זיך ווידער אויסגעשטרעקט צום
המון, נאָר לידיקע. אויף זיין איבערנעשראָקן פנים האָט זיך
נאָך מער צעלייגט דער פארשולדיקטער שמייכל:

— מער האָב איך ניט...

— פארפלוכטער באַש!

— גיב אים אַ זעץ אין נאָז!...

אַ פויסט הויבט זיך פאר אַלעמענס אויגן און עס איז ניטאָ
ווער עס זאָל אָפּשטעלן... הויך, העכער, פארמאכעוועט זיך רר
איק, אויסגערעכנט...

דער דייטש אויפן הויכן טרעפל שטייט אַ געלעמטער מיטן
פארשטיינערטן, שולדיקן שמייכל.

דער פויסט פאלט אים אין פנים ווי אַ האַמער־שלאָג.

דער דייטש אויפן הויכן טרעפל האָט זיך אַ וויג געטאָן,

זיך אַ כאַפּ געטאָן מיט די הויפנס צום נאָז, נאָר געבליבן שטיין.

— דערלאַנג אים נאָך!...

ווען דער המון האָט אָפּגעפלייצט ווי אַ כוואַליע, איז דער

דייטש געלעגן אויסגעצויגן איבער די משופע'דיקע טרעפלאַך,

אין אַ קאלוזשע בלוט, און אומזיסט זיך געמאַטערט אויפהויבן.

און באַלד האָט מען די שטאַט ניט געקענט דערקענען. די

נאַסן האָבן געצאָפלט אין משוגענע קרעמפן. אומעטום האָבן

זיך געטראָגן קולות, ווילדע, משונה'דיקע. ווי אין אַ פאר'כשופ'טן

רינג האָבן די מענטשן זיך אַרומגעדרייט, געשטראַמט ערגעץ־וואו,

און צוריקגעקומען אין איין גרויסער סטאָדע. מען האָט געפאָכעט

מיט נאציאנאלע פאָנען, געטרייסלט מיט די פויסטן און געקריצט
מיט די ציין, און צוויי ווערטער, ווי דאָס קארקן פון קראָען. האָבן
ווילד־ביין געשניטן די לופט.

— טויט! שפּיאָן! און דער המון האָט וועמען געכאַפּט,
געזוכט און נאַכגעיאָגט...

טויט! שפּיאָן! האָט זיך דער גרויזאַמער געשריי געטראָגן
איבער אַלעמענס קעפּ, ווי אַ שווערער אַייזערנער האַמער, גרייט
אויף יעדן איינעם אַרונטערצופאַלן מיט אַ טויטלאַכן קלאַפּ.

די ווערטער „טויט, שפּיאָן!“ האָבן אַלץ העכער און שטאַר-
קער געטרייסלט די לופט. „טויט! שפּיאָן!“ און ס'האַט זיך
געזויט משוגעת און השד. פון די אויגן האָט אַרויסגעבליצט
גרענעצלאָזער אומזין, עס האָט אויסגעקוקט, אַז דער גאַנצער
המון טאַפּטשעט זיך אויף איין אַרט, כאַפּט און וואַרנט איינער
דעם צווייטן.

אימעצער האָט מיך שוין אַ פאַר מאַל פאַרדעכטיק אין די
אויגן אַרײַנגעקוקט. די האַרץ קלאַפּט העפּטיקער, איך זוך זיך
אַפצורוקן פון יענעם, נאָר אַ פאַר הענט האָבן שוין מיין אַרעם
אַרומגעקלאַמערט. איך מאַך מיט געלעכטער: איר האָט אַ טעות,
כ'בין „אַ רום“... יענער לאָזט מיך אַפּ. אין אַ פאַר מינוט
אַרום כאַפּט מיך אַ צווייטער ווייטער... ס'איז מיר אוממעגלאַך
פון געדרינגן זיך אַרויסצודרייען, נאָר סיי ווי סיי מוז איך מיט-
גיין, עפעס שלעפּט מיך מיט. איך וועל מיטגיין ביזן סוף...

פּלוצלונג אַ קראַך פון שוויבן... טוידט די דייטשן!...
פויסטן, ברעטער, שטיקער אַייזן... ס'פליען בילדער, שפּיגלען,
שטולן, פּיאַנעס... ס'וואַלגערן זיך שוין זייגערס, גאַלד און זיל-
בער אויף דער ערד — אַלץ ווערט צעטראָטן. אַ שמערצללאַכער
הילפּס־געשריי. אימיצער פון די אייגענע האָט זיך אויסגע-

גליטשט און ווערט צעקוועטשט אונטער די פיס... נאָר טויט די
דייטשן! און מען גייט פאָרויס ברעכן און פארברענען...

אַט זיינען די ברענן פון דער „שעלדע“. מען וואַרפט זיך
און מען שטורעמט די דייטשע פאַרט־קאַפען. אין מיטן
העלן טאָג איז דער הימל פינצטער געוואָרן פון רויד. גלאַז האָט
געקנאַקט אונטער די פיס... קלאַנגנדע געשרייען און רוצה'ישע
אויסרופן האָבן זיך אויסגעמישט און זיך אַוועקגעטראָגן ווייט
איבערן פרייען טייך. מ'האַט נאַכט־פרויען פון די קאַפעס גע-
שלעפט האַלב נאַקעטע, האַלב באַוואוסטלאָזע פון שרעק. מען
האַט זיי געשליידערט, געקניפט און געשפיגן אויף זיי... נאָר
צעווילדעטע האָבן די לעצטע שטיקלאך שמאַטעס פון זיי אַרונ-
טערגעריסן.

— כא, כא, כא!... — האָט מען נאָנט פון מיר געלאַכט.

— כא, כא, כא!... די קלייד אויפן קאַפּ... כא, כא, כא!...

זעט די קלייד אויפן קאַפּ...

איד האָב אַ פאַרציטערטער זיך אומגעדרייט.

אויף די הענט האָט מען געהויבן איבערן פאַרענץ פון טייך

אַ האַלב־נאַקעטע פרוי...

„וויוו לע סאלדא!“

געשרייען ווילד און פריידיק און מוזיק, מוזיק, מוזיק...
און אויף אַ רגע רייסט זיך דורך אַ פויקן-קלאַפּ, אַ שאַרף-
אָפּגעהאַקטער טראַט אָן ברוק פון דער שיינער קיזער-ליי.
פאַנען פאַכן, פאַנען פלאַטערן אין דער זון. קאַלירן און גע-
שרייען מיטן זיך צוזאַמען:

„וויוו לע סאלדא!“

אַ געדריינג. קעפּ איבער קעפּ, קעפּ אויף קעפּ. קעפּ שפּרינג-
גען אונטער, טאַנצן אונטער, וויגן זיך... צעהיצמע פנים'ער,
אויפגעריסענע אויגן, צעעפנטע מיילער.

צעעפנטע מיילער... און די מעשענע קלאַנגען, דער פויקן-
קלאַפּ, דער אָפּגעהאַקטער טראַט ווערט פאַרטויבט פון דעם:

„וויוו לע סאלדא!“

און געשרייען:

„מאַכט אַ וואַרע פאַר אונזערע סאלדאַטן!“

„צום וואַקזאַל! צום פראַנט!“

„וויוו לע סאלדא!“

— קוקט, קוקט! מיידלאַך טאַנצן זיי אַנטקעגן, מיידלאַך

קושן... דאַמען פאַרשיטן זיי מיט בלומען...

„טויט די דייטשן!“

„וויוו לע סאלדא!“

איינגער ווערט די ברייטע פאַראַדנע גאַס. די מויערן האַבן

זיך ווי צונויפגערוקט. אין די פענצטער וואקסן קעפ. עטאזש
איבער עטאזש. באַלאַן איבער באַלאַן, הויך — העכער און
קעפ איבער קעפ.

פאַנען, קאַלירן, הענט — פלאַטערן און פאַכען. פון די
דעכער, פון די קאַרניזן שיטן זיך בלומען, פרויען-קושע, אויס-
רופן...

מיט טויזנטער ברייטצעפנטע פענצטער ליאַרעמען די מויר
ערן :

„וויוו לע סאַלדאָ! ס'לעווע! ווויוו...“
היטלען פליען אין דער הויך און דוכט זיך שרייען צע-
עפנטע :

„וויוו לע סאַלדאָ!“
און אין דער געדיכטעניש :
צוויי פרויען, אן אַלטע און אַ יונגע, מיט שטומע טרערן אין
די אויגן, ווילן אַדורכשטופן צעציטערטע הענט דורך דער מענטשן-
געדיכטעניש, צערייסן, מאַכן אַ שפאַרע אין דער מענטשן-וואַנט.
דערזען :

— אַט דאָ ביין זייט דאַרף ער גיין, אַט דאָ ביין זייט...
„צום פראַנט! טויט די באַשעס!“
„וויוו לע סאַלדאָ!“
און לעבן מיר איינער ווילד צום צווייטן :
— דוו... די הוט אַרונטער! כ'נעם דיר באַלד... מיטן קאַפּ
צוזאַמען...

און גלייך :
אַ פאַרקוועטשטער פּוּיסט... אַ קאַפּ האַט זיך אַ טוק געטאַן...
נאָר...

— שטויט ניט, גייט!
„צום פראַנט! טויט די באַשן!“

„וויוו לע סאלדא!“

און אויף א רגע רייסט זיך אדורך דורך מוזיק און פויקן-
קלאפ א שארף-אפגעהאקטער טראט אן דעם ברוק פון דער שיי-
נער קיזער-ליי.

דער „פייגלינג“.

פרויען טרייבן זייערע מענער, געליבטע, זייערע ליבע :

— אלע אין דער ארמיי !

דער סימבאל פון שאנד איז געווארן דער מאן אין ציווילע

בגדים.

און ראג ביי ראג שטעלן אָפּ צוויי ביקסן יעדן מאַנסביל :

— רעגיסטרירט ?

— ווייז דיין קארטע !

און פּריוויליגע ציען זיך, ציען זיך צו די פּריסטסטוועס —

אלע אין דער ארמיי — אפילו עסטרייכער, אפילו די יונגע

דייטשן.

און פאַרדאַכט... מענטשן לויפן צו די צוויי ביקסן און מען

ווייזט אָן איינער אויפן אַנדערן, אַמאָל שטילערהייד, אויפן אויער,

און אַמאָל פּרעך מיטן פינגער :

— אָט דער אָ!...

און די צוויי ביקסן בויגן זיך אָן מיט די צוויי שאַרפע

ברייטע מעסער :

— רעגיסטרירט ?

— ווייז דיין קארט !

און ציוויל געקליידט האָט מען אים אַ געשמידטן געפירט

איבערן נאַס אין מיטן טאַג. אים האָט באַגלייט אַ געשריי, אַ

פייפּעריי, אַ שימפּעריי :

— פאַררעטער!

— הרג'ע אים!

— פאַרשטין אים!

און מענטשן לויפן אָ, וואָרפן זיך דורך מיט ווערטער:

— וויל ניט גיין אין מלחמה...

— זאָגט זיך אָפּ...

און דער געשריי הערט ניט אויף:

— שיסט אים!

— פאַרשטין!

און יענער, די הענט געשמידט, דוכט זיך, זעט ניט און הערט ניט קיינעם, די קאָפּ אַרונטער, יונג, ווי די סאַלדאַטן אַרום אים, גייט ער גלייך אין טראַט צוזאַמען מיט זיי: איינס און צוויי, דריי און פיר.

אינגלאַך און דערוואַקסענע לויפן נאָך און דער געשריי לאַזט ניט אָפּ:

— פאַרשטיינען אים!

און מיט אַמאָל האָט זיך פון עולם אַרויסגעריסן אַ יונגע פרוי און איידער די סאַלדאַטן האָבן באַוווּן זי אָפּשטעלן, איז זי שוין געשטאַנען פנים צו פנים מיטן געשמידטן און אים מיט ווילדקייט אַריינגעשפיגן:

— טפּו, דו פייגלינג!

דער געשמידטער האָט אַ ציטער געטאָן, נאָך געבליבן שטיין אַ רגע, נאָך איין רגע, ער האָט זיך איצט מאַדנע שטאַלץ אויס-געגלייכט, פאַרריסן דעם קאָפּ און אַוועק מיטן שטאַלצן, אויס-געגלייכטן טראַט אונטער די געשרייען:

— פייגלינג, פייגלינג!

די נאכט

נאכטן לאנגן, אומרואיקן טאג בין איך שפעט ביינאכט אריינגעפאלן צו זיך אין הויז. צי איך האב געשלאפן, צי ניט — האב איך נישט געוואוסט. איך האב זיך אויפגעכאפט פון א גרילצעריי פון א מארגענס גערויש אויפן גאס. א מינוט בין איך געלעגן און זיך צוגעהערט, און ס'האט זיך מיר געדוכט, אז די נאכט שרייט מיט גוואלדיקע קולות און מען רופט צו הילף. קומט, ראטעוועט! העלפט! איך בין אויפגעשפרונגען פון געלעגער. און דער שרעקלאכער ברומען אויפן גאס וואקסט און פארגרעסערט זיך. עפעס שרעקלאך גרויזאם יאמערט שוין איצט די נאכט: אוי, אוי, אוי...

— זאלן שוין די דייטשן זיין אין שטאט? — קלער איך זיך אנטוענדיק און באמערק, אז די הענט ציטערן מיר. נאך באלד שמייכל איך צו זיך אליין. אין קינעמאטאגראף קומט נאך פאר אזוי שנעל... אבער די הארץ איז פול מיט אומרו... אויף גיך טו איך זיך אז און לויף ארויס אין גאס.

שטאקפוינצטער ארום. ערגעץ נאנט האט א טורעם-זייגער אנגעשלאגן צוויי. די וויינענדיקע קולות און דעם גרילצן האב איך איצט דייטלאך דעהערט. אז אומעט איז מיך באפאלן. די ערשטע באוועגונג מיינע איז געווען צוריק אריינגליפן אין שטוב און באהאלטן זיך פון דער גראגעריי, פון די יאמערדיקע

געשרייען. זיי האבן מיר דערמאנט קולות, וואס איך האב אזוי
געוואלט פארגעסן.

פון מינוט צו מינוט איז דער שרעקלאכער יאמער פון דער
נאכט שטארקער געווארן, דער גרילען מורא'דיקער.
איך האב זיך געלאזט לויפן נענטער צום אָרט, פון וואָנען
די קולות זיינען געקומען, און איך בין אַריין אין האַרץ פון איר
דישן קוואַרטאַל.

אַ מהומה האָט דאָרטן געהערשט אין דער טיפער נאַכט, און
איז די הייזער האָט זיך געטומלט. פון אומעטום, פון יעדער
הויז, פון יעדן עטאָזש האָט זיך געטראָגן אַ געווייזן...
אין פאַסן ליכט פון די ברייט־פאַרנאָנדערנעפנטע טירן האב
איך דערזען גרופעס אידן: אַלט און יונג, מיידלאך, פרויען און
קינדער. איינע זיינען אַרומגעלאָפן הין און צוריק, געבראַכן די
הענט, אַרומגעבלאָנדזשעט ווי זוכנדיק הילף. אַנדערע זיינען גע-
זעסן אויף פעקלאך זאַכן — אַנגעוואַרפענע אויף די טראַטואַרן.
עלטערע אידן מיט די טליתים אונטער די אַרמס מיט גרייזע
בערד, צוגעשפאַרט צו די ווענט, אַיינגעוויקלט אין דער פינצטער-
ניש, האָבן אויסגעקוקט ווי געשפענסטער.

פאַרצווייפלטע, מיט אַרונטערגעלאָזענע קעפּ, מיט געבויגענע
רוקנס אונטער שווערע פעק זיינען זיי שוין געווען גרייט אין
וועג.

מחנות פאַלצייילייט און נאַכט־וועכטער האָבן מאַרשירט
איבערן שטאָט און מיט גראַנערס און קאַלעקאַטקעס, פונקט ווי
מיט מיטראַליעזן, געגראַנערט און געקלאַפט: דייטשן און עסט-
רייכער, קומט אַרויס! די נאַכט־גלאַקן האָט מען געריסן אין די
הייזער... אַלץ נייע, האַלב־פאַרשלאָפּענע מענטשן האָט מען
אַרויסגעשלאַפּט. דער שוידערלאַכער געוויין איז אַלץ געוואַקסן
און זיך געשטאַרקט: ס'האַט שוין אויסגעזען, אַז יעדער ציגל פון

וואנט קלאגט מיט: אז יעדער שטיין פון ברוק יאמערט אונטער דער טיפער זומערדיקער נאכט.

— העלפט מיר ארויסטראגן א געווינערן... — האט א יונגערמאן געבראטן זיך מיט אן אנגעווייטאקטער שטיין.

איד בין אריין אין הויז. די געווינערן איז געלעגן און געפיבערט פון היץ. ביים זייט, אין א בעטעלע, איז געלעגן א פירטאניגע קינד און אומשולדיק, ווי א פישעלע, געעפנט און פארמאכט דאס מיילכל.

— מען טאר איר ניט רירן, — האב איד א זאג געטאן. דער יונגערמאן האט מיר א וויילע אנגעקוקט, ווי ער וואלט ניט פארשטאנען, וואס מען רעדט צו אים. נאכדעם האט ער אנגעהויבן געשווינד, געשווינד זיך צו עסק'ן: — העלפט, העלפט, — האט ער געבעטן, — מען מוז וואס ניכער, מען מוז... מען לאזט ניט...

און ווען איד האב אים אנגענומען פאר א האנט און אים אפגעפירט אן א זייט, האט ער, אויף א מאנסכילשן קול, זיך פאנאנדערגעוויינט...

מען האט דער געווינערן ארויסגעטראגן און ארויפגעלייגט אויף א פור.

און ווידער ניי איד פון איין גרופע צו דער אנדערער.

— מאמע, מאמע... וואו וועלן מיר אהינקומען? — שלובצט א יונגע מיידל.

נאך ווייטער, שלידערט זיך איינע אין א קרעמפיקער היסטרעריקע אויף דער ערד. זי רייסט די האר פון זיך און קלאפט דעם קאפ אן שטיינערנעם טראטואר... מענטשן האלטן איר צו, נאך דער מענטשלאכער קנויל רייסט זיך ווייטער צו קרעמפן זיך אויפן ברוק...

— וואו פאָרט מען? ... וואו גייט מען? — וויינען מענטשן
שטיל.

— מיר וועלן דאָד אויסגיין פאר הונגער.

— צו דער סטאַנציע! צום וואַקזאַל! נעמט די פעקלאַך! ...
אַ שוידער איז דורכגעלאָפן... די נאַכט האָט פּלוצלינג אַנ-
געהויבן אַטעמען שאַרף און קאַלט — אַ זומערדיקע נאַכט — און
ס'קילט די בלוט ביז שוידער... נאָך הילכיקער האָבן די קאַלע-
קאַטקעס געקלאָפּט; נאָך גרעסער איז געוואָרן דער געוויזן... די
פינצטערניש איז געדיכטער געוואָרן... די מענטשן מיינע האָט
זיך גערירט אין גלות, אין מיטן דער נאַכט, איבערלאָזנדיק האָב
און גוטס. — אַ ביטער געפיל האָט געצאָפּלט אין דער לופט, און
דער זומערדיקער נאַכטיקער הימל האָט פינצטער אַראָפּגעקוקט
און זיך צוגעהערט צום יאָמער פון דער ערד.

איך האָב נאָך ניט באַוויזן זיך צוצולייגן, ווי עס האָט זיך
פּלוצלינג דערהערט אַ בראַזגעריי אין די טירן און פענצטער:
— עפנט, פּאַליציי! ...

איך בין אויפגערעקט אויפגעשפרונגען. איך האָב פאַר-
שטאַנען און ניט געגלויבט... גייט מען ניט נאָך דער אַלטער
בעל-הבית'טע מיינער?

— מיין הער, מיין הער! ... — האָט די אַלטע מיך גערופן
צעשראַקן. — שטייט אויף! איר הערט, פּאַליציי קלאָפּט עפעס...
איך בין שוין געשטאַנען אָנגעטאָן. די טיר איז קאָרדוואָר
האַט זיך געעפנט מיט רעש; פעסטע, זיכערע טרייט; און נאָך
גרויזאַמער ווי אַמאָל אין רוסלאַנד איז דאָס מיר פאַרגעקומען.
— מיין הער, קומט אַרויס... — האָט די אַלטינקע גערופן. —
דער הער קאַמיסאַר באַדאַרף אַיך וואָס...

איד האב לייכטער אויפגעאטעמט: האב איד עם א טעות
נעהאט?

— אט בין איד... — האב איד געזאגט, אריינגייענדיק.
עטלאכע פאליציילייט האבן מיר ארומגערינגלט:
— זיינט איר א דייטש, א גאליציאנער?
— ניין. פון רוסלאנד, — האב איר געענטפערט.
— וויזט אייערע פאפירן...
דער קאמיסאר האט זיך שטייף א דריי נעטאן צו דער
אלטער:

— זעט, פון וואנען זייט איר? — האט ער איר א פרעג
נעטאן.

דער גאנצער מויל האט געציטערט ביי דער אלטער. די
ברוינע, צעקארטשעטע הענט האבן זיך געטרייסלט און געזוכט
אז אנהאלט.

— איד... איד, — האט זי געשטאמלט, — א, הער קאמיר
סאר... — האט זי אנגעהויבן פארלאזן צו שמייכלען און גוט
מוטיק ריידן, — כ'בין דא שוין ליינגער פון איד... איר זיינט
נאך יונג און איר בין שוין אלט... געוויס... עטלאכע און זעכציק
יאר... ניין, נאך מער, איר געדיינק שוין ניט. ווי קען איר גע-
דיינקען, אז איר בין נאך גאר א קלייניקע געווען... ווי דורכ'ן
חלום געדיינק איר וואס... מיינע עלטערן זיינען שוין דא גע-
שטארבן... מין מאן... קינדער א סך... איין איינציקער זון
געבליבן...

— זיינט איר אבער א בעלגישע בירגערן? — שלאגט איר
דער קאמיסאר אומגעוילדיק איבער.
— וואס איז דער אונטערשייד? — שמייכלט די אלטע. —
כ'ווייס אליין ניט; כ'האב גאר קיינמאל ניט געקלערט וועגן
דעם.

— דאך וואו זיינט איר געבוירן?! — פרעגט דער קאמיסאר
צערייזט.

— אין זאקסן... אין זאקסן, — שטאמלט די אלטע. —
אבער איר געדיינקט שוין ניט מער... ווי דורכן חלום דעראינער
איר מיד וואס... אבער וואָסו דאַרפט איר דאָס, הער קאמיסאר,
וויסן? — פרעגט זי צעשראָקן.

אט אזוי רייד! — מורמלט דער קאמיסאר פאר זיך און
מאכט אַ רויטן צייכן אין רעיסטער.

— נו, — ווענדט ער זיך צו דער אלטינקער, — שנעל טוט
זיך אָן, פאקט זיך אויף און קומט מיט אונז. — איר מוזט באַלד
אוועקפאַרן צו זיך... אלץ נעמט מיט...

דער אלטינקער האָט זיך אויסגערוכט, אַז זי דערהערט עפעס
ניט. זי האָט זיך שאַרף צוגעקוקט, דאָ צו איין פּאָליציימאַן, דאָ
צו אַ צווייטן.

— נאָך וואָס? — האָט זי געשטאַמלט, געפרעגט, — נאָך
וואָס מיינע זאכן? ... קען איר דען מיינע זאכן מיטנעמען? ...
וואו זאָל איר זיי מיטנעמען? נאָך וואָס? ...

— שרעק זיך ניט, אלטע, — האָט איר אַ פּאָליציימאַן גע-
נומען באַרוואַקן. — נעם מיט וואָס דו קענסט... מען וועט דיר
גארניט טאן; דו וועסט מוזן אוועקפאַרן צו זיך אַהיים...
— דאָ איז דאָך מײן היים... — האָט די אלטע קינדיש-
נאַאיוו אָפּגעענטפּערט.

— ניין, — האָט דער קאמיסאר זיך אַרײַנגעמישט, —
בעלגניען איז מער קיין היים ניט פאַר איר. צוריק, צוריק, נאָך
אַיער דייטשלאַנד... נעמט און טוט איר אָן! — האָט ער שוין
צאַרנדיק גערעדט, אָפּגייענדיק צום טיר.

— נו, אלטע, טו זיך אָן! וועסט שפעטער זיך אויס-
טענה'ן, — האָט אַ פּאָליציימאַן געזאָגט און גענומען זוכן אירע

קליידער, נאך ער איז אין פארלעגנהייט געבליבן שטיין, ניט געד
וואסט וואס צו נעמען...

די אלטע איז געשטאנען צוטומלט. עס האט איר געקלאפט
א צאן אן א צאן. נאך אירע אויגן איז געווען צו זען דעם
גאנצן גרויל פון איר נשמה. — מענטשן, האט רחמנות! ... —
האט זי געבעטן. — מענטשן, לאזט מיר אפ! מענטשן, שלעפט
מיר ניט... איר בין אן אלטע... איר בין א היילע... כ'קען זיך
פארקילן...

מען האט אויף איר א טוד ארויפגעווארפן. די פיס ביי
דער אלטינקער האבן זיך אונטערגעבראכן און מען האט איר אייני-
פאר אונטער די ארימס צוגעשלעפט צום טיר.

— אויף א קארעטע! — האט דער קאמיסאר באפוילן.
נאך ווען מען האט דער אלטער אין דער אפענער טיר אריינגע-
געשפארט, האט זיך ביי איר ארויסגעריסן א געשריי:
— נוואלד, זון מיינער, ראטעווע מיר!
דער קאמיסאר האט זיך אפגעשטעלט.

— אזוי? — האט ער געלאסן געזאגט, — איר האט
א זון אויך... וואו איז ער דען? — האט ער זיך צו די פאליציי-
לייט געווענדט.

— מיר האבן אומעטום געזוכט, — האבן זיי געזאגט, —
נאך מען דארף נאך אמאל א קוק טאן, פילייכט האט ער זיך ערגעץ
וואו באהאלטן...

— ווייסט איר ניט: איז נאך ווער פאראן אין הויז? ... —
האט זיך דער קאמיסאר געווענדט צו מיר. — קענט איר מיר ניט
זאגן, ווער און וואו איר זון איז?

איר בין צוגעטראטן נאך גאנצן צום קאמיסאר און גערעדט
זיין היץ:

— איר ווילט וויסן, ווער איר זון איז? ער איז א סאלדאט

פון דער בעלגישער ארמיי! וואו ער איז? — אויף די אנטווער-
פענער פעסטונגען! טאקע א דייטש'ס א זון, נאָר וועלכער איז
דא געבאָרן און ניט היינט, מאַרגן וועט זיך אים אויסקומען שלאָגן.
ער וועט זיך שלאָגן פאַר אַיך, און איר שלעפט אַרויס זיין אַלטע
מוטער ביינאַכט, האַלב נאַקעט פון כעט און טרייבט איר אין דער
וויסער וועלט אַרײן.

דער קאָמיסאַר איז געשטאַנען אין פאַרלענגנהייט.
— איך דערפיל מיין חוב, — האָט ער געזאָגט, — ס'איז אַזא
פאַראַרדענונג... כ'קען גאָר ניט העלפן. דאָס וואָס דער זון אירער
איז אונזערער אַ סאַלדאַט — אין דעם פאַל ווייס איך ניט ווי צו
האַנדלען; כ'האָב דאָס פריער ניט געוואוסט, און איך וועל באַלד
נאַכפּרעגן...

ער האָט געהיסן אַרײנפירן דער אַלטער צוריק אין הויז,
איבערנעלאַזט אַ פּאַליציימאַן און אַליין מיט די איבעריקע אַוועק.
די אַלטע האָט געוויינט און זיך געפרייט צוזאַמען.

געזונט זאָלט איר זיין! — האָט זי מיך געבענטשט, —
ס'איז מיר גאָרניט אַיינגעפאַלן זיי זאָגן, אז מיין זון איז אַ סאַל-
דאַט. זיי האָבן מיר דעם מוח צעמישט... כ'בין זיי דען אַ שונא?
כ'בין אין איין טויט שרעק פאַר מיין קינד — אים זאָלט איר גאָרניט
דערציילן, איך בעט אַיך, מיין הער, וואָרום ער וועט זיך לויפן
קריגן מיטן קאָמיסאַר — און צו וואָס אין אַזא צייט, כ'בין שוין
מוחל...

— קיין אומגעזעצלאַכעס טוט מען ניט, — האָט זיך אַרײנגע-
מישט דער פּאַליציימאַן.

— אַט וואָס איר רעדט!... — רעגט זיך שוין אויף די אַל-
טײנקע. — מיין זון איז אַ סאַלדאַט; איר טאַרט מיך ניט טשעפן;
כ'האָב זיך ניט געדאַרפט לאָזן אפילו.
איך האָב געקוקט אויף דער אַלטינקער, ווי אויף אַ הילפלאַזער

קינד, און דער וואָרעם פון אומרו האָט געוויגן די האַרץ. שרעקלאַך
האָט זיך געצויגן די צייט. מען האָט ווידער אָנגעקלונגען. דער
פּאָליציימאַן איז אַוועק עפענען. די אַלטע האָט זיך צוגעשמידט
מיט די אויגן צום טיר.

דער קאַמיסאַר מיט נאָך אַ פּאָליצייאַנט זיינען אַריינגעקומען.
אַלע האָבן טויט שטיף געוואַרט.

— עס טוט מיר לייד, — האָט דער קאַמיסאַר אָנגעהויבן, —
כ'מוז מיר אַנטשולדיקן... נאָר איר, אַלטע, מוזט דאָך מיטגיין.
איצט טוט זיך אָן אויף צו דער אמת'ן און קומט. דאָס וואָס אייער
זון איז אַ סאָלדאַט האָט נאָך פאַרשאַרפט די לאַגע — קיין מילי-
טערישע טאַרן מיט די פיינטלאַכע נאַציאָנען קיין פאַרקער ניט
האַבן...

— אומזין! — האָב איר ניט אויסגעהאַלטן און אַ זאַג
געטאָן.

דער קאַמיסאַר האָט אויף מיר לאַנג, שטריינג און פאַרשנד
אַ קוק געטאָן.

די אַלטע איז געזעסן ווי צוגעשמידט צום אַרט און האָט זיך
קיין ריר ניט געגעבן.

— וואַרפט אויף איר די טוך אַרויף! — האָט דער קאַמיסאַר
גלייכגילטיק געזאָגט.

די אַלטע האָט זיך ביי די ווערטער מיט אַ קרעכץ אויפגעהויבן
און גענומען שנעל אַראָפּוואַרפן פון זיך די איבעריקע נאַכט-קליי-
דער; זי האָט זיי מיט כעס פון זיך אַרונטערנעריסן און ביז וואַנען
די פּאָליציי האָט זיך געכאַפט איז זי שוין געשטאַנען אין איין
העמד. די אַיינגעשרומפּטע האַלז, די אַיינגעפאַלענע ברוסטן, די
אַיינגעדאַרטע הענט און פּיס האָבן שרעקלאַך געשניטן די אויגן און
האַבן שטום זיך געבעטן: רירט אונז ניט אַז...

— ארויס! ... — האָט זי האַרצרייסנד געשריען. — וואָס האָט איר זיך אַריינגערײסן אין מיטן דער נאַכט? באַנדיטן! ...

— אַ הוצפּה! — האָט דער קאַמיסאַר ביזן געמורמלט. — טוט איר אָן! — האָט ער באַפוילן און אַליין צוזאַמענגעקליבן אירע קליידער פון פּאַדלאָנע.

מיט גוואַלד האָט מען איר אַנגעהויבן אַנצוטאָן. די אַלטע האָט זיך געאַמפּערט און געריסן מיט אַלע כּהות. אַ פּאַליציימאַן האָט איר פעסט פון הינטן פאַר די אַקסלען אַנגעהאַלטן און דער צווייטער האָט איבערן גרויען צעשוּיבערטן קאַפּ די קליידער צוריק אַנגעטאַן. זי האָט די אַרעמס פאַרדרייט... האָט מען זיי מיט גוואַלד אויסגעגלייכט.

— אָד, אָד, אָד... — האָט געיאָמערט די אַלטע. — מענטשן, ראַטעוועט! רופּט מיין זון! — האָט זי מיט די לעצטע כּחות געשריען.

— וואו איז די טוך? — האָט דער קאַמיסאַר געפרעגט. אז מען איז פאַרטיק געוואָרן מיטן אַנטאָן.

— כּווייל שטאַרבן... — האָט שוין די אַלטע געכאַרבלט. — וואו שלעפט מען מיר? כּווייל דאָ שטאַרבן... אייך ווינציק מיין זון?

— אין קאַרעטע! — האָט דער קאַמיסאַר שטיל געזאָגט און גענומען אַוועקגיין. ער האָט זיך אַכער וואָס דערמאַנט. ער איז שנעל צו צו מיר און מיר אַ האַנט אַריינגערוקט. — אויף דער אַלטער איז אַ רחמנות; ס'איז אַכער אזוי... אַדיע!

איך האָב געקוקט ווי מען טראָגט אַרויס דער אַלטינקער אויף די הענט. די האַרץ האָט וויי געטאַן. אַ קאַרעטע איז אַנגעפאַרן. וויינען האָט זיך מיר פאַרוואַלט, נאָר די אויגן זיינען טרוקן געווען. די גאַנצע הויז איז פרעמד געוואָרן; איך האָב פאַרשלאָסן די הויז און אַוועק אין גאַס.

ס'האט געשאריעט אויף טאג. איך בין א וויילע שטיין גע-
בליבן און א קוק געטאן אויפן הימל. א צויבערלאכער זומערדיקער
פרימארגן. וויפיל פארבן און קלאנגען! ערגעץ ווייט איבער די
דעכער האט די זון ארויסגעשטעקט א פורפורנעם נאלד-באשפריצטן
ראנד; א ווינטל האט געפאכעט מיט דער טוי-ווייסער טול פון
דער נאכט. פויגלען האבן זייער זארגלאזע מילדע פלוידעריי אנגע-
הויבן. די לופט איז געווען פריש. דער הימל האט געאמעטט מיט
פרידן.

אויפן וואקזאל.

קאלאנעס פון געשפריינקלטן מארמאָר. מאַרמאָרנע טרעפּ
ווי פיעדעסטאַלן און אומעטום סטאַטוען — לעבעדיקע סטאַטוען
אין טרויער און פאַרצווייפלונג.

אַ גלעזערנער געוועלכ, ווי אַ הימל, איז אַריבערגעוואָרפן
איבערן פירעקיגן זאַל. גאַנצע בונטן פון פרימאָרגנדיקער זון
פלייצן פון אויבן אויף די מאַרמאָרנע קאַלאַנעס, אויף די טרעפּ,
אויף די גאַלדענע געזימשן אויף די רייכע געמאַלטע ווענט.
אַבער אַ בלוטיקער פחד הויערט איצט אין דער פראַכטיקער
געבידע.

און אומעטום די לעבעדיקע סטאַטוען אין טרויער און פאַר-
צווייפלונג ביי די קאַלאַנעס, אויף די טרעפּ. פאַרשטיינערטע,
פאַרשטומטע.

אידישע טעכטער אין זייערע בעסטע יום־טוב'דיקע קליידער
זיצן און שטייען געלעמטע ביי די שטיינערנע קאַלאַנעס אויפן
נרויען מאַרמאָר פון די טרעפּ מיט צעעפנטע אויגן, מיט אַן אַפּ-
געשטעלטן בליק.

צופוסנס ליגן פּעקלאָד. אויף זיי וואַלגערן זיך קינדער,
פאַרשטומטע, איבערגעשראַקענע און פאַרשלאָפענע. נאָך פון
נעכטן, פון דער מיטן נאַכט וואַלגערן זיי זיך דאָ. די פרויען צו-
געשפּאַרט צו די קאַלאַנעס, צוגעזעצט אויף די טרעפּ, און אַרום
שטייען די מאַנסכילן מיט אונטערגעבויענע פיס, מיט פינצטערע

געזיכטער. ס'איז איינג, ניטא וואו זיך א ריר צו טאן און מען
בריינגט נאך און נאך.

די ביינק ביי די ווענט האט מען אפגעגעבן די ארויסגע-
טריבענע קראנקע, פון די האספיטעלער, פון די הייזער. די קינד-
דער אויף די פעקלאך און די איבעריקע אויפן צעמענטענעם דיל
אדער אויף די פיס, אָנגעשפארט אָן וואַנט, אָן די מאַרמאָרנע
קאלאָנעס.

לעבעדיקע סטאטוען פון טרויער און פארצווייפלונג. טרור
קענע אויסגעוויינגטע אויגן, בלייבע פנימ'ער, צעשויערטע צעפ.
אָן אומגעוויינלאכע שטיקקייט. זשאַנדאַרן און נאַרד סיוויס
חיטן איר. קינדער שווייגן אַרומגעכאַפט פון דעם אַלגעמיינעם
שרעק.

מיט אַמאַל אַ גערויש. אַ נייער צוג איז אָנגעקומען אַוועס-
צופירן די אַרויסגעטריבענע און די גרויסע וועלט־טראַגעדיע צע-
שפּילט זיך דאָ אין איינצלנע מענטשלעכע דראַמעס. אין יעדן
ווינקל הויבט מען זיך אָן זעגענען. פריער שטיל, צעשראַקן —
עס ווילט זיך ניט גלויבן — און באַלד פּיינלאַכער, טרויעריקער.
אַ נאַליציאַנערין, וואָס האָט חתונה געהאַט מיט אַ רוסישן, זעגנט
זיך מיט אירע אַרויסגעטריבענע עלטערן. זי קושט זיי און וויינט.
ווי אַ קליין קינד, נאָר שטיל, פאַרגייט זיך אין זיך, די אַרומיקע
זשאַנדאַרן זאָלן ניט מערקן און ניט אָננעמען פאַר מלוכה־פאַר-
ראַט... מען טאָר ניט וויינען ביים שיידן זיך מיט אַ שונא...

געליבטע שיידן זיך, חתנים זעגענען זיך מיט בלות, עלטערן
מיט קינדער. אירן איינגעפונדעוועטע, איינגעזעסענע, ערלאכע,
האַרעפאַשנע, ווערן צעטיילט אויף פיינט און פריינט פון בעלגיען.

אַ קול צעטראַגט זיך :

„גרייט זיך, שוין צייט!“

— וואו פאַרסטו, טאַטע ?

— כ'ווייס ניט!

אין צווייטן אָרט:

— קינד מיינס, וואו טרייבט מען דיר, וואו וועסטו אָהינ-

קומען?

אין דריטן אָרט:

— מיר פּאָרן, אָבער וואו, וואו?

אין דער לעצטער רגע ברעכט דורך דער געווייזן.

אָן אַלטע אירישע מאַמע ברעכט די הענט, האַקט זיך אין

קאָפּ מיט די פּויסטן און יאָמערט אויפן קול:

— מיינע קינדער, מיינע קינדער...

דער זשאַנדראַר קוקט שמריינג.

און אַ טאַכטער ענטפערט אין שטילן געווייזן: גאָט ווייס

צי מיר וועלן זיך זען...

אן אלטע

פון אלע זייטן איז מען געלאָפן. דער המון האָט זיך געד-
שפּאַרט צו אַ הויז. די פענצטער זיינען געלעגן אויסגעריסענע
אויפן גאַס. זשאַנדאַרמען זיינען דורך די אויסגעבראַכענע פענצ-
טער אינעווייניק געקראַכן, די בירגער-וואַך מיט געלאָרענע ביקסן
אַרום.

— שוין געכאַפּט? שוין געכאַפּט? — האָט מען מיט וויל-
דער נייגעריקייט געפרעגט.

— ניין, נאָך ניט! — האָט מען געענטפערט, און זיך געד-
שפּאַרט גענטער צו דער הויז.

— וועמען, וועמען? — האָבן אַנקומענדיגע געפרעגט.

— ס'פאַרשטייט זיך וועמען... — האָבן די ערשטע געד-
קנייטשט מיט די אַקסלען.

אַרום הויז האָט זיך געטומלט, נאָר פּלוצלינג איז דער המון
שטיל געוואָרן — ס'האָט זיך געדוכט, אַז דעם המון האָט דער
אַטעם פאַרכאַפּט פון אַנגעשטריינגטער דערוואַרטונג. נאָך שטיל-
לער איז געוואָרן און דראַענדער. מען האָט דייטלאַך געהערט
ווי מען יאָגט זיך איבער טרעפּ, ווי טירן קלאָפּן און עס קלינגט
וואָס... פאַרבײַ די אויסגעבראַכענע פענצטער פלעגן דורכשווינד-
לען צערייצטע זוכנדיגע פנים'ער פון זשאַנדאַרמען.

— שים!... שים!... — האָט מען אַנגעהויבן פּלוצלינג

שרייען פון המון — ס'איז דא... זי איז פארביי דעם פענצטער
דורכגעלאפן...

— וואס פאר א זי? ... — האט א צווייטער געשריען, —
ס'איז נאר אן ער...

— ניין, א פרוי! — האט זיך איינער אויטאריטעטיש
אריינגעמישט. — כ'בין א שכן; כ'ווייס. נעכטן ביינאכט האט
מען פון דאנען א דייטשקע צוגענומען. היינט האט זי זיך אפ
גע'גנב'עט פון וואקזאל; מען רעכנט, אז זי איז דא אין הויז...
איין זשאנדארם איז פון הויז א פארשוויצטער ארויסגע-
לאפן:

— וואו... וואו האט מען איר געזען? ... — האט ער שווער
אטעמענדיק געפרעגט. — מען קען איר ניט געפינען דער מכשפה,
— האט ער צוגעגעבן.

— אט א דא... אט — האט מען אָנגעוויזן.
ער האט נאר א מאך געטאן מיטן האנט.
— אין קעלער מסתמא זיך פארבאלטן, — האט איינער
ארויסגעזאגט אן השערה.

— גערעכט, ס'קען זיין... — האבן זיך א סך אפגערופן.
עס דערהערט זיך א קלאפן און א שלידערן אין קעלער. דער
עולם ווארט מיט אָנגעצונדענע אויגן.
— נו, זי איז דא? — פרעגט מען פון המון אומגעדולדיק
נאר א שטיקל צייט.

— ניין! — ענטפערט מען פון אונטן.
דער המון איז געווארן אלץ אומגעדולדיקער.
— מיר וועלן אליין זוכן! — האט מען אָנגעהויבן שרייען.
— וואס ווארטן מיר? ...
— בלייענע פויגל! — האט מען צו די זשאנדארמען גע-
רופן. — אלע שפּיאַנען לאָזט איר פון די הענט ארויס...

אינעווייניק האט זיך אלץ געהערט א לויפעניש און א טר-
 פערין...
 — זי איז דא! זי איז דא! — האט מען פלוצלינג אנגע-
 הויבן שרייען אין הויז.
 — אוןא? אוןא? — האט זיך דער המון הונגערדיק א
 ווארף געטאן. — אהער ניט איר! אהער!... אונז!...
 ווייטער א געלויף אין שטוב. דער המון ווארט מיט א
 דורשטיקן מויל און גליענדע אויגן... ענדלעך האט זיך דער
 פארשוויצטער קאפ מיט דער רויטער צורה פון זשאנדארם ארויס-
 גערוקט פון א קליין פענצטערל אין דאך און קורץ צום המון א
 רוף געטאן:
 — זי האט זיך אויפגעהאנגען. די פאסקורסטווא...

טראַפּייען פון קריג

א יאוש האָט זיך פאַרשפּרייט. אַרום און אַרום האָט אָנגעד
הויבן חרוב ווערן פון פרעמדע באַמבעס און אייגענעם דינאַמיט.
דער רינג פון פייער און שטאַל איז געוואָרן אַלץ איינגער און
איינגער. פון די שטיבער האָט די אומרו געטריבן די מענטשן
אין גאַס אַרויס.

צייטונגס-אינגלאַך לויפן, הילכּוּ :

„אַ זיג, אַ גרויסער זיג!“

„אַ סטראַטעגישער צוריקצוג, אַריינגענאַרט דעם שונאַ!“

מען גלויבט זיי ניט. דאָס פּרידלאַכע לעבן האָט זיך ווי
אינגאַנצן אָפּגעשטעלט. פאַבריקן און קראַמען פאַרמאַכט און
פאַרהאַקט. די האַפּענונגען האָבן זיך אויסגעלאָזט. די מענטשן,
פאַרצווייפּלט, גייען אַרום ווי שאַטנס, נאָר די אויגן פּרעגן שטום :

„וואָס וועט זיין?“

און מיט אַמאָל האָבן אויף דער פאַראַדנער גאַס עטלאַכע
וויטרינעס פון אַ גרויסן צוגעמאַכטן מאַגאַזין זיך גענומען אויס-
פּוצן מיט מערקווירדיקע חפּצים.

די חפּצים זיינען געווען ניט צום פאַרקויפּן.

נאָר אַ צוגעקלעפּט צעטל צום שויב האָט דערציילט :

„טראַפּייען פון קריג.“

שוואַרץ, אַיינגעטוליעט אין טוך, שטייט אַ קוילנוואַרפּער
אויף דריי דינע צעשפּרייטע פּיסלאַך. אַ צעטעלע היינט אַרונ-

טער: „צוגענומען ביי די דייטשן דארטן און דארטן. מיט גרויסע קאסטן אין לעבנס אין ער פון אונזערע סאלאטן דעראבערט געדווארן.“ ליגן האנט גראנאטן, ווי גרויסע שווארצע קאקוסנים, שווערדן, שפיון, מעסער, שווערע סאלדאטישע אונטערנעשמירטע שטיוועלעטן — אלץ צוגענומען, צוגענומען דארטן און דארטן אין שלאכטן, אין שוידערלאכע שלאכטן.

און אין מיטן אויף א מאנעקען א היטל מיט א מונדיר און א צעטעלע:

„דאס איז די היטל און מונדיר פון דעם שפיאן, וואס איז געבטן הינגעריכט געווארן.“

און דער עולם האט זיך געדריינקט ביי די וויטרינעס...

קארטעזשן האבן זיך באוויזן אויפן גאס — קארטעזשן פון געפאנגענע.

אין מיטן טאג פלעגט מען זיי שוין איצט פירן פון וואקזאל צום פלאץ פון זייער באשטימונג און אן עולם דריינקט זיך ווי דער, שמעלט זיך אָפּ, קוקט.

— האָהאָ, געפאקט...

— אונזערע קאנען אויך...

— זיי מאכן אונז חרוב...

— זיי פארגוואלדיקן...

— בר-ברכו!

צווישן די בעלגישע ביקסן טרעטן די געפאנגענע דייטשן אנדערע פארגאנדערנעשפילעטע, פארשטויבטע, טויט-מירדע. אגיד דערע אין הווארסקן קיווער און העלם, ווי נאך וואס פון פערר

אראפ. א געמיש פון אלט און יונג, עלטערע מענטשן און יונגע,
נאָר יונגע אינגלאַד.

דער „ברבו“ האַלט אָן.

די בעלגישע ביקסן ווערן אָנגעשטריינגט. איינגער קומט
זיך צוזאַמען דער קאַנוואַי און אָנגעשטריינגט ווערן די געפאַנר
גענע, זעלטן ווען גיט זיך אַ קאַפּ פון אַ געפאַנגענעם אַ קער צום
אויפגערעגטן עולם, זיי קוקן נאָר פאַר זיך, און די יונגע אינגלאַד
אין סאַלדאַטישער קליידונג קלאַפּן באַזונדערס אָפּ האַרט און
שטאַרק דעם טראַט, ווי זיי וואַלטן מאַרשירט אויף אַ פאַראַד.

און דער עולם לויפט נאָד, מען לויפט נאָד, מען שרייט און
מען רעדט :

— באַרבאַרו!

— אומזיסטיקע עסער!

— מען דאַרף זיי פערטלען!...

— רעד ניט קיין משוגעת!...

— וואָס מיינסטו? זיי פאַר'סס'ען די ברוניםער...

— בו... בו... בו!...

דער עולם לויפט נאָד...

און מיט אַמאָל האַט זיך צום עולם אַ דריי געטאָן אַ פנים
פון אַן עלטערן געפאַנגענעם, געקוקט לאַנג, ווי ער וואַלט זיך
געטראָפּן מיט אַלעמענס בליקן און מאַדנע מענטשלעך און גוט-
מוטיק זיך צעשמייכלט.

עפעס האַט ער נאָד שמייכלענדיק אַ זאָג געטאָן צו די
איבעריקע. נאָד עטלאַכע פנים'ער האָבן זיך אומגעדרייט צום
עולם און געשמייכלט, אין פאַרוואונדערונג געשמייכלט.

— זעט, זיי שמייכלען נאָד!...

נאָר פון עולם האַט מען גענומען אָפּשטיין איינער, אַ צווייטער,
ביסלעכווייז איז דער עולם אינגאַנצן אָפּגעשטאַנען.

דער חורבן

די שטאָט האָט שוין איצט אויסגעזען דערשלאָגן, דערשטיקט פון לידן. גאַנצע גאַסן זיינען געשטאַנען פאַר'יתומ'ט; די מויערן פּוסט אָן איינוואוינער — אמת'ע קברים-ביידלאך. יונגע מענטשן האָט מען ניט געזען; זיי האָט מען אַוועקגענומען אויף די שלאַכטפעלדער. די איבעריקע האָבן אַוועקגעוואָרפֿן זייער אַרבעט, זייער טאַג-טעגלעכע באַשעפטיקונג און אַן ציל אַרומ-געבלאַנדזשעט איבער די גאַסן. מענטשן האָבן ווי אין חלום געלעבט: געטראַכט, געגאַנגען, און יעדן האָט זיך געדוכט, אַז מען רעדט ניט דאָס, וואָס מען קלערט, און געקלערט האָט מען און געטראַכט וועגן טויט.

ביינאַכט איז געווען חושד-שטיל, מענטשן זיינען געשלאָפֿן אין די קעלערס; אין מיטן דער נאַכט פלעגן זיי מיט פחד זיך צוהערן צום ברוטאַלן, בויערנדיקן גערויש פון די צעפעלינס. אַט באלד וועט פֿלאַצן אַ באַמבע און ווער ווייס וואו די שטיקער וועלן פאַרפליען?

בייטאַג פלעגן פאַרפאַלגן פיינטלאַכע „טויבעס“. ווי שוואַר-צע רויב-פייגל פלעגן זיי זיך טראַגן אין הימל און זייערע פראַ-פעלערס פלעגן זינגען אַ ליד פון טויט. אויסגעהונגערטע, פאַרלאַזענע קעץ זיינען איבער די גאַסן אַרומגעטראַכן; מיט אַ רחמנות'דיק מיאָקען זיינען זיי נאַכגע-

לאפן די מענטשן טריט ביי טריט — ווי הינטלאך, און שפּוּם
געבעטן עס...

די מענטשן פלעגן שטיין אויף די גאַסן און אומרויך קוקן
אין הימל אַרײַן, ווי פאַר אַ גרויסע רעטעניש. נאָר מיליטער
אויטאָס פלעגן רעש'דיק יאָגן און אַן אימה אָנוואַרפן. ס'האַט
זיך געפילט אַ ווייטאַק אין זייער ברומען; אַ פאַרלאַרנקייט אין
משוגענעם אַרומלויפן הײַן און צוריק. זײ פלעגן מיטבריינגען מיט
זיך דעם שטויב און ריח פון די שלאַכטפעלדער, און פלעגן צוריק
אַנגעלאָרן מיט טױט. סאַלדאַטן פלעגן אַלץ אַוועקשטראַמען...
דער המון איז שוין צו זײ גלייכגילטיק געוואָרן. די מענטשן
פלעגן זײ שוין ניט באַגריסן און די סאַלדאַטן פלעגן דורכגיין
ערנסט פאַרטראַכט, געשמידט פון זייער בלוטיקן מזל, ווי צו
זייער אייגענער לױה.

פינצטערע ידיעות האָבן זיך געטראָגן פון מזל צו מזל און
פאַר'חוש'ד'ט דאָס לעבן. די צאָל פון די פאַרוואַנדערטע האָט
זיך אַלץ געשטאַרקט. די אַמבולאַנס-וואַגנס זיינען צו ווינציג
געוואָרן — טראַמוואַי-וואַגאַנעס האָבן שוין אויך פאַרפעלט; און
די פאַרוואַנדערטע פלעגן גיין צופוס פון וואַקואַל, מיט רױטע,
מיט בלוט דורכגעזאַפטע לייכטע באַנדאַושן, מיט די ראַנצעס
אויף די פלייצעס. צו עטלאַכע פלעגן זײ גיין צוזאַמען, געאַרמט
און געפלאַכטן.

און גרויסע מענטשן-פראַצעסיעס האָבן זיך באַוויזן. דאָס
זיינען די אַנטלאַפענע פויערים געווען, וואָס דער טױט האָט גע-
יאָגט, ווי איבערגעשראַקענע פייגל פון די פעלדער; ער האָט זײ
געטריבן פון דער סאַכע, פון דער באַנע; און גיין פלעגן זײ
אין זייערע בעסטע בגדים, יום-טוב'דיק געקליידט פון דעם גרויסן
יום-טוב פון טױט; אָבער מיט קליינע אַרעמע פעקלאַך אין די
הענט, מיט שטייגלאַך געראַטעוועטע פייגעלאַך. קיין איין קרעכץ,

קיין איין טרער, נאָר גאטס קללה האָט ביי זיי אין די אויגן גע-
ברענט...

און סאַלדאטן פֿלעגן אַלץ אַוועקשטראַמען, אַלץ אַוועקשטראַך-
מען.

און אַנדערע סאַלדאטן פֿלעגן אַלץ אַרײַנשטראַמען אין שטאַט
צוריק מיט בלוט דורכגעזאַפּטע באַנדאַזשן, מיט צעקריממע
פנים'ער, מיט פיבער אין די אויגן, געארמט און געפלאַכטן פון
דעם גרויסן יום־טוב פון טויט...

פינצטערניש

און די שטאָט איז געשלאָגן געוואָרן מיט פינצטערניש.
קומט די נאָכט איז שטאָק־פינצטער אַרום. מענטשן טאָרן ניט
זען קיין ליכט, קיין שוין, קיין אַפּשוין איינער ביים אַנדערן.
אונטער דער שטראַף פון טויט.

און קומט די נאָכט הערן אויף מענטשן צו זען, ווי מען
וואַלט ביי זיי די אויגן אויסגעשטאָכן. אין בלינדסטן צימער
פאַרבאַלט מען זיך מיט אַ ליכטל, מיט אַ צאַנקער לעמפל —
דאָס קנייטל אַרונטער, אַרונטער...

די פענצטער בלינד געמאַכט, פאַרהאַנגען מיט קאַלדרעם.
מיט שווערע קליידער: די גאַס, די שטאָט זאָל זיין בלינד —
שטאָק בלינד.

די שטאָט איז געשלאָגן געוואָרן מיט פינצטערניש.
ביזן טונקעלן איילן זיך מענטשן צו די הייזער. עס
יאָגט זיי די שרעק: די נאָכט זאָל ניט פאַרכאַפּן אין גאַס און
מאַכן זיי בלינד. עס איז אַ שרעק פאַרן מענטשן אין דער פינצ-
טערער שטאָט, ערגער ווי אין נאַכטיקן פעלד, ערגער ווי אין נאַכ-
טיקן וואַלד.

און אין דער פינצטערניש פון דער בלינדער נאָכט וואַקלען
זיך אום מענטשן מיט אַפענע איבעריקע אויגן, מיט אויסגעשפּרוי-
טע זוכנדיקע הענט. דאָס האָט די נויט אַרויסגעטריבן אַנדערע
אין דער פינצטערניש פון דער בלינדער שטאָט, נאָך אַ דאַקטאָר,

נאך הילף. זיי טרויבט די נויט און די פינצטערניש לייגט זיך ווי א שטרויכל אונטער די פיס, שטעלט אַוועק די ווענט פון מויערן אין מיטן גאַנג, וואַרפט אום, שטויסט אָן אויף אייזערנע סלופעס פון בלינדע לאַמטערנעס, אויף דעם ביקס און ביזן גע- שריי פון סאַלדאַט אין דער פינצטער.

די שטאַט איז געשלאָגן געוואָרן מיט פינצטערניש, אויסגע- לאָשן איז אפילו לבנה און שטערן. אַ געדיכטער הושך פילט אויס די וועלט. וואו איז ערד? וואו איז הימל? וואו איז רוים? אומעטום דער בלינדער הושך פון מצרים.

די שטאַט איז געשלאָגן געוואָרן מיט פינצטערניש. ניט פון נאַט, פון מענטשן — אונטערן שטראָף פון טויט.

דער סאָלדאַט

קייזער-ליי. א נערוועזע אַיילעניש היין און צוריק, היין און צוריק — אויף די טראַטואַרן, אין מיטן גאַס.
לויפן די צייטונגס-אינגלאַך אין הייסן זומערדיקן טאָג און זייערע געשרייען שמייסן, דוכט זיך, טרייבן דעם עולם:
„די עוואַקואַציע פון שטאָט... דעם גאַווערנאַרס פראַקלאַמאַציע... די שטאָט פאַרלאָזן פון אונז...“
דער עולם אויף די טראַטואַרן אַיילט זיך, שטראַמט. אין מיטן גאַס פלאַנטערן זיך אַרום סאָלדאַטן. אויטאָס מיט אַפיצירן פליען דורך, אַמבולאַנסן פון רויטן קרויץ. מיט אַ נריליך שלעפן זיך פולע טראַמען מיט פאַרוואַונדעטע. באַנדאַזשירטע פנים/ער קוקן אַרויס מיט שרעקלאַכע אויגן פון די אַפענע פענצטער.
אין פראַכט פון הייסן זוניקן טאָג ליגט די הויפּט-גאַס. די פאַרפּוצטע, געצאַצקעטע לאַמטערנע-סלופּעס צעבלייט פון בלומען און קאַלירן. יום-טוב'דיק זיינען פאַרמאַכט די מאַנאַזינען, נאָר וואַכערדיק איז די נערוועזע אַיילעניש היין און צוריק, היין און צוריק.
דער עולם אַיילט זיך, שטראַמט:
„דער שונאַ ביי די טויערן, דער שונאַ“... אַבער פון זיך אַליין ווערן רעדלאַך: אַ רעדל דאָ, אַ רעדל דאָרט, ווי אינזלאַך אין דעם שטראַם.
אין אַ רעדל רעדט איינער אויפן קול:
— ווי, אין שטאָט איז טאַקע כּער ניטאָ קיין רעגירונג? ...

— געוויס, איר זעט דאָד, אין דער פראַקלאַמאַציע הייסט מען אונז זיין רואיק.

— איצט מעג איר שוין ריידן וואָס איר וויל, — טייטלט איינער מיטן פינגער אין צייטונג. — מען האָט אונז די גאַנצע צייט גענאַרט. די גאַנצע צייט האָבן מיר געזיגט, אַפגעטראַטן צוליב סטראַטעגישע אורזאַכן און איצט אַנטלויף גאָר פון שטאָט... רעדט אַן אַלטער באַרדיקער פאַרמער:

— ווי איר זעט מיר, בין איר דאָ גלייך פון מוין פעלד. אַט אין די פלושענע הויזן גלייך פון אַקער. אויסגעהאַלטן ביז דער לעצטער מינוט. נאָר כ'האַב געהאַט אַן אויג די גאַנצע צייט. אַרום מיר אויף די פעלדער האָבן אונזערע, די סאַלדאַטן, געגראָבן טראַג-שייען, צוגעגרייט פאַרצומונגען פון שטעכיקן דראַט, געבראַכט האַרמאַטן, ביקסן, קוילן. און פאַר וועמען, פּרעג איר איר, ביר-גער? פאַר די דייטשן... אָן אַ שאַס אַוועקגעגעבן...

— מיר האָבן דאָד די גאַנצע צייט געזיגט, טו וואָס האָבן געטאָן אונזערע סאַלדאַטן?...

— געלעגן באַהאַלטן אין די קעלערס, כ'האַב אַליין געזען... — ענטפערט סאַרקאַסטיש איינער.

— נאָר אונזערע, די ענגלענדער אויך... ניט געקענט אויס-האַלטן זייער פייער... — פּרובירט אומזיכער פאַרטיידיקן אַ צוויי-טער...

— מען קען זיי, די בלייענע פויגל, נישקשה...

— קוקט, אָן אַנטלויפט די אַרמילעריע צום פאַרט!...

— זיי אַנטלויפן און אונז לאָזן זיי איבער...

— קוקט נאָר, ווי זיי דרייען זיך דאָ אַרום, די בלייענע פויגל...

סאַלדאַטן פּלאַגמערן זיך אין מיטן גאַס אָן אַ ציל, מידע, פאַר-

לאַרענע, פאַרווירטע.

אַלץ מער צוריקגעשטויסענע סאַלדאַטן קומען צו. פּלאַנטערן

זיך ארום אין מיטן גאס, פארשטויבטע, מידע, מיטן ריח פון שלאכט
פעלר אין די בנדרים. גרופעס פארוואונדעטע ציען זיך צופום פאר-
ברידערט און איינגעפלאכטן, ווי סקולפטורן-גרופן. פאמעלאד, ווי
פארטראכט, שארן זיי זיך איבערן גאס אין דער אלגעמיינער פאר-
וורונג. א געזונטע פום העלפט א פארוואונדעטע האנט און א גע-
זונטע האנט העלפט א קראנקע פום.

און דער עולם איילט זיך, גייט, בלייבט שטיין אין רעדלאד :

— לויפט, לויפט, די באשעס ביי די טויערן !

— וואוהין ?

— ווער ווייס ?

— דער סוף ?

— געוויס...

און וויטער מיט ביטערניש :

— בלייענע פייגל...

עפעס האט זיך א סאלדאט ארויסגעפלאכטן פון א גרופע
פארוואונדעטע, זיך צוגעשארט צום טראטואר, צו א פארפוצטן
לאמטערנע-סלופ און זיך שווער צוגעזעצט אויף דער ערד.
זיצט דער סאלדאט אויפן אנגעברענטן טראטואר, די פאלעס
פון שינעל אונטערגעשפילעט. מיט די פיס אויפן ברוק, מיטן פליי-
צע צו די דורכגייער, שווער אנגעלענט אן אייזערנעם סלופ.

און איבער זיין קאפ טראגן זיך ווערטער :

— אלץ אפגעגעבן די דייטשן... אן א שאס אפגעגעבן די בא-

שעס...

און דער סאלדאט זיצט, זיצט אין הייסער מידקייט. זיך
ארויסגעפלאכטן און קען זיך שוין מער ניט אריינפלעכטן. עס איז
אים אזוי שרעקלאך שווער געווען זיך צו שלעפן און עס אים אזוי
שרעקלאך שווער צו זיצן און שטום דרייט ער אלעמאל דעם קאפ
אחינטער אויפן טראטואר. מענטשן גייען, גייען. ער וויל טרעפן.

פארטשעפען אימיצנס א בליק, ער וועט יענעם זאגן... נאָר מען
קוקט ניט אויף אים. ער קען אין קיין פאל ניט כאפן אימיצנס א
בליק. ניט מענטשן, נאָר פיס, פיס גייען, גייען פארביי אים...
האַט ער זיך שטום צונויפגעדרייט, איינגעקארטשעט, ווי די ערד
וואַלט אים געצויגן, איינגענורעט דעם קאַפ און אזוי געבליבן זיצן
ווי פארפראָרן, אין מיטן הייסן זומערדיקן טאָג.
און הינטער זיין שטויפער געהאַרבעטער פלייצע זיינען גע-
גאַנגען פיס, פיס און פיס.

די שלאַכט

געל־שוואַרץ איז דער הימל איבער דער שטאָט. אין דער
רויכיקער, שטיקנדער לופט טראָגט זיך פאַר'שרפה'ט פאַפּיר,
שפענדלאַך, שטיקלאַך גלאָז. די הייזער האַלטן אין איין ציטערן:
דוין, דוין, דוין... דער האַריוואַנט ברענט פון אַלע זייטן, זיילן
רויך הויבן זיך צום הימל, קייקלען זיך איבערן ברוק. אין דער
לופט טראָגט זיך מיט דונער דער רייטוואַגן פון טויט. אימעצער
פאַסעוועט אומ'ברהמנות'דיק דעם הימל מיט אַ שטאַלענער
בייטש.

מחנות, מחנות טראָגן זיך אין ווילדן געלויף איבער די
וואַלן...

„צום זיג!“

„צום זיג!“

און מען האָט זיי צווייען געפונען אויפן וואַל, איינעם לעבן
אַנדערן. איינער איז געלעגן קאַנוואַלסיוו איינגעגראָבן מיטן
פנים אַראָפּ, מיט אַ פול מויל געביסענער ערד און מיט אַ שפּיז
אין רוקן — דאָס איז געווען דער באַזיגטער.

דער צווייטער, מיטן פנים צום הימל, מיט אַ דורכגעשאַסענעם
האַלז, מיט אַרויסגעשפּאַרט בלוט פון מויל, פון נאָז, פון די
אויגן... — דאָס איז געווען דער זיגער!

און אזוי זיינען זיי געלעגן איינער לעבן אַנדערן, דער מיטן
פנים אַרויף און דער מיטן פנים אַראָפּ...

אין לויפן

מיט אויסגעלאָשענע פייערן, מיט קלאַפעניש אין האַרצן האָט זיך די באַן גע'גנב'עט צום האַלענדישן גרענעץ.
פאַמעלאַכער פון אַ פּוסיגליער האָט דער פינצטערער לאַקאָ-
מאַטיוו שטום זיך געשאַרט איבער די רעלסן אין דער נאַכט אַרײַן.
אין די פינצטערע וואַגאַנעס: אַלטע, יונגע, פּרויען, קינדער.
פּעק אויף פּעק. צונויפגעקוועטשט — דערשטיקט צו ווערן. גוף
און נשמה אין קלעם.

דריקט, הויערט די מורא און שטיל וואַרפט מען זיך דורך
מיט ווערטער:

— מיר פאַרן?

— מיר שטייען.

— ניין, מיר פאַרן...

מענטשלאַכע פנים'ער צוגעקלעפט. אַריינגעקוועטשט אין די
שויבן. אויגן ווילן דורכדרינגען די פינצטערניש אין שטויסן זיך
אן אויף נאָך שוואַרצערע משונה'דיקע סילועטן פון האַרמאַטן,
וואָס האַבן פאַרריסן שוואַרצע לאַנגע העלזער אין היטל אַרײַן.
די מורא הויערט און שטיל, אַפגעריסן, דערציילט מען זיך
שרעקלאַכקייטן.

דערציילט איינער:

— ס'איז אַנגעקומען פּלוצלונג... ניט באַוווּזן צו לויפן.
געלאָפן שוין מיט אונזערע סאַלדאַטן. פון געפאַנצערטע אויטאָ-

מאָבילן זיינען אונזערע נעשפרונגען — ניט געקענט אויסהאַלטן...
פאַר מיר לויפט אַ סאָלראַט. פּלוצלונג ניט ער זיך אַ כאַפּ מיטן
האַנט פאַרן קאַרג, ווי ס'וואַלט אים דאָרט אַ בייס געטאָן.
ניט באַוווּזן טאָן אַ טריט, ווי ער האָט זיך געטאָן אַ זעץ
צו אויף איין קני ווי צום שיסן און אַ פאַל געטאָן
פאַרויס... נאָר דעם קאַפּ האָט ער מאַדנע אויסגעדרייט אין מוין
זייט און געקוקט אויף מיר מיט צעעפנטע אויגן. כ'בין געפּלויגן.
נאָר מענטשן, כ'וועל דעם קוק קיינמאַל ניט פאַרגעסן...

— מיט מיר דאָס אייגענע... — הויבט אָן אַ צווייטער. —
פּלוצלונג... דונערן פון קלאָרן הימל. קיינער האָט זיך ניט גע-
ריכט, געמיינט מאַרגן, שפעטער. רעדלאַך זיינען מיר געשטאַנען
אין גאַס. און מיט אַמאַל לעבן אונז האָט עס געפּלאַצט, צע-
וואַרפן, אויסגעריסן אַ לאַך אין ברוק...

מיד האָט עס אומגעשליידערט, נאָר ניט געשאַדט. זיך
אויפּגעהויבן, געקומען צו זיך, כ'זע ווער עס ליגט, ווער עס לויפט
און ווער עס שטייט צעטומלט. און פּלוצלונג איינער שרייט —
ניט אויסצוהאַלטן! כ'קוק, אַ שכן שטייט מיט די הענט פאַר-
דעקט דעם פנים, שרייט מיט באַנומענע קולות און הויבט אָן
רייסן פון זיך די זאַכן, צופּן און גראַבלען דעם אייגענעם לייב.
שרעקלאַך, מענטשן, שרעקלאַך... דער מענטש האָט פאַרלאָרן די
אויגן און דעם פאַרשטאַנד. אין אויפּרייס האָבן ביי אים די
אויגן געפּלאַצט און האָט דעם זינען פאַרלאָרן...

— ביי אונז האָט איינעם אָפּגעריסן דעם פנים — דעם
נאָז, די ליפּן, די אויערן, אָן אַ פנים געבליבן, ליבע מענטשן...
רעדט אָן אַלטעטשקע:

— איר מיינט, כ'וואַלט געלאָפּן פון מעכעלין, כ'בין אַלט
איבער ניינציק. כ'וואַלט בעסער געשטאַרבן אויף די חורבות,
איידער אין דער פרעמד. סאי ווי ניט פיל געבליבן... מיר טרייבט

די מורא. כ'האָב מורא משוגע צו ווערן פון דער באַמבארדירונג,
קען עס ניט איבערטראַגן. כ'וואַלט משוגע געוואָרן...
און אַ חנ'עוודיק, יונג, קינדיש קול פון אַ קליין מיידעלע
פאַלט איר אַרײַן אין די רײד :

— איך האָב ניט מורא פאַר די דײַטשן. איך לױף אַרונטער
גלייך אין קעלער...

פון די אומשולדיקע קינדערשע רײד, דוכט זיך, איז ליכטיג
קער געוואָרן. אַ שמײכל פילט זיך אין דער פראַגע פון עטלעכע :

— וואָס, ליב קינד, זיך צוגעוואוינט צום קעלער ?

און מיט אַמאָל גײט אַרײַבער פון מױל צו מױל :

„אַרויסשטײגן, אַרויסשטײגן!...“

און אויגן פרעגן, ווענדן זיך :

— איבערגעריסן ?

— אַרײַנגעפאַלן צו די דײַטשן ?

— פרעגט ניט, שטײגט אַרויס...

— אין מיטן זעלד ?

— שטײגט אַרויס...

הונדערטער נערוועזע הענט כאַפן זיך צו די פעק און פעקד
לאַד. מען שלעפט, מען זוכט. אַ שטופעניש. דוכט זיך אײנער
שטופט אַרויס דעם צווייטן אין דער פינצטערניש אַרײַן. פאַר-
האַלט מען זיך אויפן הויכן טרעפל פון וואַגאַן ווי פאַרן וואַרפן
זיך אין אַ נאַכטיקן וואַסער. און דער פינצטערער פעלד שלינגט
אײַן מיטן שרעק פון טויט.
דוכט זיך, סילועטן פון קאוואַלעריסטן אויף פערד פינצטערן
דאַרטן אַביסל ווייטער.

„די הוואָרן פון טויט?“

ניין, בלוז בוימער דאַרטן און די שרעק האַט זײ פאַר-

וואַנדלט אין פינצטערע חילות. נאָר סיי ווי שטייט מען אין מיטן־נאַכטיקן פעלד, געשמירט פון שרעק, פון אומבאַוואוסט־קייט, פון פינצטערניש.

נאָר באַלד :

„אַרײַנשטייגן!“

מען ציט אָפּ דעם אָטעם :

— אַ פאַלשע טרעוואַגע...

ווידער אַ שטופעניש, אַ געדריינג.

און ווידער גנב'עט זיך די באַן מיט אויסגעלאַשענע פייערן צום האַלענדישן גרענעץ.

ווידער ציט זיך דער שרעקלאַכער שמועס.

אַ גלח קלאַנגט זיך שטיל :

— אונזער גרעסטע רעליגיעזע ביבליאָטעק איז פאַרברענט

געוואָרן אין מעכעלין פון די דייטשע קוילן.

אַ צווייטער ענטפערט טרויעריק :

— מענטשן הרג'עט מען, וואָס פאַר אַ ווערט האָבן ביכער...

און אין דער פינצטערניש פון וואַגאַן בעט זיך אַ קינד :

— מאַ, אַהיים, כ'וויל אַהיים...

טונקעלע סילוועטן מיט ביקסן אויף די אַקסלען ניבן ווידער

איבער :

„אַרויסשטייגן!“

„אַרײַנשטייגן!“

און אזוי מאַל נאָך מאַל...

און ערגעץ אין אַ צווייטן וואַגאַן ברעכן אויס משוגענע קולות

פון אַ פרוי, וואָס רייסן די נאַכט און רייסן זיך אַרײַן אין

וואַגאַן. שטומע, צעצאַפלטע הערט מען זיך צו צו די שרעקלאַכע

קולות ביז זיי ווערן שטיל.

און פון מויל צו מויל גיט מען איבער און מען שאקלט מיט
כארדירעונג די קעפ:

— א יונגע מאמע. דעם מאן צוגענומען. מיט א צוויי
וואכן פריער געבארן א קינד; ביים אנטלויפן פון שטאט האט
זי דאס קינד איינגעוויקלט אין ווינדעלאך, גענומען אונטערן ארעם.
אין דער צווייטער האנט געכאפט א פאק זאכן און אזוי געלאפן
ביז דער סטאנציע הינטערן שטאט. דארט האט זי דערזען, אז
דאס קינד אין ארויסגעפאלן אויפן וועג לויפנדיק.

איצט שרייט זי א גערירטע מיט באנומענע קולות...

נאר פון דער ווייטן האט עפעס א שוין געטאן. געלעמטע
שטייען אלע: שפארן זיך נאך מער צו די פענצטער. די אפ
געוואוינטע אויגן זשמורען זיך און עפענען זיך ברייט פאנאנדער.
— קוקט, קוקט, ליכטיקייט, ליכטיקייט. דער גרענעץ!...

דער פארלאזענער פויגל.

טריף...

ס'שפראצט אויף טאָג.

דער קאנאריק „פיט“ קוקט פון זיין שטייגל דורכ'ן פענצטער
אין דרויסן אַרויס. פעלדער און ביימער ווי שטענדיק, און דאָר
עפעס אַנדערש...

טריף, טריף... ס'שפראצט אויף טאָג, דער נעבענטשטער
זומערדיקער פרימאָגן קומט. דער פויגל פילט אַ גרויסע אומרוי-
איקייט, מיט די ערשטע שטראַלן ווערט וואָס געבוירן אין זיין
ברוסט, — עס רייסט זיך ביי אים פון האַלז, און עס ווילט זיך
אים טריפן, זינגען אַנטקעגן דער אויפגייענדיקער זון.

ס'שפּריצט מיט גאַנצע פּאַנטאַנען לויטער ליכט, — שפּיר-
לעוודיקע שטראַלן פּלאַטערן אויף די דרעטלאַך פון זיין שטייגל:
טריף, טריף, טריף...

„פיט“ האַקט אָפּ. אַ פּאַלשן קלאַנג האַט ער דערהערט.
ער ווייס אַליין ניט, האַט ער דאָס שלעכט געזונגען, אָדער עס
קומט פון דער פרעמד?

ער בייגט די קעפּל אויף אַ זייט, הערט זיך צו...
אַרום שטראַמט די מונטערע ליכטיקייט, ער וועט פּרוּבירן
נאַכאַמאָל:

טריף...

אין גאַנצן פּאַלש.

ער ציט די העלזל איין, נורעט איין די קעפל, גנבה'דיק
כאפט ער א קוק אין ביידע זייטן, צי קיינער האט ניט געהערט
זיין פאלש זינגען.

איז שטוב איז שטיל, מען הערט קיינעם ניט — און ער
האט קיין כח ניט צום זינגען, ער איז אזוי הונגעריק, אזוי הונ-
געריק... נעכטן האט ער שוין גארנישט געגעסן.

ער שפרינגט אראפ צום הונדערטסטן מאל פון שעדעלע,
פיקט אין דער ליידיקער טעצעלע — ניטא מער קיין עסן... דאך
בליצט א האפענונג: אפשר, טאמער האט זיך פארוואלגערט א
קערנדל ארום שעלכעלע — ער שארט מיט די פיסלאך, פיקפיק
מיטן שנאכעלע — נין, ניטא...

ער ווארפט זיך צום וואסער, נאך אביסל בלאטיקס פארבליבן
אויפן דעק.

ער טרינקט. ער פאררייסט די קעפל, מאכט צו די אויגלאך:
ווי גוט, ווי עס דערפרישט! אבער ס'פילט זיך נאך שטארקער
דער הונגער... ער זוכט ארום נאכאמאל די שטייגל — נין,
נעכטן האט ער שוין אלץ צונויפגעקליבן.

וואס פאר א בלאנקענדיקע זון! און ס'וילט זיך אים
ווידער טרילן, זינגען:

טריל, טריל...

פאלש. אבער ער מוז טרילן, רופן. וואו זינגען זיי אלע?
פארוואס גיט מען אים ניט עסן? פארוואס קלעטערט ניט דער
קליינער פיער אויפן פענצטער ארויף, אים די שטייגל עפענען?
טריל, טריל, טריל...

דער "וואסערשלאק" איז ריין און ריכטיק. די זון האט
זיך צעשפילט, ער האט אויף א רגע דעם הונגער פארגעסן. ער
קוקט דורכן פענצטער, ווי די ביימער קוועלן און ברומען. פרייע
פייגלען באווייזן זיך אויף א רגע און פארשווינדן גלייך. נאך

אין שטוב איז שטיל, ניטאָ קיין אָפּקלאַנג, טויט... וואו זיינען זיי אַלע?

עפעס האָבן אָנגעהויבן די שויבן ווידער ציטערן ווי אין יענער נאַכט. דזין... דזין... האָבן די שויבן געקלונגען און אַ מהומה איז געוואָרן אין שטוב. ער האָט זיך געהאַט איבערנעשראַקן, פון שלאָף האָט ער זיך אויפגעכאַפט, געקוקט און ניט פאַרשטאַנען. ער האָט נאָר געזען, אַז דאָס איז ניט דער פרימאַרגנדיקער טומל, ווען די שטוביקע האָבן זיך געוויינטלאַך געאַיילט אין פעלד און אין גאַרטן. ער האָט געזען, אַז די מענטשן לויפן איבערן שטוב ווילן עפעס נעמען, כאַפן און ווייסן ניט וואָס, זוכן וואָס און לויפן אַרויס. דעם קליינעם פיער האָט מען געשלעפט אַ שלאָפּע-דיקן. "פיט'ן" האָט גערובט, אַז ער שטרעקט צו אים די הענטלאַך אויס.

דזין, דזין... האָבן די שויבן געקלונגען ווי איצט. ער האָט געוואַלט אַ טריל טאָן: נעמט מיך אויך... נאָר די שויבן האָבן אַזוי מאַדנע געציטערט, ווי אַ רויב־פויגל וואַלט אָן זיי מיט די פליגל געקלאַפט, און ער האָט פון אַנגסט קיין איין קלאַנג ניט געקענט אַרויסבריינגען, נאָר שטום זיך פאַרשלאָגן אין אַ ווינקל פון שטייגל.

דזין, דזין... ווי שרעקלאַך די שויבן ציטערן ווידער... ווי ס'וואַלט גערונערט, נאָר עפעס אַנדערש... נאָכן דונער קומט אַ ווילדער זשומענדיקער געשריי און אַלץ העכער, נענטער, שטאַר-קער. די פענצטער שפּרינגען אין די ראַמען, זיין שטייגל ווינט זיך. ער וואַלט שוין בעסער געהונגערט, אַבי דעם רעש ניט הערן, ס'שרעקט אים אַזוי.

זשוש — טראַך!... וואָס טוט זיך דאָ? די שויבן האָבן אין פענצטער געפלאַצט, ער ווינט זיך מיטן גאַנצן הויז צוזאַמען. שטיקלאַך גלאָז פאַרפליען צו אים.

טריל... שרייט ער פון שרעק. ווער א שרעקלאכער האט
 אויף אים א קוק געמאן, דאס איז יענער נאכטיקער פויגל...
 ער וויל אים ניט זען, ניין, ער וויל ניט...
 ער באהאלט די קעפל אונטערן פליגעלע... נאָר דאָרטן קוקט
 אויך אַרונטער דער שרעקלאַכער פויגל, שטרעקט נאָך אים זיינע
 נעגל אויס. ניין, ער וועט זיך ניט לאָזן, ער וועט די ווענטלאַך
 צעטראָגן, ער וועט זיך ניט לאָזן כאַפּן...
 „פיט“ וואָרפט זיך מיט זיין גאַנצער קראַפט אויף די ווענט-
 לאַך פון שטייגל. די שטייגל וויגט זיך. אָבער צו שטאַרק
 זיינען די דראָטן — ער שלידערט זיך נאָך אַמאָל — שטאַרקער,
 צאָרנדיקער.
 דער רויב-פויגל קוקט אויף אים... „פיט“ שניידט זיך אַיין
 אין די דראָטן.
 זשזשזש... שיפעט ווער. די ביימער קרעכצן און ברעכן
 זיך ווי אין שטורם. עס גליווערט אים דאס בלוט. ער וועט נאָר
 פרובירן דורך די שפּאַרונגעס דורכקריכן — און ער שניידט זיך
 אַיין אין די פלייש, שטיקט די קעפל.
 דער שטורם שפילט שוין ביים שוועל פון הויז, רויטע,
 דורשטיקע פייער-צונגען לעקן די ווענט, קריכן צום סופיט...
 „פיט“ שלידערט זיך אַ פאַרלאָרענער איבערן שטייגל.
 זשזש — טראַך! יענער גרויזאַמער פויגל האָט אים שוין מיט
 אַ נאָגל פאַרטשעפעט און קוקט אויף אים אַזוי עקשנות'דיק
 שטאַר.
 „פיט“ צאָפלט אין גאַנצן. ער פאַכעט מיט די פליגעלאַך:
 אַוועק, אַוועק...
 טריל, טריל... צו הילף, מענטשן!...
 טריל...
 שטיל.

די אלטע עליז.

... צי פון דער מלחמה, צי פון היץ, נאך דאס פארווארפענע פלאמאנישע שטעטל, וואו די אלטע עליז האט געוואוינט, איז גע-ווען ווי אויסגעשטארבן.

א נעבל פון די ארומיקע בלאטעס אויסגעמישט מיטן טרוך קענעם שטויב האט זיך גערויכערט אין דער לופט, זיך געוויגט איבער דער ליימיקער, צעפלאצטער ערד, איבער די עטלאכע פוס-טע גאסן, ווי א לייכטער טול אנגעשטאכן אויף די שפיזיקע זונען-שטראלן.

קיין מאנסבילן האט מען ניט געזען. נאך ווען ניט ווען פלעגט דורכקריכן א קינד, אדער ס'פלעגט זיך א ווייז טאן דורכ'ן גאס א פלאמאנרקע מיט איבערגעווארפענע עמערס, אין גרויסע הילצערנע שיד אויף די אנטבלויזטע בארוועסע פיס, און גלייך פארשווינדן.

און פלוצלונג האט דאס גאנצע שטעטל ווי אויפגעציטערט: כאלדאטן, סאלדאטן!

אויפן ברייטן וועג, וואס איז אויך געוועזן די הויפט-גאס, האט זיך באוויזן א וואלקן און פון דארטן האט אלץ דייטלאכער זיך דערטראגן א צעשאטענער פויקוילאפ, און באלד האט זיך דורכגעריסן די מארסעליעזע:

„צו די וואפן, בירגער!

פארמירט כאטאליאנען!“

און ווידער האט זיך געשאטן דער טרוקענער פויקורקלאפ:

טראם טארטראם, טראם טארטראם...

דער דיקער, צעוואקסענער זשעה, דער בעל-הבית פון דער קאפע אויפן ראג פון דער הויפט-גאס, וואס האט פויל געדרימלט אין פוסטן שיינק ביים טובאנק, האט זיך מיט אמאל אויפגע- כאפט, אויפגעהויבן דעם גרויסן געלן קאפ פון די אונטערגעלייגטע פארקאשערטע, האריקע הענט, זיך צוגעהערט א וויילע מיט אַנ- געשפיצטע אויערן, ווי אַן אלטער טרענירטער פערד ביים שאַל פון טרומפייט, און אין איילעניש פאַרשפילענדיק די אפענע געל- באוואקסענע ברוסט, זיך אַ לאַז געטאן צום דרויסן.

אין קארידאר האט ער זיך פאַרהאַלטן אַ וויילע, און אין איין אַטעם אַרויפגעשריען אויף די טרעפּ צום מאַנסאַרד (אויבער- שטיבל):

— עליו, ניכער, אלטע, הערסט סאַלדאַטן קומען, מאַך גרייט אין קאפע!...

אויף די טרעפּ האט זיך באַוויזן די אלטע עליו, די גרויע האר צעשויערט מיט אַן אנגעהויבענעם וואלענעם זאק אין האַנט, ווייזט אויס, זיך האט שוין אויך דעהערט דאס אַנקומען פון די סאַלדאַטן.

— מיין הער לאַשאַרנעל, — האט זי גערופן צעטומלט, — וואס פאַר אַ סאַלדאַטן, אונזערע צי די אַלכאַשן? (דייטשן). דער דיקער שיינקער, וואס האט שוין געהאַלטן ביים אַרויס- שפּרינגען אין גאַס, האט זיך צעטרייסלט פון געלעכטער.

— אַלכאַשן? געוויס אַלכאַשן! ווי קומען אונזערע אַהער... — האט ער זיך אַזש פאַרטערט פון געלעכטער: — אַ, אלטע, אלטע, ביזט שוין אינגאַנצן צודרייט, — האט ער געקוקט ווי זי קומט אַ מורלענדיקע אַרונטער. — זע מאַך בעסער גרייט אין

שיינק, כ'זועל נאָר כאַפּן אַ קוק... — האָט ער אַ מאַך געטאָן
מיטן האַנט און זיך אַרויסגעכאַפּט.

אויפן גאַס האָט זיך געטומלט: מוזיק, געזאַנג און פּויסוי
קלעפּ האַבן זיך געביטן. קינדער זיינען נאָכגעלאָפּן און געסטאַ
רעט זיך גיין צוזאַמען מיט די סאַלדאַטן אין טראַט...
פון די הייזלאַך האָט די ווייבערשע באַפעלקערונג אַרויסגע
שאַטן מיט קולות: „וויון ל'אַרמיי!“ אַלטע לייט האַבן געצויגן
די היט און אַרויסגעקוקט פון די פענצטער.
דער שיינקער איז צוריק אַריינגעלאָפּן, פריילאַך אַ ריב גע
טאן די הענט, אָפּגעווישט דעם שווייס און זיך צערעדט:
— דער פאַרטוד וואו? ... צעשטעל טאַקע, אַלטע, די גלעז
לאַך, גענוג געזעסן איז אַ פּוסטן שיינק, איצט וועט זיין עפעס
אַנדערש.

די אַלטע האָט עפעס געברומט, געווישט די גלעזלאַך און
פּלוצלינג אַ פרעג געטאָן:

— מיין הער לאַשאַרנעל, איר האָט געזען די סאַלדאַטן?

דעם שיינקער האַבן זיך צעלאָפּן די אויגן:

— וואָס הייסט, צי איר האַבן זיי געזען? זיי קומען אין

די טויזנטער, ס'איז דאָך עפעס אַ מלחמה!...

— און זיי בלייבן דאָ שטיון, מיין הער? — פרעגט ווידער

די אַלטע.

— הינטערן שטאַט מאַכן זיי דעם לאַנער, זיי וועלן זיך

באַלד אַ לאַז טאָן אין שטעטל אַרײַן... — האָט ער זיך פאַר

קנעפלט דעם פאַרטוד.

— ווי מיינט איר, מיין הער לאַשאַרנעל, מיין זון איז דאָ

ניט פאַראַן?

דער שיינקער האָט זיך ווידער צעטרייסלט פון געלעכטער:

— אלטע, וואס פאלט דיר איין, דו ביזט אינגאנצן עובר בטל.
דיין זון איז דאך גאר דארט און די קומען גאר אז פון יענער זייט
— האט ער א וויין געטאן מיטן פינגער.
די אלטע ווארטשעט, ווישט, צעשטעלט די גלעזלאך, און פלוצ-
לינג ווידער:
— מיין הער לאשאַרנעל, כ'וועל צוגיין אַ קוק טאן אויף די
סאַלדאַטן...
— וואס דאַרפסטו זען די סאַלדאַטן? — קוקט שעלמיש
דער שיינקער. — מיינסט אימיצער וועט זיך נאך פאַרליבן אין
דיר?
די אלטע ווארטשעט עפעס און באַלד נאַכאַמאָל:
— מיין הער לאשאַרנעל, כ'וועל צוגיין אַ קוק טאן די סאַל-
דאַטן.
— וואס אַ צורדייטע קען... — קלערט דער שיינקער, —
מיינסט, אלטע, דאַרט צו טרעפן דיין זון? — לאַכט ער.
די אלטע האָט אַנגעשפּיצט די אויערן...
— גיי, גיי... — איז דער שיינקער גוט אויפגעלייגט פון די
נאַענטע אויסזיכטן אויף גוטע פאַרדינסטן, — נאָר זע לאַנג
פאַרוואָס זיך ניט, צום אַוונט וועט דאָ זיין אַביסעלע אַרבעט. —
דערווייל מאַכט ער אַ שנאַפּס, און ווען די אלטע שאַרט זיך
אַרויס, שרייט ער איר נאָך מיט געלעכטער:
— אַז דו וועסט אים זען, גיב אים אָפּ פון מיר אַ גערום! —
און גלייך נאָך איר מאַכט ער מיט'ן האַנט:
— הם! שוין אין גאַנצן אויסגעוועפּט...

זינט איר זון, דער אלטער בחור, איז אריין אין דער ארמיי
איז די אלטע עליז געבליבן אן מיטלען צום לעבן און האָט זיך
געמוזט באַזעצן איבערן שיינקע אויפן מאַנסאַרד. אין געוויינלעכע

צייטן וואלט זי דאס פאר קיין פאל ניט געטאן, כאטש זי איז אן ארעמע, ווארים וועלכער אנשטענדיקער בירגער וואוינט דאס איז בער א שיינק, וואו אפילו נאך צען אזויגער אין אונט דערלויבט מען זיך נאך צו זינגען און צו שרייען? אבער וואס האט זי געקענט בעסער מאכן, אז פון די עטלאכע פראנק, וואס זי באַ קומט פון דער „קאמונע“ פאר איר זון, סטייעט קוים אויף א דריטל, וואס עס קאסט. דאָרף זי נאך דאנקען גאט, וואס ס'האט זיך איר געמאכט די שטעלע ביי זשעפ'ן. אי זי קריגט אומזיסט די מאַנסארד, אי זי פארדינט נאך א קליניקייט, וואָשענדיק און סקראַבענדיק די פאָדלאַגעס און האַלטענדיק אין אַרדענונג דעם שיינק.

בסוד פון שיינקער שפּאַרט זי נאָך אויך. אַחוץ דעם שטריקט זי נאָך צו ביסלאַכווייז. שוין אויסגעשטריקט אַ לייבל, איצט שטריקט זי שוין וואָלענע זאַקן.

אַוועק אין סאַלדאַטן — פאַרפאַלן! אַבער וואָס ווייס זי וועגן מלחמה? זי איז זיכער, אז ער וועט צוריקקומען. ווער ווייס, זי קען נאָך אַמאָל דערזען דורכגיין אויך... סאַלדאַטן האַלט מען דאָך ניט אויף איין אַרט.

זי פלעגט אפילו אַמאָל אין אַ יובל קריגן אַ בריוו, אַבער אַליין לייענען קען זי ניט, און ס'קומט איר אויס אזוי פּרעמד, איר דוכט, אז עס איז גאָר ניט איר זונ'ס רייד.

ער וועט קומען, וועט זי שוין מיט אים זיך דירכריידן און וועט אים נאָך דערפרייען אויך, אַ לייבל אָפּגעשפּאַרט, די זאַקן שוין באַלד אויך, און דערנאָך וועט זי שפּאַרן אויף אַ ציבוק. דער זון אירער האַט אזוי ליב ליוולקעס. אַ פּולע קעסטל מיט אַלערליי ליוולקעס האַט ער איבערגעלאָזן און געבעטן זי, אז זי זאָל דאָס אַפהיטן. היט זי דאָס טאַקע ווי אַ הייליקייט, און זי וועט נאָך

מוקויפן אַ לאַנגן ציבוק, אַ גלאַנציקן מיט אַ מעטאַלענעם מונד-
שטיק, וועט ער זיך גאָר דערפרייען, ווען ער וועט קומען.

פון דעם ערשטן אַנקומען פון סאַלדאַטן אין שטעטל האָבן
שוין כסדר גענומען דורכגיין מיליטער. און ניט נאָר צום פּראָגנאָ,
נאָר אויך פון פּראָגנאָ און שוין אַז מוזיק. מאַטאַרטראַקס, וועג-
נער, בהמות, פּערד פּלעגן זיך שלעפּן היין און צוריק. סאַלדאַטן
פּלעגן אַנקומען און דורכגיין מידע, פאַרשטויבטע, אָדער דורכגע-
וויקטע פון רעגן. אין שטעטל איז מען שוין צו זיי געווען צו-
געוואוינט. קיין „וויוו ל'אַרמיי“ פּלעגט מען שוין ניט שרייען.
זיי פּלעגן אַנקומען ווי די שאַטנס און פאַרשווינדן ווי די שאַטנס.
נאָר די אַלטע עלטן פּלעגט נאָך אַלץ אויפּמערקזאַם זיך צו-
קוקן צו די סאַלדאַטן, וואו זי פּלעגט זיי נאָר דערזען. פאַרוואָס —
האַט זי ניט געוואוסט, נאָר איר האָט זיך די גאַנצע צייט גע-
דוכט, אַז זי קען אים אַנטרעפּן. צייטנווייז פּלעגט איר טאַקע
אַינפאַלן אין האַרצן, דוכט איר, אַז איר זון שטייט פון דער
ווייטנס, אַט אַקראַט אַ הויכער, אַ סטאַטנער מיט אַ לילקע אין
מױל, אַבער נענטער פּלעגט זיך אַרויסווייזן, אַז ניט...

אין קאַפּע פּלעגט זי אויך צושטיין צו די אַריינגעקומענע
סאַלדאַטן מיט איר שטענדיקער פּראַגע:
— מאַסיע לע סאַלדאַ, קענט איר ניט מיין זון, מאַסיע שאַג-
רען?

אין שיינק איז געווען לעבעדיק. דער שיינקער, צופרידן,
פּלעגט קיין אַכט ניט לייגן וואָס די אַלטע שטייט צו מיט איר
שטענדיקער פּראַגע. ער פּלעגט נאָר ממוריש אַ וואונק טאָן
צום סאַלדאַט מיט איין אויג און אומבאַמערקט אַנווייזן אויפּן

מות. און אויב דער סאלדאט האט שוין געהאט א גלעזל פלעגט מען טרייבן שפאס...

אין קאפע האט מען אָנגעהויבן ריידן, אַז דער שלאַכטפּעלד רוקט זיך צו נענטער, און אַז די סאַלדאַטן וועלן שוין פאַרבלייבן שטיין אין שטעטל גופא, און אַז ביי יעדן אין הויז וועט מען איינקוואַרטירן סאַלדאַטן.

— און אפילו ביי דיר, אַלטע, אויפן מאַנסאַרד אויך... —
האַט זיך גע'חכמה'ט דער שיינקער.

— אויף וועמעס קאַסטן? — האַט זיך די אַלטע דער-שראַקן.

— געוויס אויף דיינע... — האַט זיך געוויצלט דער שיינ-קער.

— ניין, מיר צאָלן, — האַט זיך אַריינגעמישט אַ סאַלדאַט.
— וואָס פאַר אַ צאָלן! — האַט שוין ערנסט אָפּגעענטפּערט דער שיינקער. — מען גיט אַ קלייניקייט... גרייט זיך צו, אַלטע, עפענען דעם קניפּל...

— כּהאַב ניט, — האַט די אַלטע געוואַרטשעט, און דער ציבוק איז איר געהאַנגען פאַר די אויגן, — כ'קען קיין סאַלדאַטן ניט נעמען...

אין ניכטן האַט טאַקע די אַלטע דערזען, אַז עס גייען אַרום סאַלדאַטן מיט די צוויי פּאַליסלייט פון שטעטל און פאַרצייכענען מיט קרייט אויף די טירן און ווען זי האַט געפּרעגט, וואָס דאָס באַדייט, האַט מען איר געזאָגט, אַז דאָס מיינט: „5 מענטשן מיט 2 פּערד“. זי האַט זיך די ערשטע צייט געשראַקן, אָבער ביי איר אויפן מאַנסאַרד האַט מען קיינעם ניט אַיינגעקוואַרטירט און זי האַט זיך באַרוואַקט.

ווידער האַט מען אָנגעהויבן ריידן אין שיינק, אַז מען וועט

איינקווארטירן פארוואונדערטע אין די הייזער. און דער שיינקער
האט ווידער געשפאסט:

— אלטע, דיר וועט מען אויך אריינגעבן א פאר פארוואונ-
דערטע.

— אויף וועמעס קאסטן? — האט זי דאס אייגענע געפרעגט.
— הם... צאלן צאלט מען א קלייניקייט און די איבעריקע
פון קניפל...

— כ'בין אן ארעמע, — האט די אלטע געווארטשעט, —
כ'האב קיין קניפלאך ניט...

אין א פאר טעג ארום האט די אלטע טאקע געזען ווי עס
גייען ארום אפיצירן מיט רויטע צלמים אויפן ארבל צוזאמען מיטן
שטעטלשן דאקטאר, מען באקוקט עפעס די הייזער און מען פאר-
צייכנט.

ביי איר אבער איז מען נאך ניט געווען...

און פלוצלינג, אין א שיינעם טאג, ווי זי האלט אין מיטן
שטריקן און טראכט פון ציבוק, הערט זי שווערע טריט אויף די
טרעפ און איידער זי באווייזט נאך עפענען די טיר, זעט זי שוין
דעם בעל-הבית דעם שיינקער, די פאליסלייט פון שטעטל און א
בלינדן צעקריפלטן סאלדאט אויף קוליעס.

— אלטע! — האט דער שיינקער מארנע אָנגעהויבן.

ביי דער אלטער האבן זיך די אויגן אָנגעצונדן און זי האט
זיך געבייזערט:

— כ'וויל ניט, כ'קען ניט, כ'בין אן אלטע ארעמע פרוי,
וואס האט איר געבראכט אהער?...

— א מאמע, מאמע מיינע! — האט זיך דער קריפל צע-
שלוכצט...

דער שיינקער מיט די פאליסלייט האבן אוועקגעדרייט די
קעפ.

II

ווערף.

א סיגנאל... און דער גאנצער עסקאדראן פאר אמאל האט זיך ארויסגעשאטן פון דער אָנגעהייצטער קאזארמע-שטוב.
פון דער פארנאנדערגעפנטער טיר האט אין דער פראסט-
קער לופט ארויסגעזעצט א פארע. די דראגונער, ציטערנדיק פון
קעלט, האבן זיך געשטופט, כלומרשט געאיילט זיך: אין מיטן
לויפן געשלעפט אויף זיך די שינעלן און שטייפער געמאכט די
רימנס.

מיט די קאראבינען אין די הענט האבען זיי זיך אָנגעהויבן
אויסשטעלן אויפן פארשנייטן פלאץ, וועלכער האט זיך פלאך
אוועקגעצויגן איבער די פארפאסטן צום ווייטן יאגוסטאווער
וואַלד אויפן האַריזאָנט.

באַלד איז צוגעקומען דער וואכמיסטער רילענקאָוו, אַ נפש
מיט אַ ברייטן פעטן פנים, דורך וועלכן ס'האָבן זיך קוים דורכ-
געשניטן גרינע אויגלאַך. ער האט אויסגעשטעלט אין איין רייע
דעם ערשטן האַלבן עסקאדראָן און אַ קאָמאַנדעווע געטאָן:
— סמירנאַ!

ער האט אויפגעהויבן די האַנט אין דער הויך, דער אַרבל
האַט אַ בלישץ געטאָן מיט די זילבערנע און גילדערנע „שמרייפן“.
אין פויסט האט ער געהאַלטן פאַרקוועטשט „אַ פריקאַז“. מיטן
געקוינצלטן מיליטערישן קול האט ער אויסגעשריען:

— ווער ס'וויל גיין פרייוויליק אויף „אן אויסשפירונג“ זאל
מאכן א שריט פאראויס!...

א רגע זיינען אלע געווארן פארשטיינערט. ניט דאס ערשטע
מאל, אז מען שטעלט זיי אלעמען אַט אזוי אויס מיטן פנים צום
ווייטן וואַלד. און די זעלבע פראגע, וואָס איז אייגנטלאַך אַ באַ-
פעל, קילט זיי די בלוט — ס'הייסט דאָך גיין און מער זיך ניט
אומקערן.

אַ רגע פארשטיינערט שטיל... אין דער רגע טראַכטן זיי
אַלץ איבער, יעדערער טראַכט פאַר זיך, אָבער אַלע דאָס זעלבע:
היים, די היימישע, און צי איז דאָס ניט דעם לעצטן מאָל...

דער ערשטער איז אַרויס פון דער רייע דער אידישער סאַל-
דאַט וויגדאר גינדין און אויסגערופן: איד...

זייער אַ הויכער, אַ שוואַרצער, מיט לאַנגע אומגעלומפערטע
הענט, איז ער געווען, ניט קוקנדיק אויף דער גאַנצער סאַלדאַט-
סקער „אויסגעמושטירטקייט“, אַביסעלע אַיינגעהויקערט. אַן פאַר-
עלטערטן פנים, אַן דער שוין לאַנג ניט צוגעשוירענער בערדל
האַט מען גלייך געזען דעם זאַפאַסנעם, און דער כּוּמורנער, שטומער
גלאַנץ פון די אויגן האָבן עפעס דערציילט פון דערביטערונג און
אַנטשלאַסנקייט...

באַלד האָבן זיך אָפּגערופן אַלע. דער וואַכמיסטער האָט ווי
שטענדיק געדאַנקט זיי פאַר זייער אָפּפּערוויליקייט, און צופרידן
גערעדט: נאָך וואָס אזוי פיל; אַלע... מען דאַרף נאָר פינף...

ער האָט אָפּגעקליבן פיר דראַגונער: אַ סמאָלענסקן שגין
ניקולצעוו, וועלכער האָט געהאַט אַ בייזן פאַרביסענעם פנים און
וואַסערדיקע אויגן, דעם „סיביריאַק“ פיעטראָוון דעם ערשטן, נאָך
אַ „גרויען באַראַן“ פון ערשטן יאָר דינסט; אַיוואַנאָוו, אַ פּסקאַ-
ווער, און דעם לעצטן אונטער-אַפיציר, דעם כּאַכאַל סווירירענקאַ
מיט אַ קיילעכדיק פנים און קאַרע גוטמוטיקע אויגן.

דער וואַכמיסטר האָט נאָך אַמאָל דורכגעלאָפֿן איבער אַלעמען מיט די גרינע אויגעלאָך, אַביסל געטראַכט, צעשפּרייט די רויטע וואַנצעס, און געזאָגט:

— נו, דו גינדין, קום אויך, דו האָסט זיך דער ערשטער אָפּגערופֿן... נאָר זע! סמאָטרי!

ביים „נאָר זע!“ האָט ער אַ קלונג געטאָן מיט די שפּאַרן און מיט אַן ערנסטער מינע געקוקט גינדינען אין די אויגן.

אַלע ספּאַרעטן האָבן זיך איבערגעוואונקען.

וואָס דער „נאָר זע!“ מיינט, האָט גינדין גוט פאַרשטאַנען. די האַרץ איז אים פאַרלאָפֿן מיט בלוט. ער איז געשטאַנען ווי אַ פּאַר'משפּט'ער: באַלד וועט זיך ווידער אָנהויבן די פּייני-גונג! וואו טוט מען זיך אַהין?

— געדיינק, האָט געזאָגט דער וואַכמיסטר אויפהויבנדיק דעם פּיינער, כ'ווייס אז דו ביזט אַ איד... זאָלסט זיין טריין... ס'איז דאָ פּריקאָזן וועגן אַייערע אידעלאָך. און דיר, סוויירי-דענקא, דו וועסט זיין דער נאַטשאַלניק פון דער קאַמאַנדע, זאָג איד אָן, וועסטו נאָר באַמערקן, אז אימיער וויל זיך איבערגעבן אדער אַנטלויפֿן, שים אים אויפֿן אָרט!...

— כ'וועל פּאַלגן... — האָט סווייריענקאָ געענטפערט קורץ.

— איצט מאַכט זיך גרייט... און איד ווינטש אַיך, אז מיר זאָלן זיך זען... איר קענט זיך פּאַנאָנדערגיין! — האָט ער אַ רוף געטאָן צו אַלעמען.

אַרום האָט זיך אָנגעהויבן אַ טומל. דער וואַכמיסטר איז צוועק, גינדין איז נאָר געשטאַנען אויף איין פּלאַץ, ווי אַ גע-לעמטער.

— גוט אָנגעריבן אַ מאָרדע, זשיד? — שמייכלט אים אין פנים אַריין דער גרעסטער אומזיסטיקער שונא זיינער, ניקול-

צעון, — ווארט, אויף דער „ראזוועדקע“ וועל איך שוין אויף דיר
גוט אכטונג געבן...

— לאז צורו... — זאגט פוירידענקא — בעסער גרייט זיך צו:
ניט די צייט צו קריגן זיך.

— מיט זשירעס דארף מען טאן אלץ — אלץ... קומט אריין
ניקולצעוו אין ברען, — כ'וואלט זיי אלעמען אין קאשע צוריסן —
האסט געלייענט אין „וויטיאז“ אין „נאש וועסטניק“...
— געלייענט, געלייענט, אבער גענוג זאל זיין!
— די פינף באלד אין קאנצעליאריע! — רופט דער „דע-
זשורנער“.

אין קאנצעליאריע האבן שוין געווארט דער קאמאנדיר מיטן
נאטשאַלניק פון דער אויספארשונגסקאמאנדע. אויפן טיש איז
געלעגן א טאפאגראפישע קארטע פון נאָענטן וואַלד. דער קא-
מאנדיר האָט די אַריינקומענדע דורכדרינגענד באַטראַכט.
— וואָס, גינדן, ביזט אויך פאַראַן? — פרעגט דער קא-
מאנדיר.

— ריכטיק אזוי! — ענטפערט גינדן.
— ווילסט א „קרייץ“ קריגן, א „קאוואכער“ ווערן? —
פרעגט ער איראָניש מיט אַ מאַדנעם פאַרדעכטיקן פּיערל אין די
אויגן. — און דו זשאַלעוועסט גאַרניט דיין פרוי און קינדער?
גינדן שווייגט מיט צונויפגעפרעסטע ציין.
— וויפיל קינדער האָסטו?
— צוויי.
— האָסטו פון זיי בריוו?
— ניין, פאַר דער לעצטער צייט ניט.
— אַז מען שיקט אַרויס די אידן אַרום, ווייסטו דאָר, האָסט
געזען? —
— יע.
— און פאַרוואָס, אויך מסתמא?

— ניו, כ'ווייס ניט —

— ווייסט ניט?

— ניו.

— נו, בעסער אז דו ווייסט ניט. דו ביזט א טרייער סאל-

דאט...

דער קאמאנדיר רופט צו דעם וואכמיסטער און פרעגט אים
עפעס אין דער שטיל.

גינדינ'ען דוכט זיך, אז ער זינקט איין אין א זומפ, אז די
בלאטע דערגרויכט שוין איבערן האלז, אז ער שלינגט זי, נאך
דערשטיקט צום ווערן!

— נו, — רייסט איבער זיין שמועס דער קאמאנדיר, —

וואס איר דארפט טאן וועט אייך שוין דער נאטשאַלניק זאגן.
איך וויל אייך נאך ווארענען, אז די זאך איז אנ'ערנסטע, זאגאר
א געפערלאכע, און איך האף אז איר וועט אלץ פינקטלאך אויס-
פירן...

— מיר וועלן זיך סטארען! — האבן זיי אפגעענטפערט אין

אין קול.

— איצט גייט, זאטלט די פערד, — זאגט ער זיי פריינד-

לאף, — ס'איז שוין באַלד פארנאכט. די אויסשפירונג קען זיך
שוין אנהויבן. איך האף, אז אזויגער צוועלף וועט איר זיין
צוריק...

זיי זיינען אוועק אנוואַטלען.

אויפן „קאניושניע“ האט זיך ניקולצעוו ווידער צוגעטשעפעט

צו גינדינ'ען צוליבן פערד.

דער פערד „נעראן“, דער פלינקסטער און קלינסטער אויפן
קאניושניע, פלעגט ניקולצעוו'ן ניט לידן. ניקולצעוו פלעגט די
פערד שלאגן. צופעליג האט דער וואכמיסטער באשטימט גראך

נעראָנ'ען פאַר ניקולצעוו'ן. האָט ניקולצעוו געוואָלט צונעמען
גינדינ'ס פּערד, וועלכער איז געווען רואיקער און פּאָלגעדיקער.
גינדין האָט געוויינלאַך ניט געלאָזן. ניקולצעוו האָט ווידער זיך
אַנגעהויבן זידלען און שילטן די אידן. גינדין האָט געשוויגן. דאָס
האָט אים נאָך מער צערייצט, ער האָט זיך געכאַפט מיט אַ „ווילע“
צו גינדינ'ען.

ווען אַנדערע האָבן אים אָפּגעהאַלטן האָט ער זיך געשוואָרן
ביי גאָט, אַז אויפן וועג וועט ער אים דערשיסן. דער כאַכאַל
סווירירענאָק האָט גענומען נעראָנ'ען פאַר זיך. ניקולצעוו'ס כעס
האָט זיך אַלץ ניט געשטילט, און די גאַנצע וועג האָט ער געהאַלטן
אין איין זידלען גינדינ'ען און די „זשירעס“.

גינדין האָט זיך צו זיינע רייד ניט גוט צוגעהערט. ער איז
געפאַרן מיטן וואונש אין האַרצן, אַז מיט אים זאַל געשען אפילו
דאָס ערנסטע... ער קען שוין די יסורים ניט איבערטראַגן, זיי
וועלן אים פון זינען אַראַפּבריינגען! שטענדיק דערנידערונג,
פאַרדאַכט, אַלערליי צוטשעפענישן — האַלטן זיך שטענדיק אויפן
וואַד, אַז אַטראָט וועט אויף אים, אַלס אַ אידן, עפעס אַנ'אומגליק
אַנקומען און ער ווייס ניט פון וואַנען אים דערוואַרטן און ווי זיך
אויסצוהיטן...

מיט וועלכע ברואים, טראַכט ער, מוז ער לעבן צוזאַמען. איז
דען ניקולצעוו דער איינציקער? צוויידריי זיינען אפשר דאָ,
וואָס טשעפען אים ניט, אַלע אַנדערע האָבן אים שוין אויפגע-
הערט צו רופן ביים נאָמען, נאָר „זשיר, זשיר“... און די שווער-
סטע אַרבעט ניט מען אים און די שמוציקסטע. אין יעדער
פרייער מינוט זיינער שיקט אים אומישנע דער וואַכמיסטער ריי-
ניקן דעם אָפּטרעט, ווייל ער איז אַ „זשיר“... ער טוט אַלץ.
דאָס אָבער איז זיי אַלץ קנאַפּ. — וואָס זאָנסטו וואָס, איין
איינציקער זשיר האָט זיך ווי אַ „פאַרשווע שאַף“ פאַרקליבן ביי

אונז אין עסקארדאן?... — הויבן זיי אָן אַ שמועס ווען ער גייט פֿאַרביי.

ווי ער מאַכט זיך ניט קיין האַרץ, אַבער ער קען זיך דאָך צו אַזעלכע שמועסן ניט צוגעוואוינען און ווען ער ענטפערט אַ וואָרט באַפֿאַלט מען אים.

זיי פֿאַרן שנעל צום וואַלד. דערווייל איז נאָך קיין געפֿאַר ניטאָ. דער פֿראַסט איז ניט שטאַרק. דער הימל איז כּמורנע, אַ קלייניקער שנייעלע שיט. גינדינ'ען אויף דער נשמה איז עפעס שטילער געוואָרן. ער האָט זיך פֿאַרטראַכט. אין מיטן ווייסן פֿאַרשנייטן וועג קומט אים זיין גאַנצער לעבן אַנטקעגן: אַרעמע עלטערן, אַ חדר-אינגל, אַנ'אַרבעטער אין אַ גרויסער שטאָרט, די באַוועגונג, דער צוזאַמענברוך, און באַלד די „סלזש-בע“, איבער פֿיר יאָר אָפּגעפינצערט, דאָן די פֿרייהייט, ער האָט חתונה געהאַט, די ווייב, די קינדערלאַך.

אַלץ נייע זכּרונות... זיינע גרעסטע פֿריידן אין לעבן, ער פֿילט זיי איצט משונה שטאַרק. אים דוכט, אָן ער זעט זיי, ווי אָפּגעשפּאַלטענע גלאַנציקע שטיקער ביים זייט פֿון וועג, נאָר צע-בראַכן זיינען זיי און קיינער וועט אַזוי דאָס שוין ניט גאַנץ מאַכן און אומקערן... אויף קיין איין מינוט לאַזט אים ניט אָפּ די ביינקעניש נאָך זיין פֿרוי און קינדער — אפילו ווען ער פֿאַר-געסט — האָט ער זיי אַלץ אין זינען, זיין האַרץ צאַפֿלט, ווי אימיר צער וואַלט עס געהאַלטן אין אַ צונויפּגעפרעסטן פּויסט. און אַט ווידער די קינדער, מיט וואָס פֿאַר אַ פֿרייד זיי וואַלטן אים איצט אַרומגעכאַפט, ווען זיי דערזעען אים. און די פֿרוי? ווי זי באַוויינט אים אין שלאַפֿלאַזע נעכט... אַבער וואו זיינען זיי? ער ווייס גאָרניט. נאָך די רייד, נאָך די פֿריקאַזן, ווייס ער וואָס מען טוט מיט אירן, און דאָס וואָס ער האָט אַליין געזען... האָט מען אים איינמאַל ניט אוועקגעשטעלט, צווישן אַנדערע.

אלס „טשאסאָוואָי“, היטן אַ פאַרמאַכטן פּראַכט־וואַגאַן, פון וועלכן ס'האַט זיך געהערט דער פאַרשטיקטער יאָמער פון די געפייניקטע און אַרויסגעטריבענע אידן? וואו זיינען איצט זיין פרוי מיט די קינדער? היט זיי ניט ערגעץ שוין אָן אַנדער אירישער סאַלדאַט, וועלכן מען סטראַשעט אויך מיט מיליטער־געריכט, פונקט ווי אים, פאַרן וועלן צולאָזן ברויט צו די פאַרהונגערטע אין וואַגאַן? ... ער שניידט זיך אַיין מיט די שפּאַרן אין די וויטן פון פּערד. דער פּערד שטעלֶט זיך „ריבאַם“.

ניקולצעוו צעלאָזט זיך ווידער: זשידעס קענען אפילו ניט רייטן, אומזיסט וואָס דער זשיד האָט לאַנגע פיס, ער קען אפילו אויפן פּערד ניט זיצן...

סווירידענקאַ זעט אים אַיינשטילן. גינדין ענטפּערט ניט. ער שמייכלט, ניט ווילנדיק: אָט דער נבזח'ק ניקולצעוו, וועלכן ער וואָלט מיט דער גרעסטער הנאה אַוועקגע'הרג'עט, האָט אים דערמאַנט אָן זיין מוטער: זיין מאַמע האָט אויך געקלאָגט, וואָס ער איז אַ הויכער און האָט אַזעלכע לאַנגע פיס. ווען ער וואָלט געווען „מיט לייטן גלייך“, וואָלט ער דאָך פאַרשפּאַרט מיט אַ יאָר מער דינען „פּאַניען“... געשטאַרבן די מאַמע, פאַרשפּאַרט די צרות. און אפשר האָט מען שוין אויך דעם אַלטן בית־עלמין אין טראַנשייען צעגראָבן? ווער ווייס!

נקמה נעמען! אַבער פון וועמען? זיי זיינען דאָך אַזוי פיל און ער איז אַזוי היִפּלאָן. ער האָט געטראַכט ביי אַ געלעגנהייט כאַטש אַוועק'פּטר'ן אַט דעם ניקולצעוו'ן. ניקולצעוו וועט מיט אים אויך טאָן דאָס אַייגענע. איצט איז אַלץ מעגלעך: אַ פאַר־בלאַנדזשעטע קויל פון שונא, אַ „ריקאשעט“... ווער ווייס, קלערט ער, אפשר ניט אַיין אירישן סאַלדאַט האָט מען שוין אויף אַזאַ אופן אַפּגעראַמט...

— גרייט זיך צו ... — האט סווירידענקאָ פֿלוצלונג אַ קאָ-
מאָנדעווע געטאָן.

זיי האָבן זיך דערנענטערט צו דער לעצטער רוסישער וואָך.
דער „טשאַסאָוואַי“ האָט ביי זיי געפרעגט דעם „פּאַראַל“ און האָט
זיי איבערגעגעבן, אַז אַלץ איז רואיק.

זיי זיינען צוגעקומען צום ברעג וואַלד. ניקולצעוו האָט
זיך נאָך אַלץ געשפּאַרט מיט סווירידענקאָ'ן, געהיצט זיך, אַז די
זשידעס זיינען פּאַררעטער.

— גיי צום שוואַרץ יאָר! — האָט זיך שוין דער גוטמוטי-
קער באַכאַל אויך צעקאַכט, — הער זיך אַיין, טייוול, איך זאָג
דיר, דו זאָלסט אויפהערן! זע, איצט בעסער היטן דעם קאַפּ
אויף די פֿלייצעס, איידער קריגן זיך...

ס'איז שוין געווען האַלב-טונקל ווען סווירידענקאָ אין דער
שפיץ איז אַרײַנגעריטן אין וואַלד. באַלד האָט זיך פון די ערשטע
בוימער פֿלוצלונג אויפגעהויבן אַ מזונה קראַען און מיט אַ קאַר-
קעריי זיך אַנגעהויבן אַרומדרייען אין דער לופט.

די קריסטן האָבן זיך אַלע איבערגע'צלם'ט. זיי האָבן זיך
אויסגעצויגן אין אַיין רייע. אויף פּריער סווירידענקאָ. איינער
עטלאַכע שריט פּונ'ם אַנדערן. ריידן זאָלן זיי ניט, נאָר אַ שטילן
פּיוף טאָן. אויב אַ געפּאַר, זאָלן די צוויי הינטערשטע גלייך נאָכן
ערשטן סינגאַל פאַרן צוריק און אַנזאָגן.

די קראַען האָבן זיך אַלץ געטראָגן אין דער לופט.

— זעסט וויפיל זיי זיינען דאָ פּאַראַן, די פּאַסקודסטוועס...

— האָט זיך ניט אַיינגעהאַלטן דער סיבירער, פּיעטראָוו.

— טסס... — האָט געזאָגט סווירידענקאָ און צוגעלייגט דעם

פינגער צום מויל, זיך געלאָזן פּאַראַוויס אין וואַלד, לאַנגזאַם, פּאַר-
זיכטיק. יעדער בערגל שניי האָט געוועקט זייער חשד און אומרו.
מיט די פינגער אויף די שלעסער פון די קאַראַבינען האָבן זיי

שארף זיך איינגעקוקט אין יעדן ארויססטארטשענדיקן צווייג. ביי יעדע פאליאנע פלעגן זיי זיך אפשטעלן, אידער זיי פלעגן איר אדורכגיין, און זיך גוט צוגעקוקט דורך די בוימער, צי מען זעט קיינעם ניט. דערווייל איז געווארן נאכט. דער קליינער שנייעלע האט אויפגעהערט. דער הימל האט זיך אויסגעלויטערט. דער פראסט האט זיך געשטארקט. די געקרייזלטע מאסן שניי אויף די בוימער האבן געבלאנקט אין פולער לבנה־שיון. ס'איז שוין אוועק א ליינגרעע צייט און זיי האבן נאך גארניט באמערסט. דאס האט זיי אביסל בארואיקט. און ווען זיי זיינען צוגעקומען צו א ווילד־צוואוואקסענער געדיכטעניש, זיינען זיי נאך דער שטרי לער קאמאנדע פון סווידידענקא אראפ פון די פערד און גענומען גיין צו פוס, האלטנדיק די פערד פאר די צוימלאך.

דער גרונט איז געווען א זוכפיקער פול מיט פארשנייטע גריבער. פון אויבן איז געווען פארפראן און אונטן איז נאך געווען וואסער. די שטיוול האבן זיך דורכגעווייקט און געפראן — זיי זיינען אבער אלץ גענאנגען, ביו זיי זיינען ארויס אויף א פרייען פלאץ.

צווישן די סליאדן פון קראען און האזן האבן זיך געזען אין שניי עפעס אנדערע סליאדן, פונקט ווי הינטישע, נאר אין גרעסערע שפרייזן.

— אויף די פערד! — האט סווידידענקא א קאמאנדעוויז געטאן.

— די סליאדן זיינען פון וועלף... — האט דער סיבירער שגז פיעטראו געזאגט און ניט פארענדיקט זיינע רייד.

פאפ־פאפ־פאפ — האט פלוצלונג אויסגעבראכן א קנאקעריי, ווי בוימער וואלטן געפלאצט פון פראסט.

פאפ־פאפ... — האט אפגעענטפערט דער אויפגעוועקטער וואלד...

גינדין האט דערפילט, ווי ס'האט אים א ברי געמאן אין לינקן
אסקל און א שטאך געמאן אונטן אין קני. באַלד איז דער געפיל
פאַרשוואַנדן, נאָר די לינקע האַנט האָט זיך עפּעס אַרונטערגע-
לאָזן ווי אַ שטיק האַלץ, און די פּוס האָט אים אַנגעהויבן פּלוצלונג
וויי טאָן. עס האָט אים געשלאָגן אין חלשות... ער האָט נאָר
באַמערקט, אַז סווידידענקאַ האָט זיך עפּעס מאַדנע אויסגעקרימט
אין זאַטל און קייקלט זיך אַרונטער... און ביים לעצטן פּונק פּון
פאַרשטאַנד האָט ער דערשפּירט, אַז ער פאַלט ערגעץ וואו אַריין...

ווי אַ שטאַרע טויטע אויג, האָט די פּולע לבנה אַראַפּגע-
קוקט...

גינדין האָט אַנגעהויבן קומען צו זיך. ער האָט זיך שוואַך
געריט און געקרעכצט פּון ווייטאַק. ער האָט געמאַכט אַ באַ-
וועגונג זיך אויפצוהויבן און מאַכטלאַז געבליבן ליגן ווידער. דער
קאַפּ האָט אים געברענט. דער דורשט איז געווען אומדערטרענ-
לאַך, און ניט רירנדיק זיך פּון אַרט, האָט ער אינסטינקטיוו גע-
נומען שלינגען שטיקערווייז דעם שניי אַרום זיך, ביז ער האָט
דערפילט דעם זיסן פעטן טעם פּון בלוט און מיט שוידער אויס-
געשפיגן... ביסלאַכווייז זיינען פּון ערגעץ וואו די געדאַנקען צו-
געשוואַמען און ער האָט זיך אַלץ דערמאַנט. ער האָט געמאַכט
אַ שטאַרקע באַוועגונג זיך אויפצוהויבן און ווילד אַ געשריי געמאָן
פּון יסורים. ער האָט פּיכערהאַפּט גענומען אַרומטאַפּן די ערטער,
וואו ס'טוט אים וויי. די פּוס רייסט אים אַזוי ביז חלשות. מיט
דער רעכטער טאַפּט ער די לינקע האַנט. ווי אַ געשטאַרבּענע איז
די האַנט, אייזקאַלט! ער וויל איר דערוואַרימען און רייבט איר,
רייסט אַרונטער מיט די פינגער די שטיקלאַך צוגעפּראַרענע קלע-
פּיקע בלוט. ער פּילט אַבער, אַז די כּחות פאַרלאָזן אים. איז

דאס זיין סוף? און אין טויט־אנגסט סטארעט ער זיך אויפהויבן
אויף דער געזונטער האנט און רופט צו הילף:
— אהער, אהער! ...

דאס ערשטע וואס ער האט דערזען איז געווען זיין ביקס.
וועלכער איז געלעגן לעבן אים האלב פארגראבן אין שניי, זיין
פערד איז ניט געוועזן.

ביי א צוואנציק טריט ווייטער אויף דער פאליאנע האט זיך
שארה געזען אויפן שניי א טונקעלער בערגל און לעבן אים און
אומבאוועגליכער סילועט פון א פערד. ער האט גלייך דערקענט
נעראנ'ען, וועלכער איז געשטאנען מיט אן אַרונטערגעלאזענעם
קאפ איבערן בערגל און זיך ניט גערירט פון ארט.

גינדין איז עפעס מוטיקער געווארן; ער איז ניט אליין.
אט דערקענט ער שוין דאס בערגל אויך; דאס איז סווידיענקא,
עפעס מאדנע צונויפגעקארטשעט און איינגעגראבן...

— סווידיענקא! ... — האט ער אנגעהויבן רופן.

דער בערגל האט זיך ניט גערירט, מער ניט דער פערד האט
אומגעדרייט דעם קאפ און ווידער אים אנגעבויגן איבער סווידי-
דענקא'ן.

גינדין האט זיך דערמאנט, ווי ער האט געזען סווידיענקא'ן
אַרונטערפאלן. א גרויל האט אים דורכגענומען. ער האט אנגע-
הויבן שטארקער רופן:

— סווידיענקא, סווידיענקא! ...

מיט די לעצטע כחות האט ער אנגעהויבן שרייען. אומגע-
ריכט האט ער אנגעטאפט דעם ביקס. דאס האט אים עפעס
ווי באַרואיקט. ער האט דעם ביקס צוגעשפארט צום ברוסט און
מיט דער איינציקער האנט אויסגעשאסן.
טראַד! — האט זיך דערהערט פון איבעראל. גינדינ'ען האט

זיך אויסגעדוכט, אז זיין שאס מוז דערהערט ווערן, זאל קומען
ווער עס וויל, דער פיינט צי דער פריינט...

און ווען ער האט פרובירט נאכאמאל אויסשיסן, האט ער
פלוצלונג דערהערט א ווייטאקלאכן קרעכץ הינטער זיך.

גינדין איז לעבעדיקער געווארן. נאך א מענטש איז מיט
אים! מיט איבערמענטשלאכע כחות האט ער זיך אומגעקערט
צו דער זייט, וואו ס'האט זיך געהערט דאס קרעכצן. אין א צען
טריט פון אים, ליגנדיק מיטן קאפ צוגעשפארט צו א בוים, האט
ער דערקענט ניקולצעוו', וועלכער האט שוואך באוועגט מיט די
הענט, מיט די פיס און פארשטיקט געקרעכצט.

פארפלאנטערטע געפילן האבן זיך אנגעהויבן רירן ביי גינ-
דינ'ען; דער ערנסטער שונא זיינער ליגט איצט גלייך מיט אים
א צושאסענער. ער קרעכצט עפעס אזוי מאדנע. אפשר שטארבט
ער נאר אין דער מינוט...

— וואס איז דיר, ניקולצעוו? — שרייט גינדין פלוצלונג
אויס.

ניקולצעוו האט עפעס אנגעהויבן שטאמלען.

— ווער? ווער איז? כ'גוי אפ מיט בלוט.

ביי גינדינ'ען איז דער גאנצער האס פארשוואונדן.

— שטארק זיך, מוטיק זיך! — האט ער גערופן צו ניקול-

צעוו', — דאס בין איך, גינדין.

— דו, דו... — פלאנטערט ניקולצעוו מיט אפגעהאקטע ווער-

טער — די קויל איז אין די געדערים אריין... דא איז שוין מיון

קבר... ס'ברענט! — הויבט ער זיך אן פלוצלונג שליידערן און

ווילד שרייען. — א, ווי ס'ברענט! ברודערקע, העלף... האב

רחמנות, דערשים מיר בעסער...

— שטארק זיך, שרייט גינדין, — איך בין אויך א צעשא-

סענער... כ'וועל פרוואוון צו דיר צוקריכן.

— איך פיל מיין סוף... — שטאַמלט שוואַך ניקולצעוו, קוים
וואָס גינדין דערהערט. — ניטאָ קיינער... אַלײן... זיי וועלן גארניט
זױסן... גיב איבער אַ גרום... דערמאַן מיך ניט צום שלעכטן...
גינדין האט דערהערט אַ מאַדנעם וויינענדיקן שלוכצן. ער
האט און אַלץ פאַרגעסן. ער האט גענומען צוקריכן צו אים. ער
איז אָבער געבליבן אַ פאַרגליווערטער אויפן אָרט.
אַ ווייטער אָפּגעהאַקטער בייזער בילן האט זיך דערהערט.
עפעס אַ פאַר גרינע פייערלאַך האָבן אַ שמוגל געמאַן טיף צווישן
די קוסטעס; באלד האָבן די זעלבע פייערלאַך, ווי בלאַנדזשענ-
דיקע, אָנגעהויבן שווינדלען פון רעכטס, פון לינקס, דאָ ווי צו-
שווימענדיק און דאָ פון דערווייטנס.
נעראָן האט מיט אַ ווילדער הירזשעריי זיך אָפּגעריסן פון אָרט
און צוגעפלוזגן צו גינדינ'ען, ווי זוכנדיק שוין.
— ניקולצעוו, וועלף! ... — האט גינדין ניט מיט זיין קול
אויסגעשריען.

ער האט אינסטינקטיוו אַ כאַפּ געמאַן דעם ביקס און מיט
מאַטערניש אָנגעהויבן צו קריכן נענטער צו ניקולצעוו'ן.
גינדין האט דערהערט ווי ניקולצעוו שטאַמלט עפעס אין
ווילדן שרעק...

— נעם דעם ביקס! ... — האט גינדין געשריען.
— כ'קען ניט... — האט מיט אָפּגעריסענע ווערטער גע-
ענטפערט ניקולצעוו. — אויסגעשאסן אַלץ...

גינדין האט גוט פאַרשטאַנען, אז ער האט נאָר אויף זיך צו
רעכענען. ער האט צוגעפויזעט צו אַ בוים נאנט פון ניקולצעוו'ן,
אָנגעשפאַרט דעם ביקס און ברוסט און געוואָרט אויף אַנ'אַנפאַל.
ער האט איצט אַלץ אַזוי קלאַר געזען און פאַרשטאַנען, פונקט
ווי אַ געזונטער. ער קוקט זיך אַרום. אַרום און אַרום טראַגט
זיך דער בייזער געבול, פון אַלע זייטן פינקלען גרינע בלוטדור-

שטיקע אויגן. גאר נאנט, ווי פון דער ערד, איז אַרויסגעשפרונגען
א וואַלף, און מיט אַ הונגעריקן וואַי צוריק פאַרפאַלן געוואָרן.
נעראַן האָט זיך אַ לאַז געטאָן אין גאַלפּ און אַ ווילדע וואַ-
יעניש און יאָגעניש האָט זיך אָנגעהויבן.
גינדין האָט אויסגעשאָסן.

אויף אַ מינוט איז שטילער געוואָרן, אָבער באַלד האָט זיך
דער בילן אָנגעהויבן נאָך שטאַרקער, נאָך נענטער...
— זיי וועלן מיר אויפּפרעסן... — האָט ניקולצעוו ווילד
גערופן. — ברודערקע, דערשים מיך בעסער, בעסער דערשים...

צענדליקער וועלף האָבן זיך פּלוצלונג אַ שאַט געטאָן מיט
אַמאַל. דער פּראַסטיקער שניי האָט גערוישט אונטער זייערע
באַוועגונגען און האַסטיקער שפּרינגעריי. זיי האָבן זיך אַ כאַפּ
געטאָן צו סווירידענקאַ'ס גוף. גינדין האָט שוין דערהערט זייער
הונגעריק ציין-שטירעניש. ער האָט איצט שוין אָן אַלץ פּאַר-
געסן. ער האָט זיך נאָך עטוואָס נענטער צוגערוקט צו ניקולצעוו'ן,
און געשאָסן איינס נאָכן אַנדערן.

יערן שאַס פּלעגן די וועלף באַגעגענען מיט אַ שרעקלאַכן וואַי
און אַנטלויפן צוריק, אָבער גלייך פּלעגן זיי צוריקקומען נאָך מיט
מער וואַוט און ווילדעניש.

גינדין האָט געקוקט, ווי אַנדערע וועלף פּאַלן אַנידער, קערן
זיך איבער מיט די פּיס אַרויף און ס'בלאַנקען אין לבנה-שיון די
גרוי-ווייסע בייכער.

ס'דויערט אָן אייביקייט. צו די וועלף איז נאָר קיין שיעור
ניטאָ — זיי לויפן אַוועק, קומען באַלד צוריק, און ער באַד-
מערקט, אָז ער נעמט אַרויס די לעצטע „אָבוומע", די לעצטע
פינף קוילן פּון פּאַטראַנטאַש. ער איז פּאַרשטיינערט געוואָרן אויף
אַ מאַמענט.

— פיר פאַר זיי, איינס פאַר מיר... — האָט ער באַשלאָסן.

— איינס... — האט ער געצילט און אויסגעשאסן.

צוויי...

— דריי...

ער האט נעמאכט אַ גרעסערע פּאָזע, ווי געוויינלאך. די
וועלך זיינען נאך נענטער צוגעשפרונגען...

פיער...

ער האט זיך צוגעקוקט. אים האט געדוכט, אַז דאס איז
זיין לעבן מיטן שאַס פאַרלאָרן געגאַנגען...

ער האט אַרונטערגעלאָזן דעם ביקס און גענומען זיך סטאַ-
רען, ווי ס'איז אויסשיסן אין זיך.

נאָר פּלוצלונג האט ניקולצעוו אַנגעהויבן ווילד שרייען. ניג
דין איז אַ פאַרציטערטער געוואָרן פון דעם אוממענטשלאַכן גע-
שריי: אין אַ פאַר טריט פון ניקולצעוו'ן האט זיך אַ וואַלף גע-
גרייט אַ שפרונג טאַן אויף אים. ניקולצעוו האט וואַנזניק גע-
שריען און געשאַטן אין וואַלף מיט הויפּנס שניי...

ניגדין האט געשווינד אַ כאַפּ געטאַן דעם ביקס צום ברוסט
און אַרײַנגעשאַסן די לעצטע קויל אין וואַלף...

פּרילינגס איינדרוקן.

געבענטשטע פּרילינגס-טעג, זונענדיקע, כּשופ'דיקע פּריל-
מאַרנגס, ווי ליב כ'האַב אײך!
דער פּרילינג האָט מיר אין דער גרויסער שטאַט אַ גערום
צוגעשיקט: כ'קום, כ'קום!...
און עס מאַכט ניט אויס, וואָס כ'זע ניט קיין פּרילען בוים,
קיין גרעזל, וואָס אַרום איז אַלץ שטיינער און ווענט...
אַט האָבן אַ סך זונען-שטראַלן און אַ נאַקעטן שוואַרצן טראַג-
טואַרבוים זיך פאַרפלאַנטערט, צווישן די הויַלע צווייגן זיך פאַר-
פלאַכטן, און ס'איז שוין גענוג פאַר מיר!...
די פּרילינגס-זון פאַרבט אַ דאַך, באַצירט אַ וואַנט, אַדער
שטיפט און שפּילט זיך אויף אַ שויב, בלאַנקט אָפּ מיט גאַלד,
אַדער בלאַנדזשעט סתם איבער דער גאַס, און כ'בין שוין פול מיט
פּרילד.
אין מיטן דער רושיקער גאַס, ביי די טרוקן-ביינערנע טראַג-
טואַר, אינ'ס אויר פון אויטאָמאָבילן האָב אײך אַ לייכטע פּריל-
לינגס-דופט דערשפּירט — דאַס האָט מיר מיטן לינדן ווינטל,
גאַט ווייס ווי פון ווי ווייט, דער פּרילינג אַ באַגריסונג צוגעשיקט...
ס'אַרט מיר ניט, וואָס אײך בין ניט אין ווילדן וואַלד פון מײן
אַמאַליקער היים, זע ניט זיין דערוואַכונג, קוויק זיך ניט מיטן חיות
פון געוויקסן, הער ניט דאַס סוויטשערן פון פויגל און דאַס ברומען
פון זיינע באַשעפענישן, אימצער האָט אַ וואַזאָן-ציבעלע אין אַפּע-

נעם פענצטער אַרויסגעשטעלט, און ס'ציען זיך גיריקדורשטיק צו דער זון די ליינגלאַכע פאַרשטויבמע בלעטער; אין אַן אַנדער פענצטער היינט אַ פּויגעלע מיט אַ געלן קעפל און גרויען שנאַר בעלע; זי שפּרינקט אין שטייגל אַרויף און אַראָפּ פון שטעקל, זי האַלט אָפּן דאָס מיילעכע; דער פּרילינג שפּראַצט און זי זינגט מסתמא; אַבער דער עלעווייטער גרילצט, אויטאָס ברומען; איר געזאַנג הער איר ניט, נאָר ס'אַרט מיך ניט...

איר פאַררייס דעם קאַפּ. אַ שטיקל לויטערער הימל איבער מיר, עטלאַכע טויבן טראַגן זיך דאָרטן. אונטן, שול־קינדער אין קורצע הויזלאַך און נאַקעטע פּיסלאַך שפּילן זיך שוין אין מאַרבּלס אויפן טראַטואַר. דער פּרילינג שפּראַצט אויבן און אונטן, און ווידער בריוויט פון פּרייד מין האַרץ...

מיט דער פּרילינגס־שטימונג בין איר אַרין אין קאַר. די שטראַלן פון דער זון האַבן זיך געיאָגט און געשפּילט מיט איר; עפעס ווי אַרײַנגב'ענענדיק זיך דורך די אויבערשטע אָפענע פענצטערלאַך, פּלעגן זיי שנעל דורכלויפן די גאַנצע ליינג פון דער קאַר און אַרויסשפּרינגען דורך די פאַרנאַנדערגעפּנטע טירן. מענטשן זיינען געווען פיל אין אַלע עלטערס פון מענטשלאַכן לעבן: פון קליינע אין ווייסן געקליידטע עופ'עלאַך — פּרילינג־שפּראַצונגען, ביי די מוטערס אויף די הענט, מיט ריינע אויגעלאַך, מיט הענטעלאַך, אויסגעשטרעקטע צו דער זון, ביז אַלטע, נאָר אַלטע, שוין מיט בריווע אַדערן אויפן צעקנייטשטן פנים און טרייסלענדיקע הענט. מיר האָט געדוכט, אַז כ'זע אויף אַלעמענס פנים'ער אַ שמייכל, דעם יונגן מילדן שמייכל פון פּרילינג.

יונגע מיידלאַך מיט בליציקע אויגן און מיט בונטע קאַרשן אויף די העטס לאַכן האַרציק אַז יעדער אורזאָך. איינע זע איר ניט, אַבער זי שפּיגלט זיך אַפּ אַנטקעגן אין שויב און איר באַ-

מערק אירע שטיפערישע אויגן; אונזערע בליקן באגעגענען זיך
און זי ווינקט צו מיר און לאכט...

הארט ביי מיין זייט זיצט אן'עלמערער איד. פריער האב
איך אים גאר ניט באמערקט. א צעקנייטשטער פנים, ווי פון
בראנו אויסגעקאמטן; פארטיפטע אויגן אונטער צעוואקסענע
ברעמען; די שפיצן פון דער ברודיקער בארד און די פאות זיינען
ווייס באזולבערט; די הארטע הוט פארשטויבט — די קאפאטע
אויסגעבלייבט. ער האלט א אידישע צייטונג אין האנט און
לייענט וואס אויף דער לעצטער זייט, פאר זיך, ציטעריק-שטיל.
דערביי טיילט ער מיטן צעקנייטשטן פינגער, און פירט מיט אים
איבער די שורות.

מיין אויער האט דערהערט נאר איין שטיל איבערגעלייענטן
ווארט, און א שוידער האט מיר דורכגענומען. „פארוואונדעט“
— האט ער געלייענט שטיל און געטיילט מיטן פינגער ווייטער.
מיין אויער האט זיך געשארפט, מיין בליק האט זיך צוגע-
שמירט צו איין פונקט, וואו דער אלטער האט אנגעצייגט מיטן
פינגער; ער, דער אלטער, האט מיר ניט געזען. ווי א פאר-
שטיינערטער איז ער געזען איינגעבויגן איבער דער צייטונג און
שטיל געלייענט און געטיילט מיטן פינגער.

און וואו ער האט אנגעוויזן, האב איך געקוקט, כ'האב גע-
מוזט קוקן, ווי אימיצנס א האנט וואלט מיר אנגענומען און מיר
געפירט אויפן בית-עלמין צווישן די גלייכע שורות קברים...
פאמעלאך — פאמעלאך וירט זיך דעם אלטנס פינגער, און
מיר דוכט זיך, אז מיר גייען ביידע שטיל, פארויבטיק, זיך צו-
קונדיק, אז מיר זאלן, חס ושלום, ניט דורבלאזן א נאמען, ווייל
ער איז פארבליבן דארט, ערנעץ ווייט, אן א מצבת...
און ס'טיילט ווייטער דער אלטער און מיר לייענען שטיל
מיט פארקלעמטע הערצער שוין ביידע צוזאמען:

„פארפאלן געווארן“...

און ס'דוכט זיך שוין, אז ניט אויפן בית-עלמין גייען מיר, וואו מען רוט מיט דעם אייביק-רואיקן שלאָף, נאָר ווי אין אַמאָר ליגע צייטן, איבער די הויפן פון די אידישע האַספיטאַלן פירט מיר דער אַלטער, צווישן די רייען צו'ממית'טע פּאַגראַם-קרבנות... „געשטאַרבן פון וואונדן“... לייענען מיר דורך.

„ישראל!“... — לייענט ער ווייטער שטיל און איך מיט

אים.

איך קוק מיר אום... די קאַר וואַרפט גאָר ניט אַזוי, פאַר וואָס זשע האָט עפעס אַנגעהויבן שפּרינגען דעם אַלטנס האַנט איבער דער צייטונג און זיין אַנצייגנדער פינגער, האָט גענומען זיך טרייסלען קאַנוואַלסיוו?...

— „ישראל, ישראל!“... — לייענט ער ווידער דעם זעלבן

נאַמען פון אַנהויב און בלייבט שטיין ביי דעם איין וואָרט, ווי ער וואָלט זיך געשראַקן לייענען ווייטער. מיר דוכט זיך, אז אַט דער אַלטער איד האָט מיר אַוועקגעשלעפט ערגעץ אויפן שלאַכט-פּעלד צווישן גרויע בערגלאַך הרונים און מיר צוגעפירט גאָר נאַנט צו איינעם, אז איך זאָל דאָרט זוכן און געפינען —

מיט האַרציקלאַפּעניש קוק איד אויפן ציטערנדיקן פינגער... פּלוצלונג האָט דער איד דעם קאַפּ פון דער צייטונג אָפּ געריסן און טיף אָפּגעזיפּצט. די זון האָט זיך צעשפּילט און באַשפּריצט זיין פנים און באַרד מיט לויטערקייט און גאָלד. ער האָט גליקלאַך געשמייכלט אַנטקעגן דער פּרילינגס-זון.

— נאַט צו דאַנק! — האָט ער מיר פּלוצלינג אומגעריכט

געענטפּערט אויף מיין שטומן בליק — ניט געפונען...

חלומות אויפן וואָר

א שבת־צוֹנאַכטס האָבן אַ סך לאַנדסלייט זיך צוזאַמען־געקליבן ביי אַ פּאַמיליע, וואו אַ פּרוי מיט אירער אַ מיידעלע, פון אַ יאָר זעקס, זיינען אַריבערגעקומען אַהערצו פון דער מלחמה־גענדר.

מיר זיינען געוויינלאַך געקומען אָפּצונעמען אַ גערום — דערוויסן זיך, וואָס מאַכן די עלטערן, פּריינט, און וואָס הערט זיך אין אונזער שטעטל, איבער וועלכן, פונקט ווי איבער פיל אַזעלכע, האָט געבושעוועט דער שטורם.

איר האָב שוין דארטן געטראָפן אַ פּולע שטוב געפּאַקט מיט מענטשן. אַ מאָדנע שטימונג האָט געהערשט — די שטימונג פון צער און טרויער. די יונגע פּרוי מיט אַן אויסגעבלייכטן פנים, מיט גוטע, קאַרע אויגן, און פאַרקאַמט אויפן היימישן שטייגער, האָט זייער שטאַרק דערמאַנט די היים. זי האָט דערציילט און געענטפערט און ווען מען פּלעגט טרעפן אירע אויגן, האָט וואָס געפלאַמערט אין איר בליק.

איר מיידעלע איז געשטאַנען לעבן איר, — האָט זיך צו־געטוליעט צו דער מוטערס זייט און מיט ערנסטע, אומבאוועגלעכע אויגן, מיט אַ פאַרטראַכטן פנים'ל און אַביסל צעעפנטן מייכלע געקוקט, דוכט זיך, אין דער וועלט אַרײַן. און מען האָט ניט גע־קאַנט פאַרשטיין, צי זי טראַכט זיך דאָס אַזוי אַרײַן אין איר מוטערס רײד, אָדער קלערט פון איר אייגן וועלטל.

די אַלטעגלאַכע, בלוטיקע ידיעות, צו וועלכע מיר האָבן זיך שוין צוגעוואוינט, זיינען פון דער פרויס ליפן ווידער געוואָרן גרויזאָם און אומפאַרשטענדלאַך, פונקט ווי אין אָנהויב, — אַזוי אומפאַרשטענדלאַך און אומגלויבלאַך, אַז אַלע האָבן געפילט, אַז עס איז אוממעגלאַך צו באַגרייפן, אַנדערש דאַרפן מיר דאָך אַלע משוגע ווערן.

און די פראַגן זיינען אויך געווען אַזעלכע, וואָס האָבן זיך אַיינגעשניטן אין דער נשמה. פאַרזיכטיק פלעגט מען אַ פּרעג טאָן: וואָס הערט זיך מיט דעם און מיט יענעם? און אַלע האָבן פאַרשטאַנען, אַז דאָס פּרעגט מען: לעבט ער נאָך, יעדער? ... אַט דער נוסח איז נאָר געווען וועגן אַייגענע, וועגן פּרעמדע האָט מען שוין אָפּן געפּרעגט: ווער איז לעבן געבליבן; ווער איז גע'הרג'עט געוואָרן אויפן שלאַכטפּעלד? וויפיל זיינען אומגעקומען אין שול? און וואָס איז מיט די אַרויסגעטריבענע? — און פון סמאַרגאָן קיין מינסק איז מען טאַקע געגאַנגען ווינטער אין פּראָסט צופּוס?

— יע.

— וואָס האָט מען געטאָן מיט די קינדער, מיט די קליינע קינדער?

— אוי, פּרעגט ניט... — האָט זי אַ טוליע געטאָן דאָס מידעלע צו זיך, — דערמאַנט מיר ניט... מען האָט ביי אונז דעם וועג גערופן דער „טויט־וועג“...

— דער „טויט־וועג“? — פּרעגט אַינער מיט שרעק.

— יע.

און וועגן הונגער האָט די פרוי דערציילט און גערעדט און געענטפערט, ווי אויף געוויינלאַכע זאַכן.

— איר פּרעגט וועגן די קינדער? — ענטפערט זי, — נאָר

ניט. זיי האָבן זיך שוין צוגעוואוינט צו דעם שטיקל אויסגע-

טילטן ברויט, צום איינציקן קארטאָפּל, אויב עס איז נאָר פּאַראַן...
— און ווי איז, אז זיי וויינען? — פּרעגט אַ יונגע מאַמע.
— זיי וויינען שוין ניט, זיי בעטן שוין ניט...
— פון וואָנען לעבן זיי פּאַרט? — מישט זיך אַריין נאָר
אימיצער.

— וואָס מיינט איר, די אַלטע לייט און די קינדער שטאַרבן
טאַקע אויס, — דערציילט זי ווייטער און טוליעט מיט איין האַנט
איר מיידעלע צו זיך. — און וועגן די דערוואַקסענע און די יונג
וואַרג ווייסט איר דאָך אַליין.

— און וואָס עפעס מכה ביזנעס? — פּרעגט אַ פול אידל.
נאָר אַ גרויער איד, וואָס זיצט מיט ביידע עלנבויגנס אויפן
טיש און בייסט מיט עקשנות דעם גראַבן פינגער, דערלאָזט ניט
צו קיין ענטפּער:

— פּרעגט בעסער וועגן נפשות, — איר וועט נאָך צייט
האַבן פּרעגן וועגן געלט־זאַכן, שפּעטער, דערנאָך...
— וואָס מאַכט מיין מוטער? — האָב איד זיך געמאַכט אַ
האַרץ זי צו פּרעגן. זיך אָנגערופן ווער איד בין, און איבער-
געפּרעגט:

— איז זי געוונט?

די פרוי האָט זיך אויף אַ רגע פּאַרטראַכט. מיר האָט אַנ-
געהויבן צו שווינדלען פאַר די אויגן. מיר האָט זיך אויסגעוויזן,
אז די פרוי באַטראַכט איצט, וואָס מיר צו ענטפּערן.

— איר קענט ניט מיין מוטער? — האָב איד אין אַננסט
זי אַ כאַפּ געטאָן פאַרן האַנט.

— געוויס קען איד זי, כ'האַב זיך נאָר געוואַלט דערמאַנען.
איער גאַנצע פאַמיליע איז איצט נאָר אין שטאַט מ... ווייל איער
הויז האָט אָפּגעברענט. נאָר כ'ווייס, אז זי איז נישט־קשה און

געזונט. געוויינלאך, ווי אייער מוטער. ריכטיק פאר מיין אפ-
פארן האב איך נאך געהאט א גערום פון איר.
— איר זאגט דאך מיר דעם אמת?

— געווייס, געווייס דעם אמת, — האט זי אויף מיר מיט א
מוטערלאכן שמייכל א קוק געטאן.

א גוואלדיקע פרייד האט מיך בשעת־מעשה ארומגענומען.
איך האב זיך קוים איינגעהאלטן דאס ניט ארויסצוווייזן. דאס
ערנסטע, האב איך זיך אין הארצן געפרייט, איז פאראיבער, אבי
זיי זיינען מיטן לעבן ארויס.

אבער באלד האבן מיר ווייטער אָנגעהויבן ספקות צו גריי-
זשען: ווער ווייס, וואָס מיט איר איז איצט? די שטוב איז
חרוב, ערגעץ אין דער פרעמד; א קראַנקע, א שוואַכע, הונגער;
זאָלן זיי כאַטש די כחות ניט פאַרלאָזן!!

דאָס מיידעלע גייט דורך פאַרביי מיר. איך האָב ליב גע-
קראַגן איר בלאַס פנים'ל און פונקט ווי איר מוטערס קאַרע
אויגן. פרעג איך זי:

— וואָס מאַכט מען, ליבינקע, דאָרטן אין דערהיים?
זי שטעלט זיך אָפּ, די אויגן אירע קוקן ערנסט. עס
באַמערקט זיך אין זיי דערזעלבער פאַרבאָרגענער אומעט, וואָס
ביי דער מוטער.

— וואָס זאָל מען מאַכן? — ענטפערט זי ווי א דערוואַק-
סענע, — מען הונגערט.

א דערבייאיקער זאָגט מיר פיל באַדייטנד:
— איר פאַרשטייט? — מען הונגערט...
דער אומגעריכטער ענטפער פון דער מיידעלע האָט מיך ווי
צעמישט. איך האָב זיך אָפגעזענגט און אַוועק.

אין וואַנאָן פון „על“ האָב איך געטראָפן אַ פרייען ווינקל.

און זיך אהין פארשלאגן. מיט א מאדנעם געפיל-בין איך צוריק
געפארן. די בלוטיקע נייעסן, וואס איך לייען טאג איין טאג אויס,
האבן פאר מיר איצט געקראגן א באזונדער זין. די גירוישים,
בלבולים און חורבנות האבן געשוועבט פאר מיינע צוגעמאכטע
אויגן. כ'האב זיך אנגעהויבן דערמאנען אן פאקטן און פאקטן.
וואס איך האב געהערט, געלייענט און אליין געזען אין מלחמה-
טעג. עפעס א צעבראכענער בין איך געקומען אהיים.

אין דרויסן הערשט די ווינטערדיקע נאכט; דאס וועטער
איז פונקט ווי ביי מיר אויפן הארצן. קאלט, וויסט און טריב.
איך שפאן האסטטיק איבער מיין צימער הין און צוריק, הין און
צוריק און קען דאך מיינע אייגענע געדאנקען ניט דעריאגן און
פארטרייבן די ביינקעניש פון הארצן.

און טראכטן, טראכט זיך אלץ נאכאמאל און נאכאמאל פון
פריערדיקן שמועס ביי דער פרוי פון די מלחמה-גענגן. יעדעס
ווארט קלינגט מיר איצט אפ אויף-דאס-ניי און נעמט אן א לעבע-
דיקן געשטאלט. זכרונות שווימען ארויף: מיין מאמע, די היים,
עפעס בילדלאך פון מיין קינד הייט, און פון א ווינקל פון מיין
באוואוסטזיין ליערט א געדאנק, וואס צוואואקסט זיך אלץ מער
און שטארקער אין אן אנגעטלאכן געפיל און דער מה ברענט מיר:
עס איז דאך אמת...

ווארעם און געמיטלאך איז אין מיין צימער, נאך דאס ליכט
דערנרייכט ניט צו די ווינקלען, און דארטן צווישן דעם מעבל
און די ווענט טוליען זיך שאטנס און מיר דוכט א מאדנע סודות-
דיקע שטיקלייט הערשט היינט אין צימער. רוישלאז זינקען
מיינע טריט אין ווייכן טעפיד, מער ניט דער ווינט פאר-טרייבט
די פינסטערניש צום פענצטער און דער וואנט-זייגער ציילט די
אייביקייט.

איד זע, עס איז שוין שפעט. פון געוואוינהייט וואָרף איד
א בליק אויף דאָס ברייטע, אויסגעבעטע, אנגענעמע בעט און
קוק עס אָן, ווי איד וואָלט עס דאָס ערשטע מאָל געזען. זאָל
איד זיך לייגן? ניין, איד פיל, אָו שלאָפן וועל איד שוין ניט
קאָנען. נאָר מיר בין איד שוין פון אַרומשפּרייזן איבערן צימער,
איד וועל זיך זעצן אין שאַמל־שטול און פאַררויכערן.

שטאָק־פינצטער אַרום. איד ווייס ניט, וואו איד בין און
פון וואָנען איד קום. איד זיך ערגעץ אויף דער ערד און זע נאָר
ניט, ווי די אויגן וואָלטן מיר געווען אויסגעשטאָכן.

פון דעם בלינדן חושד פאַרנעם איד פון צייט צו צייט קלאַנג
גען — עפעס מאָדנע, משונה־דיקע, אין וועלכע איד קען זיך קיין
חשבון ניט אָפּגעבן: שטורמט ערגעץ אין דער ווייט און די
טויבע דונערן דערגרייכן צו מיר? אָדער דאָס איז נאָר אַ גאַלאַפּ
פון פערר און דאָס שאַלן פון טראַמפּיטן?

אָן אומעט באַפאַלט מיר. די שטומע שווייגעניש פון דער
נאַכט פאַרפלייצט מיך מיט שרעק. די מאָדנע קלאַנגען צע-
רייסן ניט דעם סוד, וואָס רינגלט מיך אַרום. עפעס דוכט מיר,
אז איד בין דאָ אין אַ בייזן פאַר־כּשופֿ'טן אָרט, אז איד מוז
אַנטלויפן פון דאַנען. נאָר איד זע ניט קיין וועג און ווייס ניט,
וואו אים צו געפינען.

מיט אַמאָל, פון העלער הויט, דוכט מיר, ווערט ליבטיק,
אַ האַלבער הימל צינדט זיך אָן; אויפן האַריוואַנט האָט אַ פייער
אַרויפגעשאַסן און שלאָגט ווי אַ פאַנטאַז אַליץ העכער, העכער אין
הימל.

צו מיין ערשטוינונג איז נאָר קיין גרענעץ ניטאָ! עפעס

איז מיר באקאנט אלץ ארום, וואס איך זע ביי דעם פייערדיקן, רויטלאכן אפשיין. מיר דוכט, איך האב שוין ווען געזען דעם זעלבן אָרט. ווי כמאָרעס הויבן זיך אויף בערג פון איין זייט; דאָרט, פון דער אנדערער זייט גלאַנצט אַפ אַ טייד, ווי אַ שטיק פּאַלירטער שטאַל באַפּלעקט מיט בלוט.

איינצלנע ווערבעס שטייען אויפן ברעג. איך האָב זיי גע-
וויס ווען געזען; אפילו דער נאַכט־הימל קומט מיר פאַר אזוי
נאַנט און באַקאַנט.

מיין זכרון מאַטערט זיך דערמאַנען אזוינס — פון וואָס
אַן אומבאַשטימט, שטאַרק געפיל רעגט מיך אויף. אַננעשטריינגט
הער איך זיך צו און קוק אין אַלע זייטן.

אין דער האַלב־פינצטערניש דערקען איך דעם וועג, וועלכער
צייט זיך באַרג אַראָפּ צום טייד. איבערן בריק — דאָס איז דער
וועג צו מיין שטעטל! דאָך יאָרן גאַנצע בין איך מיט אים גע-
גאַנגען.

נאָר איך האָב קיין צייט ניט צו טראַכטן. אַ מרה־שחורה־
דיקער גלאַקד־קלאַנג צעטראַגט זיך אין דער נאַכט און פּילט מיך
אַן מיט אומרו און אַנגסט.

איך קוק, אויפן האַריזאָנט וואַקסט דאָס פייער, ווי אַ לעד
בעדיקע צאַפּלט זיך די פינצטערניש ארום, אלץ הילכיקער, דראָ-
ענדער ווערט דער קלויסטער־קלאַנג. אַ קאַלטער שווייס באַדעקט
מיך!

— אַ פייער! — שרייט ווילד אין מיר, — דאָס שטעטל
ברענט!

ווי אויפן האַנט זע איך אַלץ. דאָס האַרץ פון שטעטל איז
אין פּלאַמען און מענטשן — מענטשן לויפן אין פּאַניק איבער
די גאַסן פאַרפלייצטע פון פייער. איך דערקען זיי, די מענטשן —
דאָס זיינען דאָך די אידן פון מיין שטעטל: דאָס זיינען דאָך

מיינע עלטערן, קרובים און פריינט! איך זע, ווי מען ברעכט מיט יאוש די הענט, ווי מען הויבט זיי מיט געבעט צום הימל. איך וויל זיך לאזן לויפן איבערן וועג צום שטעטל, נאָר אַך קאָן ניט לויפן. עפעס איז דער וועג צעגראָבן און צעריסן, מיינע פיס זינקען אין גריבער. שטעכיקער דראַט, ווי ווילדער האָפּן, איז אויסגעוואַקסן אויפן וועג און עס ברייט מיך ווי קראַפּעווע און צערייסט מיר דעם לייב.

איך לויף, פאַל אום, און לויף ווייטער.
דער יאָמער מיט די קולות פאַרפאַלגן מיך אַלץ. איך פיל, אַז די פיס ברעכן זיך מיר אונטער. אַן כחות פאַל איך אַנידער...
און אימיצער זאָגט מיר אין אויער.
אַזוי איז געלאָפּן דיין מאַמע!...

איך שפּרינג אויף אַ צעשראַקענער. אַ פּיינלאַכער ווייטאַק וואַקסט, האַלט אָן און לאָזט מיך ניט אָפּ. איך לויף אום איבערן צימער און טרינק זיך אין אומרו. „אייער פאַמיליע איז אַנטלאָפּן קיין מ... וואו איז אָבער מ...? עס איז דאָך אַזוי ווייט פון אונז! און די שוואַכע מאַמע און די שוועסטער מיט איר קליין קינד אויפן האַנט. ווי אַזוי זיינען זיי געלאָפּן, אַז קיין באַנען זיינען ניט געווען, קיין פורן ניט. — ווער קאָן מיר ענטפערן? רוישלאָז פאַרשווינדן מיינע טריט אין ווייכן טעפּיד, אָבער מיר בין איך און צוזאַמענגעבראַכן. ווי אַ קראַנקער קען איך קיין אַרט ניט געפינען. דאָ זעץ איך זיך צוריק און דאָ שפּרינג איך ווידער אויף.

איך ווייס, אַז איך בלאַנדזשע אַרום אין מיטן דער ווינטער-דיקער נאַכט איבערן „טויטען-וועג“.
דער הימל איז פּראַסטיק — אויסגעשטערנט; דער וועג

פארשנייט און וויסט. די לבנה בלאַנקט אָפּ, ווי אַ רוגר שטיק
פארשנייט אייז, און איר קאלט ליכט גליטשט זיך ווייט אַוועק
איבער די צוגעפראַרענע, ווייסע פעלדער.

צונויפגעדרייט און איינגעגראַבן אין מיינע שמאַטעדיקע
גדרים, בלאַנדושע איד אַרום ווער ווייס ווי לאַנג. די טראַנטעם
באָדעקן קוים מיין לייב. איד פריד פון קעלט און עם העלפט
ניט מיין טוליען זיך אין זיי.

וויסט און אויסגעשטאַרבן איז דער וועג. מען זעט קיינעם
ניט און מען הערט ניט. און איד שרעק זיך פאַר מיין אייגענעם
שאַטן, וועלכער לויפט מיר נאָך; פאַר מיינע הילכיקע טריט,
וואָס זינקען מיט אַ סקריפּ אין צונויפגעפראַרענעם טיפּן שניי;
איד ציטער פאַר דעם מאַדנעם גערויש פון ווינט, וועלכער דרייט
פון צייט־צו־צייט אַ שטעכיקן שניי און צעשיט אים אַרום מיטן
זעלבן שאַרף, ווי אויסגעטריקנטע ביינער.

מיין אַטעם איז הייס און ער פרירט גלייך אויף מיין פנים,
אַ קאַלטער שווייס באַדעקט מיין צעהיצטן שטערן; אין גאַנצן
בין איד פאַרשטאַרט פון קעלט און מירקייט, הונדער־קרעמפּפן
דרייען מיך אין גאַנצן צונויף, נאָר איד טאַפּטשע זיך אין שניי
מיט הילצערנע טריט. איד זוך עפעס עמיצן און ווייס ניט ווער
מען. איד האָב נאָר דאָס געפיל, אַז איד מוז גיין איבערן וועג,
אַז עם איז אַ טויט־געפאַר אויף אַ רגע זיך אַפּצושטעלן — כאַטש
מיר דוכט, אַז אייביק וועט געדויערן די פייניקונג, אַז איד וועל
קיינמאַל צו קיין ברעג ניט קומען...

איד גיי און האָב מורא צו קוקן אויף ביידע זייטן פון דעם
„טויט־וועג“. דאָרט שטייען קוסטעס ווי פאַרגלעזערטע אונד
טער אַ קאַרע פון אייז צווישן פריש־אַנגעשאַטענע בערגלאַך זאַמד,
נאָר קוים באַדעקט מיטן שניי.

אַט די טונקעלע פלעקן וואָרפן אויף מיר אַ גרויל. איך ווייס: אַז צו אַ באַשטימטער צייט הויבט זיך אויף אַט פון די בערגלאַך אַ קינדערשער יאָמער. וויינענדיקע, קינדערשע קול"כעלאַך, פול פייניקונג און יסורים, רייסן זיך אַרויס און טראַגן זיך אַוועק ווייט איבער די פאַרשנייטע פעלדער.

איך לויף אָן אַטעם. אָבער וואָס העלפט מיין אַנטלויפן, אַז די בערגלאַך ציען זיך ווייט פאַר מיר און מיטן טיפסטן גרויל אין דער נשמה מוז איך צוקוקן, ווי עס עפענען זיך די בערגלאַך און עס וואַקסן אויס קינדער, קינדער — קינדער אָן אַ צאַל, ווער אַנגעטאַן, ווער האַלב־נאַקעט מיט בלאַסע טויטע פנים־לאַך, מיט אַ פאַרגליווערטן שטומן שרעק אין די קינדערשע אויגן.

זיי קומען אַרויף אויפן וועג. טוליען זיך ווי עופה־לאַך איינע צו די אַנדערע; נעמען זיך אָן פאַר די הענטלאַך; און שטעלן זיך אין רייען.

זיי גייען אין אַ פראַצעסיע איבער דעם „טויט־וועג“. שטייל, אַרטיק, ווי אימיצער, פאַר וועלכן זיי שרעקן זיך. וואַלט געקוקט אויף זיי. קיין איין קלאַנג הערט זיך ניט פון זייערע קינדערשע מייכללאַך, נאָר איבער זייערע קעפלאַך, ווי פון דער הויף, טראַנט זיך אַ ביטערער קינדערשער געוויין, וואָס צאַפלט אין דער לופט און, דוכט זיך, מאַכט פול די וועלט.

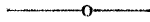
אַלץ פרישע, נייע קינדער שליסן זיך אָן מיט דער מאויים־דיקער פראַצעסיע, אַלץ רחמנות־דיקער וואַקסט דער יאָמער איבער זיי, אָבער די קינדער גייען אַרטיק־שטייל מיט אויף טויט פאַר־שטוממע מייכללאַך.

איך גיי... עפעס באַוועגלאַכע שאַטנס, עפעס מאַדנע סילור עטן פון אַ סך מענטשן קריכן אַרום, ווי שוואַרצע פלעקן איבערן בלאַנקענדיקן שניי, און זוכן עפעס און נישטערן אין אים.

שטילער! דוכט זיך ערגעץ וויינט א קינד אין דעם הושך
פון דער נאכט, וויינט און פארנייט זיך.
דאס האבן זיכער ביזע מכשפות אפגענומען א קינד אין
טיפן שלאף פון דער מוטערס ברוסט און ווארפן עס איינע צו
דער אנדערער ביז אויף מויט... ווי עס שרייט! אזוי דין אויס-
געצויגן, וויינט און דייסט זיך אזוי רחמנות'דיק, היילפלאן!

איך רייס ברייט אויף די אויגן און וויש אָפּ דעם קאלטן
שווייס פון שטערן. איך הער זיך צו — ניין, קיינער. דער
ווינט טרייבט די פינצטערניש צום פענצטער און דער וואנט-
זינגער ציילט די אייביקייט. וואַלט שוין כאַטש טאַג געוואָרן!

אִינְהַאָלִיט



9	צוגענומען פאר א זעלנער
45	אין קאזארמע
205	פון א בריוו
219	אויף מאניעוורעס
259	מלחמה